

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Magdaléna Trojanová

Časopis „El Checoslovaco en México“ v letech 1942-1945

Rigorózní práce

PRAHA 2011

Autor práce: **Mgr. Magdaléna Trojanová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2011**

Hodnocení:.....

Bibliografický záznam

TROJANOVÁ, Magdaléna. *Časopis El Checoslovaco en México v letech 1942 - 1945*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2011. 107 s. Vedoucí rigorózní práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Anotace

Rigorózní práce *Časopis El Checoslovaco en México v letech 1942 – 1945* podává detailní charakteristiku španělsky psaného měsíčníku *El Checoslovaco en México*, který vycházel v Mexiku v letech 1942 – 1945. Šlo o levicově orientovaný antifašistický list československých krajanů vydávaný Československo-mexickou asociací, jehož cílem bylo válečné zpravodajství a propagace Československa. Redigovala jej Lenka Reinerová, spolu s ní v redakci působili rovněž Egon Erwin Kisch a André Simone. Práce si klade za cíl poskytnout ucelený portrét periodika i Československo-mexické asociace jakožto zastřešujícího orgánu listu, a to v kontextu dobových událostí. Text nejprve seznamuje s historickým kontextem v Evropě i v Mexiku, přičemž se detailněji zaměřuje na problematiku exulantů. Práce taktéž přináší zařazení časopisu do dobové mediální struktury. Samostatný oddíl je věnován Československo-mexické asociaci, okolnostem jejího vzniku, organizačnímu uspořádání, rozložení členské základny i jejím aktivitám před a po příchodu československých antifašistů německého jazyka. Další kapitoly nastiňují motivy, které vedly k myšlence založení antifašistického krajanského periodika, seznamují s obecnou charakteristikou listu, periodicitou, strukturou jednotlivých vydání. Práce se zabývá rovněž složením redakce, autorskými články redakčních i mimoredakčních příspěvkatelů, poskytuje popis jednotlivých rubrik a témat, věnuje se anonymním příspěvkům, zdrojům, agenturním zprávám a zaměřuje se též na jazykovou stránku listu a jeho charakter.

Annotation

Thesis „*Magazine El Checoslovaco en México in 1942 - 1945*“ presents a detailed characteristic of *El Checoslovaco en México* (The Czechoslovak in Mexico) written monthly in Spanish, which was published in Mexico in 1942 – 1945. Its aim was to bring war news and to promote the Republic of Czechoslovakia among Mexican population. This left-wing anti-fascist magazine made by Czechoslovak compatriots was published by The Czechoslovak-Mexican Association. It was edited by Lenka Reinerová and the

editorial staff also consisted of Egon Erwin Kisch and André Simone. The aim of the thesis was to give a complex description of the magazine itself and of the Czechoslovak-Mexican Association as its publisher, including the historical context. At first, the text depicts the historical context in Europe and in Mexico, placing a special emphasis on the subject of refugees. The thesis also offers a general characteristic of the relevant media environment. An independent section is devoted to the Czechoslovak-Mexican Association, its origins, organization, membership and its activities before and after the arrival of Czechoslovak antifascists of German language. Following chapters explain the motives that led to the idea of the foundation of an antifascist compatriotic magazine, introduce its general characteristics, periodicity and the structure of its issues. The analysis also focuses on the editorial staff, content of the magazine – articles of members of the editorial staff as well as other contributors, offers description of various sections and topics, anonymous articles, sources and news of the press agencies including analysis of the language aspects of the text and its character.

Klíčová slova

Mexiko, krajanský tisk, měsíčník, antifašistický tisk, propaganda, levicový tisk, Československo-mexická asociace, exil, druhá světová válka

Keywords

Mexico, compatriotic press, monthly, antifascist press, propaganda, left-wing press, Czechoslovak-Mexican Association, exile, World War II

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně a výhradně použitím uvedených pramenů a literatury. Vlastní text práce bez anotací a příloh má s poznámkovým aparátem celkem 269 227 znaků s mezerami, tj. 149 normostran.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

Magdaléna Trojanová

Praha, 4. 2. 2011

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za odbornou pomoc, kterou mi při psaní této práce poskytla. Dále bych chtěla vyjádřit poděkování za poskytnuté rozhovory a informace a to zejména germanistce Viece Glosíkové, Ivu Šternovi Bečkovi, Glorii Čejkové a Jiřině Liebermannové. Za pomoc s hledáním pramenů v Mexiku bych chtěla poděkovat rovněž doktorce Daniele Spenserové z Centra pro výzkum a vyšší studium sociální antropologie (CIESAS) a doktoru Sergiovi M. Pachecovi z mexické Universidad Autónoma Nacional de México.

Obsah

1.	<u>Úvod</u>	9
2.	<u>Historický kontext</u>	11
2.1.	<u>Situace v Evropě ve 30. a 40. letech 20. století</u>	11
2.1.1.	Vzestup nacizmu v Německu, vznik problému uprchlíků	11
2.1.2.	Politická a společenská situace v Československu	12
2.1.3.	Svět ve vztahu k válečným uprchlíkům	15
2.2.	<u>Mexiko ve 30. a 40. letech 20. století</u>	17
2.2.1.	Politická a společenská situace	17
2.2.2.	Zahraníční vztahy Mexika	19
2.2.3.	Mexiko ve vztahu k USA a Německu po vypuknutí války	21
2.2.4.	Postoj k uprchlíkům	22
2.3.	<u>Československý exil. Mexiko jako cílová země</u>	26
2.4.	<u>Zařazení časopisu do dobové mediální (časopisecké) struktury</u>	29
2.4.1.	Československá exilová periodika v Latinské Americe. Krajské hnutí 29	
2.4.2.	El Checoslovaco ve světě	37
2.4.3.	Další důležitá antifašistická periodika publikovaná v Mexiku během druhé světové války. Antifašistické hnutí	42
2.4.4.	Nacistické tiskoviny a nacistická propaganda v mexickém tisku	47
3.	<u>Vznik a fungování časopisu</u>	50
3.1.	Československo-mexická asociace jako zastřešující instituce	50
3.1.1.	Vznik, organizační uspořádání asociace, členská základna	50
3.1.2.	Aktivity před příchodem československých antifašistů německého jazyka	56
3.1.3.	Československé zastoupení v Mexiku	58
3.1.4.	Asociace po příchodu československých antifašistů německého jazyka 59	
3.1.4.1.	Propagační aktivity	62
3.1.4.2.	Asociace v kontaktu s médii	64
3.1.4.3.	Další aktivity	66
3.2.	Vznik časopisu, motivy vzniku	69
3.3.	Obecná charakteristika listu, periodicita	71
3.4.	Složení redakce	75
3.5.	Rubriky, témata, přispěvatelé	82
3.5.1.	Autoři z řad členů Československo-mexické asociace	83
3.5.2.	Přispěvatelé z řad známých osobností	84
3.5.3.	Rubriky, témata	89
3.5.4.	Zdroje, anonymní příspěvky a články z jiných periodik	93
3.5.4.1.	Anonymní příspěvky	93
3.5.4.2.	Agenturní zprávy	93
3.5.4.3.	Články převzaté z jiných periodik	95
3.5.5.	Charakter listu, výrazové prostředky, jazyk	98
4.	<u>Závěr</u>	103
5.	<u>Použitá literatura</u>	105
6.	<u>Seznam příloh</u>	110
7.	<u>Přílohy</u>	111
	Příloha č. 1: <u>Životopis André Simona</u> (27. 5. 1895 – 3. 12. 1952)	111
	Příloha č. 2: <u>Životopis Lenky Reinerové</u> (17. 5. 1916 – 27. 6. 2008)	113

Příloha č. 3: <u>Životopis E. E. Kische</u> (29. 4. 1885 – 31. 3. 1948)	114
Příloha č. 4: <u>Ukázka vybraných stran listu <i>El Checoslovaco en México</i></u>	115

1. Úvod

Předkládaná práce byla schválena jako rigorózní; jejím cílem je zachytit činnost skupiny exilových novinářů shromážděných kolem časopisu *El Checoslovaco en México*. Tento levicově orientovaný antifašistický list vycházel za druhé světové války v mexické metropoli a byl vytvářen skupinou československých autorů německého jazyka za pomoci členů Československo-mexické asociace, jež byla oficiálním vydavatelem časopisu.

Vznik tohoto periodika, jeho charakter ani obsah nebyl dosud podrobně zpracován (s výjimkou námi vypracované magisterské diplomové práce). Rovněž neexistují odborné práce věnující se Československo-mexické asociaci jakožto zastřešujícímu orgánu listu. Naším cílem je proto prostřednictvím této rigorózní práce poskytnout ucelený portrét obou a to v kontextu dobových událostí.

V době mezi obhajobou námi zpracované diplomové práce a jejím schválením jako práce rigorózní nevyšla k tématům, kterým se věnujeme, žádná relevantní literatura, kterou by bylo třeba do textu dále zapracovat. Nicméně, předkládaný text reflektuje drobné jazykové korekce zmíněné v posudcích diplomové práce.

První část práce je věnována historickému kontextu, v rámci něhož nejdříve popisujeme situaci v Evropě ve 30. a 40. letech 20. století. Zabýváme se vzestupem nacizmu v Německu i politickou a společenskou situací v Československu v daném období. Jelikož námi zkoumaný časopis je dílem československých exulantů židovského původu, je i v prvních kapitolách věnován prostor situaci židovských uprchlíků, v samostatném oddíle pak rozebíráme postoje západoevropských zemí ve vztahu k uprchlíkům a zmiňujeme specifičnost situace 40. let.

Po nastínění evropského kontextu se přesunujeme do Mexika 30. a 40. let, které bylo specifické otevřenou imigrační politikou prezidenta Cárdenase ve vztahu k uprchlíkům z Evropy a hlavně španělským republikánům. Postoji Mexika k exulantům věnujeme zvláštní kapitolu. Co se týče politické situace v Mexiku, rozebíráme hlavní aspekty Cárdenasovy vlády a pozdější nástup Ávila Camachy a v samostatné kapitole se rovněž věnujeme zahraničním vztahům Mexika, které se v daném období vyznačovaly napětím mezi Spojenými státy a Mexikem z důvodů vyvlastnění ropných společností financovaných americkým a britským kapitálem. Této situace se ve svůj prospěch pokusilo využít nacistické Německo.

S tématem Mexika souvisí i následující kapitola, v níž se věnujeme československé emigraci ve vztahu k Mexiku a hlavně motivům, jež byly rozhodující pro volbu této země

jako cílové destinace. Jelikož je tematika exilových časopisů většinou čtenářů pravděpodobně neznámá, rozhodli jsme se zařadit rovněž oddíl, který slouží k získání přehledu v dobové časopisecké struktuře. Zde stručně zmiňujeme vývoj krajanského hnutí a uvádíme seznam periodik, která ve 30. a 40. letech vydávali krajané v latinsko-amerických zemích.

Námi zkoumaný *El Checoslovaco* neboli *Čechoslovák* není ojedinělým listem s obdobným názvem, v následující kapitole proto přinášíme přehled časopisů, které v daném časovém období existovaly napříč kontinenty a jejichž pojítkem byla určitá forma slova *Čechoslovák* v názvu periodika. Jak jsme již zmínili, *El Checoslovaco* byl antifašistickým listem, součástí kontextu této práce je proto rovněž existence dalších antifašistických periodik vydávaných v Mexiku a informace o nacistickém tisku a propagandě. Oběma tématům se věnujeme v samostatných kapitolách.

Po nastínění historického kontextu se podrobně zaměřujeme na Československo-mexickou asociaci. Popisujeme nejprve okolnosti jejího vzniku, organizační uspořádání a rozložení členské základny. Posléze rozebíráme aktivity před příchodem československých antifašistů německého jazyka a nastiňujeme důvody, které fungování asociace omezovaly. Samostatnou kapitolu věnujeme československému zastoupení v Mexiku jakožto jednomu z důležitých faktorů nezbytných pro oživení činnosti asociace, abychom posléze mohli navázat částí zaměřenou na dění v asociaci po obnovení diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi.

Závěrečná část práce je věnována samotnému periodiku. V samostatných kapitolách vysvětlujeme motivy, které vedly k myšlence založení antifašistického krajanského periodika, uvádíme obecnou charakteristiku listu, informace o periodicitě a struktuře jednotlivých vydání. Následně se zabýváme složením redakce a autorskými články jednotlivých členů. Práce rovněž přináší informace o identitě dalších přispěvatelů, které rozdělujeme na základě členství v asociaci. Nechybí ani popis jednotlivých rubrik a témat, o která se list zajímal. Samostatnou kapitolu věnujeme anonymním příspěvkům, zdrojům a agenturním zprávám. Poslední oddíl je zaměřen na jazykovou stránku listu a jeho charakter.

2. Historický kontext

2.1. Situace v Evropě ve 30. a 40. letech 20. století

2.1.1. Vzestup nacizmu v Německu, vznik problému uprchlíků

Dne 30. ledna 1933 se Adolf Hitler stává říšským kancléřem, toto datum bývá považováno za začátek „Hitlerovy diktatury“, i když vláda, v jejímž čele stanul, se skládala z velké části z nacionalistů a ne z nacionálních socialistů (Národně socialistická německá dělnická strana, NSDAP), a prezident disponoval pravomocí v případě nutnosti zrušit kancléřova rozhodnutí. Dne 5. března 1933 Hitlerova vláda posílila svou moc, když ve volbách získala 288 křesel z celkových 647, jež jich bylo v Reichstagu. Tentýž měsíc byl schválen zákon, který Hitlerově vládě uděloval mimořádné pravomoci ve vydávání zákonů. Byla zakázána komunistická strana a Hitler začal vyhlášovat zákony, včetně dekretů, podle nichž Židé nemohli v Německu vykonávat žádné povolání ani se účastnit podnikatelské činnosti.¹

Základní cíl nacizmu, znásobení a oslavování Třetí říše, zahrnovalo případné přesídlení milionů Evropanů, kteří měli být přesunutí podle geopolitických představ Hitlera. Podle dlouhodobých plánů chtěl Hitler vytvořit obrovské velkoněmecké impérium, které mělo trvat tisíce let a dosáhnout nejčistší formy árijské civilizace.² K dosažení tohoto cíle vytvořil dvoufázovou strategii. Německo mělo pohltnout rozsáhlé oblasti východní Evropy k posílení a upevnění ekonomických a biologických základů říše. Druhým cílem bylo zajištění rasové čistoty nového impéria přesunutím populace. Všichni, kdo nebyli Němci, museli opustit území Třetí říše. V souladu s ideologickými základy hnutí nacisti svou politiku zaměřili hlavně proti Židům, kteří byli označeni za hlavního nepřítele německého lidu. Snaha o jejich izolaci a odstranění začala téměř okamžitě po převzetí moci Hitlerem.³

Vyvrcholením legislativních snah o protižidovská zákonná opatření byly norimberské zákony, které byly veřejně ohlášeny v září 1936. Tyto položily základ pro systematickou protižidovskou diskriminaci, zbavili občany židovského původu občanských práv a sloužily jako právní základ pro pozdější protižidovskou politiku. Odchod Židů

¹ Srovnej: OVERY, Richard. *Dictadores : La Alemania de Hitler y la Unión Soviética de Stalin*. 1. edición Barcelona : Tusquets, 2006, s. 86. IRVING, David. *El camino de la guerra*. México, D.F. : Planeta, 1990, s. 55.

² SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 29.

³ Tamtéž, s. 30.

z Německa byl výsledkem nacistické protižidovské politiky i explicitní snahou o fyzické vypuzení Židů ze země.⁴

Židé se zprvu zdráhali ze země odejít, protože zde měli pevné rodinné vazby, cítili duševní vztah k německé kultuře, k odchodu se vázaly také finanční těžkosti a skutečnost, že kvůli ekonomické krizi byla imigrace do mnohých zemí velmi omezená⁵. Čím víc se ale nacistický teror násobil a zasahoval stále větší část židovské populace, tím víc lidí se k opuštění země odvážilo, až se jejich odchod proměnil v masivní emigraci.⁶

První vlny uprchlíků utíkaly do sousedních zemí: Francie, Belgie, Holandska, Švýcarska, Rakouska a Československa. Odchod z Německa se udržel v určitých mezích až do roku 1938, kdy tlak na uprchlíky dosáhl vrcholu nuceným vyhoštěním desetitisíců uprchlíků do Evropy, která po jejich přijetí vůbec netoužila. Po roce 1938 už se situace nedala považovat za zvládatelnou.⁷

Jak uvádí Petr Bednařík a Helena Krejčová: „mezi léty 1933–1941 bylo cílem nacistické protižidovské politiky učinit Velkoněmeckou Říši „*Judenrein*“ pomocí vnucené emigrace. Židé horlivě opouštěli Německo a po nějakou dobu byly nacistická politika a vlastní zájem Židů na přežití v jisté shodě. Do roku 1938 odešel každý čtvrtý Žid (tedy více jak 150 tisíc osob), ale situace se značně zkomplikovala po anšlusu Rakouska, kdy do Říše bylo včleněno také 183 tisíc rakouských Židů. Další přibyli po podepsání Mnichovské dohody a po 15. 3. 1939 spadalo do nacistické sféry působnosti dalších 118 310 protektorátních Židů.“⁸

2.1.2. Politická a společenská situace v Československu

Na základě mnichovské dohody, uzavřené 29. září 1938 mezi A. Hitlerem, B. Mussolinim, N. Chamberlainem a F. Daladierem, byla Československá republika donucena kapitulovat a bez boje vydat své pohraniční oblasti Německu. Dohoda znamenala porušení suverenity a územní integrity Československa a de facto i konec jeho životaschopnosti. Země ztratila jakoukoliv možnost obrany. Začátkem října musela podstoupit rozsáhlá okrajová území Čech, Moravy a Slezska Německu a následně se s dalšími nároky přihlásily i další sousední země: Polsku bylo podstoupeno Těšínsko a další menší území;

⁴ SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 31-32,34.

⁵ pozn.. více viz oddíl 2.1.3.

⁶ SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 33, 34.

⁷ Tamtéž, s. 34-37.

⁸ BEDNAŘÍK, Petr, KREJČOVÁ, Helena. Emigrace do Československa a z něj po Mnichovské dohodě. In *Exil v Praze a Československu 1918-1938*. Praha : Pražská edice, 2005, s. 204.

v listopadu dostalo Maďarsko na základě tzv. vídeňské arbitráže rozsáhlé oblasti jižního Slovenska a Podkarpatské Rusi.⁹

Ihned po podepsání mnichovské dohody začaly na odtržených územích vznikat internační tábory a věznice, do kterých byli deportováni Židé. Gestapem byli nuceni k podpisu prohlášení, že opustí Říši během šesti dnů. Násilí na Židech bylo pácháno každodenně. Diskriminace vyvrcholila v listopadu 1938 v důsledku tzv. křišťálové noci, během níž bylo na odtržených územích vypáleno, zbořeno a zdevastováno 44 synagog, 3 modlitebny a došlo k poškození 63 židovských hřbitovů.¹⁰

21. ledna 1939 na berlínské schůzce s Adolfem Hitlerem byl ministr zahraničních věcí František Chvalkovský informován o tom, že Československo musí být úplně závislé na Německu. Mezi požadavky vyslovenými Adolfem Hitlerem bylo taktéž zahájení perzekuce židovského obyvatelstva na území Československa, na základě kterého vláda následně přijala usnesení týkající se státních zaměstnanců židovského původu: „*Starší ročníky měly být bezodkladně penzionovány, střední poslány na dovolenou s čekatelným a mladší zaměstnanci přeloženi na místa, kde nepřijdou do styku s politickými stranami. Osoba židovského původu byla definována jako osoba, jejíž oba rodiče se hlásili k židovské víře nebo národnosti. Na základě těchto opatření přišlo o práci asi tisíc osob.*“¹¹ Mezi další přijatá opatření patřilo též nařízení o přezkoumání státního občanství a pobytu emigrantů na území republiky.¹²

V březnu 1939 došlo postupně k likvidaci zbytku československého státu: „*Záhy po konferenci v Mnichově se rozhodli němečtí politikové a především vůdce Adolf Hitler vyřešit otázku Československa s konečnou platností. Německo odmítlo garantovat nové hranice a připravovalo ovládnutí středoevropského prostoru jako nástupiště k dosažení světovlády. Aby berlínské kruhy dosáhly svého cíle, pokračoval politický a diplomatický nátlak. Byl doprovázen snahou přivodit vnitřní rozklad pomocí některých českých a zejména slovenských politických sil. Stupňovaly se i přímé vojenské přípravy, v nichž nemalá role připadla německé menšině ve druhé republice.*“¹³

Tento proces posléze vyvrcholil jednáními v Berlíně: 13. března Hitler přijal slovenskou delegaci vedenou Jozefem Tisem, které navrhl okamžité osamostatnění

⁹ MAREK, Jaroslav, et al. *České a československé dějiny 2 : od roku 1790 do současnosti*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1991, s. 78.

¹⁰ BEDNAŘÍK, Petr, KREJČOVÁ, Helena. Emigrace do Československa a z něj po Mnichovské dohodě. In *Exil v Praze a Československu 1918-1938*. Praha : Pražská edice, 2005, s. 200.

¹¹ Tamtéž, s. 203.

¹² Tamtéž, s. 203.

¹³ MAREK, Jaroslav, et al. *České a československé dějiny 2 : od roku 1790 do současnosti*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1991, s. 80.

Slovenska, jež by se dostalo pod ochranu Říše, v opačném případě by země byla ponechána svému osudu a hrozila by jí okupace ze strany Maďarska. Následujícího dne, 14. března, vyhlásil slovenský autonomní sněm jednomyslně ve shodě s Hitlerovými požadavky samostatný slovenský stát. Na Hitlerovo pozvání odjel téhož dne do Berlína prezident Československé republiky Emil Hácha, mezitím už začala německá vojska obsazovat některá území republiky. Hácha se v průběhu rozhovoru dozvěděl, že se Hitler rozhodl k vojenskému obsazení zbytku republiky a pod nátlakem byl donucen souhlasit. Spolu s ministrem zahraničí pak podepsal německo-české prohlášení sepsané Berlínem. Zbylá česká území obsadila německá vojska následující den, ve čtvrtek 15. března. Dne 16. března okupanti vydali výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Maďarská armáda se souhlasem Němců obsadila Podkarpatskou Rus a část východního Slovenska.¹⁴

„Výnos Adolfa Hitlera z 16. 3. 1939 formálně zaručoval protektorátu autonomii a vlastní správu, ovšem „ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami říše“. Protektorát neměl vlastní zahraniční zastoupení ani právo na samostatnou armádu. Vládnímu vojsku byl přisouzen symbolický ráz a plnilo jen pomocné služby. Parlament byl rozpuštěn a zjednodušen politický život.“¹⁵

Nositelem státní moci byly říšskoněmecké a okupační úřady, protektorátní a české úřady sloužily jen jako jejich pomocné výkonné orgány. Zdánlivá existence autonomní správy okupantům sloužila k snadnějšímu ovládnutí obyvatelstva ve prospěch svých zájmů: *„Cílem bylo zajistit organizovanou germanizační politiku vyhlazení českého národa a „začlenit“ bezzbytku české země do německé říše.“¹⁶*

V rámci „arizace“ přecházel pod německou správu také židovský majetek. Na základě nařízení protektora v protektorátu platily zásady antisemitských norimberských zákonů, které, jak už jsme uvedli, byly zaměřené proti židovskému obyvatelstvu, *„a tak započalo „konečné řešení židovské otázky“, na jehož konci byly hromadné transporty Židů do vyhlazovacích táborů, zahájené v protektorátu v říjnu 1941.“¹⁷*

První vlna uprchlíků z Československa odešla do emigrace hned po podepsání mnichovské dohody. Zemi opouštěli prominentní politici, komunisti i Židé, kteří se obávali rasového pronásledování. Další vlna odchodů proběhla záhy po okupaci. Většina prchala

¹⁴ MAREK, Jaroslav, et al. *České a československé dějiny 2 : od roku 1790 do současnosti*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1991, s. 80.

¹⁵ Tamtéž, s. 81.

¹⁶ Tamtéž, s. 81.

¹⁷ Tamtéž, s. 81.

před okupačním terorem, někteří lidé ale odcházeli také s cílem zapojit se do zahraničního odboje, nebo je vyslaly přímo odbojové organizace.¹⁸

V době mezi podepsáním mnichovské dohody a vyhlášením protektorátu kvůli rasově, nábožensky i ideologicky nesnášenlivému prostředí druhé republiky emigrovala též část novinářů a tím si zachránila život. Žurnalisti, kteří v zemi zůstali, podléhali přísným cenzurním opatřením. Někteří se snažili „přežít“, popřípadě „psát mezi řádky“ a tak uplatnit své protifašistické postoje, jiní otevřeně kolaborovali. Mnoho novinářů bylo za války zatčeno, vězněno, mučeno, případně popraveno. Celkem v době okupace v nacistických věznicích, káznicích či koncentračních táborech zemřelo 112 novinářů z Čech a Moravy, další nacisti mučili a týrali.¹⁹

2.1.3. Svět ve vztahu k válečným uprchlíkům

Od počátků třicátých let byla imigrační politika západoevropských zemí, kam směřovala většina uprchlíků před nacizmem, ovlivněna dopady ekonomické krize, jež podlomila všechny evropské ekonomiky na západ od Ruska. Finanční instituce utrpěly velké ztráty a dopady na domácí ekonomiky byly katastrofální. Propadla se produkce a rapidně vzrostla nezaměstnanost. Dopady krize vyvolaly velký tlak na demokratické společnosti a instituce. Kromě toho, že krize přispěla k rozmachu nacizmu, který o to více přitahoval zoufalé stoupence, měla dopad i na imigrační politiku jednotlivých zemí. Začátkem třicátých let hlavně západoevropské vlády ve snaze ochránit vlastní pracovní trh začaly zavádět restrikce.²⁰

Například země jako Francie, Holandsko nebo Belgie, které v době vzkvétající ekonomiky 20. let lákaly za prací židovské emigranty z východní Evropy, v červnu 1933 na mezinárodní konferenci práce v Ženevě odsuzovaly škodlivý vliv uprchlíků na pracovní trh ve snaze najít způsob jak odradit nové zájemce.²¹

Podobná opatření zavedly také Spojené státy. Od roku 1929 zpřísnily vízovou politiku.²² Vstup imigrantů do USA omezoval striktní kvótní systém. Žadatel musel vyplnit velké množství dotazníků, které předal americkým konzulárním úředníkům a musel

¹⁸ MAREK, Jaroslav, et al. *České a československé dějiny 2 : od roku 1790 do současnosti*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1991, s. 85.

¹⁹ BLODIGOVÁ, Alexandra, KÖPPOVÁ, Barbara, SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků : výstava k dějinám českého tisku na území České republiky*. Praha : Státní ústřední archiv, 2002, s. 62,64.

²⁰ MARRUS, Michael. *The unwanted : European Refugees in the Twentieth Century*. 1st edition. New York : Oxford University Press, 1985, s. 135-136.

²¹ Tamtéž, s. 137.

²² Tamtéž, s. 137.

podstoupit taktéž přezkoumání své finanční situace. Spojené státy se tak snažily vyloučit sociálně slabší uprchlíky, kteří by pravděpodobně žili na veřejné náklady. Dalším povinným dokumentem byl certifikát o mravní zachovalosti, jež uchazeči vystavovala policie v zemi, ze které pocházel, např. v Říši to po převzetí moci Hitlerem bylo Gestapo.²³ Podrobné posuzování jednotlivých uchazečů mělo za výsledek, že roční kvótu možných imigrantů z Německa, jež byla Spojenými státy od roku 1920 stanovena na 26 tisíc osob ročně, se v průběhu třicátých let několik let po sobě nepodařilo naplnit.²⁴

Na druhou stranu ale Spojené státy zavedly tzv. „Vízový program pro návštěvníky v krajní situaci“, určený výhradně k záchraně osob výjimečného věhlasu nebo vrcholných intelektuálů, kteří pak vyučovali na amerických univerzitách nebo na nově – speciálně pro tento účel – založené fakultě Nové školy pro společenský výzkum²⁵. Méně známí intelektuálové, ale nemohli v zemi najít práci odpovídající svým schopnostem.²⁶

Po roce 1938 došlo k dalšímu zhoršení situace pro uprchlíky. Evropské země, které dříve přijímaly uprchlíky, zavedly preventivní opatření ke snížení dřívějších imigračních kvót, nebo k úplnému odmítnutí utečenců. Maďarsko a Jugoslávie uzavřely své hranice a v polovině roku 1938 svůj postoj změnila i Itálie, která v předchozích letech přijala na pět tisíc židovských exulantů. Nizozemí, Belgie a Švýcarsko nadále přijímaly jen malý počet imigrantů a posílily zabezpečení hranic. Další země, mezi nimiž byla například Anglie, zavedly speciální vízové požadavky s cílem zabránit vstupu této nežádané populaci.²⁷

Ve druhé polovině 30. let byla velmi komplikovaná také imigrace do Palestiny. Země byla ohrožována násilím, jež v létě 1938 eskalovalo krvavými útoky Arabů na Židy. Britská vláda se rozhodla snížit židovské přistěhovalectví a ukončit nekončící příliv ilegálních migrantů, kteří se do země dostávali tzv. dunajskou cestou a z rumunských přístavů přes Bospor a Řecko. Zahájila také policejní opatření zabraňující pašování lidí po pevnině i z volného moře. V srpnu 1939 britský parlament schválil Bílou knihu o Palestině, která stanovovala povolený limit počtu židovských přistěhovalců na 100 tisíc. I přes

²³ BEDNAŘÍK, Petr, KREJČOVÁ, Helena. Emigrace do Československa a z něj po Mnichovské dohodě. In *Exil v Praze a Československu 1918-1938*. Praha : Pražská edice, 2005, s. 205.

²⁴ MARRUS, Michael. *The unwanted : European Refugees in the Twentieth Century*. 1st edition. New York : Oxford University Press, 1985, s. 137.

²⁵ The New School for Social Research byla založena v New Yorku v roce 1919 skupinou intelektuálů , pacifistů, nesouhlasících s první světovou válkou. Škola od začátku udržovala silné vazby s Evropou, v roce 1933 v rámci ní vzniká tzv. „univerzita v exilu“ (University in Exile), jejímž posláním bylo poskytnout útočiště profesorům a umělcům, jež byli ohroženi nacionálním socialismem. Později se z ní stala fakulta politických věd. <http://www.newschool.edu/nssr/subpage.aspx?id=9064>

²⁶ BEDNAŘÍK, Petr, KREJČOVÁ, Helena. Emigrace do Československa a z něj po Mnichovské dohodě. In *Exil v Praze a Československu 1918-1938*. Praha : Pražská edice, 2005, s. 205.

²⁷ MARRUS, Michael. *The unwanted : European Refugees in the Twentieth Century*. 1st edition. New York : Oxford University Press, 1985, s. 169.

diskriminační opatření vlády se do Palestiny během léta 1939 dostalo přes 10 tisíc utečenců. Britové reagovali příkazem nepovolit žádné vystěhovalecké kvóty v pololetí od října 1939 do března 1940, čímž chtěli přinutit židovské představitele v zájmu obnovení legálního přistěhovalectví omezit nelegální pohyb imigrantů.²⁸

Jak jsme již uvedli, nesmírně obtížná byla také imigrace do samotné Velké Británie. Spojené království ale podobně jako Spojené státy přistupovalo vstřícněji k přijímání intelektuálů, navíc od prosince 1938 až do začátku války v akci s názvem Kindertransport přijalo 9500 uprchlických dětí.²⁹

Židé měli možnost emigrovat také do čínské Šanghaje, kam z Evropy v 30. a 40. letech odjížděly tisíce emigrantů. Do léta 1940 se dalo cestovat lodí, pak byla možná pouze náročná cesta vlakem přes Sovětský Svaz. Od léta 1941 se přepravní možnosti uzavřely úplně. Přistěhovalci nepotřebovali víza ani potvrzení o přislíbené práci nebo zajištěném ubytování, mnozí Židé se ale imigrace do Šanghaje báli kvůli dlouhé cestě a strachu z neznámé země a raději (a často marně) čekali na víza do Spojených států či Latinské Ameriky.³⁰ Někteří levicově zaměřeni uprchlíci se uchýlili také do Sovětského svazu, tento azyl se jim ale stal osudným. Latinskoamerické země nakonec přijaly zhruba 80 tisíc uprchlíků³¹, konkrétnímu postoji Mexika je podrobněji věnována následující kapitola.

2.2. Mexiko ve 30. a 40. letech 20. století

2.2.1. Politická a společenská situace

V roce 1934 nastoupil do prezidentského úřadu generál Lázaro Cárdenas³². Jeho politika se opírala o pevnou mocenskou strukturu, zděděnou po předchozích hlavách státu. Cárdenas obohatil národní vládní program o chybějící ideovou stánku, která, aniž by odporovala ústavě, se hlásila k socialistickým principům. Došlo k šíření protikapitalistické

²⁸ BEDNAŘÍK, Petr, KREJČOVÁ, Helena. Emigrace do Československa a z něj po Mnichovské dohodě. In *Exil v Praze a Československu 1918-1938*. Praha : Pražská edice, 2005, s. 205.

²⁹ Tamtéž, s. 205.

³⁰ Tamtéž, s. 206.

³¹ Tamtéž, s. 205.

³² Lázaro Cárdenas se narodil v roce 1895 v mexickém státě Michoacán v poměrně chudé rodině. Už od dětství musel pracovat a proto dokončil pouze základní vzdělání. Zapojil se do mexické revoluce, a rychle stoupal ve vojenském žebříčku, hodnosti generála dosáhl ve 32 letech. Ve 33 letech se stal guvernérem svého rodného státu Michoacán. V roce 1931 stál v čele strany PNR (Partido Nacional Revolucionario), po rezignaci na tento post se stal ministrem vnitra ve vládě Ortize Rubia, tuto funkci vykonával v letech 1930-1932, v letech 1932-1934 pak byl ministrem války ve vládě Abelarda Rodrígueza. V roce 1934 vyhrál prezidentské volby a stal na období následujících šesti let prezidentem země. In: MEDIN, Tzvi. *Ideología y praxis política de Lázaro Cárdenas*. 1. edición México : Siglo veintiuno editores, 1972, s. 53-54.

a protiburžoazní propagandy, Cárdenas ale zároveň nepřipustil nástup komunistů a snažil se udržovat bezkonfliktní vztahy s církví.³³

Cárdenasovský režim se odlišil mimo jiné změnami ve dvou zásadních oblastech, první se týkala reformy zemědělství a druhá ropného průmyslu. Pro pozici Mexika z mezinárodního hlediska je důležitá právě otázka ropného průmyslu, došlo totiž k tomu, že se ropné společnosti, jež byly hlavně americké a britské, dostaly do pracovních sporů s dělníky, kteří kvůli požadavkům na uzavření všeobecné pracovní smlouvy a zvýšení mezd následně zahájili stávkou. Spor vyvrcholil řadou jednání a soudních stání, nakonec Nejvyšší soudní dvůr odvolání ropných společností zamítl. Ty i přes výzvu vlády odmítly dojednané podmínky dělníkům poskytnout. Dne 18. března 1938 proto vláda vydala dekret o vyvlastnění ropných společností.³⁴

Pod Cárdenasovým vedením zesílila oficiální podpora dělnickému hnutí, organizovaná podpora mas režimu sloužila ke konsolidaci státní moci. Dělnický a rolnický sektor, prostřednictvím odborů (Confederación de Trabajadores de México) a Národní rolnické konfederace (Confederación Nacional Campesina), vytvořené na naléhání Cárdenase, sloužily jako základní opora vlády. Součástí reformy zemědělství byla radikální změna vlastnictví: došlo k vyvlastnění téměř 18 milionů hektarů půdy. V období Cárdenasovy vlády téměř mizí velkostatky a farmy ve prospěch obecní půdy.³⁵ Cárdenas půdu velkých farem, které nashromáždily velké množství pozemků hlavně v předchozím století, přerozdělil chudým rolníkům, což vládě zajistilo důležitou lidovou podporu.³⁶

V období Cárdenasovy vlády došlo též ke znárodnění železnice, které mělo přispět k rozvoji infrastruktury. Cárdenas se pokusil i o zlepšení vzdělávacího systému, rozšířil finanční zdroje a podporu školství.³⁷ Během jeho vlády se rovněž ustálila politika integrace indiánské populace.³⁸

Cárdenas během svého působení na postu prezidenta také restrukturalizoval oficiální politickou stranu, jež byla v roce 1938 přejmenována na Stranu mexické revoluce (Partido de la Revolución Mexicana, PRM). Jak uvádí Oldřich Kašpar: „*Rok 1938 byl však*

³³ KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Mexika*. Praha : NLN, 1999, s. 252-253.

³⁴ Tamtéž, s. 253.

³⁵ ÁLVAREZ GARCÍA, Marcos. *Líderes políticos del siglo XX en América Latina*. 1. edición Santiago : LOM Ediciones, 2007, s. 133.

³⁶ STACY, Lee. *Mexico and the United States*. New York : Marshall Cavendish Corporation, 2003, s. 133-134.

³⁷ ÁLVAREZ GARCÍA, Marcos. *Líderes políticos del siglo XX en América Latina*. 1. edición Santiago : LOM Ediciones, 2007, s. 133, 135.

³⁸ Více: LÓPEZ BÁRCENAS, Francisco. *Autonomía y derechos indígenas en México*. 2. edición México, D.F. : UNAM, Ediciones Coyoacán, 2005, s. 86.

*současně konečným mezníkem cárdenasovských reforem a radikalismu. Brzy bylo zřejmé, že obecní družstva z hlediska zemědělské produkce zklamala, vyvlastnění uzavřelo mexické ropě přístup na hlavní zahraniční trhy, investice značně poklesly a země pociťovala silný odliv kapitálu. U značné části obyvatelstva se projevovala zřetelná opozice vůči vládnoucí ideologii. Uprostřed nebezpečně narůstající inflace se režim začal posouvat směrem k umírněnějším pozicím. Tempo dělení půdy se zpomalilo, poklesl počet stávek (již bez oficiální podpory) a nakonec bylo rozhodnuto ponechat otevřený prostor pro nástup umírněného konzervativce na Cárdenasovo místo.*³⁹

V roce 1940 na prezidentský post nastoupil Manuel Ávila Camacho.⁴⁰ Hlavním cílem jeho prezidentského působení bylo sjednotit rozdělenou zemi a posílit mexický průmysl. Mexická společnost byla rozdělená hlavně kvůli obviněním ze zmanipulování voleb a též kvůli opatřením předchozí Cárdenasovy vlády, jež sice zlepšila postavení rolníků a dělníků, ale zaměřením hlavně na zemědělství poškodila průmyslový sektor. Cárdenasův radikální přístup navíc vytvořil napětí mezi konzervativními částmi mexické společnosti a hlavně v katolické církvi.⁴¹

Camacho se pokusil o získání jednoty apelem na katolickou církev a upravením článku ústavy, zavedeného Cárdenasem, který podmiňoval, aby všechny děti obdržely socialistické vzdělání. Camachovy ekonomické postupy byly obecně konzervativní. Se zahraničními ropnými společnostmi, které byly za Cárdenase vyvlastněny, vyjednal dohodu, jež přinesla více zahraničních investic a pomohla růstu národního hospodářství. Za Camachovy vlády v roce 1942 Mexiko vstoupilo do války na straně Spojenců.⁴²

2.2.2. Zahraniční vztahy Mexika

Vyvlastnění ropných společností vyvolalo v roce 1938 okamžitou vlnu protestů ze strany Spojených států a Velké Británie. Velká Británie dokonce přerušila diplomatické styky s Mexikem.⁴³ Došlo k výraznému zvýšení napětí mezi Mexikem, USA a Velkou Británií a následně i k bojkotu mexické ropy ze strany těchto dvou zemí, díky čemuž si

³⁹ KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Mexika*. Praha : NLN, 1999, s. 253-254.

⁴⁰ Manuel Ávila Camacho se narodil 24. 4. 1897 v Teziutlánu ve státě Puebla. Bojoval v Mexické revoluci (1910-1920) pod velením generála Cárdenase. V roce 1934, když se Cárdenas stal prezidentem, Camacho získal post na ministerstvu války a námořnictví. V roce 1937 se stal ministrem tohoto resortu. Jeho blízké přátelství s Cárdenasem mu zajistilo nominaci do prezidentských voleb v roce 1940. Tyto velmi těsným rozdílem vyhrál a stal se na následujících šest let prezidentem země. Kvůli těsnému vítězství jej opozice nařkla z volebního podvodu. STACY, Lee. *Mexico and the United States*. New York : Marshall Cavendish Corporation, 2003, s. 67.

⁴¹ STACY, Lee. *Mexico and the United States*. New York : Marshall Cavendish Corporation, 2003, s. 67.

⁴² Tamtéž, s. 67.

⁴³ AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 17.

nacisté začali dělat naděje na možnost získání solidní pozice v Mexiku. I když nebyly v předchozím období vztahy mezi Cárdenasovou vládou a nacistickým Německem kvůli antifašistickému postoji vlády a podpoře Mexika španělských republikánů příliš přátelské, a nacisti podporovali Cárdenasova oponenta – generála Saturnino Cedilla, předpokládali, že tento bojkot přinutí mexickou vládu prodávat ropu Německu, z čehož chtěli vyvodit odpovídající politické výhody.⁴⁴

Krátce po znárodnění ropy proto nacisti začali s diplomatickým, ekonomickým a propagandistickým nátlakem. V březnu 1938 bylo Mexiko jedinou zemí spolu se Sovětským Svazem, která oficiálně odsoudila anexi Rakouska. Jelikož nechtěli ohrozit obchodní vztahy s Mexikem, nacisti se zdrželi původně zamýšlené energické odpovědi, v polovině roku 1938 pak byly podepsány dohody mezi Mexikem a hitlerovským Německem o prodeji mexické ropy Německu.⁴⁵

Zástupci Říše se následně bezvýsledně pokusili ovlivňovat mexickou vládu hrozbami o snížení odběru ropy v případě, že se nezlepší její oficiální postoj k Německu, tyto hrozby ale nakonec nenaplnili ani po účasti politiků vládní strany na jedné z největších antifašistických demonstrací v historii země zaměřené proti perzekuci Židů v Říši. Ani další nacistické pokusy o nátlak na mexickou vládu nebyly úspěšné.⁴⁶

Protinacistické podněbí, které ve vládních kruzích převládalo, se ještě více upevnilo v polovině roku 1939, kdy Vincente Lombardo Toledano, předseda místní odborové konfederace práce (Confederación de Trabajadores de México, CTM), vládě odevzdal tajný německý plán, který počítal s rozdělením Mexika. Toledano dokument získal od britského špiona.⁴⁷

Němcům se podařilo udržet si ekonomickou pozici v zemi až do roku 1939. Jejich politická pozice ale byla spíše slabá. Agrese fašistického Německa v Evropě totiž stále více posilovala protifašistické síly v Latinské Americe. Hlavně v této době byl znát vliv německých imigrantů (ke kterým patřili i autoři periodika), jež se snažili o objasnění a vysvětlení válečných událostí.⁴⁸

⁴⁴ KATZ, Friedrich. *Nuevos ensayos mexicanos*. 1. edición Mexiko : Ediciones Era, 2006, s. 344-347.

⁴⁵ Tamtéž, s. 348-349.

⁴⁶ Tamtéž, s. 349.

⁴⁷ Tamtéž, s. 350.

⁴⁸ Tamtéž, s. 351.

2.2.3. Mexiko ve vztahu k USA a Německu po vypuknutí války

V prvních fázích války nacisti ještě zesílili propagandu v Latinské Americe, a pokusili se do ní zapojit také Španělsko a Itálii. S cílem posílit propagandu například německé ambasády tajně financovaly tisk, v Argentině se dokonce pokusili založit rádio. Spojené státy se obávaly, že v extrémním případě by nacisti mohli napadnout i americký kontinent, hrozbou bylo také posílení ekonomického vlivu Říše. USA předpokládaly, že přinejmenším v některých zemích by nacisti neměli velký problém získat ekonomickou nadvládu a navodit příznivé podnebí k vládnímu převratu.⁴⁹

Tato hrozba se zdála velmi aktuální hlavně v roce 1940, ve chvíli, kdy se v Evropě pádem Francie rozšířila vojenská krize. USA se proto rozhodly zesílit své snahy o zastavení německého vlivu a omezit sympatizující postoje, které směřem k možnému vítězství nacistů pocítovali někteří latinskoameričtí pravicoví politici.⁵⁰

Obavy vojenských stratégů Spojených států, že hrozba války pro USA začíná být akutní, přinutily vládu Spojených států vzít v potaz vzdálenější i blízké sousedy a tak se Mexiko objevilo v hledáčku USA zcela pod jiným světlem. Přispěla k tomu i geopolitika a přírodní zdroje. Díky rozsáhlé společné hranici, pobřeží Mexika, které ústí do dvou oceánů, též produkci potravin a hlavně ropě, ložiskům kovů a minerálů se Mexiko proměnilo v zemi důležitou pro vnitřní bezpečnost Spojených států. Jeho strategická pozice byla rovněž významná pro případ potřeby nejkratšího vzdušného přístupu k Panamskému průplavu.⁵¹

Čím víc se zhmotňovala japonská hrozba nad Pacifikem, mexické pobřeží a hlavně Jižní Kalifornie, získávalo větší strategickou důležitost. Situace se zdála ještě vážnější díky přítomnosti japonských rybářů a zemědělců v oblasti, a taktéž díky alarmujícím zprávám zahraničních a hlavně severoamerických zpravodajů o aktivitách páté kolony, skrytých sympatiích obyvatelstva k zemím Osy a silnému protiamerickému cítění, které sdílela jak mexická pravice, tak levice.⁵²

⁴⁹ KATZ, Friedrich. *Nuevos ensayos mexicanos*. 1. edición Mexiko : Ediciones Era, 2006, s. 354-355.

⁵⁰ Tamtéž, s. 354-355.

⁵¹ TORRES, Blanca. *Historia de la Revolución Mexicana, 1940-1952 : México en la segunda guerra mundial*. 3. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1988, s. 21.

⁵² Josephus Daniels, tehdejší ambasador Spojených Států v Mexiku, odhalil, že v té době ve Washingtonu existovala obava, že Mexiko by mohlo být použito jako operační základna Německa a Japonska a že by veřejné mínění nakloněné nacistům mohlo Spojeným Státům způsobit problémy. Tyto obavy se zakládaly na nabídce Zimmermana Venustianu Carranzovi v době první světové války, který nabízel spojenectví mezi Mexikem a Německem s garancí, že Mexiko dostane zpátky území, které mu Spojené státy vzaly o století dříve. DANIELS, Josephus. *Shirt-Sleeve Diplomat*. The University of North Carolina Press, 1947, p. 497. Citováno z: TORRES, Blanca. *Historia de la Revolución Mexicana, 1940-1952 : México en la segunda guerra mundial*. 3. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1988, s. 22.

Bojkot uvalený na mexickou ropu kvůli vyvlastnění ropných společností přispěl k utvrzení americké společnosti o nedostatečné sympatii mexické vlády k demokracii, jelikož, jak jsme již zmínili, se Mexiko muselo obrátit na Německo a Japonsko v hledání náhradních trhů. Cárdenasova vláda se proto ve snaze zlepšit vztahy s USA snažila negativní mínění vyvážit svými veřejnými činy, okázale hlásajíc svůj antifašistický postoj. Odsoudila německou agresi v Polsku, Rakousku, Československu a Francii, uznala polskou exilovou vládu a veřejně i privátně deklarovala, že Mexiko se v případě světového konfliktu zařadí na stranu demokracií. Snažila se všemi možnými způsoby dokázat, že je připravena spolupracovat se Spojenými státy v případě války, jelikož na této spolupráci závisela podpora USA v nastávajících mexických prezidentských volbách a v dlouhodobém horizontu též výsledek vyjednávání o ropě, veřejný dluh a další nevyřešené otázky.⁵³

Jedním z kroků, kterým chtěl Cárdenas ukázat vůli k udržení přátelských vztahů s Rooseveltovou vládou, bylo přijetí Rooseveltova pozvání k účasti na konferenci v Evianu, která měla řešit situaci uprchlíků.⁵⁴

2.2.4. Postoj k uprchlíkům

Pro tisíce obyvatel Latinské Ameriky a pro velké množství intelektuálů ze Spojených států bylo Mexiko po revoluci v letech 1910 až 1920 zemí zaslíbenou. Lidé pronásledovaní pro své politické názory nebo náboženské přesvědčení, radikálové, revolucionáři i liberálové v Mexiku našli úkryt v době, kdy se v jejich rodných zemích dostaly k moci represivní režimy.⁵⁵

Politika přijímání uprchlíků se udržela mnoho let, dokonce i po nástupu pravicových vlád se do Mexika uchylovaly tisíce uprchlíků ve snaze najít azyl před diktátorskými režimy v Argentině, Chile či Uruguay. Mexiko se v uvedeném období otevřelo imigrantům z různých částí světa, v roce 1924 pak prezident Álvaro Obregón otevřel dveře židovským uprchlíkům.⁵⁶

Tento postoj se začal měnit na konci dvacátých a začátku třicátých let dvacátého století, v souladu s příklonem Mexika k pravici. V letech „maximátu“, kdy Plutarco Elías

⁵³ TORRES, Blanca. *Historia de la Revolución Mexicana, 1940-1952 : México en la segunda guerra mundial*. 3. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1988, s. 22-24. Po

⁵⁴ Cárdenas přijel pozvání 25. března 1938, týden po vyvlastnění ropných společností a po oficiálním protestu proti německé anexi Rakouska. Více viz následující oddíl. AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 17.

⁵⁵ KATZ, Friedrich. *Nuevos ensayos mexicanos*. 1. edición México : Ediciones Era, 2006, s. 409.

⁵⁶ Tamtéž, s. 409.

Calles⁵⁷ vládl zemi, se projevily silné xenofobní tendence. Na začátku 30. let byl přijat nový imigrační zákon, který tuto xenofobii odrážel: „*Mexiko se rozhodlo uzavřít své hranice pro „nevtíhané“ imigranty, jimiž byli lidé z Polska, Sýrie, Libanonu, Estonska, Litvy, Československa, Palestiny, Arménie, Turecka, Bulharska, Rumunska, Persie, Jugoslávie, Řecka a též Arabové a Peršané.*“⁵⁸ Jako nežádání byli označeni také Židé a byl jim zakázán vstup do země. S cílem „odhalit“ občany židovského původu či vyznání bylo u žádosti ke vstupu do země požadováno uvedení rasy a náboženství.⁵⁹

V letech 1938 a 1939, po masivním pronásledování Židů v nechvalně proslulé Křišťálové noci z listopadu 1938, se výrazně změnila situace všech uprchlíků a hlavně utečenců židovského původu. Jak už jsme uvedli, Spojené státy výrazně omezily imigraci, Británie uzavřela přístup do Palestiny a opatření omezující imigraci zavedly i další země. Extrémně přísnou imigrační politiku spustila také Francie. V tomto okamžiku upoutalo pozornost mnoha uprchlíků Mexiko. Konzervativní vláda, která vládla do roku 1934, byla vyměněna radikální vládou Lázara Cárdenase, který otevřeně hlásal opozici proti nacismu a jeho rasové politice.⁶⁰

„Cárdenasovy kroky ukazovaly Mexiko jako zemi s pokrokovou filozofií, vnitřně směřující k sociální revoluci a čelící vnější hrozbě fašistické rozpínivosti. Tento obraz se udržel během prvních let Cárdenasova mandátu díky postoji k invazi Itálie do Etiopie, ale hlavně kvůli podpoře, kterou poskytl španělské republikánské vládě. Od začátku španělské občanské války, v červenci roku 1936, bylo Mexiko jedinou latinskoamerickou zemí, která odsoudila vměšování Německa a Itálie naléhajíc na Společnost Národů a na světové velmoci, aby jí učinili přítrž. Mexiko též neuposlechlo embargo na prodej zbraní oběma stranám konfliktu, uvalené Anglií a Francií, dodávajíc zbraně republikánské vládě. Tehdy začalo být jasné, že Mexiko je důležitý cílový bod pro uprchlíky“⁶¹

⁵⁷ Plutarco Elías Calles se narodil 25. 9. 1877 v Guaymasu ve státě Sonora. V roce 1911 se přidal k Mexické revoluci, posléze se stal velitelem revoluční armády. Byl povýšen na generála a v roce 1915 se stal guvernérem Sonory. V roce 1919 ho prezident Carranza jmenoval ministrem průmyslu a obchodu. Po vraždě Carranzovy ho nový prezident Obregón jmenoval ministrem vnitra. Dne 1. 12. 1924 se po vyhraných volbách stal prezidentem země. Předtím než skončilo Callesovo prezidentské období nově zvolený staronový prezident Obregón byl v červenci 1928 zavražděn. Calles na prezidentský post navrhl Emilia Portese Gila. I když Calles nebyl oficiálně prezidentem, v letech 1928 až 1934 zůstal u moci, označovaný jako „jefe máximo“ (odsud se období jeho vlády označuje za maximát) ovládal Emilia Portese Gila y další dva prezidenty, kteří po něm následovali. V roce 1934 podpořil ve volbách Cárdenase, který jej o dva roky později přinutil opustit zemi. STACY, Lee. *Mexico and the United States*. New York : Marshall Cavendish Corporation, 2003, s. 124.

⁵⁸ KATZ, Friedrich. *Nuevos ensayos mexicanos*. 1. edición Mexiko : Ediciones Era, 2006, s. 409-410.

⁵⁹ Tamtéž, s. 410.

⁶⁰ Tamtéž, s. 411.

⁶¹ AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 17.

Oficiální postoj Cárdenasovy vlády k přijetí uprchlíků se jasně projevuje už v první prezidentské zprávě, ve které vyjadřuje přátelství mexického národa k ostatním národům, neutralitu země, aniž by Mexiko „*přestalo být nezaujatým azylem pro politické uprchlíky, v určených situacích.*“⁶² Oznámení o výsadě azylu vláda od této doby několikrát znovu veřejně opakovala. Ministr zahraničních věcí Eduardo Hay vysvětloval, že pozice Mexika „*není neobvyklá...reaguje na pevnou tradici, kterou Mexiko podporovalo při různých událostech,... solidaritu s těmi, kterým tyranie nebo pronásledování znemožňují život v jejich vlastních zemích.*“⁶³

I přes otevřeně deklarovanou výsadu azylu ale nebylo pro všechny uprchlíky jednoduché se do země dostat. Ne na všechny totiž platilo stejné měřítko: od roku 1938 se jako výsledek politického, ideologického a rasového pronásledování v Evropě zpřísnila i imigrační politika Mexika. Už zákon o populaci z roku 1936 zavedl diferenční kvóty, podle kterých platil v Mexiku od roku 1937 pětitisícový limit pro přijetí imigrantů z Německa, Rakouska, Československa a dalších jedenácti Evropských zemí.⁶⁴ Stejně pětitisícové omezení platilo i pro Japonsko. Nebyl zde ale například limit pro obyvatele jiných amerických států či Španělska. Po roce 1938 se pak imigrační politika Mexika dále zpřísnuje, podobně jako tomu bylo i jinde ve světě⁶⁵. Pětitisícový limit se pro výše zmíněné země snižuje na tisíc imigrantů ročně.⁶⁶

Docházelo proto ke kontradikci mezi prohlášeními vlády odvolávajícími se na přijímání uprchlíků z humanitárních důvodů a praxí, která imigraci znemožňovala. Prezident sice otevřeně proklamoval pozitivní postoj k přijímání utečenců, faktické kroky, hlavně směrem k židovským uprchlíkům, tomu ale příliš nenasvědčovaly.⁶⁷ Podle Friedricha Katze důvod nebyl rasistický, ale byl způsoben stanovením priorit. V letech

⁶² El Gral. Lázaro Cárdenas při projevu před Kongresem, 1. 9. 1935, citováno z SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 103.

⁶³ Dopis ministra zahraničí Eduarda Haya z 25.6.1939 adresovaný řediteli Mezinárodní kanceláře pro úctu k právu na azyl a pomoc politických uprchlíkům, citováno z SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 104.

⁶⁴ Situace židů byla o něco komplikovanější. Na základě předpisu Circular Confidencial č.157 z 27. dubna 1934, který platil ještě přinejmenším po dobu prvních tří let Cárdenasovy vlády, byli židé označeni jako nežádáni a byl jim zakázán vstup do země. Na základě tohoto dokumentu v prvních letech Cárdenasovy vlády židé nebyli bráni jako uprchlíci, ale jako dobrovolní emigranti a jako takoví byli podle daného nařízení odmítáni. SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 94-96.

⁶⁵ Více viz oddíl 2.1.3.

⁶⁶ SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 80-81.

⁶⁷ Země například nechtěla podepsat Ženevskou konvenci z února 1938, s tím, že se počká na výsledek konference v Evianu. SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 114, 117.

1938 až 1939 po porážce španělských republikánů mexická vláda nabídla občanství a azyl všem španělským uprchlíkům, kteří o něj požádají, což byl od chudé země jakou bylo Mexiko obrovský krok, vzhledem k tomu, že po pádu Republiky uteklo do Francie víc než dvě stě tisíc Španělů, kteří žili ve špatných podmínkách v místních uprchlických táborech a na základě mexické nabídky tak teoreticky o občanství a azyl mohli požádat všichni.⁶⁸

Rozdílu v postoji k židovským a španělským uprchlíkům se věnuje také Haim Avni: „*Benevolence prezidenta Cárdenase směrem ke španělským uprchlíkům byla v ostrém protikladu s postojem k židovským uprchlíkům. Ve stejném týdnu, kdy do Veracruz dorazila loď Sinaia*⁶⁹, Mexiko odmítlo 98 židovských uprchlíků, kteří přijeli na lodi Flandre.“⁷⁰

Nicméně pro německý antifašistický exil byl důležitý fakt, že možnost exilu, kterou vláda Lázaro Cárdenase poskytovala španělským republikánům, se vztahovala rovněž na příslušníky mezinárodních brigád.⁷¹ Jak uvádí Brígida von Mentz a kol., spolu s tisíci španělských antifašistů do Mexika dorazili též nejrůznější německy hovořící bojovníci mezinárodních brigád.⁷²

Pod tlakem veřejného mínění ve Spojených státech pozitivně směřovaného k uprchlíkům svolal prezident Spojených států Franklin D. Roosevelt v červnu 1938 do francouzského Evianu mezinárodní konferenci, které se zúčastnilo 32 zemí. Cílem mělo být nalezení řešení složité situace utečenců, nicméně jednání nemělo valný úspěch. Jedinou zemí, která souhlasila s přijetím utečenců (konkrétně 100 tisíc osob), byla Dominikánská republika.⁷³ V rámci materiálů, které mexická strana vypracovala pro tuto konferenci, se vytvořila první všeobecná kostra pro přijímání utečenců do Mexika. Rozšířilo se hlavně kvalitativní kritérium, tedy typ osob, které mohly být do země vpuštěny jako imigranti. Kromě pracovníků zemědělství, totiž mohla země přijímat i odborné pracovníky,

⁶⁸ KATZ, Friedrich. *Nuevos ensayos mexicanos*. 1. edición Mexiko : Ediciones Era, 2006, s. 413.

⁶⁹ Loď Sinaia dorazila do Veracruz 13. června 1939, cestovalo na ní 1600 španělských uprchlíků, které v přístavu se slavnostními projevy a uvítáním přijali ministr vnitra a šéf mexické konfederace pracujících. AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 23.

⁷⁰ AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 24.

⁷¹ Účast ve španělské občanské válce na straně republikánů tak pomohla k mexickému exilu např. E. E. Kischovi či Theodorovi Balkovi, budoucímu choti Lenky Reinerové.

MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 49.

⁷² MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 48.

⁷³ SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 47-48.

výzkumníky, vědce, umělce, kvalifikované dělníky a příslušníky dalších nemanuálních povolání.⁷⁴ Stále ale ještě platily početní limity stanovené v roce 1938.

Postoj Mexika na konferenci v Evianu pomohl udržet obraz otevřených dveří pro oběti diktatur: země se zde zavázala podpořit snahy Spojených států v této oblasti, což značně zvýšilo očekávání mezi organizacemi podporujícími uprchlíky i mezi uprchlíky samotnými. Od roku 1938 zároveň značně vzrostl počet žádostí o přijetí do země.⁷⁵

I když země příliš nepodporovala možnost přijmout židovské uprchlíky v masových počtech, Cárdenasova politika přijmout výběrově určité politické, vědecké a umělecké osobnosti umožnila vstup omezeného počtu uprchlíků tohoto typu.⁷⁶

V březnu 1940 mexický deník El Universal oficiálně informoval o tom, že přijímání turistů, studentů a návštěvníků z Evropy je od začátku roku přerušeno. V dubnu byl zakázán vstup finančníků a zvýšila se minimální částka požadovaná k autorizaci vstupu investorů na 50 tisíc pesos (zhruba 10 tisíc dolarů), z nichž deset tisíc bylo nutné předložit předem, před vystavením víza. Po panamerické konferenci v kubánské Havaně v srpnu 1940, která měla na programu nebezpečí tzv. „páté kolony“, Mexiko úplně zakázalo přijetí evropských imigrantů, s výjimkou španělských republikánů. Nicméně šanci na vstup do země měli někteří známí spisovatelé a protifašističtí intelektuálové.⁷⁷

Mexický národní archiv El Archivo General de la Nación eviduje od konce 19. století, kdy se evidence postupně začínala vést, zhruba do poloviny 40. let 20. století 570 uprchlíků československé národnosti. Nicméně tento počet není úplný, evidence v té době nebyla povinná a záleželo na imigrantovi, jestli se zařazením do ní souhlasil. Například složka Lenky Reinerové v této databázi není.

2.3. Československý exil. Mexiko jako cílová země

Emigraci z Československa lze vymezit několika mezníky, podle Ivo Bartečka jde o: „rok 1918, vznik ČSR, dále pak pohnutá léta 1938/39 atd. Pro vlastní přítomnost vystěhovalců z Československa v Latinské Americe je však významnější rok 1924, a to z důvodu zavedení kvótového systému v USA a tudíž i odklonění části vystěhovaleckého proudu v Novém světě severním směrem (do Kanady) a jižním směrem, v první řadě do Argentiny, na místě druhém do Brazílie. Vystěhovalectví před rokem 1924, či před léty

⁷⁴ SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 115.

⁷⁵ Tamtéž, s.119-120.

⁷⁶ Tamtéž, s.128.

⁷⁷ AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 25.

1914 nebo 1918, vytváří svébytnou kapitolu, kterou bychom mohli blíže identifikovat jako vstupní fázi a počátky vystěhovalectví z českých zemí (Čech, Moravy, rakouského a posléze českého Slezska) do Latinské Ameriky, včetně 19. století, kdy na subkontinent přicházejí jednotlivci, rodiny či méně početné skupiny.⁷⁸

Důvody emigrace v druhé polovině 19. století a ve 20. letech 20. století byly podobné, lidé odcházeli převážně z ekonomických důvodů. Naopak emigrační vlna z druhé poloviny třicátých let, jež se stupňovala po událostech v roce 1938 a po nacistické okupaci Československa v roce 1939, měla politický ráz.⁷⁹

Jak uvádí Ivo Barteček: „K vystěhovalectví 20. a 30. let přičítáme i méně početnou vystěhovaleckou vlnu vynucenou realitou druhé světové války; v tomto případě byl odchod ze střední Evropy diktován mocenskopolitickými a ideově politickými důvody (exil), zatímco v předchozí etapě můžeme hovořit o vystěhovalectví (emigraci) motivovaném důvody hospodářskými a sociálními. Ostatně prvorepubliková publicistika či řeč úředních pramenů interpretují vystěhovalectví jako otázku sociální.“⁸⁰

Důvodů, kvůli kterým si exulanti československé národnosti vybírali Mexiko za místo svého dočasného pobytu, bylo hned několik. Jak už jsme nastínili v oddílu 2.2, jedním z hlavních motivujících prvků byla zahraničně politická orientace Cárdenasovy vlády a též příznivé domácí prostředí vytvořené hospodářskými a sociálními reformami. Vedle kladného postoje mexické vlády k politickým uprchlíkům, faktoru objektivního, v zemi existoval rovněž subjektivní předpoklad, kterým bylo mexické a „evropské“ antifašistické publikum.⁸¹ Latinskoamerický kontinent navíc disponoval poměrně velkým množstvím německých emigrantů, se kterými případně mohli nově příchozí navázat kontakt i spoluprací.⁸²

⁷⁸ BARTEČEK, Ivo. Vystěhovalectví a studium vystěhovalectví – občanský či národnostní princip? (Příklad vystěhovalectví do Latinské Ameriky z Československa v letech 1918-1938). In *Sborník prací historických, XV, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 27-1996*. Olomouc : [s.n.], 1998, s. 205.

⁷⁹ OPATRNÝ, Josef. Notas acerca de las emigraciones Checa y Eslovaca a Iberoamérica. In LLORDÉN MIÑAMBRES, Moisés. *Acerca de las migraciones centroeuropeas y mediterráneas a Iberoamérica : aspectos sociales y culturales*. Gijón, España : Mercantil Asturias, 1995, s. 68-69.

⁸⁰ BARTEČEK, Ivo. Vystěhovalectví a studium vystěhovalectví – občanský či národnostní princip? (Příklad vystěhovalectví do Latinské Ameriky z Československa v letech 1918-1938). In *Sborník prací historických, XV, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 27-1996*. Olomouc : [s.n.], 1998, s. 205-206.

⁸¹ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 29.

⁸² Podle Kiesslinga začátkem 30. let žil v Latinské Americe víc než milión Němců. KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 9.

Velká část německy píšících intelektuálů, kteří museli opustit Evropu, hledala exil v Latinské Americe, což v jedné ze svých knih potvrzuje i Egon Erwin Kisch: „*V Mexiku jsem se setkal s mnoha kolegy-spisovateli ze všech zemí; ze spisovatelů mezinárodního věhlasu, kteří emigrovali, našla téměř čtvrtina azyl v Mexiku.*“⁸³

Dalším faktorem, jež mohl hrát roli při hledání útočiště v Mexiku, byla též geografická blízkost USA, kam se uchýlily další skupiny středoevropského exilu. Jak uvádí Barteček, Mexiko pro exulanty zdaleka nebylo neznámou zemí a podle popisu samotného Egona Erwina Kische byla jeho pozornost směrem k této tuto zemi upoutána už v průběhu jeho posledního pobytu v Paříži v roce 1939.⁸⁴

Od května roku 1939 navíc němečtí spisovatelé Bodo Uhse⁸⁵ a Ludwig Renn⁸⁶ usilovali v USA o získání vstupních víz pro své španělské spolubojovníky. Ludwig Renn v činnosti na podporu exulantů pokračoval i na území Mexika, kam se odebral v září 1939 z New Yorku. Záchrana exulantů z ohrožené a později poražené Francie se proměnila v hlavní cíl, což bezprostředně souviselo také s částí budoucího československého antifašistického exilu v Mexiku.⁸⁷ Nemalou zásluhu na získání exilu pro mnohé německy mluvící uprchlíky měl i Vicente Lombardo Toledano, předseda mexické odborové

⁸³ E. E. Kisch: *Exiland Mexiko. Läuse auf dem Markt*, o.c., s. 179-180. Citováno z: BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30.

⁸⁴ *Theoberto Maler, ein Mann in verzauberter Stadt*. In: Kisch, E. E.: *Gesammelte Serme in Einzelausgaben*. Bd. VII. *Entdeckungen in Mexiko*. Berlin und Weimar 1979, s. 649. Citováno z: BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30.

⁸⁵ Bodo Uhse (1904-1963), německý spisovatel, syn bývalého důstojníka, novinářskou kariéru začal v Bambergu v Bavorsku, později se stal editorem nacistických novin v bavorském Ingolstadt. Kvůli socialistickým názorům, které vyjadřoval ve svých článcích se dostal se do sporu s vysokými nacistickými představiteli včetně Hitlera a Rosenberga. V roce 1930 byl vyloučen z NSDAP. O dva roky později se přidává ke komunistům a v roce 1933 utíká do Francie. Jeho první kniha, autobiografický román *Žoldák a voják*, vydaná v Paříži a Moskvě v roce 1935, popisuje autorovo politické zranění v Německu ve 20. letech 20. století. Během španělské občanské války Uhse pracoval v republikánském rádiu a posléze se stal pověřencem Mezinárodní divize (1936). V roce 1940 odjíždí do Mexika. Zůstává zde po dobu druhé světové války a až v roce 1948 se vrací do Německa. HUEBENER, Theodore. *The literature of East Germany*. New York : F. Ungar, 1970, s. 83.

⁸⁶ Ludwig Renn (1889-1979), vlastním jménem Arnold Vieth von Golssenau, německý spisovatel, jedna z vůdčích osobností antifašistické emigrace. Pocházel ze saské šlechtické rodiny, bojoval v první světové válce, která přispěla k jeho kritickému vnímání společnosti. Proslavil se románem *Válka*, který vydal pod pseudonymem Ludwig Renn. Pod tímto jménem se pak přidal k dělnickému hnutí. Po vzestupu nacismu v Německu byl zatčen a odsouzen k vězení, v roce 1939 se mu podařilo utéct do Švýcarska, odtud se vydal do Španělska, kde se přidal k Mezinárodním brigádám. V letech 1937 a 1938 cestoval do USA, Kanady a na Kubu za účelem organizovat konference z pověření španělské republikánské vlády. V únoru 1939 se ze Španělska přesunul do Francie, kde byl zadržen a převezen do internačního tábora na jihu země. Několika přátelům-spisovatelům se podařilo dostat ho z tohoto tábora, následně se Renn přes Anglii a USA vydává do Mexika, kde pracoval pro organizaci „Liga Pro Cultura-Alemana“ a v letech 1940-42 učil evropskou historii na univerzitě v Morelii. V lednu 1942 se stává prezidentem hnutí „Alemania Libre“. KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 25-27.

⁸⁷ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30.

konfederace práce (CTM), který několikrát využil svůj vliv k tomu, aby v některých případech byly mexické úřady poněkud benevolentnější.⁸⁸

Podle Brígidy von Mentz a kol. mezi lety 1939 a 1942 do hlavního města Mexika dorazilo víc než 200 exulantů německého jazyka, mezi nimi levicově smýšlející intelektuálové, umělci, politici i spisovatelé. Někteří se posléze uchýlili do Spojených států, například v New Yorku a Massachusetts žil Gerhart Eisler a Ernst Bloch, v Kalifornii bratři Heinrich a Thomas Mannové, Berthold Brecht a další. V Mexiku se usadili mezi jinými i Ludwig Renn, Bodo Uhse, Egon Erwin Kisch⁸⁹, Theodor Balk, André Simone, Leo Katz a Rudolf Fürth a ke konci roku 1941 a začátkem roku 1942 dorazili další exulanti, jež se sem uchýlili z Francie.⁹⁰ V polovině prosince 1941 v mexickém přístavu Veracruz přistála i Lenka Reinerová.⁹¹

2.4. Zařazení časopisu do dobové mediální (časopisecké) struktury

2.4.1. Československá exilová periodika v Latinské Americe. Krajanské hnutí

V období mezi první a druhou světovou válkou ztratilo československé krajanské hnutí mnoho ze svého charakteru z let 1914 až 1918. Podle Vladimíra Nálevky byl důvodem nedostatečný zájem Československé republiky o odloučené části národa, nízké finanční dotace na krajanské účely, asimilace mladších generací a též fakt, že vznikem samostatného československého státu ztratili krajané hlavní smysl své dosavadní práce. Doposud je totiž stmelovalo úsilí o rozbití Rakouska-Uherska.⁹²

⁸⁸ KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 15.

⁸⁹ E. E. Kisch i André Simone ve druhé polovině třicátých let pomáhali na Iberském poloostrově v boji španělským republikánům. Po pádu Španělské republiky odešli do Francie, kde se ale kvůli vítěznému tažení nacistického Německa necítili bezpečně. Kische před francouzským internačním táborem zachránilo československé občanství, musel ale hledat dlouhodobější řešení, díky pomoci přátel se mu podařilo získat chilské vízum. Tranzitní vízum přes Spojené státy mu pak pomohl zajistit Svaz amerických spisovatelů (League of American Writers) a Exiled Writers Committee. Jelikož byl exulant a navíc levicově smýšlející intelektuál, nebyl v USA příliš vítaný. Na chilském konzulátu v USA si musel sehnat nové vízum pro vstup do země, konec roku proto strávil na Ellis Islandu. Do Chile ale nakonec neodjel. Po několika měsících, které strávil v USA, v říjnu 1940 odjel do Mexika. Cesta André Simona byla obdobná. BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 28.

⁹⁰ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 48-49.

⁹¹ Lence Reinerové, která nejdříve prošla francouzskými a marockými internačními tábory, stejně jako Kischovi pomohl Svaz amerických spisovatelů. Díky němu a taktéž díky pomoci československého občana F. C. Weiskopfa, který do USA odjel na pozvání Svazu amerických spisovatelů už v květnu 1939, aby v zemi přednášel o literatuře pod nadvládou fašismu, se jí podařilo získat vízum do Mexika. BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 29.

⁹² NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972. s. 28.

K aktivizaci československých emigrantů a obrodě krajanského hnutí dochází v roce 1938 v souvislosti s bezprostředním ohrožením Československa nacistickým Německem. Jak uvádí Vladimír Nálevka: „*Ve všech latinskoamerických zemích vystoupili krajané na obranu „posledního ostrova demokracie ve Střední Evropě“*“. *Krajanské spolky čelily německé propagandě a ve spolupráci s čs. zastupitelskými úřady měly podíl na obhajobě celistvosti státu.*“⁹³

V důsledku pomnichovské politické a morální krize došlo k prohloubení rozporů mezi českými a slovenskými spolky, navíc se objevily názorové rozdíly mezi českými spolky v Argentině, kde bratři Janderové zahájili v listu *Jihoameričan* tiskovou kampaň ve prospěch druhé republiky.⁹⁴ Nicméně většina krajanských organizací v Latinské Americe, kromě části slovenských spolků a skupiny kolem zmíněného časopisu *Jihoameričan*, odmítla vytvoření protektorátu i samostatného Slovenského státu.⁹⁵

Krajané byli nedílnou součástí zahraničního odboje, podobně jako v letech 1914 až 1918 měli i v době druhé světové války být politickým základem exilové vlády. Cílem krajanského hnutí mělo být působení na veřejnost a na vlády jednotlivých zemí a příprava prostoru pro diplomacii vedenou z londýnského centra.⁹⁶

Údaje o počtech krajanů v Latinské Americe se liší, jak uvádí Ivo Barteček: „*K roku 1935 byl počet vystěhovalců z mnohonárodnostního Československa do Jižní Ameriky odhadován českou stranou na 40 000, z toho 30 000 do Argentiny, 7 000 do Brazílie a zbývající část byla rozdělena nerovnoměrně do ostatních zemí subkontinentu. Dnes jsme poučení, že tyto odhady byly minimální a v konkrétním případě Brazílie jsou snad pravdě bližší údaje brazilské strany hovořící o 10 000 přistěhovalcích z Československa do konce třicátých let.*“⁹⁷ Za Argentinou a Brazílií zůstávaly s výrazným odstupem další latinskoamerické země, v nichž počty imigrantů československé národnosti v daném

⁹³ NÁLEVKA, Vladimír, *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972. s. 28.

⁹⁴ Tamtéž, s. 29. Více k listu *Jihoameričan* viz dále v tomto oddílu.

⁹⁵ NÁLEVKA, Vladimír, *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972, s. 32.

⁹⁶ Tamtéž, s. 34.

⁹⁷ BARTEČEK, Ivo, PAVLÍČEK, Jaromír. Česká krajanská komunita v Latinské Americe. In *Sborník prací historických, XVI, Acta Universitatis Palacianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 28-1998*. Olomouc : [s.n.], 1999, s. 124. Srovnej BARTEČEK, Ivo. Vystěhovalectví a studium vystěhovalectví – občanský či národnostní princip? (Příklad vystěhovalectví do Latinské Ameriky z Československa v letech 1918-1938). In *Sborník prací historických, XV, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 27-1996*. Olomouc : [s.n.], 1998, s. 206; AUERHAN, Jan, TURČÍN, Rudolf. Češi a Slováci za hranicemi. In *Československá vlastivěda V*. Praha : Stát, 1931. s. 506.

období čítaly pouze stovky osob. Například v Mexiku a Uruguayi tento počet dosahoval zhruba pěti set.⁹⁸

Československá exilová periodika byla v Latinské Americe většinou vydávána krajanskými spolky či jako ústřední listy československých kolonií⁹⁹. V některých případech i ve spolupráci s jinými slovanskými národy, například s Jihoslovany. Ve čtyřicátých letech byla mnohá krajanská periodika v kontaktu s československou exilovou vládou, dokládají to články ve vládním londýnském týdeníku *Čechoslovák*¹⁰⁰, jež zmiňují některé krajanské listy v Latinské Americe.¹⁰¹ U některých periodik se též shodují jména přispěvatelů.¹⁰²

Přesný počet exilových periodik československého původu, které v první polovině 20. století v Latinské Americe vycházely, nelze jednoznačně určit. Doposud totiž neexistují soupisy, které by obsahovaly všechna periodika z daného období, jež byla na tomto kontinentu publikována. Mnohé listy byly ztraceny, zničeny nebo postupem času upadly v zapomnění, popř. se nacházejí jen v místních knihovnách, archívech krajanských spolků či v pozůstalosti přispěvatelů a předplatitelů. Následující oddíl proto přinese spíše orientační výčet československých periodik, která vycházela ve Střední a Jižní Americe hlavně v 30. a 40. letech 20. století.¹⁰³

Jak už jsme uvedli, stěžejní tok československých imigrantů směřoval do Brazílie a Argentiny, kde byly nejpočetnější kolonie krajanů, výčet proto začneme právě v těchto zemích. Ke konci roku 1930 začal v brazilském Sao Paulu vycházet čtrnáctideník *Brazilský průkopník*, v jehož čele stál doktor Pavlíček a jehož vydavatelem byl František Jindra.¹⁰⁴ Počínaje druhým vydaným číslem časopis změnil svůj název na *Brazilský Slovan*. Tento

⁹⁸ BARTEČEK, Ivo, PAVLÍČEK, Jaromír. Česká krajanská komunita v Latinské Americe. In *Sborník prací historických, XVI, Acta Universitatis Palacianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 28-1998*. Olomouc : [s.n.], 1999, s. 124.

⁹⁹ pozn.. československé kolonie byly tvořeny exulanty československého původu, jež v dané době žili v dané zemi. Mohla zde být snaha o určitou formu organizace (jakou byla například Československo-mexická asociace, která sdružovala některé členy československé kolonie) či vytvoření společných aktivit.

¹⁰⁰ Více viz oddíl 2.4.2.

¹⁰¹ Například časopis *Mundo Eslovo* vycházející v Peru nezachycují námi použité souhrny krajanských publikací, informaci o tomto listu máme pouze z dobového tisku. *Čechoslovák* uvádí též informace o dalších krajanských periodicích jako byl například argentinský *Jihoameričan* či *Venkov Čákeňský*. Viz dále.

¹⁰² Kornel Synek přispíval do londýnského *Čechoslováka*, do mexického *El Checoslavaco* i do peruánského *Mundo Eslovo*. *Mundo Eslovo*. *Čechoslovák*. 12.2.1943, roč. 5, č. 7, s. 4. Viz dále.

¹⁰³ Pro účely této rigorózní práce jsme vycházeli z publikací nalezených Referenčním centrem Národní knihovny České republiky a článků a publikací, jež se nám podařilo nalézt vlastní badatelskou činností.

¹⁰⁴ List Zlín tento čtrnáctideník označuje za první český list v Brazílii. Nicméně Štědrónský registruje již v roce 1895 list brazilského kroužku „Slavia“. In: Sdělení zaměstnanců firmy Baťa. *Zlín*. 15.4.1931, roč. 14, č. 15b, s. 2. Srovnej ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 16.

list byl zaměřen nejen na Čechoslováky, ale též na emigranty z jihoslovanských zemí.¹⁰⁵ Vycházel s přílohou ve slovinštině a chorvatštině.¹⁰⁶

Od dubna 1934 v Sao Paulu vycházel též měsíčník *Věstník spolku „Slavia“ v Sao Paulu*.¹⁰⁷ List byl ze začátku pouze dvoustránkový, později pak vycházel na čtyř až šesti stranách. Není jasné, kdy byl ukončen, v dostupných materiálech je dochován pouze necelý první ročník časopisu.¹⁰⁸

Od roku 1925 byl v Argentině v Buenos Aires vydáván týdeník *Jihoameričan*. Šlo o pokračování listu *Jihoamerický Čechoslovák*, který vznikl v září roku 1923 a byl vydáván s podtitulem „Jediný československý list na jihu Ameriky. První československý časopis v Jižní Americe. Primer periódico independiente checoeslovaco en Sud America.“ *Jihoamerický Čechoslovák* byl podle dostupných informací čtyř až dvanáctistránkový, zanikl v roce 1924. List *Jihoameričan* na něj plynule navázal. Podtitul tohoto časopisu byl obdobný „První československý časopis v Jižní Americe. Primer periódico independiente checoeslovaco en Sud America“.¹⁰⁹

Oba listy redigoval Karel Sergej Svoboda, který byl rovněž jejich majitelem. V roce 1932 měl *Jihoameričan* náklad 5500 výtisků. Vycházel na osmi stranách. Přinášel politické zprávy z Československa i Argentiny, krajanské informace, českou beletrii v překladu i díla místních autorů.¹¹⁰ Podle dobového týdeníku *Čechoslovák* vycházejícího v Londýně se orientace listu *Jihoameričan* změnila v době, kdy vedení listu po Karlovi Svobodovi převzali bratři Jaroslav a Vladimír Janderové. Jak uvádí *Čechoslovák*, v roce 1939 byl list jednoznačně pod nacistickým vlivem a byl součástí nacistické propagandy. Otiskoval útoky na československý antifašistický odboj, československou exilovou vládu a též na prezidenta Edvarda Beneše.¹¹¹

V letech 1931 až 1961 vycházel v Buenos Aires časopis *Nová doba – Nueva Era*. Zpočátku byl vydáván s podtitulem „Nezávislý československý časopis v Jižní Americe“,

¹⁰⁵ Náklad ani počet stran zdrojová literatura neuvádí. ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 16.

¹⁰⁶ *Národní listy*. 17.2.1931, roč. 71, č. 48, s. 3.

¹⁰⁷ Ve státě Sao Paulo žije nejpočetnější česká komunita. Spolek Slavia je nejstarší krajanský spolek, vznikl hlavním městě Sao Paulo. Byl založen v r. 1896 a existuje dodnes.

http://krajane.radio.cz/en/article_detail/176

¹⁰⁸ Náklad, vydavatele ani odpovědného redaktora zdrojová literatura neuvádí. ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 17.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 15.

¹¹¹ Přesnou dobu převzetí listu bratry Janderovými zdroj neuvádí. ANDERLÍK, J.. Zahraniční vlajkaři při práci : Český Quisling v Argentině - Nacistický list "Jihoameričan". *Čechoslovák*. 6.6.1941, roč. 3, č. 23, s. 2. Srovnej HRONEK, Jiří. Zbytečné oběti za cizí peníze : Věc: Jihoameričan. *Čechoslovák*. 5.12.1941, roč. 3, č. 49, s. 2.

kteřý se v roce 1932 mění na „Časopis hájící zájmy československé kolonie v Jižní Americe“. Od roku 1948 se toto označení opět změnilo a list vycházel s podtitulem „La voz Checoslovaca de Sud America“. K poslední změně došlo v roce 1957, kdy list získal podtitul „Registro Nacional de la Propriedad Intelectual“.¹¹²

Nezávislý časopis byl vydáván Tiskovým kroužkem v Buenos Aires ze začátku na protest proti poměrům ve Svazu československých spolků v Argentině. List přinášel zejména zprávy týkající se krajanského života v Argentině. Redigoval jej spoluzakladatel Josef Kotas, koeditory byli Rudolf Knaibl a Karel Novotný. S redakcí spolupracovali Jan Jaša, Jan Kutňák, Rudolf Petřek, František Zelenka, Emanuel Suda a František Novák, který byl dopisovatelem z Československa. Časopis byl čtyř až osmistránkový, články byly psány v češtině a slovenštině, po roce 1948 bývají zařazovány španělské úvodníky. Časopis vznikl původně jako týdeník, první číslo vyšlo 31. srpna 1931, v roce 1932 se mění na čtrnáctideník a od roku 1948 vychází měsíčně. Ve třicátých letech měl náklad 5000 kusů.¹¹³

Dalším listem vycházejícím v Argentině ve třicátých letech byl levicový a posléze prokomunistický časopis zaměřený na Čechy žijící v Chacu. Byl vydáván ve městech Roque Saenz Peña a Chaco pod názvem *Venkov Čakeňský* s podtitulem „Periodico de la Colectividad Checoslovaca del Chaco. Časopis Zemědělského Sdružení v Chaco“, který se později mění na „Organo Oficial de la Sociedad Checoslovaca de Agricultores Chagueños“¹¹⁴. Vydával a redigoval jej K. Kazimour, který ale není v číslech ze 40. let uveden.¹¹⁵ List vycházel na šesti až deseti stranách, přinášel především zpravodajství z domova, politického i nepolitického rázu. Po únoru 1948 zařazuje i dopisy reemigrantů z Československa, jež byli nadšení pouťorovým vývojem. Byly otiskovány i články dopisovatelů z ČSR.¹¹⁶

Články byly psány v češtině a španělštině. Bylo zde též otiskováno poměrně velké množství inzerce. Redakce se hlásila k masarykovským tradicím, zároveň ale v člancích a komentářích často polemizovala s jinak smýšlejícím časopisem Tábor a podporovala

¹¹² FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 15.

¹¹³ Tamtéž, s. 16.

¹¹⁴ pozn.. český překlad zní „Oficiální orgán Československého sdružení čákských zemědělců“.

¹¹⁵ Londýnský týdeník Čechoslovák jej ale i v roce 1941 uvádí jako editora. ANDERLÍK, J.. Zahraniční vlaškaři při práci : Český Quisling v Argentině - Nacistický list "Jihoameričan". *Čechoslovák*. 6.6.1941, roč. 3, č. 23, s. 2.

¹¹⁶ FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 17.

komunistický režim.¹¹⁷ Podle londýnského *Čechoslováka* byl list loajální „československé věci“ a na rozdíl od *Jihoameričana* se jeho politika nezměnila ani po podepsání mnichovské dohody.¹¹⁸ List byl vydáván nepravidelně, po deseti dnech až po měsíci. Pravděpodobně začal vycházet ke konci roku 1933¹¹⁹, poslední doložené číslo pochází z listopadu 1949.¹²⁰

Ve třicátých letech v Argentině existoval ještě časopis *El Mundo Sudamericano – Jihoamerický svět*. Vycházel jako měsíčník v Buenos Aires od prosince 1929. Vydávali ho Leopold Bison, Juan Urroz, a J. Gold. List propagoval umístění vystěhovalců z Československa a seznamoval argentinskou veřejnost s československou menšinou žijící v zemi. Obsahoval ilustrace.¹²¹

Pravděpodobně od roku 1927 byl v Buenos Aires vydáván též list *Věstník (Československé kolonie v Argentině)*. S podtitulem „Organo de la Colectividad Checoeslovaca“. Časopis byl osmistránkový, dvakrát měsíčně ho vydával Tiskový kroužek. List měl přinejmenším 8 ročníků, v roce 1933 byl jeho majitelem a vydavatelem Rodolfo Novotný.¹²² Ve třicátých letech v Buenos Aires existovaly též čtrnáctideníky *Obrana* (1933), komunistický list *Svornost*¹²³ a časopis *Vlastenec* (1938).¹²⁴

Během čtyřicátých let vycházely v Argentině listy *El Patriota Checoslovaco* a *Noticioso Checoslovaco*. Prvně zmíněný, *El Patriota Checoslovaco* nebo-li *Československý vlastenec*, byl vydáván v Buenos Aires pravděpodobně od roku 1945.

¹¹⁷ FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 17.

¹¹⁸ ANDERLÍK, J. Zahraniční vlajkaři při práci : Český Quisling v Argentině - Nacistický list "Jihoameričan". *Čechoslovák*. 6.6.1941, roč. 3, č. 23, s. 2.

¹¹⁹ Z doložených čísel nelze přesně stanovit rok vzniku, pravděpodobná doba vzniku je listopad 1933, případně počátek roku 1934. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 17.

¹²⁰ Náklad neuveden. Tamtéž, s. 17.

¹²¹ Podle známých dostupných výtisků vycházel přinejmenším tři roky. Náklad, odpovědného redaktora. počet stran ani další podrobnosti zdrojová literatura neuvádí. ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 15.

¹²² Dostupné zdroje evidují naposledy čísla z 8. ročníku, z roku 1933. Náklad ani odpovědného redaktora zdrojová literatura neuvádí. ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 16.

¹²³ Podle Vladimíra Nálevky komunistický list *Svornost* po podepsání mnichovské dohody vystoupil proti dr. Benešovi i Beranově vládě a jediné východisko viděl v příklonu k SSSR. NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972. s. 28.

¹²⁴ Bez dalších podrobností. ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 16.

Nelze vyloučit, že původně vznikl v Uruguayi, protože první doložené číslo z roku 1946 uvádí v záhlaví adresu do Montevidea a věnuje velký prostor životu krajanů v této zemi.¹²⁵

List byl vydáván s podtituly „Periódico informativo“¹²⁶ a „Lud je jediným zdrojom štátnej moci“. Šlo o levicově orientovaný časopis České a slovenské kolonie v Argentině, který redigovali Štefan Kusenda a Oldřich Paseka.¹²⁷ Časopis obsahoval politické zprávy a komentáře, krajanské a spolkové zpravodajství z Argentiny a případně i jiných jihoamerických zemí. Postupem času množství krajanských zpráv klesá a přibývá článků z oficiálních československých zdrojů a komunistických propagandistických materiálů. List obsahoval též literární rubriku věnovanou dětem a četbu na pokračování, kde byla v roce 1947 otiskována Fučíkova *Reportáž psaná na Oprátce*. Časopis byl šesti až osmistránkový, vycházel nepravidelně jako čtrnáctideník až měsíčník, příspěvky byly psány v češtině, slovenštině i španělštině.¹²⁸

List *Noticioso Checoslovaco* neboli *Československý zpravodaj* obsahoval hlavně zprávy agentury ČTK, československého vyslanectví a zprávy krajanských spolků. List byl osmi až dvanáctistránkový, články byly psány v češtině, slovenštině i španělštině, vydavatel ani redaktoři nebyli v listu uvedeni. Není znám rok vzniku ani ukončení, dochovaná čísla pocházejí z let 1945 a 1946.¹²⁹

Ve čtyřicátých letech 20. století v Argentině existoval též časopis *Tábor*. Vycházel v Buenos Aires pravděpodobně od roku 1940, z dochovaných čísel lze usuzovat, že vycházel přibližně jedenkrát za tři týdny.¹³⁰ Přinášel politické zpravodajství a krajanské informace. Byl osmistránkový, obsahoval texty ve španělštině a češtině, vydavatel ani redaktoři nebyli v listu uvedeni.¹³¹

Během čtyřicátých let v Argentině vycházel ještě časopis *Velehrad – Alcazar* s podtitulem „Časopis českých protikomunistických exulantů“. Nejprve byl vydáván ve 40. letech a obsahoval náboženské texty, zprávy z domova, z československého vyslanectví a z krajanských organizací. Otiskoval také román na pokračování, rubriku s anekdotami, pro

¹²⁵ Tamtéž, s. 15.

¹²⁶ Český překlad zní „Zpravodajské noviny“.

¹²⁷ O. Paseka list redigoval od čísla 62/1948. Bývá též uveden jako Ulderico Paseka. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 15.

¹²⁸ Náklad neuveden. Tamtéž, s. 15.

¹²⁹ Náklad neuveden. Tamtéž, s. 15.

¹³⁰ Časopis je doložen neúplně dochovanými čísly 120 z 10. 4. 1947 a 122 z 24. 5. 1947. Není známo přesné datum ukončení, pravděpodobně vycházel ještě v roce 1948. Náklad neuveden. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 16.

¹³¹ Tamtéž, s. 16.

děti či zaměřenou na včelaře. Vydavatelem byl Jeroným Kadlec. V roce 1945 byl ředitelem listu R. P. Pablo Marášek. Časopis měl 28 stran, podle doložených čísel pravděpodobně vycházel od roku 1940 a mezi lety 1957 a 1959 jako měsíčník až dvouměsíčník¹³².

Dalším listem vycházejícím v Argentině ještě na sklonku 40. let byl měsíčník *Tisková služba Ústředí Čechů a Slováků v Argentině*. Tento zpravodajský časopis byl vydáván v Buenos Aires pravděpodobně od roku 1949 do roku 1950¹³³ a jeho cílovou skupinou byli Češi a Slováci v Jižní Americe. Byl čtyř až šestistránkový, otiskoval zprávy z domova, ze světa, z exilu i články k jubileím významných událostí apod.¹³⁴

V Uruguay existoval v roce 1934¹³⁵ levicový list s názvem *Rudý prapor*, jež byl vydáván v Montevideu s podtitulem „Orgán československé komunistické sekce v Jižní Americe“. Šlo o český a slovenský časopis určený levicově smýšlejícím krajanům v Jižní Americe a hlavně v Argentině. List byl čtyřstránkový, jeho heslo znělo: „*Proletari sveta spojte sa. Budujeme jednotnu proletarsku frontu.*“¹³⁶

V Ekvádoru ve městě Quito vycházel od roku 1942¹³⁷ měsíčník *El Checoslovaco* s podtitulem „Organo del Club Checoslovaco en El Ecuador“. Podobně jako mexický *El Checoslovaco*, jeho ekvádorský kolega byl časopisem československé kolonie, vydávala jej Československá kolonie v Ekvádoru. List byl osmistránkový, přinášel hlavně zprávy z Československa pocházející z agentury ČTK, otiskoval též krajanská sdělení a inzerci. Redigoval jej Ota Lederer a později F. Bill.¹³⁸

V hlavním městě Peru v Limě, vycházel ve 40. letech¹³⁹ časopis *Mundo Eslavo* určený Čechoslovákům a Jihoslovanům. V redakční radě časopisu zastupoval

¹³² Doloženo číslo č. 12 VI. ročníku z 1. prosince 1945. Pozdější existence potvrzena v časopise Sklizeň, jehož archív zaznamenává některá čísla z let 1957 až 1959. Náklad ani odpovědný redaktor neuveden. Bez dalších podrobností. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 17.

¹³³ Druhé číslo prvního ročníku vyšlo 15. března 1949. Poslední doložené číslo vyšlo 31. července 1950. Tamtéž, s. 16-17.

¹³⁴ Náklad, vydavatele ani odpovědnému redaktora zdrojová literatura neuvádí. Tamtéž s. 16.

¹³⁵ Podle dostupných informací dochováno pouze 1 číslo z 12. 8. 1934, není známo datum zahájení ani ukončení vydávání. ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 137.

¹³⁶ Náklad, vydavatele ani odpovědnému redaktora zdrojová literatura neuvádí. Dochováno pouze první číslo. Periodicita neznámá. Tamtéž, s. 137.

¹³⁷ pozn.. Rok vzniku není stoprocentně potvrzen. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 60.

¹³⁸ Redigování O. Lederera doloženo v letech 1946 až do března 1947, u F. Billa doložen rok 1947. Rok zastavení listu není známý. Náklad neuveden. Tamtéž, s. 60.

¹³⁹ Podle zmínky v Národních listech časopis vycházel už na začátku roku 1939. *Národní listy*. 23.2.1939, roč. 79, č. 54, s. 3. Poslední zmínku o časopisu jsme objevili v londýnském Čechoslováku z února 1943. *Mundo Eslavo. Čechoslovák*. 12.2.1943, roč. 5, č. 7, s. 4.

Čechoslováky Miroslav Jiras, A. Piljuzevič zde byl za Jihoslovany a třetím členem redakce byl Ernesto Diez Fernandez. Podle londýnského Čechoslováka šlo o ilustrovaný měsíčník a každé číslo bylo věnováno některému problému slovanského světa. List také informoval o válečném dění v Československu a o význačných československých osobnostech jako byl například T. G. Masaryk či Edvard Beneš. Například v říjnu 1942 vyšlo speciální vydání k československému národnímu svátku. Do listu psal například i Kornel Synek, jehož články se objevují i v listu *El Checoslovaco en México*.¹⁴⁰ Časopis byl psán španělsky.¹⁴¹

Kromě zahraničních krajaňských listů ve 30. letech existoval též krajaňský časopis vycházející na československém území. Byl vydáván v Praze pod názvem Krajan a jeho snahou bylo plnit funkci ústředního krajaňského listu shromažďujícího informace pro krajané v zahraničí. Byl zasílán do československých kolonií a redakcí krajaňských listů po celém světě. Co se týče latinskoamerických zemí, putoval do Argentiny, kam např. v roce 1934 bylo zasíláno 137 výtisků, devět výtisků docházelo do Brazílie, čtyři putovaly do Peru a Uruguaye, po dvou výtiscích se posílalo do Bolívie, Mexika, Paraguaye a Salvadoru, a po jednom dostávali krajané v Hondurasu a Chile.¹⁴² Časopis Krajan byl čtrnáctideník vydávaný Československým ústavem zahraničním¹⁴³ sídlícím v Praze a vycházel v letech 1932 až 1939.¹⁴⁴

2.4.2. El Checoslovaco ve světě

El Checoslovaco en México nebyl prvním periodikem, které ve svém názvu neslo určitou podobu slova Čechoslovák. V průběhu 30. a 40. let dvacátého století existovalo nejen v Latinské Americe, ale i na dalších kontinentech hned několik listů s obdobným titulem.¹⁴⁵ Některé vycházely v češtině (popř. kombinovaně se slovenštinou) a byly určené

¹⁴⁰ Náklad, periodicitu ani vydavatele zdroj neuvádí. Není známo přesné datum začátku a ukončení listu.

Mundo Eslovo. *Čechoslovák*. 12.2.1943, roč. 5, č. 7, s. 4.

¹⁴¹ Čechoslováci v Peru. *Čechoslovák*. 13.3.1942, roč. 4, č. 11, s. 10.

¹⁴² Československý tisk v Evropě. *Český deník*. 27.8.1934, č. 235, s. 3.

¹⁴³ Československý ústav zahraniční (ČSÚZ) se spoluprací s Čechy v zahraničí zabýval od roku 1928, za první republiky bylo členství v této organizaci prestižní záležitostí. Ústav pomáhal krajanům v cizině, kteří usilovali o návrat do původní vlasti, a byl prostředníkem mezi komunitami za hranicemi a československým státem. Organizoval setkání mezi představiteli státu a krajaňskými spolky a pomáhal udržovat kontakty s jednotlivými osobnostmi a spolky v zahraničí. Za druhé světové války ústav nepracoval, jeho činnost byla zakázána. Po válce byl ústav obnoven a ještě v roce 1945 navázal na prvorepublikové aktivity. V důsledku únorového komunistického převratu se fungování organizace změnilo, ústav se stal nástrojem vládní politiky. http://krajane.radio.cz/cs/article_detail/1339

¹⁴⁴ Bez dalších podrobností. http://krajane.radio.cz/cs/article_detail/1339

¹⁴⁵ pozn.. Už začátkem dvacátých vycházel ve Francii list s názvem Pařížský Čechoslovák, v Kanadě to byl Kanadský Čechoslovák, v Argentině Jihoamerický Čechoslovák a ve Spojených státech v New Yorku týdeník Čechoslovák (Czechoslovak Weekly) a ve Philadelphii též týdeník Čechoslovák. Tyto listy byly vydávány pouze po dobu jednoho, maximálně dvou let. V Rusku existoval týdeník Čechoslovák už v roce

československým čtenářům nacházejícím se v exilu. Další exilová periodika byla psána jazykem „hostitelské země“ a kromě krajanské komunity byla určena též místním obyvatelům.¹⁴⁶

Dne 16. října 1939 vyšlo v Londýně první číslo listu *Čechoslovák v Anglii* s podtitulem „Nezávislý týdeník“, který v záhlaví listu následoval anglický překlad názvu (The Czechoslovak in England. Independent Weekly). V prvním čísle redakce uvádí, že jde o první periodikum v československém jazyce na půdě Anglie a že cílem listu je informovat o otázkách československé emigrace a o politických a vojenských událostech. Kromě toho týdeník přinášel inzerce knih Karla Čapka vydávaných v Anglii i články o jeho životě a tvorbě. Obsahuje zprávy v češtině i slovenštině.

Jak uvádí Jan Kratochvíl, *Čechoslovák* byl provládní týdeník, kterým v Anglii disponovala Benešova exilová vláda, a vycházel až do roku 1945.¹⁴⁷ Šéfredaktorem listu byl Bohuš Beneš, sekretář a synovec prezidenta Beneše¹⁴⁸. Dne 19. července 1940 z názvu týdeníku mizí přízvisko „v Anglii“ a list se tak jmenuje pouze *Čechoslovák*. Ode dne 13. dubna 1945 pak list až do konce svého působení v prosinci 1945 vychází jako *Čechoslovák v zahraničí*.¹⁴⁹

Ve Spojených státech ve městě Milwaukee vycházel od roku 1920 týdeník *Čechoslovák* s podtitulem „Týdeník věnovaný zájmům Čecho-Slováků ve státě Wisconsin a na Severozápadě“. Časopis měl osm stran, přinášel české i slovenské zprávy organizace Národní Slovenská Západní Jednota bratrská a otiskoval též beletrii. V roce 1924 měl náklad 10 545 výtisků.¹⁵⁰ V roce 1932 byl vydáván a redigován Johnem V. Kalbouchem. Katalog archivu University v Nebrasce naposledy zaznamenává číslo ze 3. dubna 1948.¹⁵¹

Pravděpodobně též v roce 1920 začal ve městě West v USA vycházet krajanský časopis *Čechoslovák and Westské noviny*, který vznikl spojením původně samostatných periodik *Čechoslovák*, jež vycházel od roku 1916, a *Westské noviny*, které zřejmě

1915. Srovnej: ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraníční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958. 160 s.

¹⁴⁶ pozn.. Výčet uvedených periodik není vyčerpávající, je zaměřen hlavně na 30. a 40. léta a čerpá ze seznamů známých exilových tiskovin uvedených ve sbornících: FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999. Dále: ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraníční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958. 160 s. A dále z exilových periodik v archivu Národní knihovny v Praze.

¹⁴⁷ KRATOCHVÍL, Jan, et al. *Český a slovenský exil 20. století*. Brno : Meadow Art, 2003, s. 61.

¹⁴⁸ Potvrzeno pro rok 1940 a 1941, kdy je uveden v tiráži časopisu.

¹⁴⁹ Archiv Národní knihovny v Praze.

¹⁵⁰ ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraníční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 70.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 255. Srovnej: ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraníční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958. s. 70.

vycházely v letech 1909 až 1911. Prvním odpovědným redaktorem byl pravděpodobně J. E. Křížan. List měl 10 stran, vydávala ho společnost Čechoslovák Publishing Co. V roce 1924 měl náklad 3500 výtisků. V roce 1961 týdeník splynul s časopisem *Hospodář* a dále vycházel pod názvem *Hospodář – Čechoslovák*.¹⁵²

Už ve dvacátých letech existoval v německém Berlíně list nazvaný *Zahraniční Čechoslovák* s podtitulem ve francouzštině a němčině. List vycházel od března 1920 jako čtrnáctideník, v roce 1933, kdy byl už pouze měsíčníkem, zanikl pravděpodobně z politických důvodů. Vydával ho Přípravný komitét pro zřízení Československého družstva nakladatelského a posléze Československé družstvo nakladatelské. Vydavatelem posledního ročníku byl Josef Doležal. List redigoval Ferdinand Bureš. Časopis byl čtyř až osmistránkový, byl sociálně-demokratického zaměření, v prvním ročníku otiskoval též články v němčině. V roce 1933 měl náklad 1800 výtisků.¹⁵³

Čtrnáctideník s názvem *Čechoslovák* byl vydáván v roce 1948 též v německém Frankfurtu nad Mohanem. Zpravodajský časopis s podtitulem „Informátor Československého Národního výboru pro Západní Německo“ byl určen uprchlíkům v Německu. Na jaře 1948 pravděpodobně vyšla pouze dvě čísla s českými a německými články, pak byl Národní výbor pro Západní Německo, v jehož čele stál dr. Živanský, zřejmě rozpuštěn americkými okupačními úřady.¹⁵⁴

V roce 1948 byl vydáván list s názvem *Čechoslovák* též v uprchlickém táboře v německém Norimberku. Informační bulletin redigoval Dalimil Veselý, vyšlo pravděpodobně 14 čísel pod záštitou Výboru československých uprchlíků v Norimberku. Na list později navázal časopis *Svoboda*. Podle katalogu university v Nebrasce by mohla existovat určitá souvislost mezi tímto listem a frankfurtským *Čechoslovákem*.¹⁵⁵

Od roku 1949 do roku 1951 vycházel v norském Oslu měsíčník *Čechoslovák v Norsku* s podtitulem „List sdružení čs. demokratických uprchlíků v Norsku.“ Vycházel na 10 až 15 stranách, vedle zpravodajství časopis otiskoval též politické a kulturně-historické články, praktické informace pro imigranty a spolkové a krajanské zpravodajství.

¹⁵² FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 255. Srovnej: ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958. s. 69.

¹⁵³ ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958. s. 26.

¹⁵⁴ Bez dalších podrobností. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 129.

¹⁵⁵ Bez dalších informací. Tamtéž, s. 129.

Přinášel též například lekce norštiny nebo českou klasickou poezii. Některá čísla pravděpodobně redigoval František Třešňák, na přípravě nejspíš spolupracovali i Vladimír Krajina a Jozef Lettrich. Přejmenším v roce 1951 list redigoval Josef Kalvoda, představitel pravicové, křesťansko-demokratické orientace.¹⁵⁶

Ve švýcarském Curychu vycházel v roce 1934 měsíčník *Čechoslovák* s podtitulem „Rozšířený Věstník, orgán Čechoslováků žijících ve Švýcarsku“. Vydávalo ho sdružení československých spolků ve Švýcarsku, redigoval ho B. Beneš. List měl 12 stran, první číslo bylo vydáno nákladem 1000 kusů. Tento měsíčník navazoval na *Věstník Československé kolonie ve Švýcarsku*, který vycházel od roku 1925 (navazoval na věstník vycházející od roku 1922) do roku 1933, vydávala ho Československá kolonie a jeho vedoucím byl Arnošt Jokl. Věstník byl čtyř až šestistránkový a v roce 1933 měl náklad 1200 výtisků.¹⁵⁷

Od 20. ledna 1949 vycházel v uprchlickém táboře v Ludwigsburgu v Německu týdeník *Czechoslovak News* (*Československé noviny*). Byl určený čtenářům v německých uprchlických táborech a vydávali a redigovali jej Vojtěch Nevlud-Duben a Jan Tůma. Ze začátku spolupracovali též s Ferdinandem Peroutkou, Josefem Jostenem, Vladimírem Noskem, Ottem Gráfem a Ladislavem Feierabendou. Počet stran se pohyboval mezi šesti až padesáti. V červenci 1949 se název listu mění na *FCI – Information Service of Free Czechoslovakia* s podnázvem „Vydání pro campy“. V roce 1950 se list vrátil k původnímu názvu. List s tímto označením končí v červnu 1950, kdy pravděpodobně došlo k rozkolu v redakci. Skupina kolem J. Rostena začala od roku 1951 vydávat v Londýně týdeník *Čechoslovák v zahraničí*. Otto Gráf, jež byl šéfredaktorem *Czechoslovak News* v roce 1950, pokračoval ve vydávání titulu i po rozkolu, ale pod novým názvem: *Československé nezávislé noviny*.¹⁵⁸

Od začátku března 1922 vycházel v chorvatském Daruvaru čtrnáctideník a posléze (od druhého ročníku) týdeník *Jugoslávští Čechoslováci* s podtitulem „Jediný český list na slovanském jihu. Hájí zájmy kulturní, hospodářské a obchodně-průmyslové.“ Jeho majitelem a redaktorem byl Jaroslav Dittrich. Později list redigují též Václav Satrapa a

¹⁵⁶ Bez dalších informací. Tamtéž, s. 201.

¹⁵⁷ ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 137.

¹⁵⁸ Náklad neuveden. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 132-133.

Otto Svoboda.¹⁵⁹ Čtyřstránkový časopis přinášel články zaměřené na venkovskou a zemědělskou problematiku. V roce 1928 se v něm objevila rubrika věnovaná dětem, která se v roce 1932 osamostatnila a začala vycházet jako dětský časopis, jež existuje dodnes. Týdeník *Jugoslávští Čechoslováci* vycházel do roku 1941.¹⁶⁰

Pro doplnění zařazujeme ještě list Brazílský Čechoslovák, který vyšel v Brazílii až v padesátých letech, konkrétně v srpnu roku 1958. Šlo o časopis vydávaný exulantským sdružením *União Recreativa e Cultural Tchecoslovaco-Brasileira em São Paulo*. Zřejmě šlo ale pouze o jediné číslo sestávající ze čtyř stran obsahujících spolkové zprávy, informace o vzniku místní organizace Sokol São Paulo, rubriku určenou ženám apod. Autorem úvodníku byl brazilský novinář João de Scantimburgo, pod dalším článkem byl podepsán Adolf Dusil, ostatní texty byly anonymní. Články byly psány v češtině a portugalštině.¹⁶¹

Dále v sedmdesátých letech, konkrétně od roku 1972 do roku 1974, vycházel ve Švédsku dvouměsíčník *Čechoslovák ve Skandinávii* s podtitulem „Informační leták“ a „Časopis čs. exilu“. Tento zpravodajský a publicistický časopis chtěl být nestrannickou a demokratickou tribunou pro Čechy a Slováky ve Švédsku, sledoval aktuální politická témata a čtenářům nabízel v překladech články ze světového tisku. Vycházel v rozsahu 9 až 33 stran. Vydávalo ho Sdružení svobodných Čechoslováků v jižním Švédsku, odpovědným redaktorem byl František Heřman.¹⁶²

Do kategorie „Čechoslovák ve světě“ by též spadaly listy *El Patriota Checoslovaco* a *Noticioso Checoslovaco*, které během čtyřicátých let vycházely v Argentině a jež jsme podrobněji rozebrali v předchozí kapitole. Patřil by sem též měsíčník *El Checoslovaco* vycházející v Ekvádoru, kterému se rovněž věnujeme v předchozí kapitole.

Výrazem Čechoslovák v názvu listu pravděpodobně krajané chtěli vyjádřit vztah ke své domovině, popř. informovat už v titulu odkud autoři listu pocházejí či k jaké zemi se periodikum váže. Většina výše uvedených periodik pravděpodobně nebyla nijak provázána, je ale možné, že se při vymýšlení vhodného názvu nechali navzájem inspirovat. Například Lenku Reinerovou, která přišla s názvem námi zkoumaného listu *El*

¹⁵⁹ ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajaňské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958, s. 21.

¹⁶⁰ http://www.dzs.cz/download-variant.php?general_file_variant_id=416&a=documents&project_folder_id=2&

¹⁶¹ Odpovědný redaktor ani náklad není ve zdrojové literatuře uveden. FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajaňských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999, s. 51.

¹⁶² Náklad není ve zdrojové literatuře uveden. Tamtéž, s. 221.

Checoslovaco en México, s největší pravděpodobností tento titul napadl díky londýnskému Čechoslováku, jež byl do Mexika v dané době zasilán.¹⁶³

2.4.3. Další důležitá antifašistická periodika publikovaná v Mexiku během druhé světové války. Antifašistické hnutí

Ještě před vznikem časopisu *El Checoslovaco en México* existovala v Mexiku antifašistická periodika, vydávaná převážně skupinou německy mluvících intelektuálů německé národnosti. Na aktivitách této skupiny se částečně podíleli i hlavní autoři listu, kteří se sice vyznačovali jako německy mluvící autoři, jejich národnost ale byla československá. Podle Wolfganga Kiesslinga německý antifašistický exil existoval v mnoha zemích – převážně evropských a amerických, centrum antifašistické rezistence na americkém kontinentě se ale nacházelo právě v Mexiku.¹⁶⁴

V listopadu 1941 vyšlo první číslo časopisu *Alemania Libre (Freies Deutschland)*¹⁶⁵, jak uvádí Brígida von Mentz a kol. už samotný název listu byl provokací hitlerovského Německa.¹⁶⁶ Skupinou německy mluvících exulantů, kteří časopis založili, byl jako osoba odpovědná za vedení listu vybrán Antonio Castro Leal, bývalý univerzitní rektor.¹⁶⁷

Tento časopis s nákladem 4000 výtisků byl výchozím bodem organizace politického hnutí nazývajících se *Alemania Libre*¹⁶⁸, které mělo za cíl stát se spojujícím

¹⁶³ Podrobnosti viz oddíly 3.2. a 3.5.4.3.

¹⁶⁴ KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 2.

¹⁶⁵ pozn.. český překlad zní „Svobodné Německo“.

¹⁶⁶ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 51.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 51.

¹⁶⁸ Před vznikem levicového hnutí *Alemania Libre* v Mexiku existovalo ještě několik organizací, které byly v opozici proti hitlerovskému režimu. Byla to jednak Asociace německých republikánů v Mexiku (*Asociación de Republicanos Alemanes en México*) založená v roce 1926 sociálně-demokraticky smýšlejícími exulanty, kteří se nezapojovali do činnosti *Alemania Libre*, dále německy mluvící židovská emigrace, která v roce 1940 založila Rakouské republikánské hnutí (*Acción Republicana Austriaca*), jež pomáhalo rakouským uprchlíkům a účastnilo se akcí *Alemania Libre*. Dalším hnutím byla Liga pro německou kulturu (*Liga pro Kultura Alemana*) založená v roce 1937 německými sociálními demokraty v exilu, Asociací republikánů a některými komunisty jako první antifašistická organizace německého jazyka v Mexiku. Liga se zasloužila o pomoc uprchlíkům, o kulturní a propagandistickou činnost, její soudržnost ale narušovaly vnitřní spory mezi komunisty a protisovětsky laděnými trockisty. Po smrti vůdce ligy, Alfonse Goldschmidta, jež byl stmelujícím prvkem, se komunisti v lize přestávají angažovat a v roce 1942 se od ní otevřeně distancují. V roce 1943 se objevuje pokus o znovuposílení ligy, její název se mění na Antinacistickou ligu německého jazyka (*Liga Antinazi de habla alemana*), formuje se kolem Gustava Reglera, bývalého bojovníka ze španělské občanské války, nezískává ale velkou podporu ze strany německých exulantů. MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y*

článkem antifašistické opozice. Členové německé kolonie v Mexiku (Colonia Alemana) byli pozváni k účasti na tomto hnutí a k otevřenému distancování se od organizace Deutsche Volksgemeinschaft¹⁶⁹, jež byla nacistickou organizací, která de facto řídila všechny ostatní organizace v kolonii.¹⁷⁰

Zpráva, že němečtí antifašisté založili politickou organizaci, byla oficiálně oznámena 30. ledna 1942 na antifašistickém kongresu pořádaném v hlavním městě Mexika mezinárodní organizací Acción Democrática Internacional.¹⁷¹ Za prezidenta hnutí byl vybrán Ludwig Renn.¹⁷² Jak uvádí Kiessling, Alemania Libre obhajovala a propagovala humanistické založení německé kultury a odsouzením nacistických zločinů usilovala o znovuzískání německé prestiže poškozené právě nacismem.¹⁷³ Až do dubna 1942 byl jednatelem organizace André Simone, posléze ho vystřídal Georg Stibi. Od ledna 1943 až do ukončení činnosti v roce 1946 tento post zastával Erich Jungmann.¹⁷⁴ Politicky bylo úsilí hnutí zaměřeno především na boj proti nacistické páté koloně v Mexiku, snažilo se informovat mexické obyvatelstvo o „německém problému“, o tom, že ne všichni Němci jsou nacisti, a usilovalo o podporu všech antifašistických projevů.¹⁷⁵

Ke konci roku 1942 a hlavně v průběhu roku 1943 se hnutí podařilo navázat kontakty s dalšími německy mluvícími latinskoamerickými antifašistickými organizacemi. Prostřednictvím předplatného listu *Freies Deutschland* navázalo písemnou korespondenci se skupinami na Kubě, Haiti, Dominikánské republice, Kostarice, v Panamě a Guatemale. V únoru 1943 vzniká Latinskoamerický výbor svobodných Němců (Comité Latinoamericano de los Alemanes Libres), který si za cíl kladl spojit německé antifašisty

antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 44-47.

¹⁶⁹ Organizace Deutsche Volksgemeinschaft von México vznikla v roce 1935, byla zdánlivě neutrální, prakticky byla ale řízena Říší, věnovala se mj. šíření nacistické propagandy prostřednictvím svých kulturních programů. Snažila se též rekrutovat nové „stoupence“ nacistické ideologie z řad Němců žijících v Mexiku. MENTZ, Brígida von, et al. *Los empresarios alemanes, el Tercer Reich y la oposición de derecha a Cárdenas*. México : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1988, sv. 2, s. 149-151.

¹⁷⁰ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 51.

¹⁷¹ O pořádání antifašistického kongresu informují i některé mexické deníky. Vznik nové antifašistické organizace ale texty nezmiňují. Např. *Excelsior*. 1.2.1942, t. XXVI, s. 1, 8.

¹⁷² KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 28.

¹⁷³ Tamtéž, s. 29.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 29.

¹⁷⁵ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 52.

v Latinské Americe a čelit tak světovému veřejnému mínění. Čestným prezidentem výboru se stal Heinrich Mann žijící v emigraci ve Spojených státech.¹⁷⁶

Hnutí bylo známé svým levicovým zaměřením a prosovětskou orientací, podle Brígidy von Mentz a kol. jejich částečný bolševismus a stalinismus děsil nacisticky smýšlející Němce, ale i antifašistické skupiny, nicméně v rámci udržení spolupráce s evropskými i latinskoamerickými antifašisty se členové *Alemania Libre* snažili v těchto projevech nepřesahovat určité meze.¹⁷⁷

Jako informační materiál pro mexické publikum, byl od 17. ledna 1942 týdně vydáván španělsky psaný věstník, který se, stejně jako celé hnutí, nazýval *Alemania Libre*.¹⁷⁸ Věstník byl pravidelně zasílán do redakcí časopisů, poslancům mexického parlamentu a dalším společensky známým osobnostem.¹⁷⁹

Podle Brígidy von Mentz a kol. se tak prostřednictvím těchto dvou informačních orgánů: německy psaného *Freies Deutschland* a španělsky psaného *Alemania Libre*, šířila antinacistická propaganda v Mexiku.¹⁸⁰ Od roku 1943 pak členové skupiny *Alemania Libre* začali vydávat další periodikum, *Demokratische Post*¹⁸¹, s cílem získat čtenáře též mezi obyvateli německé kolonie v Mexiku. List vycházel v tří tisícovém nákladu.¹⁸² Nepodařilo se mu ale získat čtenáře v převážně nacistické kolonii, ani přilákat ke vstupu do Klubu Heinricha Heineho¹⁸³ malé a střední podnikatele německé národnosti žijící v Mexiku; jak

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 53.

¹⁷⁷ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 56.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 53.

¹⁷⁹ KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 31.

¹⁸⁰ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 53.

¹⁸¹ pozn. český překlad zní „Demokratická pošta“.

¹⁸² MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 54.

¹⁸³ Klub Heinricha Heineho s přízviskem Asociace německy mluvících protinacistických intelektuálů (Club Enrique Heine, Asociación de Intelectuales Antinazis de habla alemana) vznikl v listopadu 1941, prezidentkou se stala spisovatelka Anna Seghers, viceprezidenty Leo Deutsch a Ernst Römer. Klub měl 150 formálních členů a dalších víc než 300 stoupenců. Na rozdíl od hnutí *Alemania Libre*, které mělo politický charakter, byl klub zaměřený hlavně na kulturu. Přítomnost známých spisovatelů mu umožnila pořádat kulturní akce na vysoké úrovni a do určité míry tak vyřadit Ligu pro německou kulturu, kterou levicově a komunisticky smýšlející členové klubu bojkotovali. Klub byl fõrem, na kterém promlouvali nejen německy mluvící komunističtí literáti, ale též umělci, herci a hudebníci (např. Steffie Spira, Günter Ruschin, B. Chatek, M. Rubin). Pořádaly se též konference s politickými a historickými tématy. Klub existoval do února 1946, kdy se většina exulantů vrátila do Evropy. MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 49-50.

uvádí Brígida von Mentz a kol., lidé se zdráhali zapojovat se do aktivit těchto „židovských komunistů“ a jedním z důvodů byla i skutečnost, že v dané době nebylo společensky příliš vhodné prohlašovat se za přítele německé kultury a to i u osob, které nebyly nacistického smýšlení, jako byli například někteří menší a střední podnikatelé. Jejich majetek byl v době války prohlášen za „majetek nepřitele“, proto se snažili pokud možno nepřitahovat pozornost a chránit tak svůj majetek před „černou listinou“ a možnou intervencí mexické vlády.¹⁸⁴

Z tohoto důvodu také německá kolonie už v roce 1942 přestala s jakýmkoliv veřejnými projevy, zastavilo se pořádání schůzí a ustala i sociální a kolektivní činnost mezi Němci žijícími v zemi.¹⁸⁵ Brígida von Mentz a kol. z tohoto faktu usuzuje, že hnutí Alemania Libre mělo menší dopad na omezení vlivu nacistů v zemi, než jaký mu přisuzuje Wolfgang Kiessling.¹⁸⁶ Jeho hlavním přínosem byla propagace a uvědomění německé problematiky v jednom sektoru mexické společnosti, a to hlavně co se týče vlivu na intelektuály, některé vysoce postavené funkcionáře a hlavně odborové organizace, Dělnickou univerzitu (Universidad Obrera) a místní tisk, kde rozněcovala antifašistickou diskuzi.¹⁸⁷

Skupina Alemania Libre pořádala nejrůznější veřejné akce a účastnila se veřejných antifašistických manifestací a jiných akcí, z nichž některé byly pořádány i mexickou vládou. Dne 24. května 1942, dva dny poté, co Mexiko vyhlásilo válku Německu, byla na hlavním mexickém náměstí lidově zvaném Zócalo pořádána akce zaštitěná prezidentem republiky Manuelem Ávilou Camachem, které se kromě politiků z vládní strany PRM účastnili též zástupci odborů a dělnických organizací. Kromě domácích mluvčí tu jako jediný cizinec vystoupil s prolovem i prezident hnutí Alemania Libre, Ludwig Renn. Ve své řeči pronesl mimo jiné, že Hitler a německý národ nejsou totéž a z tohoto důvodu zničení nacismu není jen úkol ostatních zemí, ale i samotného německého národa. Též apeloval na mexické obyvatelstvo, aby antifašisticky smýšlející Němce žijící v zemi

¹⁸⁴ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 54-55.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 55.

¹⁸⁶ Srovnej Kiessling, Wolfgang. *Alemania Libre in Mexiko : Band 1, Ein Beitrag zur Geschichte des antifaschistischen Exils (1941-1946)*. Berlin: Akademie-Verlag, 1974.

¹⁸⁷ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 55.

považovalo za své spojence.¹⁸⁸ Podle Kiesslinga se tato řeč dostala do mnoha médií, některá rádia živě přenášela celý akt a mnohé noviny otiskovaly plné znění projevu i životopis a fotografie Ludwiga Renna.¹⁸⁹

Do listu *Freies Deutschland* pravidelně přispívali německy mluvící politici sídlící v Mexiku, antifašističtí spisovatelé jako Balk, Fürth-Feistmann, Frei, Jungmann, Katz, Kisch, Mayer, Merker, Renn, Seghersová, Simone, Stern, Uhse a další. Publikovali zde i bratři Mannové, Pablo Neruda, Xavier Guerrero a němečtí antifašisti žijící v Kolumbii, Argentině i jinde ve světě.¹⁹⁰

Skupina se zasloužila též o založení nakladatelství El Libro Libre¹⁹¹, jehož vznik byl oficiálně oznámen 9. května 1942, u příležitosti 9. výročí nacistického pálení knih v Německu¹⁹². První oficiálně vydanou knihu „Feria de las Sensaciones“¹⁹³ E. E. Kische, doplněnou o osobní věnování autora, někteří členové vedení nakladatelství, mezi nimiž byl i Kisch, Renn, Seghersová a Uhse, předali osobně prezidentovi Ávila Camachovi.¹⁹⁴ Během čtyř let své existence, od května 1942 až do června 1946, nakladatelství vydalo 26 knižních titulů: dvaadvacet v němčině a čtyři ve španělštině.¹⁹⁵

Po konci druhé světové války se většina německých emigrantů chtěla vrátit zpět do vlasti, na možnost cestovat si ale většina z nich musela počkat další rok. Podle Bartečka se jako první z československé antifašistické skupiny podařilo odjet Lence Reinerové a s manželem Theodorem Balkem v září 1945. Z Veracruz se přes Kanadu vydali směrem ke břehům Jugoslávie. V polovině února následujícího roku Mexiko opouští i E. E. Kisch společně se svou ženou a manželi Simonovými. Nejdříve se zastavili v New Yorku,

¹⁸⁸ KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 32.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 33.

¹⁹⁰ MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984, s. 56.

¹⁹¹ pozn.. překlad do češtiny zní „Svobodná kniha“.

¹⁹² V noci 10. května 1933 došlo ve většině univerzitních měst po celém Německu k největšímu veřejnému pálení knih, jejichž autory vinili nacisté z šíření „protiněmeckého ducha“. V plamenech shořela díla Einsteina, Freuda, Manna, Remarquy, Feuchtwangera, Brechta a dalších intelektuálů, vědců a osobností ze světa kultury, z nichž mnozí byli židovského původu. <http://www.holocaust.cz/cz2/history/events/books>

¹⁹³ pozn.. něm. originál „Marktplatz der Sensationen“, český překlad zní „Tržiště senzací“.

¹⁹⁴ KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 38.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 40.

Londýně a Frankfurtu nad Mohanem, do Prahy dorazili 21. března 1946. Dne 31. března 1948 Kisch v Praze umírá.¹⁹⁶

Podle Kiesslinga poslední známý německý spisovatel z mexické antifašistické skupiny, který se vrátil do Evropy a konkrétně do Berlína, byl Bodo Uhse, v září 1948.¹⁹⁷

2.4.4. Nacistické tiskoviny a nacistická propaganda v mexickém tisku

V Mexiku existovalo koncem 30. let a v průběhu druhé světové války hned několik národních periodik, která vyjadřovala jasné sympatie k totalitním režimům v Itálii a Německu. Patřily k nim například *Excelsior*, *Novedades* a *La Prensa*.¹⁹⁸

Proti přílivu židovských imigrantů nejhlasitěji protestovala dvě metropolitní periodika: *Omega* a *El Hombre Libre*¹⁹⁹. Oba listy se, kromě toho že otevřeně sympatizovaly s nacistickými a fašistickými tendencemi, vyznačovaly také tím, že se kolem nich organizovala opozice proti prezidentovi Cárdenasovi. Některé části mexické společnosti totiž považovaly vládní opatření za příliš levicová a „komunistická“. Obě periodika opakovaně útočila na španělské uprchlíky a na židovské imigranty s cílem podlomit vládní politiku. Šlo o bulvární tiskoviny vycházející třikrát týdně na čtyř až šesti stranách zaplněných jednoduchými texty. *El Hombre Libre* byl vydáván v letech 1917 až 1918, kdy jej vedl Hugo Sol, a pak po obnovení v roce 1929 až do roku 1948. V období vlády prezidenta Cárdenase list vedl Diego Arenas Guzmán. *Omega* vycházela od roku 1918 do roku 1948. Oba listy měly stejného zakladatele: Daniela Rodrígueza de la Vegu. V období vlády prezidenta Cárdenase *Omegu* vedl Rodríguezův syn pojmenovaný po otci též Daniel Rodríguez.²⁰⁰

Kromě těchto listů v zemi existovala také periodika vydávaná (či sponzorovaná) německými úřady v zemi s cílem propagace Říše. Německá propaganda se kromě vydávání pronacistického tisku orientovaného na německé občany žijící v zemi (jakým byl například list *Deutsche Zeitung von México*²⁰¹), zaměřovala též na ovlivňování místní

¹⁹⁶ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 35.

¹⁹⁷ KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984, s. 40, 44.

¹⁹⁸ SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000, s. 164.

¹⁹⁹ pozn.. český překlad zní „Svobodný člověk“.

²⁰⁰ PÉREZ ROSALES, Laura. Notas sobre anticardenismo y antisemitismo en México, 1934-1940. *Historia y Grafía*. 1994, t. 1, no. 2, s. 180-182.

²⁰¹ *Deutsche Zeitung von México* byl tradiční list německé kolonie založený už v roce 1883, byl považován za povinnou četbu všech členů národního hnutí, napojen na nacistickou ideologii. Ve třicátých letech

populace. Byly vydávány cyklostylové listy nazývané *Noticias de la Guerra*²⁰², které publikoval Teodor Schumacher a jež byly šířeny po celé zemi. Obsahem těchto listů byly zprávy psané ve španělštině a orientované ve prospěch Německa.²⁰³

Začátkem dubna 1940 v době, kdy Německo spustilo svou jarní kampaň v Evropě, se v ulicích Mexiko City objevil další magazín. Nesl název *Timón* a vedl ho José Vasconcelos. Podle Moisése Navarra byl list pravděpodobně placený z německých fondů.²⁰⁴ Titul byl zaměřený na intelektuály a na vzdělané třídy obecně. Jeho cílem bylo šířit nacistickou propagandu pod hlavičkou svobodného tisku. List se snažil obhájit postupy Německa a otevřeně žádal, aby se Mexiko postavilo na stranu „vítězného Říše“, protože to pro ně bude mnohem výhodnější.²⁰⁵ Časopis byl nakonec ukončen a jeho ředitel César Calvo byl zadržen.²⁰⁶

Za podplácením novinářů, spisovatelů, periodik a celkově propagandistickou činností Německa v Mexiku stál Artur Dietrich²⁰⁷, vedoucí tiskového a propagandistického oddělení na německé ambasádě v Mexiku a bratr Otty Dietricha, jež vedl tiskový odbor v Německu a patřil k Hitlerovým důvěrníkům.²⁰⁸ Mezi další mexické novináře a spisovatele placené Dietrichem z nacistických zdrojů a zapojené do německé propagandy patřili José Pagés Llergo se svým listem *Hoy* (který také hlásal japonskou propagandu), Rubén Salazar Mallen a Rafael Zubaran Capmany.²⁰⁹ Dietrichův vliv dosahoval i na „nezávislé“ noviny, jakými byly například už zmíněný *Excelsior* a *Novedades* i další jako *Ultimas Noticias*, *El*

vycházel třikrát týdně v nákladu 2000 exemplářů. Byl distribuován prostřednictvím německých podniků a institucí. Od března 1942 byl zakázán. MENTZ, Brigida von, et al. *Los empresarios alemanes, el Tercer Reich y la oposición de derecha a Cárdenas*. México : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1988, sv. 2, s. 157-158.

²⁰² pozn.. český překlad „Válečné zprávy“.

²⁰³ Bez dalších podrobností. PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997, s. 28-29.

²⁰⁴ GONZÁLEZ NAVARRO, Moisés. *Los extranjeros en México y los mexicanos en el extranjero, 1821-1970*. 1. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1994, s. 155.

²⁰⁵ PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997, s. 29.

²⁰⁶ GONZÁLEZ NAVARRO, Moisés. *Los extranjeros en México y los mexicanos en el extranjero, 1821-1970*. 1. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1994, s. 155.

²⁰⁷ Artur Dietrich byl v dubnu 1935 dosazen Berlínem jako tiskový attaché Německého vyslanectví, kde vedl Kancelář pro tisk a propagandu. Dietrich byl v Mexiku od roku 1924. Do roku 1940 dohlížel na širokou škálu aktivit zaměřených na ovlivnění veřejného mínění ve prospěch Německa a proti Spojencům a Spojeným Státům. Německý propagandistický aparát byl založený na systému dotací vybíraných mimo jiné od německých firem sídlících v Mexiku (např. AEG, Siemens, Carlos Stein, Felic Beick a Bayer). Kromě tisku Dietrich podplácel také některé místní politiky. PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997, s. 28.

²⁰⁸ MARÍN, Silvia González. *Prensa y poder político : la elección presidencial de 1940 en la prensa mexicana*. 1. edición México : Siglo XXI, UNAM, 2006, s. 56.

²⁰⁹ PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997, s. 29.

Universal a dokonce *El Popular*²¹⁰, které ovládal pomocí kontraktů na inzerci, jež u nich měly německé společnosti. Pod pohrůžkou, že přestanou u daných periodik inzerovat, listy otiskovaly nejen oznámení německého vyslanectví ale také články ve prospěch Říše.²¹¹

Převážně hlavně díky tlaku USA a též díky nalezení nákladu nacistického propagandistického materiálu, který měl být v Mexiku distribuován, prezident Cárdenas nechal Dietricha v létě 1940 označit za nežádoucí osobu, což vedlo k jeho vypovězení ze země. Nicméně Dietrichův odchod nevedl k rozpadu nacistického propagandistického aparátu, který nadále, i když mnohem diskrétněji, pokračoval ve svých aktivitách.²¹²

²¹⁰ List *El Popular* byl založen v červnu 1938 jako oficiální orgán mexických odborů (CTM), jeho ředitelem se stal Vincente Lombardo Toledano. *El Popular* byl zpočátku antikomunistický, později se dostal úplně pod kontrolu Toledana a jeho zaměření bylo levicové v souladu s komunistickými ideály. HERMAN, Donald L. *The Communist tide in Latin America: a selected treatment*. Austin : University of Texas at Austin, 1973. s. 128.

²¹¹ PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997, s. 30.

²¹² PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997, s. 31-32.

3. Vznik a fungování časopisu

3.1. Československo-mexická asociace jako zastřešující instituce

3.1.1. Vznik, organizační uspořádání asociace, členská základna

Československo-mexická asociace (Asociación Checoslovaco-Mexicana) byla v roce 1936 zformována ze Sdružení přátel Československa.²¹³ Mezi její členy patřili hlavně krajané z československé kolonie v Mexiku. Z dobových pramenů vyplývá, že koncem třicátých a začátkem čtyřicátých let kolonie neměla víc než sto členů: Podle dopisu dr. O. Poláčka, československého chargé d'affaires v Mexiku, ještě v roce 1941 kolonie zahrnovala asi sto osob.²¹⁴ Stejný počet udává v korespondenci s ministerstvem zahraničí exilové vlády v Londýně i Jan Papánek z ústřední kanceláře Československé zahraniční akce v Chicagu.²¹⁵

Co se týče počtu členů Československo-mexické asociace, přesné záznamy se nám bohužel nepodařilo nalézt. Velikost členské základny ale lze odhadovat z jiných archivních dokumentů, jež se k tématu vztahují. V prosinci 1941²¹⁶, kdy se členem asociace stal E. E. Kisch, měla tato organizace pravděpodobně kolem šedesáti registrovaných členů, vycházíme-li z předpokladu, že novým členům byla přidělována čísla na členských průkazech vzestupně podle toho, v jakém pořadí se k asociaci přidali. Na průkazu E. E. Kische, který obdržel koncem roku 1941, je totiž uvedeno členské číslo 62. Členská základna asociace postupně narůstala, archivní materiály dokládají, že začátkem roku 1944 už Československo-mexická asociace měla sto šestnáct řádných a dva čestné členy.²¹⁷

Členové asociace se pravidelně scházeli a to jak k řešení organizačních otázek, tak ze společenských důvodů. Schůze asociace se konaly jednou měsíčně, vždy první sobotu v měsíci ve 20.30 hodin²¹⁸. Společenské klubovní schůzky byly pořádány dvakrát týdně,

²¹³ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30-31. Srovnej: REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 182.

²¹⁴ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. O. Poláčka dr. J. Papánkovi z 6. 4. 1941. pozn. Ivo Barteček uvádí, že československá kolonie v Mexiku na začátku 40. let zahrnovala asi 250 osob. Tento počet ale nebylo možné v námi dostupných archivních zdrojích ověřit. BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30-31.

²¹⁵ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Papánka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 7. 10. 1941.

²¹⁶ PNP. Fond 758: „Kisch Egon Erwin“, Mexiko 641/1. Dopis Československo-mexické asociace adresovaný E. E. Kischovi z 12. 12. 1941.

²¹⁷ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 3. 1944. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z počátku roku 1944.

²¹⁸ I když v dopise adresovaném E. E. Kischovi jako novému členovi asociace je vysvětleno, že se schůze konají 1x měsíčně, v praxi se asociace ne vždy sešla s tak železnou pravidelností. Např. kronika asociace z let

vždy každou středu a sobotu. Asociace se scházela ve spolkových místnostech, které se v roce 1941 nacházely v Mexiko City na adrese Avenida Michoacan č. 81, v prvním patře v bytě č. 4.²¹⁹

O přijetí nových členů do asociace se hlasovalo na schůzích, uchazeč potřeboval doporučení některého ze stávajících členů.²²⁰ Vstupem do spolku se zavazoval měsíčně platit členský poplatek, který např. v roce 1941 činil 3 pesos na osobu. Kromě tohoto členského příspěvku asociace vybírala též tzv. „Národní daň“ ve výši 5, 10 nebo 20 pesos za osobu měsíčně. O tom, jak vysokou daň bude nový člen platit, rozhodovaly jeho majetkové poměry. Daň byla stanovena jako dobrovolný příspěvek, jak ale uvádí vedení asociace v přijímacím dopise adresovaném E. E. Kischovi: „*její včasné odvádění považujeme za projev národní disciplíny. Národní daň není používáno na spolková vydání, nýbrž je ukládána do zvláštního fondu, který bude po čase odevzdán vyšším národním účelům.*“²²¹ Jak vyplývá ze zápisů v kronice asociace z poloviny 40. let, někteří členové nebyli v placení poplatků příliš svědomití, asociace proto měla potíže s příjmy z této oblasti a vedení opakovaně řešilo problém jak tyto „neposlušné“ kolegy donutit ke splacení nedoplatku.²²²

Podle archivních materiálů získaných v Archivu Ministerstva zahraničních věcí a článků publikovaných v listu *El Checoslovaco*, složení prezidia asociace sestávalo z předsedy, jehož zastupovali dva místopředsedové a spolek měl též jednatele a pokladníka. Struktura vedení dále zahrnovala členy výboru, jejichž počet byl obvykle 5 osob. Vedení zahrnovalo ještě dva revizory a hospodářskou sekci, která měla vlastního předsedu a jednatele. Celkem tedy ve vedení asociace působilo 14 osob. Nové vedení asociace mělo ve zvyku o výsledcích volby písemně informovat kancelář exilové vlády popř. exilové ministerstvo zahraničí Československa.²²³

1945-50 popisuje mnohé případy, kdy se členové sešli 1x za dva měsíce popř. i méně často. Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1-17.

²¹⁹ PNP. Fond 758: „Kisch Egon Erwin“, Mexiko 641/1. Dopis Československo-mexické asociace adresovaný E. E. Kischovi z 12. 12. 1941.

²²⁰ Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 4b.

²²¹ PNP. Fond 758: „Kisch Egon Erwin“, Mexiko 641/1. Dopis Československo-mexické asociace adresovaný E. E. Kischovi z 12. 12. 1941.

²²² Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 4b.

²²³ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis vedení Československo-mexické asociace adresovaný kanceláři prezidenta republiky v Londýně z 2. 4. 1941. Srovnej: Dopis vedení Československo-mexické asociace adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československa z 20. 4. 1942. Srovnej: Dopis vedení Československo-mexické asociace adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československa z 29. 2. 1944.

Podle zápisů v kronice asociace měli revizoři za úkol mimo jiné kontrolu účetnictví.²²⁴ Úkolem hospodářské sekce, jak uvádí El Checoslovaco v č. 4/1943, bylo: „organizovat konference s význačnými osobnostmi ekonomické sféry mexické společnosti.“²²⁵

Funkcionáři asociace se volili každoročně tajným hlasováním na valné hromadě členů, jež se obvykle konala v prvních měsících daného roku. Přehled funkcionářů asociace v letech 1941 – 1950 shrnuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Vedení Československo-mexické asociace v letech 1941–1950

Rok	Předseda	Místopředsedové	Jednatel	Pokladní
1941	Karel Pospíšil	Ing. Jiří Reich Václav Vrátný	Ing. Jan Oto Knížek	Zdeňka Pospíšilová
1942	Karel Pospíšil	prof. Josef Brumlík Alois Vrátný	Ing. Jiří Reich	Zdeňka Pospíšilová
1943	Ing. Theo Schwarz	Oskar Štern Václav Vrátný	dr. Arpad Weissmann	František Bergmann
1944	Ing. Theo Schwarz	Oskar Štern Ing. Josef Smutný	dr. Arpad Weissmann	František Bergmann
1945	dr. Oskar Štern	Ing. Theo Schwarz Václav Vrátný	dr. Arpad Weissmann	František Bergmann
1946	dr. Oskar Štern	Václav Vrátný dr. Arpad Weissmann	Ing. Josef Smutný	František Bergmann
1947	dr. Arpad Weissmann (Václav Vrátný - čestný předseda)	dr. Oskar Štern dr. Alfred Mandelík	Ing. Josef Smutný František Bergmann	F. Wurm
1948	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
1949	dr. Arpad Weissmann	M. Kendeová	nezjištěno	nezjištěno
1950	Alfréd Herzog	Emil Rod	Vilém Junek	Eduard Čejka

²²⁴ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1.

²²⁵ WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 4.

První záznamy o struktuře vedení, které byly při zpracovávání této rigorózní práce k dispozici, pocházejí z roku 1941, kdy byl za předsedu asociace zvolen Karel Pospíšil, místopředsedy se stali Ing. Jiří Reich a Václav Vrátný, jednatelem Ing. Jan Oto Knížek a pokladní Zdeňka Pospíšilová.²²⁶ Ve správním roce 1942 byl předsedou asociace opět Karel Pospíšil, posty místopředsedů tentokrát zastávali prof. Josef Brumlík a Alois Vrátný. Ing. Jiří Reich se oproti předchozímu roku přesunul na místo jednatele. Pokladní se nemění.²²⁷

Popis členů vedení asociace v tomto období zaznamenala v knize *Hranice uzavřeny* Lenka Reinerová, text je subjektivně zabarvený, nicméně poskytuje určitou představu o poměrech v asociaci²²⁸: „*Hlavní slovo v asociaci má jedovatý, nenávidný pan docent Brumlík, o němž se s úctou šeptá, že je „strašně inteligentní“ a že je „důvěrníkem londýnským“.* (...) *Mezi Čechoslováky se pohybuje jako jejich naprostý pán a všichni se bojí tohoto nahrblého, nevrlého člověka, jeho arogance a kousavých poznámek.* (...) *Tajemníkem spolku je jakýsi pan inženýr – každý uzná, že to ne veřejnost lépe působí, jsou-li členy výboru skuteční „vzdělanci“.*“²²⁹

V roce 1943 došlo ke změně ve vedení, post předsedy nově zastává Ing. Theo Schwarz, místopředsedy se stávají doktor Oskar Štern a Václav Vrátný. Jednatelem je dr. Arpad Weissmann a mění se i pokladník, tuto pozici nově zastává František Bergmann. Členy výboru byli Pavel Drucker, Alfred Herzog, Lenka Reinerová, André Simone a Ing. Josef Smutný. Revizory se stali Mikuláš Beňo a Zika Schoen.²³⁰ Jak uvádí číslo 4/1943 *El Checoslovaca*, v tomto roce byla reorganizována hospodářská sekce, jejímž předsedou se stal Ing. Jiří Reich, jednatelem Alfréd Mandelík a pokladníkem Josef Fischer.²³¹

V roce 1944 stál v čele asociace opět Ing. Theo Schwarz, na postu místopředsedy zůstává dr. Oskar Štern, mění se druhý místopředseda, jímž se stává Ing. Josef Smutný. Jednatelem je znovu dr. Arpad Weissmann a pokladníkem František Bergmann. Mezi členy výboru zůstává Pavel Drucker, Lenka Reinerová a André Simone, poslední dva členové se mění, přibývá dr. František Roth a Rudolf Wurm. Pozici revizorů zastávají

²²⁶ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis vedení Československo-mexické asociace adresovaný kanceláři prezidenta republiky v Londýně z 2. 4. 1941.

²²⁷ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis vedení Československo-mexické asociace adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československa z 20. 4. 1942.

²²⁸ pozn.. strukturu členů dále rozebíráme v oddíle 3.1.2.

²²⁹ REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 181-182.

²³⁰ WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 3.

²³¹ WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 4.

František Čejka a Emil Rod. Hospodářská sekce má za předsedu Jiřího Poppera, jednatele Alfreda Mandelíka.²³²

Pro rok 1945 byl předsedou asociace zvolen dr. Oskar Štern, místopředsedou se stali Ing. Theo Schwarz a Václav Vrátný. Jednatel byl opětovně vybrán dr. Arpad Weissmann, pokladníkem taktéž opětovně František Bergmann. Mezi členy výboru zůstává André Simone, dr. František Roth a Rudolf Wurm, zbylí dva členové se mění, přibývá Jiřina Druckerová a dr. Hitschman. Revizory se stávají Pavel Drucker a p. Schon.²³³

Dr. Oskar Štern je do čela asociace zvolen i v roce 1946, místopředsedou zůstává Václav Vrátný a přibývá dr. Arpad Weissmann. Jednatel je Ing. Josef Smutný, pokladníkem už tradičně František Bergmann. Za členy výboru jsou zvoleni paní Fischerová, František Čechvala, M. Mandel, dr. Alfred Mandelík a Emil Rod. Revizory se stávají opětovně Pavel Drucker a nově M. Beňo.²³⁴

V roce 1947 má asociace nově i čestného předsedu, jímž se stává Václav Vrátný. Za předsedu je zvolen dr. Arpad Weissmann, za místopředsedy jsou vybráni dr. Oskar Štern a dr. Alfred Mandelík. Na post jednatele je dosazen opět Ing. Josef Smutný, nově je vybrán i jednatel č. 2, jímž je František Bergmann, pokladníkem se nově stává F. Wurm. Za členy výboru jsou zvoleni opět paní Fischerová, Emil Rod a M. Mandel, dále Pavel Drucker a M. Benys. Post revizorů budou vykonávat František Čechvala a P. Gottlieb.²³⁵

Pro rok 1950²³⁶ byl za předsedu asociace zvolen Alfréd Herzog, místopředsedou se stal Emil Rod a jednatel Vilém Junek. Funkci pokladníka vykonával Eduard Čejka. Asociace měla pouze dva členy výboru: Františka Čechvalu a dr. Arpada Weissmanna. Jediným revizorem byl Ondřej Kende. Nově byla stanovena funkce knihovnice, již zastávala Věra Forejtová.²³⁷

Jak vyplývá z výše uvedených záznamů, v jednotlivých funkcích v čele asociace se poměrně často objevovali titíž lidé. Ve struktuře vedení tedy lze pozorovat jistou

²³² AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis vedení Československo-mexické asociace adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československa z 29. 2. 1944.

²³³ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1.

²³⁴ Tamtéž, s. 6.

²³⁵ Tamtéž, s. 13.

²³⁶ pozn.. Složení funkcionářů asociace v letech 1948 a 1949 nebylo možné zjistit, jelikož tyto záznamy v kronice asociace chybí. Nicméně z podpisů odstupujících členů vedení při volbě funkcionářů pro rok 1950 lze identifikovat předsedu asociace pro předchozí rok (1949), jímž byl pravděpodobně dr. Arpad Weissmann, post jednatele zastávala M. Kendeová.

²³⁷ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 17.

kontinuitu, skupina, jež v daném období rozhodovala o dění v asociaci se ve vedení držela po dobu několika let, přičemž její členové pouze střídali jednotlivé funkce (např. v letech 1941 i 1942 je ve vedení asociace Karel Pospíšil, Jiří Reich mění pozici místopředsedy za jednatele; v letech 1943, 1944 je předsedou Ing. Theo Schwarz, v roce 1945 se stává místopředsedou; dr. Oskar Štern post místopředsedy z let 1943 a 1944 v roce 1945 mění za post předsedy, jež zastává i pro funkční období 1946 a v roce 1947 je opět místopředsedou; apod.).

Podle Ivo Šterna, syna někdejšího předsedy asociace Oskara Šterna, byl důvodem nepřiliš proměnlivé struktury vedení též nezájem a popř. neochota jiných členů angažovat se v asociaci vykonáváním vedoucích funkcí, což podle něj částečně vysvětluje i opakované účinkování jeho otce ve vedení spolku: „*Otec byl známý lékař, taky v Československu, a inteligentní člověk. Ale moc nás nebylo a nemyslete si, že by moc lidí chtělo být prezidentem.*“²³⁸

Lze tedy konstatovat, že struktura vedení byla poměrně stabilní, v průběhu zaznamenaných funkčních období ale můžeme sledovat dvě výrazné změny a to na přelomu let 1942/1943 kdy se do čela dostává levicové křídlo asociace a též ke konci existence spolku, kdy lze rovněž sledovat obměnu hlavních aktérů a příchod nových osob.

Změny v asociaci zaznamenané na přelomu let 1942/1943 popsala v knize *Hranice uzavřeny* Lenka Reinerová: „*Při volbách nového výboru prohrává pan docent na celé čáře. Vyskytuje se v asociaci už jen nepravdělně a zřídka. Když už nemůže hrát na první housle, ztrácí vůbec zájem o vlasteneckou činnost. S ním odchází i bývalý předseda a pokladní, docentovi přátelé z Puebly*²³⁹. *Časem vystřídá i pana inženýra nový sekretář ze skupiny slovenských členů.*“²⁴⁰

Změny, jež ve vedení proběhly koncem 40. let, můžeme s největší pravděpodobností přičíst postupnému návratu části členstva do Evropy (E. E. Kisch, A. Simone, L. Reinerová a další), i politickým změnám v Československu, jež dále rozebíráme v oddílu 3.1.4.

²³⁸ Rozhovor s Ivo Šternem Bečkou, 27. 8. 2009, záznam a přepis rozhovoru uložen v archívu M. Trojanové.

²³⁹ pozn. Puebla je čtvrté největší mexické město ležící asi 110 km jihovýchodně od Mexiko City.

²⁴⁰ REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 192.

3.1.2. Aktivity před příchodem československých antifašistů německého jazyka

O poměrech v asociaci v roce 1939 mluví v dopise určeném Československé zahraniční akci, který se týkal možnosti organizace krajanů za účelem odbojové činnosti a ochoty bojovat v československé zahraniční armádě v případě jejího vytvoření, člen asociace inženýr Jiří Reich: „Právě dne 1. (pozn. září 1939) jsme měli schůzi, na které se ovšem již hovořilo o válce. Ovšem valná většina zdejších členů jsou již starší a starousedlí pánové s rodinami. Od těch bude lze očekávat asi jedině pomoc finanční. Jest zde asi 5 mladých mužů, odhodlaných se věci aktivně zúčastniti.“²⁴¹

Určitou představu o tom, jaké bylo demografické složení a aktivity kolonie kolem roku 1940, si můžeme utvořit též na základě dopisu dr. O. Poláčka adresovaného do Chicaga J. Papánkovi. V tomto dopise informuje o tom, že v posledních měsících do Mexika dorazilo asi 25 až 30 krajanů a ke složení kolonie dále uvádí: „Jsou to většinou Židé, inteligentní lidé (lékaři a advokáti) a spíše zámožní, někteří velmi zámožní. ... Kolonie není organisována a ačkoli jsem často krajany vybízel, aby pracovali ve zdejším Sdružení československo-mexickém, rozhodně to zamítali a báli se Sdružení jako čert svěcené vody. Toto Sdružení skládá se jenom z několika členů a ačkoli jeho president mluví a vydává se za presidenta kolonie, neodpovídá to pravdě, je to takový podvůdek. Žádní Mexičané do Sdružení nedocházejí, Čechoslováci však také ne a za členy se nepokládají.“²⁴²

Skutečnost, že asociace nebyla v prvních letech své existence příliš aktivní potvrzuje též Ivo Barteček, který uvádí, že ihned po okupaci Československa výbor asociace nepodnikl dostatečné úsilí k vybudování kontaktů s evropskými antifašisty a neučinil potřebné kroky, aby navázal spolupráci s se skupinou slovenských exulantů nebo s českými Němci.²⁴³

V jedné ze svých vzpomínkových knih komentuje situaci v asociaci v době svého příjezdu do Mexika Lenka Reinerová: „Československo-mexická asociace vedla doposud planý a neplodný život. Zmohla se jen na uspořádání jednoho veřejného koncertu české hudby a zahájila sbírku peněžitých příspěvků do „Národního fondu“, kterého má být po

²⁴¹ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis ing. Jiřího Reicha adresovaný Československé Zahraniční Akci v Chicagu z 3. 9. 1939.

²⁴² AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Poláčka dr. J. Papánkovi z 14. 9. 1940.

²⁴³ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30-31. Srovnej: REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 182.

válce použito k „všenárodním účelům“. Jinak se omezovala na společenské schůzky a příležitostný poslech přednášky pana docenta²⁴⁴.“

Určitý přehled o aktivitách sdružení v roce 1941 přináší zpráva o činnosti asociace, již vedení asociace zaslalo v červenci do Londýna ministerstvu zahraničí exilové vlády. Podle tohoto dokumentu asociace v roce 1941 chystala pořádání koncertu v paláci Bellas Artes, přičemž místo konání akce je autory textu označeno za nejdůležitější městskou divadelní a koncertní místnost. Zpráva též hovoří o chystaném cyklu přednášek a o záměru uspořádat v Mexiko City velký sjezd Čechoslováků a Poláků ze Spojených států a států střední a Jižní Ameriky.²⁴⁵ K uspořádání tohoto sjezdu ale pravděpodobně nikdy nedošlo, nápad organizovat akci podobného typu komentuje v dopise adresovaném ministerstvu zahraničí exilové vlády v Londýně Jan Papánek z ústřední kanceláře Československé zahraniční akce v Chicagu: „Mám dojem, že naši lidé a i docent Brumlík, který jinak tam koná velmi dobré služby, věci přehánějí. Je to vidět například z toho, že ačkoliv je jich tam asi stovka, chtějí svolávat kongres Čechoslováků z amerického kontinentu do Mexika, kde i spojení je skoro nemožné.“²⁴⁶

Zpráva dále hovoří o pořádání oslavy narozenin T. G. Masaryka ve formě spolkové schůze a rovněž uvádí, že o výročí informoval i mexický tisk. Z dalších aktivit, jichž se asociace účastnila, ale sama je neorganizovala, zpráva zmiňuje společenské a reprezentační události pořádané polským velvyslanectvím (recepce na počest Řecka, recepce u příležitosti návštěvy polského klavírního virtuosa Rubinsteina, recepce na počest 150. výročí polské konstituce, s jejíž organizací asociace pomohla atd.), dále účast na slavnostním večeru mexické asociace „Pro Francia“ v květnu 1941 a pomoc při koncertu mezinárodní ženské organizace „Agrupacion pro defensa intelectual“ v dubnu téhož roku.²⁴⁷

²⁴⁴ Docent Josef Brumlík měl podle Lenky Reinerové v době jejího příchodu hlavní slovo v Asociaci. V Praze dříve pracoval jako specialista pro srdeční choroby, v době, kdy Československo nemělo v Mexiku diplomatické zastoupení docent Brumlík udržoval spojení s londýnskou exilovou vládou, často navštěvoval britskou ambasádu v Mexiku a měl právo ke korespondenci používat britskou kurýrní poštu. Podle Lenky Reinerové se snažil v Asociaci absolutisticky prosazovat svou vůli a osobně schvaloval přijetí každého nového člena. REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 181.

²⁴⁵ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Reicha a J. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 14. 7. 1941. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace od počátku roku 1941.

²⁴⁶ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Papánka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 7. 10. 1941.

²⁴⁷ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Reicha a J. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 14. 7. 1941. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace od počátku roku 1941.

Z korespondence mezi ministerstvem zahraničí exilové vlády a některými členy asociace vyplývá, že začátkem 40. let existovaly obtíže s distribucí propagandy Československa v Mexiku, jež v té době nebyla nijak organizovaná. Jak se lze dočíst ve zmíněné korespondenci, ministerstvo v průběhu let 1941 a 1942 hledalo vhodnou osobu, jež by měla na starost výhradně československou propagandu v zemi.²⁴⁸

3.1.3. Československé zastoupení v Mexiku

Nezbytným předpokladem pro práci československé kolonie v Mexiku a Československo-mexické asociace byly diplomatické vztahy mezi Československem a Mexikem a existence československého zastoupení v Mexiku.²⁴⁹ Jedním z důvodů, proč neměla kolonie dostatečné podmínky ke své práci, bylo zrušení československého zastoupení v zemi na jaře 1939:

Dne 17. března 1939 tituláři zastupitelských úřadů v Latinské Americe dostali telegram od ministra dr. Chvalkovského, jež je vyzýval k zastavení činnosti a k předání agendy říšskoněmeckým úřadům. V latinskoamerických zemích s výjimkou Mexika a pravděpodobně též Venezuely nebyly podmínky pro další existenci legálního zastoupení „právně zrušeného státu“. Českoslovenští diplomati proto jednali podle daného nařízení. Na rozdíl od ostatních latinskoamerických zemí ale v Mexiku nebyl důvod pro předání zastupitelství. I přes to československý chargé d'affaires dr. O. Poláček, jež zastupoval nepřítomného vyslance dr. Vlastimila Kybala, v březnu 1939 úřad předal německým diplomatům a to proti přání Cárdenasovy vlády.²⁵⁰

Jak uvádí Nálevka, představitel československé kolonie v Mexiku dr. Brumlík československou exilovou vládu na neobvyklost tohoto jednání upozornil: „*Vydání vyslanectví O. Poláčkem v Mexiku nelze srovnat s obdobnými událostmi v evropských zemích, kde byla situace někdy opravdu obtížná. Mexiko podobně jako neuznalo Frankovu vládu ve Španělsku, neuznalo i násilný zabor Československa.*“²⁵¹

²⁴⁸ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Brumlíka adresovaný Dr. Krausovi na Ministerstvo zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 4. 7. 1941. Srovnej: AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis Ministerstva zahraničních věcí Československé republiky v Londýně adresovaný J. Brumlíkovi z 9. 12. 1941 a Dopis Ministerstva zahraničních věcí Československé republiky v Londýně adresovaný J. Brumlíkovi z 26. 3. 1942.

²⁴⁹ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 31.

²⁵⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972, s. 30-31.

²⁵¹ AMZV. Londýnský archiv-dův. Mexiko, 1701/41. Dopis dr. Brumlíka dr. Ripkovi z 18. května 1941. Citováno z: NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972, s. 31.

Po Poláčkově předání zastupitelského úřadu byly vzájemné československo-mexické styky fakticky přerušeny. Českoslovenští diplomaté se po předání svých úřadů stali příslušníky krajanských osad, postupně ale získali jakýsi statut důvěrníků a exilové vládě zasílali zprávy o vývoji vnitropolitické situace v dané zemi a o událostech v krajanském hnutí.²⁵²

Ke konci roku 1940 dostala československá exilová vláda v Londýně z Mexika neočekávanou nabídku. Polský vyslanec v Mexiku, dr. Marchlewski, vyjádřil ochotu ujmout se prozatímního zastoupení československých zájmů v zemi. S nabídkou přišel po konzultaci s mexickým ministerstvem zahraničí, podle kterého bylo zřejmě navrhované řešení považováno za nejjednodušší cestu k obnovení přímých diplomatických styků mezi Československem a Mexikem.²⁵³ Podle Nálevky ale byla československá diplomatická aktivita vůči Mexiku až do roku 1941 nereálná, podmínky pro obnovu československé zastupitelské sítě dosud nebyly vytvořeny. Prezident E. Beneš neměl v úmyslu v poměru k Mexiku překročit meze britské politiky za situace, kdy byly diplomatické styky mezi Velkou Británií a Mexikem přerušeny po ropné krizi v roce 1938.²⁵⁴

K obnovení zastupitelského úřadu v Mexiku proto došlo až v březnu 1942.²⁵⁵ V první polovině tohoto roku se proto začínají vytvářet nové podmínky pro práci československé kolonie, i když určité oživení aktivit asociace, hlavně co se týče spolupráce se skupinou polské reprezentace můžeme pozorovat již v průběhu roku 1941.

3.1.4. Asociace po příchodu československých antifašistů německého jazyka

Díky novým podmínkám se asociace napojila na snahy střeoevropského antifašistického exilu a podařilo se jí též navázat užší kontakty s mexickou veřejností. Podle Bartečka lze v této době uvnitř asociace pozorovat dvojí zájmovou ideově politickou orientaci. Jedna část československých exulantů zaměřuje svůj zájem převážně na spolupráci se skupinou polské reprezentace, jež podporovala londýnskou vládu generála Sikorského, druhá výrazná československá exilová skupina se formuje v úzkém kontaktu s německými antifašistickými intelektuály.²⁵⁶

²⁵² NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972, s. 39.

²⁵³ Tamtéž, s. 51.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 52.

²⁵⁵ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 31.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 31.

Spolupráce se skupinou polské reprezentace vycházela z polsko-české deklarace ze dne 10. listopadu 1939 týkající se přípravy federace mezi oběma státy.²⁵⁷ Podle Nálevky tato deklarace našla v československých koloniích vhodnou půdu.²⁵⁸ Z polské strany se o polsko-československé sblížení v Latinské Americe zasazoval hlavně polský vyslanec dr. Marchlewski. O aktivitách Marchlewského pozitivně referuje též Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z roku 1941: „S obzvláštní radostí referujeme o skutečné ochraně a přátelské podpoře, které se nám neustále dostává ze strany pana vyslance (...) a jeho personálu. Pan vyslanec uspořádal zvláštní recepci na počest Československa a zástupci asociace nechybí na žádné ze společenských a reprezentačních událostí, které pan vyslanec pořádá.“²⁵⁹

Spolupráce ale byla rozšířena i mimo okruh polského vyslanectví a v květnu 1941 byl v Mexiku vytvořen Československo-polský výbor, jehož prvním předsedou se stal Polák Dr. Wygard, jednatelem český inženýr Reich. V následujících letech se měli Češi a Poláci na postu předsedy a jednatele pravidelně střídát.²⁶⁰ Navázání bližší spolupráce s polskými exulanty v Mexiku potvrzuje též Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z roku 1941, podle níž Československo-mexická asociace pronajala společně s Polským svazem v Mexiku (Zwiazek Polski w Meksyku) spolkové místnosti, jež sloužily k pořádání schůzí i společenských aktivit obou kolonií.²⁶¹

Díky iniciativě Marchlewského vznikla v roce 1941 i Společnost přátel Československa (Amigos Aliados de Checoslovaquia), jejímž předsedou se stal bývalý francouzský vyslanec v Mexiku Bodard a mezi členy se mimo jiné zařadili též vyslanci a konzulové Belgie a Holandska, bývalý francouzský vojenský ataché či britský generální konzul.²⁶² Československo-polská spolupráce v Mexiku pokračovala i poté, co v roce 1943

²⁵⁷ Tamtéž, s. 31.

²⁵⁸ Až do září 1939 byly vztahy mezi Čechoslováky a Poláky v latinské Americe velmi chladné a až polská porážka a poznání společného protivníka přineslo jisté zlepšení, obzvláště když československá a polská exilová vláda projevily ochotu ke sblížení, jejímž výsledkem byla v listopadu 1939 výše zmíněná polsko-česká deklarace. NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972, s. 55.

²⁵⁹ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Reicha aj. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 14. 7. 1941. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace od počátku roku 1941.

²⁶⁰ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Reicha aj. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 14. 7. 1941. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace od počátku roku 1941.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

došlo ke vzájemnému ochlazení vztahů mezi oběma vládami, a skončila prakticky až návratem exulantů do osvobozených zemí.²⁶³

V roce 1941 se asociace též přidala k mezispojeneckým organizacím jako byla „Comité Aliados“ a „Acción Democrática Internacional“ a získala zde své zastoupení. Jak uvádí zpráva o činnosti asociace z téhož roku, do této doby tyto organizace o Čechoslovácích v Mexiku vůbec nevěděly.²⁶⁴ V červnu 1945 asociace z organizace Acción Democrática vystupuje, podle zápisů v kronice spolku z toho důvodu, že Acción Democrática už delší dobu nevyvíjí žádnou činnost a proto se členové asociace rozhodli přestat platit jí poplatek 5 pesos a vystoupit.²⁶⁵

Nová existenční fáze Československo-mexické asociace je spojena hlavně s příchodem německých antifašistů – Egona Erwina Kische, André Simona i Lenky Reinerové. Jak už jsme uvedli, Kisch se stal řádným členem asociace v prosinci roku 1941. Zkušenosti z účasti na aktivitách německých antifašistů (již zmíněné hnutí Alemania Libre) tyto lidé uplatnili taktéž v československé kolonii. Díky působení v redakci periodika Freies Deutschland přišli s nápadem vydávat list *El Checoslovaco en México*²⁶⁶, s čímž se ztotožnila také asociace.²⁶⁷

*„Krok za krokem se snažíme oživit Československo-mexickou asociaci, udělat z čistě společenské instituce přece jen organizaci z vlasti vyhnaných Čechů a Slováků. List při tom pomáhá. Někteří z členů se pokoušejí o psaní článků. Paní Miroslava svolává ženy, aby psaly a lepily adresy a balily noviny. Lidé chodí raději do asociace; přišli i Slováci.“*²⁶⁸

Časopis *El Checoslovaco en México* redigovaný Lenkou Reinerovou pomohl k oživení činnosti asociace a postupně se kolem něj začala organizovat další část antifašistického exilu, nejen Čechů, ale i občanů slovenské národnosti. Nový model působení asociace přinesl změny také v jejím vedení. Jak jsme již uvedli v oddílu 3.1.1. mezi představitelé vedení asociace patřila až do konce roku 1942 skupina reprezentovaná

²⁶³ NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972, s. 56.

²⁶⁴ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Reicha aj. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky v Londýně z 14. 7. 1941. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace od počátku roku 1941.

²⁶⁵ Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 2.

²⁶⁶ Viz dále.

²⁶⁷ BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 31-32.

²⁶⁸ REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 192.

docentem Josefem Brumlíkem, která teď postupuje svá místa levicově orientovanému křídlu.²⁶⁹

Podle Ivo Bartečka je možné dokumentovat podíl E. E. Kische i André Simona na posilování prestiže československé kolonie po celou dobu jejich pobytu v Mexiku. Jednou z prvních příležitostí, kdy mohla asociace vystoupit před mexickou veřejností, byla připomínka vyhlazení obce Lidice. Památku Lidic uctila 30. srpna 1942 mexická obec San Jerónimo Aculco, která si nechala změnit jméno na název české obce. Asociace při této příležitosti uspořádala protestní shromáždění mexicko-československé solidarity. Akce, které se zúčastnili taktéž mexičtí veřejní činitelé, se konala v Palacio de Bellas Artes, v kulturním stánku hlavního města.²⁷⁰ Další akci, připomínající lidickou tragédii asociace uspořádala i v následujícím roce, kdy se vzpomínkového shromáždění zúčastnili politici, diplomaté i umělci. O akci podrobně referuje list *El Checoslovaco*, danému článku se věnujeme v oddíle 3.5.3.

Jedním z hlavních rozdílů v činnosti asociace po příchodu německých antifašistů je snaha o lépe organizovanou a efektivnější propagaci Československa a antifašismu. V čísle 3/1943 listu *El Checoslovaco* nové vedení, jež, jak jsme již uvedli, bylo výrazně obměněné, nastiňuje čtenářům své hlavní cíle: „*Nové výbor asociace považuje za svůj hlavní úkol propagovat Československo odpovídajícím způsobem a ještě více kulturně sblížit československý a mexický národ. Za tímto účelem by neměl sloužit pouze tisk a rádio, ale je třeba vytisknout letáky, publikovat články atd.*“²⁷¹

3.1.4.1. Propagační aktivity

Mezi propagační aktivity asociace patřil samotný list *El Checoslovaco* a informace v něm publikované, dále pravidelné radiové vysílání a veřejné akce na nichž byl komunikován pozitivní obraz Československa. Asociace se snažila též o získání pozornosti mexických a případně i zahraničních médií.

²⁶⁹ Srovnej: BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 32. Srovnej: REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 192.

²⁷⁰ O této události referuje i mexický tisk. Například jedny z největších mexických novin daného období, *El Universal*, zprávu o události umístily na první polovinu titulní strany prvního i druhého vydání novin 31. 8. 1942. O události navíc referovali s předstihem i 29. 8., kdy rovněž na titulní straně, zvali své čtenáře k účasti. In: *El Cambio de Nombre a San Jerónimo por el de Lidice. El Universal*. 29.8.1942, t. XXVI, no. 9378, s. 1. Dále: Lidice: Un Símbolo. *El Universal*. 31.8.1942, t. XXVI, no. 9381, s. 1. Srovnej: BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 32.

²⁷¹ WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 3.

Co se týče radiového vysílání, podle kroniky asociace byly radiové přenosy pravidelné²⁷², vybraní členové spolku zařizovali vysílání jedenkrát měsíčně, v některých případech i častěji: dne 15. března 1943 se podle zprávy zaslané jednatelem asociace A. Weissmannem ministerstvu zahraničí konala vícera radiová vysílání z nichž největším bylo vysílání na stanici XEW, jehož se zúčastnilo asi 100 osob²⁷³; dále v říjnu 1944 se kromě pravidelného radiového programu konalo i výjimečné vysílání k výročí vzniku samostatného Československa²⁷⁴; v srpnu 1946 se konalo slavnostní vysílání na počest Slovenského národního povstání²⁷⁵. Součástí programu²⁷⁶ bylo mluvené slovo i živá (např. v květnu 1945 v radiovém přenosu vystoupila zpěvačka Amparo Margarín, v červnu téhož roku pianistka Contreras²⁷⁷) či reprodukováná hudba (např. v srpnu 1945 přenos sestával pouze z hudební produkce z desek českých a slovenských písní²⁷⁸). Asociace se snažila vysílání zpestřit též zajímavými hosty, například 22. prosince 1943 u příležitosti podpisu „Československo-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci“ v pořadu promluvil ruský velvyslanec Oumanský a československý charge d'affaires v Mexiku Dr. Karel Wendl.²⁷⁹

Program byl vysílán ve španělštině, zápis v kronice asociace z v prosince 1945 zmiňuje opakované problémy s úředníky na stanici: „*Úradníci na rádiovej stanici robia stále ťažkosti. A prevádzajú program spôsobom, ktorý nie je ani vhodný ani dôstojný. Nedovolili ku príkladu, aby článok bol prečítaný – pri vysielaní v decembri – pani Weissmannovou, ktorá hovorí perfektne španielsky – ale prečítal článok speaker spôsobom, ktorý nebolo rozumieť.*“²⁸⁰ Jelikož se v dalších zápisech již o problémech nehovoří, lze předpokládat, že byly nejspíš vyřešeny.

²⁷² pozn.. Přesné datum počátku vysílání není známo, nicméně radiové vysílání je zmíněno již v prvním dostupném výtisku *El Checoslovaco* č. 3/1943, lze tedy doložit, že existovalo přinejmenším od roku 1943.

²⁷³ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 3. 1944. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z počátku roku 1944.

²⁷⁴ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 4b.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 9b.

²⁷⁶ pozn.. Zápisy v kronice asociace hovoří o pravidelném vysílání, nicméně pravděpodobně šlo o několika minutový (popř. několikahodinový) přenos v českém jazyce v rámci něhož byly zařazovány texty v češtině prokládané hudebními příspěvky.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 2-2b.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 3b.

²⁷⁹ *El Eco de nuestro Tratado en México. El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 1, s. 3.

²⁸⁰ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 5.

Radiové přenosy pravděpodobně probíhaly na různých radiových stanicích, archivní záznamy mluví o pěti.²⁸¹ Dne 15. března 1943, který byl 4. výročím nacistické okupace, byla zorganizována různá vysílání ve třech rádiích: na stanici Radio Nacional, kde André Simone a Ing. Theo Schwarz mluvili o aktuální situaci v protektorátu, na stanici Radio XEQ, kde měl československý charge d'affaires v Mexiku Karel Wendl řeč o Mnichovské dohodě, jejích dopadech a následné nacistické invazi. Třetím zmíněným vysíláním bylo vystoupení v Radio Gobernación, kde rovněž hovořil Karel Wendl, tentokrát o životě a činech T. G. Masaryka.²⁸² Na radiu Gobernación bylo vysíláno taktéž v prosinci téhož roku.²⁸³ Podle zprávy o činnosti asociace bylo v březnu 1943 vysíláno též na stanici XEW²⁸⁴. Zápis v kronice asociace v září 1946 dále hovoří o radiovém vysílání z 29. srpna 1946 na stanici Radio Continental.

3.1.4.2. Asociace v kontaktu s médii

Asociace se snažila k propagandě Československa využít též místní média. Za tímto účelem například v dubnu 1944 zorganizovala tiskovou konferenci pro členy mexického tisku i pro dopisovatele zahraničních deníků. Jak je uvedeno ve zprávě o konferenci, jež publikovalo č. 4/1944 časopisu *El Checoslovaco*, cílem bylo informovat o nejnovějším vývoji v Československu. Konferenci vedl André Simone, který byl v daném roce členem vedení asociace. Novináře informoval o československém odboji, o aktivitách exilové vlády a prezidenta Beneše.²⁸⁵

Závěr konference pak asociace využila k propagandě pomocí filmu. Zúčastněným byl promítnut sovětský film *Neporazitelný Jan*, jež pojednává o protinacistických akcích československé mládeže. Podle textu se konference zúčastnili zástupci významných mexických deníků jako jsou *El Nacional*, *El Universal*, *El Popular* a též zástupci listů *New York Times*, *PM New York*, *Toronto Starr* agentur *United Press*, *Overseas News Agency*, *TASS* a dalších.²⁸⁶

Konkrétní doklady propagandistické činnosti asociace spojené s tiskem lze nalézt ve zprávě o činnosti asociace z počátku roku 1944, kterou zaslal tehdejší jednatel asociace

²⁸¹ pozn.. zprávy referující o ostatních radiových vysíláních neuvádějí název stanice.

²⁸² WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 4.

²⁸³ El Eco de nuestro Tratado en México. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 1, s. 3.

²⁸⁴ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 3. 1944. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z počátku roku 1944.

²⁸⁵ Los Checoslovacos en Mexico : Conferencia de Prensa. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 4, s. 4.

²⁸⁶ Los Checoslovacos en Mexico : Conferencia de Prensa. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 4, s. 4.

Arpad Weissmann ministerstvu zahraničí Československa v Londýně. Podle tohoto dokumentu se asociaci podařilo v roce 1943 získat umístění 23 článků a 137 zpráv v nejrůznějších novinách a časopisech.²⁸⁷ Úspěšnost asociace v umístění článků v mexickém tisku můžeme pozorovat rovněž na stránkách hlavních mexických deníků. Pro účely této rigorózní práce jsme vybrali dva z hlavních listů dané doby, konkrétně *El Nacional* a *El Universal*, jejichž zástupci, jak uvádíme výše, se účastnili tiskové konference asociace a proto bylo možné předpokládat, že v těchto denících podaří nalézt zprávy vztahující se k tématu.

Jelikož nebylo z časových důvodů možné zkoumat všechny výtisky, v průběhu let 1939 až 1945 jsme se zaměřili pouze na dvě důležité události, v jejichž případě se dala předpokládat dostatečná informační hodnota pro zveřejnění v Mexiku. Ve výtiscích vybraných deníků, a to v prvním i druhém vydání, jsme zkoumali 15. březen (výročí nacistické okupace Československa) a 28. říjen (výročí vzniku samostatného Československa). Tento malý průzkum potvrdil „neaktivitu“ asociace do příchodu skupiny německých antifašistů, jelikož se nám ve výtiscích z roku 1939, 1940, 1941 ani 1942 nepodařilo nalézt žádnou zprávu týkající se Československa. Jedinou výjimkou byla vydání z 15. března 1939 vzhledem k tomu, že okupace Československa byla v daném okamžiku aktuální zprávou, deníky ji umístily na titulní stranu. Tyto články proto podle našeho názoru nelze považovat za výsledek propagační činnosti asociace.

Naopak v letech 1943, 1944 a 1945 byla asociace s umístěním příspěvků v těchto denících mnohem úspěšnější. Dne 15. března 1943 se objevila na první straně *El Universalu* a na druhé straně *El Nacionalu* zpráva o radiových vysíláních asociace, která jsme zmínili výše v této kapitole.²⁸⁸ Oba deníky 28. října téhož roku otiskly taktéž články týkající se výročí samostatnosti Československa, které bylo oslaveno slavnostním banketem v Palacio Bellas Artes a jehož se podle textu těchto článků zúčastnili vysocí mexičtí političtí funkcionáři a diplomaté z různých zemí.²⁸⁹ Deník *El Nacional* navíc tentýž den otiskl na straně č. 3 článek věnovaný T. G. Masarykovi.²⁹⁰ 28. října 1944 najdeme v listě *El Universal* příspěvek tehdejšího místopředsedy asociace Josefa

²⁸⁷ Bez dalších podrobností. AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 3. 1944. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z počátku roku 1944.

²⁸⁸ Hoy Hace Cuatro Años que Hitler Invadió Militarmente Checoslovaquia. *El Universal*. 15.3.1943, t. XXVII, no. 9543, s. 1. Srovnej: El Homenaje a las Víctimas Checoslovacas. *El Nacional*. 15.3.1943, t. XIV, no. 5007, s. 2.

²⁸⁹ Continúa la Lucha Heroica del Pueblo Checoslovaco. *El Universal*. 28.10.1943, t. XXVIII, no. 9797, s. 9. Srovnej: Está Próxima la Liberación Checoslovaca. *El Nacional*. 28.10.1943, t. XV, no. 5231, s. 1.

²⁹⁰ STERN, Alfredo. *El Nacional*. 28.10.1943, t. XV, no. 5231, s. 3.

Smutného, který je věnovaný ten den slavenému státnímu svátku a ekonomické budoucnosti Československa.²⁹¹ List *El Nacional* v den téhož výročí otiskl pouze zprávu z agentury Reuters, která zmiňuje optimistické vyjádření prezidenta Beneše týkající se brzké svobody českého národa.²⁹² Výročí 15. března sledované deníky v roce 1944 ani 1945 nijak nekomentovaly. Zato dne 28. října 1945 můžeme v listu *El Universal* najít článek československého vyslance v Mexiku Václava Hyky věnovaný slavenému výročí²⁹³, deník *El Nacional* otiskl příspěvek Egona Erwina Kische, který se zabývá společnými rysy mezi Mexikem a Československem²⁹⁴.

3.1.4.3. Další aktivity

Co se týče společenských akcí, asociace organizovala recepce na počest významných osobností, které navštívily Mexiko a byly v kontaktu se členy sdružení, a pravidelně pořádala výstavy knih.²⁹⁵ Během kongresu americké mládeže, jež se v mexické metropoli konal v létě 1943, asociace uspořádala setkání americké a československé mládeže, které využila k promítnutí filmů propagujících Československo.²⁹⁶ Opakovaně se slavila též významná výročí, jakým byl 28. říjen (např. oslav 25. výročí vzniku samostatného Československa se zúčastnili politici, umělci i řada diplomatů včetně sovětského velvyslance, zástupce kubánské ambasády apod., mexický parlament svolal zvláštní zasedání na němž odsoudil Mnichovskou dohodu a vyslovil přátelství Československu a mexická konfederace práce (CTM) uspořádala veřejnou manifestaci na počest Československa)²⁹⁷, dále narozeniny Edvarda Beneše (například v roce 1944 se podle kroniky spolku této akce zúčastnilo zhruba 250 hostů a diplomatických zástupců²⁹⁸), T. G. Masaryka či Jana Masaryka, Slovenské národní povstání z 29. srpna 1944 či výročí

²⁹¹ SMUTNÝ, Josef. El Futuro Económico de Checoslovaquia. *El Universal*. 28.10.1944, t. XXIX, no. 10222, s. 3.

²⁹² La liberación del País Checo está a la vista, dijo Benes. *El Nacional*. 28.10.1944, t. XVI, no. 5596, s. 1.

²⁹³ HYKA, J. V. El Aniversario de Checoslovaquia. *El Universal*. 28.10.1945, t. XXX, no. 10647, s. 1.

²⁹⁴ KISCH, E. E. Analogías entre México y Checoslovaquia. *El Nacional*. 28.10.1945, t. XVII, no. 5957, s. 3.

²⁹⁵ Bez dalších podrobností. Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1.

²⁹⁶ La Juventud Americana con la Juventud Checoslovaca. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 8, s. 4.

²⁹⁷ México Celebró el XXV Aniversario de la Independencia de Checoslovaquia. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 11, s. 4.

²⁹⁸ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1.

Pražské revoluce z května 1945.²⁹⁹ Pravidelně se též připomínalo výročí okupace Československa nacisty.³⁰⁰

Poměrně časté byly sbírky a společenské akce pořádané s charitativním záměrem. Například v roce 1945 byla pořádána tzv. „sbírka Národního osvobození“, která měla podle zápisu v kronice velký úspěch, jelikož bylo vybráno a do Londýna zasláno 10 000 amerických dolarů.³⁰¹ Mezi další charitativní aktivity patřily sbírky pro červený kříž³⁰², sbírka pro československé vojáky na ruské frontě, o jejímž konání asociace informovala prostřednictvím listu *El Checoslovaco* a k zapojení vyzvala i čtenáře³⁰³, dobročinný bazar pořádaný ve prospěch Sovětského svazu³⁰⁴ a sbírka pro mezinárodní židovskou organizaci Czechoslovak Jewish Committee v New Yorku³⁰⁵. V srpnu 1947 se pořádal tzv. „bridžový čaj“ a sbírka ve prospěch sirotků v Československu.³⁰⁶

Od konce roku 1945 kronika zaznamenává první problémy asociace, objevuje se zde problém nedostatečné aktivity členů, jež se projevuje jednak nezájmem o zapojení do pořadatelské činnosti³⁰⁷ (pořádání akcí, radiové přenosy) a neplacením členských příspěvků. Snahu o řešení problémů nastiňuje zápis z dubna 1946: „*Ve zprávě předsednické zabýval se Dr. O. Štern hlavně problémem budoucí činnosti našeho spolku, resp. nejlepším způsobem jak připoutati veškeré naše členstvo pevněji ke spolku. Po diskusi, do níž zasáhli téměř všichni přítomní, bylo usneseno, že asociace se bude v budoucnosti snažiti o povzbuzení i společenských styků mezi svými členy. Za tím účelem se pokusí o zorganizování kroužku šachového, kuželkového, bridžového apod.*“³⁰⁸

²⁹⁹ Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1-17.

³⁰⁰ WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 3.

³⁰¹ Bez dalších podrobností. Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 3.

³⁰² Sbírkou byla opakovaně prováděna v roce 1943. WEISSMANN, Arpad. De la Asociación Checoslovaco-mexicana. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 4.

³⁰³ Výzva k zapojení do sbírky byla publikována v září 1943. In: Para los soldados Checoslovacos en el frente Ruso. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 9, s. 1.

³⁰⁴ Sbírkou byla provedena v prosinci 1945. Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 5.

³⁰⁵ Sbírkou byla provedena v dubnu 1946. Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 6b.

³⁰⁶ Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 15.

³⁰⁷ Např. v prosinci 1945 je v kronice uvedena stížnost na velmi slabou činnost asociace s poukazem na to, že nebyl nijak oslaven Studentský den, protože pověřené osoby oslavu nepřípravily. Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 5.

³⁰⁸ Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 6b.

Objevují se rovněž finanční problémy: zápis z dubna 1946 označuje finanční situaci asociace za neuspokojivou a to z důvodu neplacení příspěvků i zvýšených výdajů (asociace platí za nájem domu v němž má společenské místnosti, taktéž oslavné večírky jsou finančně nákladné).³⁰⁹ Problém s financemi se nakonec částečně vyřeší vytvořením zábavního výboru³¹⁰, jehož úkolem je získat peníze z pořádání společenských večerů, a přinucením části členstva ke splacení dlužných poplatků.³¹¹

Přesný důvod ani datum rozpuštění asociace kronika neuvádí, zápis ze 17. ledna 1948 informuje o debatě členů o udržení spolku, v níž je rozhodnuto, že konečné rozhodnutí bude mít nadcházející valná hromada členstva. Záznamy z této události ale v kronice chybí. Následující a zároveň poslední záznam pochází až z období po dvou letech, z 25. února 1950, kdy bylo na valném shromáždění zvoleno nové vedení. Zde se ale nehovoří o možnosti rozpustit asociaci. Nicméně i přesto (vzhledem k neexistenci dalších záznamů) lze usuzovat, že tento rok byl nejspíš též posledním rokem existence asociace.

Podle Ivo Šterna, syna někdejšího předsedy asociace Oskara Šterna, byly příčinou jejího rozpuštění vnitřní problémy způsobené rozpory mezi jednotlivými skupinami uvnitř asociace a též politický vývoj v Československu po konci druhé světové války a nástup komunistů v roce 1948: „*Otec asociaci zrušil, její členové se rozešli jednak z toho důvodu, že Slováci nesouhlasili s Čechy a druhým problémem byli komunisti, jedním z nich byl například Weissmann, což byl přítel táty, táta byl ale zuřivý protikomunista. ... To se rozešlo, jestli já se na to pamatuju správně, v osmačtyřicátém roce³¹², to byla ta věc s Masarykem³¹³ a všechno. Otec držel velice patriotickou řeč v klubu a zrušil ho.*“³¹⁴

³⁰⁹ Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 7.

³¹⁰ Výbor byl vytvořen v červnu 1946. Členy tvořili: Weissmann, Bauerová, Druckerová, Skálová, Bergmanová, Fischerová, Wurmová, Weissmannová, Horowitzová, Dr. Štern, Bergmann, Ondřej a Václav Láska, J. Smutný. Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 8.

³¹¹ Vedení asociace nakonec „neukázněným“ členům pohrozilo vyloučením, následně došlo k vyloučení jednoho člena. I když tato opatření nejspíš měla určitý krátkodobý účinek, problém s neplacením příspěvků se v zápisech kroniky opakovaně objevuje až do konce existence asociace. Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 8.

³¹² pozn.. Ivo Štern se na základě vlastních vzpomínek domníval, že asociace zanikla v roce 1948, nicméně jak uvádíme výše záznam z kroniky asociace potvrzuje, že se sešla ještě v roce 1950 a volila nové vedení. Proto je pravděpodobně, že byl datem jejího zániku až rok 1950. Kniha zápisnic o schůzách Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 17.

³¹³ Jan Masaryk (14.9.1886 – 10.3.1948), syn prvního prezidenta Československa T. G. Masaryka, ministr zahraničí Československa v letech 1940-1948 (nejprve jako ministr zahraničních věcí Prozatímní československé exilové vlády, od listopadu 1942 ministrem zahraničních věcí v druhé československé exilové vládě, od dubna 1945 ministrem zahraničí poválečného Československa). Dne 10. března 1948 byl nalezen mrtev pod okny svého bytu v pražském Černínském paláci. Bezprostřední příčina jeho smrti dodnes nebyla objasněna. http://www.mzv.cz/public/a2/6d/89/13930_14945_janmasaryk.pdf

Další asociace Čechů a Slováků vznikla v Mexiku až po Sametové revoluci během roku 1992³¹⁵ pod názvem Asociace T. G. Masaryka. Tato organizace zpočátku sdružovala občany českého i slovenského původu. Podle jedné ze zakládajících členek Glorie Čejkové, dcery Eduarda Čejky, jednoho z pokladníků původní Československo-mexické asociace, bylo u vzniku zhruba dvacet krajanů, jež věřili v československou identitu a cítili se být Čechoslováky (tedy ne Čechy nebo Slováky), asociace proto vznikla jako sdružení Čechoslováků žijících v Mexiku.³¹⁶ V současnosti jsou ale mezi jejími členy spíše pouze čeští krajané.

V roce 2009, kdy byla tato práce zpracovávána, měla asociace asi padesát aktivních členů. Mezi hlavní aktivity patří pořádání kulturních akcí jako jsou koncerty vážné hudby českého původu (Dvořák, Martinů...), výstavy obrazů českých umělců (Táňa Jandová), oslavy národních svátků (mikulášská besídka, Rybova Mše vánoční, velikonoční tradice) a další společenské aktivity mezi něž spadá například vaření tradičních českých jídel.³¹⁷

3.2. Vznik časopisu, motivy vzniku

Podle germanistky Viery Glosíkové, osobní přítelkyně Lenky Reinerové³¹⁸, byla jedním z hlavních motivů pro založení časopisu snaha autorů o zapojení do boje proti nacismu. E. E. Kisch, Lenka Reinerová, André Simone ani další českoslovenští exulanti nebyli vojáci, jejich nejlepší možností, jak se zapojit do protifašistického boje proto bylo dělat to, co uměli nejlíp: psát. Podle Viery Glosíkové měli emigranti pocit špatného svědomí, kvůli skutečnosti, že jim se podařilo zachránit si vlastní život, zatímco ve válce i koncentračních táborech umíraly tisíce lidí, včetně rodin samotných exulantů. Ti se proto snažili nepovažovat svůj mexický pobyt pouze za dobu emigrace a bezpečného přežití, ale naopak usilovali o zapojení do protifašistických aktivit a o zlepšení informovanosti místních lidí.³¹⁹

Mexické obyvatelstvo nejen, že nebylo válce příliš nakloněno, díky hospodářským problémům, chudobě i poměrně rozšířené ngramotnosti si mnohé vrstvy populace vůbec

³¹⁴ Rozhovor s Ivo Šternem Bečkou, 27. 8. 2009, záznam a přepis rozhovoru uložen v archívu M. Trojanové.

³¹⁵ První zápis v kronice této asociace pochází z 13. 2. 1993, kdy byli na valném shromáždění této organizace zvoleni členové výboru asociace. Prvním předsedou se stal Alexander Schon. In: Kronika krajaňského spolku Asociace T. G. Masaryk, Asociación checo-eslovaca T. G. Masaryk, se sídlem v Mexiku. Mexiko: Asociace T. G. Masaryk, 1993, s. 1.

³¹⁶ Rozhovor s Glorií Čejkovou, 25. 11. 2009, přepis rozhovoru uložen v archívu M. Trojanové.

³¹⁷ Rozhovor s Jiřinou Liebermannovou, bývalou předsedkyní Asociace T.G.Masaryka v Mexiku, 8. 10. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³¹⁸ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³¹⁹ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

nebyly vědomy existence světové války, což potvrzuje Stephen R. Niblo: „obyvatelé Mexika byli naprosto lhostejní k válce v jejich ranných stádiích a pozice vlády Avila Camachy se vztahovala spíše k vnitřním politickým problémům, než k samotné válce. Pro velkou většinu mexické populace byla válka vzdálená událost, o které věděli jen velmi málo.“³²⁰ Například I. I. Davidson, jež v Mexiku zastupoval zájmy vyvlastněných britských ropných společností a byl hlavním zdrojem informací o Mexiku pro Britskou zahraniční kancelář, referoval, že v roce 1940 o existenci světového konfliktu nevěděla celá polovina mexické populace.³²¹

Těžiště společenské, literární i politické aktivity E. E. Kische, André Simona a Lenky Reinerové spočívalo hlavně v práci pro německou antifašistickou kolonii, jež byla mnohem početnější než kolonie česká. Jak jsme uvedli v oddíle 2.4.3., reprezentoval ji klub Heinricha Heineho, který byl kulturním centrem německého antifašistického exilu, organizace Alemania Libre a periodika, která byla napojena na německou antifašistickou kolonii: politicko-kulturní list *Freies Deutschland*, periodika *Alemania Libre* i *Demokratische Post*. Důležitou roli hrálo též německé exilové nakladatelství El Libro Libre. S německou kolonií autory spojovala osobní přátelství, léta spolupráce i jazyk, v průběhu svého mexického pobytu ale přesto vystupovali jako občané Československa.³²²

Podle Viery Glosíkové Lenka Reinerová, E. E. Kisch i André Simone jako občané Československa chtěli vytvořit projekt, který by pocit československé sounáležitosti reflektoval. O pocitech nostalgie a stesku po domově Lenka Reinerová mluví v dokumentu České televize: „Kisch v Mexiku strašně trpěl tím, že Praha je obsazená. On přišel o dva bratry, ale to ještě dlouho nevěděl, co se s nimi děje: doktor Kisch, tedy Kašpar Kisch byl za války v Číně a Indii, předtím byl ve Španělsku. A zajímavý je, že když jsme byli sami, tak ten Egon se mnou v Mexiku mluvil česky – z té nostalgie, z toho stesku po domově a tak.“³²³

Situaci v Mexiku popisuje Lenka Reinerová rovněž v knize Hranice uzavřeny: „Co dělat? Co se dá dělat v této daleké zemi, kde lidé na ulici o naši vlasti snad ani nevědí, kde považují válku za stejnou pohromu jako zemětřesení, které jim občas rozechvěje půdu pod nohama. Co jen lze dělat zde v Mexiku, kde se již nacistické ponorky odvažují do vod, které

³²⁰ NIBLO, Stephen R. *Mexico in the 1940s : modernity, politics, and corruption*. Wilmington, Delaware : Scholarly Resources, 1999, s. 317.

³²¹ NIBLO, Stephen R. *Mexico in the 1940s : modernity, politics, and corruption*. Wilmington, Delaware : Scholarly Resources, 1999, s. 317.

³²² BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 30.

³²³ *Životní příběh Lenky Reinerové, poslední německy píšící pražské autorky*. Česká televize, tvůrčí skupina Ondřeje Šrámka, scénář a režie Ladislav Daneš, 2001. Přepis M. Trojanová (2009).

omývají jižní pobřeží země a kde přes to na osamělých kávových plantážích stále ještě trpí německé plantážníky. Co jen můžeme dělat, abychom i zde a odsud bili nenáviděné fašisty. Němečtí soudruzi založili v Mexiku antifašistické nakladatelství, Španělé mají noviny a časopisy, pracují v odborových organizacích. Ale my? Je nás tak málo, jsou tu většinou měšťáci, lidé pohodlní, sobečtí. A přece jen se s tím nesmíme smířit. Vždyť jsme tolik po tom toužili, abychom žili na svobodě a abychom se zapojili do boje. Jde jen o to, najít vhodnou formu, zachytit jiskřičku, rozpálit plamen.“³²⁴

Vznikla tak idea československého časopisu, který by měl informativní i odbojový charakter a který by přinášel zprávy o válečných událostech a zároveň působil jako propagace Československa: „Večer, v bytě spisovatele Kische, rodí se myšlenka a vypracuje se její uskutečnění. Budeme zde v Mexiku vydávat noviny. Skromný časopis, třeba měsíčník, který zdejšími lidem vysvětlí, co je to Československo, jak tam dnes řádí fašisté a jak se lid proti tomu brání. Navrhne asociaci, aby list vydávala. Budeme ho posílat na adresy mexických odborů, do škol a na universitu, novinám a rozhlasovým stanicím. ... Kisch slibuje veškerou pomoc. Tak vzniká „El Checoslovaco en México“, se všemi svými slabostmi a nedostatky jedna z bezpočtu různých zbraní v antifašistickém odboji.“³²⁵

Jak uvádí Lenka Reinerová, u zrodu časopisu byli kromě ní ještě E. E. Kisch a André Simone, na jeho vydávání a názvu se shodli jednoho večera v Kischově bytě zatímco jim jeho manželka Gisl servírovala kávu. S názvem „El Checoslovaco en México“ přišla spontánně Lenka Reinerová a oba kolegové s ním souhlasili.³²⁶ Svůj nápad posléze předložili Československo-mexické asociaci, jak uvádí Lenka Reinerová: „Československo-mexická asociace s naším plánem nejen souhlasila, přijala ho dokonce s nadšením. Taky velvyslanec byl rád, že se činnost Čechoslováků v Mexiku oživí. Hlavní práce připadla mně.“³²⁷

3.3. Obecná charakteristika listu, periodicita

Časopis *El Checoslovaco en México* pravděpodobně vycházel po dobu dvou let, jeho maximální doba vydávání mohla být podle dostupných údajů necelé tři roky. O vzniku nového krajanského časopisu informuje v únoru 1943 krátkým článkem o jednom

³²⁴ REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 190-191.

³²⁵ Tamtéž, s. 191-192.

³²⁶ REINEROVÁ, Lenka. *Es begann in der Melantrichgasse*. 1. Auflage. Berlin : Aufbau, 1985, s. 107-108.

³²⁷ REINEROVÁ, Lenka: *Ze sladkostí si nic nedělal*. In: Svaz bojovníků za svobodu (Státní archiv, rukopis č. 2286, 1976, s. 26). Citováno z: NOVÁKOVÁ, Martina. *Cesta do exilu Lenky Reinerové, 1939-1941*. [s.l.], 2003, s. 52. Univerzita Palackého. Diplomová práce.

odstavci v rubrice Slované londýnský list *Čechoslovák*. Podle informací, které článek uvádí, první číslo periodika *El Checoslovaco* vyšlo koncem roku 1942.³²⁸ V podtitulu samotného listu *El Checoslovaco* je uvedeno, že list byl v Mexiku oficiálně registrován dne 9. ledna 1943.

Podle Viery Glosíkové list pravděpodobně přestal vycházet na jaře roku 1945.³²⁹ Jelikož hlavní iniciátorka listu, Lenka Reinerová, odjíždí z Mexika v září 1945 můžeme se téměř s jistotou domnívat, že poslední číslo mohlo vyjít nejpozději před tímto datem. Časopis byl založený jako měsíčník, periodicita se nemění v průběhu celého vydávání listu, nicméně některá čísla byla občas vydávána jako dvojčísla.

Tabulka č. 2: Přehled ročníků časopisu *El Checoslovaco en México* a počtu vydaných čísel

Rok, ročník	Počet čísel	Bližší specifikace
1942, I. ročník	neznámý	- list začal vycházet koncem roku 1942
1943, II. ročník	11 čísel ³³⁰	- číslo 6 a 7 za červen a červenec vyšlo jako dvojčíslo - v prosinci časopis nevyšel
1944, III. ročník	4 čísla (celkový počet neznámý)	- číslo 2 a 3 za únor a březen vyšlo jako dvojčíslo
1945, IV. ročník	neznámý	- list pravděpodobně přestal vycházet na jaře 1945

Jak už jsme uvedli, list *El Checoslovaco en México* měl sloužit k posilování prestiže Československé republiky v zahraničí a hlavně Mexiku a jeho cílem bylo zlepšit informovanost o dění v protektorátu. Šlo o tiskový orgán československé kolonie v Mexiku, který vydávali členové Československo-mexické asociace. Cíle listu shrnuje Lenka Reinerová v článku otištěném v londýnském *Čechoslováku* v březnu 1943: „*Jak lze překonati vzdálenost vlastní silou, když člověk nedovede lítat, když nemůže přeplavati moře? Ať je člověk kdekoli, všude se může zařadit do společného boje. V Mexiku vydáváme měsíčník „El Checoslovaco en México“, ve kterém líčíme boj našich doma i na bitevních*

³²⁸ Československý časopis v Mexiku. *Čechoslovák*. 12.2.1943, roč. 5, č. 7, s. 4.

³²⁹ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³³⁰ Z dostupných čísel byla nalezena pouze vydání od března do listopadu 1943. Březnové vydání je označeno jako třetí číslo z čehož lze usuzovat, že vyšla též čísla v předchozích dvou měsících. Podle archivních zdrojů v prosinci 1943 časopis nevyšel. In: AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 3. 1944. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z počátku roku 1944.

polích. Vyhledáváme každou příležitost dostat se k mikrofonům a povědět svým hostitelům, proč jsme odkázáni na jejich pohostinství a za co bojujeme.“³³¹

List byl rozesílán mexickým odborovým organizacím, redakcím periodik a rozhlasových stanic, školám, knihovnám a univerzitám. Dostávali ho také zájemci z některých latinskoamerických zemí.³³² Z důvodu finanční úspory byly k vydávání časopisu často využívány zdroje z velvyslanectví. Nedostatek financí byl pravděpodobně jedním z důvodů periodicity listu³³³, i když, jak už jsme uvedli, byl časopis stanoven jako měsíčník, některá čísla vyšla pouze jednou za dva měsíce jako dvojčísla, popřípadě bylo jejich vydání poněkud opožděno.

Další důvody, kvůli kterým list v některém měsíci nevyšel, uvádí ve zprávě o činnosti asociace v roce 1943 její jednatel dr. Arpad Weissmann: „*Vlastnej časopis asociacie vychádzal pravidelne a teší sa značnej oblube, čo možno zistiti z dopisov, ktoré v tomto smere dostáva. V decembri mali sme ťažkosti menovite pri prekladaní článkov a tiež administračne, tak, že časopis nemohol v tomto mesiaci vyjst.*“³³⁴

Časopis vycházel na novinovém papíru ve formátu 30 x 41 cm. Jeho obsah byl černobílý. Vzhled obálky nezaznamenal v období, které zachycují dostupná čísla, výrazné změny. Titulní strana byla tvořena buď čistě textovou částí, kterou vždy tvořilo pět rovnoměrných sloupců totožných rozměrů, jež byly rozděleny buď na tři články (dva po dvou sloupcích a jeden jednosloupcový nebo jeden tříslopcový a dva jednosloupcové) nebo dva články (jeden tříslopcový a druhý o dvou sloupcích, popř. jeden čtyřsloupcový a druhý o jednom sloupci), případně obsahovala fotografii, která sloužila k ilustraci článku.

Fotografie byla většinou tematická, např. v čísle 5/1943 fotografie prezidenta E. Beneše ilustruje článek o jeho cestě do USA, č. 6-7/1943 obsahuje na titulní straně fotografii z akce pořádané na připomenutí lidického výročí, jež ilustruje článek informující o této události, nebo v č. 5/1944 fotografie E. Beneše ilustruje článek o prezidentovi E. Benešovi. Fotografie buď tvořila součást jednoho z článků, který byl na titulní straně otištěn, nebo měla sama o sobě informační charakter (např. v č. 10/1943 fotografii československých vojáků nesoucích vlajku doplňuje krátký popis o vlajce, jež jugoslávské ženy na důkaz přátelství věnovaly československým vojákům v Anglii).

³³¹ Escuela T. G. Masaryk. *Čechoslovák*. 5.3.1943, roč. 5, č. 10, s. 1.

³³² BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 32.

³³³ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³³⁴ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 3. 1944. Příloha Zpráva o činnosti Československo-mexické asociace z počátku roku 1944.

Text popř. fotografie s textem zahrnovala vždy zhruba 4/5 titulní strany, zbytek (asi 1/5) patřil názvu časopisu, identifikačním informacím (místo vydání, měsíc, rok, ročník a číslo časopisu bylo umístěno vždy v levé části titulní strany těsně pod názvem listu, totožnost editora, kancelář a adresa byly umístěny v pravé části pod názvem listu) a podtitulu, který se v dostupných číslech nemění: „Vydáváno měsíčně Československo-mexickou asociací“ a jež byl doplněn textem: „Registrován jako položka druhé třídy u Správy mexické pošty v hlavním městě s datem 9. ledna 1943.“

Časopis vycházel o rozsahu čtyř stran, tento rozsah byl v dostupných vydáních jednotný, výjimkou byla pouze dvojčísla nebo zvláštní přílohy. Dvojčíslo 6-7/1943 mělo šest stran, nicméně dvojčíslo 2-3/1944 vyšlo pouze o čtyř stranách, nelze tedy konstatovat, že by všechna dvojčísla měla zvýšený počet stran ve srovnání s ostatními vydáními. Číslo 10/1943 obsahovalo kromě číslovaných čtyř stran též nečíslovanou dvoustránkovou přílohu věnovanou výročí 28. října.

Co se týče nízkého rozsahu listu, nelze říci, že by byl mezi exilovými listy výjimečný. Například exilový list *Věstník spolku „Slavia“ v Sao Paulu*, jež zmiňujeme v oddílu 2.4.1., byl ze začátku pouze dvoustránkový a posléze vycházel na čtyř až šesti stranách, argentinský týdeník *Jihoameričan* byl čtyř až dvanáctistránkový, exilový časopis *Nová doba* vycházející též v Argentině měl čtyři až osm stran, měsíčník *Tisková služba Ústředí Čechů a Slováků v Argentině* vycházel na čtyřech až šesti stranách, měsíčník *El Checoslovaco* vydávaný v Ekvádoru byl osmistránkový apod.³³⁵ Hlavním důvodem byl pravděpodobně nedostatek financí, s nímž se exilové listy často potýkaly.

Cena listu není na titulní straně ani na jiném místě časopisu uvedena. Nicméně z informací v čísle 6-7/1943 vyplývá, že časopis měl určitou síť předplatitelů. Na straně 3 tohoto čísla je uvedena tabulka s informacemi o ceně předplatného, které za rok činilo 5 mexických pesos a pro odběratele v zahraničí (konkrétně jsou zde uvedeny Spojené státy) to bylo jeden a půl dolaru. Počet odběratelů pravděpodobně nebyl vysoký, v časopise se pravidelně objevují apely na čtenáře, aby časopis šířili i mezi známými a přáteli. Náklad listu se bohužel nepodařilo dohledat, časopis jej neuvádí a není zmíněn ani v dokumentech Československo-mexické asociace.

Číslo 6-7/1943 na 3. straně uvádí též tabulku s cenami inzerce. Jednostránková inzerce byla v nabídce za 100 mexických pesos, polovina strany za 55 pesos, 1/4 by vyšla na 30 pesos, 1/8 na 17 pesos a 1/16 na 10 pesos. Cena reklamy v podobě třířádkového textu

³³⁵ Více viz oddíl 2.4.1.

byla 8 pesos. Časopis nabízel též možnost koupě inzerce na celý rok. Konkrétně šlo o dvanáct inzerátů v závislosti na žádaném formátu. Jednostránkové byly nabízeny za 1000 mexických pesos, polovina strany za 550 pesos, ¼ by inzerent koupil za 300 pesos, 1/8 za 170 pesos a 1/16 za 100 pesos. Třířádková inzerce v průběhu celého roku stála 50 pesos. Rozsah inzerce v listu nebyl příliš velký. Klient, který by si zakoupil inzerci, by zdarma obdržel výtisk časopisu, ve kterém by byl otištěn jeho inzerát. List tabulku s cenami inzerce a předplatného otiskuje ještě v čísle 9/1943 a 10/1943.

V dostupných vydáních listu se inzerce téměř neobjevuje. Reklamní obsah byl otištěn pouze v čísle 3/1943 na straně 4 v podobě inzerátu o rozsahu zhruba 1/8 strany. Propagační text můžeme nalézt ještě v čísle 10/1943, pravděpodobně jej ale nelze považovat za placenou inzerci, jeho text totiž informuje o chystané veřejné akci na počest Československa pořádané mexickou odborovou konfederací práce (CTM).

3.4. Složení redakce

V samotném časopisu lze najít jen zcela minimální množství informací, jež se týkají personálního obsazení redakce. Tiráže v jednotlivých číslech obsahují pouze jméno „editora“ tedy osoby oficiálně odpovědné za dané vydání a dále organizaci, která časopis vydávala, tedy Československo-mexickou asociaci. V roce 1942 to podle platných zákonů musela být osoba mexické národnosti. Jako editor je proto v dostupných číslech druhého ročníku a v prvním čísle třetího ročníku časopisu uveden Ing. Jorge Reich³³⁶, jež byl naturalizován (nebo-li byl mu udělen status občana Mexika) v roce 1941, od druhého čísla třetího ročníku pak tuto funkci podle tiráže zastává Ing. Theo Schwarz³³⁷, který byl mexickým občanem od roku 1932.

Z důvodu absence požadovaných informací v samotném časopise a v dalších archivních zdrojích je za účelem zjištění, kdo byl členem redakce, třeba vycházet z autobiografických knih Lenky Reinerové a z rozhovorů, které poskytla tisku. Jak uvádí

³³⁶ Jorge Reich (pův. Jiří Reich), se narodil 1. května 1904 v Kutné Hoře, v červnu 1938 obdržel v Praze mexické vízum a do země dorazil 18. února 1939. V zemi byl registrován jako inženýr elektrotechnik katolického vyznání ovládající čtyři cizí jazyky. Před příjezdem do Mexika pracoval jako inženýr Škodových závodů v Plzni, do Mexika přijel za účelem zorganizovat zastupitelskou síť této společnosti v Latinské Americe. V roce 1941 obdržel „kartu naturalizace“ a stal se tak občanem Mexika. Byl členem Československo-mexické asociace, v roce 1941 vystupoval jako její místopředseda, a v roce 1942 byl jednatelem. AGN. Migración-Checoslovacos, Caja 3, Exp. 010. Srovnej: AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis Ing. Jiřího Reicha adresovaný dr. Edvardovi Benešovi z 18. 3. 1939.

³³⁷ Theo Schwarz (1885-nezjištěno), národnosti Čechoslovák, vzděláním chemický inženýr, do Mexika přijel 7. 9. 1912, v roce 1932 požádal o naturalizaci, která mu byla v témže roce udělena. Člen Československo-mexické asociace, v roce 1943 a 1944 byl jejím prezidentem. AGN. Gobernación-Checoslovacos, Ref. 2.361.10421, Caja 108, Exp. 12. Srovnej: AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 29. 2. 1944.

v knize „Es begann in der Melantrichgasse“, redakci časopisu tvořily pouze tři osoby, kromě Lenky Reinerové ještě E. E. Kisch a André Simone: „Redakci jsem dělala já, v redakční radě byl Simone a Kisch, ta malá společnost Čechoslováků v Mexiku pomáhala jak mohla, zejména s expedicí.“³³⁸

V tabulce č. 3 uvádíme jména členů redakce a autorské články, které v dostupných výtiscích publikovali. Zaznamenáváme zde též čísla výtisků, do kterých přispěli, a témata, na něž byly dané příspěvky zaměřeny.

Tabulka č. 3: Články psané členy redakce, témata

Jméno autora	číslo	téma
André Simone	4/1943	editorial – konference o poválečné situaci, role československé exilové vlády a E. Beneše
	8/1943	citát kubánského prezidenta týkající se Beneše
	10/1943	aktivity Edvarda Beneše
	11/1943	práce exilové vlády pro konferenci v Moskvě
	5/1944	Edvard Beneš
Egon Erwin Kisch	4/1943	nejmladší sopka světa
Lenka Reinerová (L. R.)	5/1943	československá vojenská jednotka v SSSR
		antifašistické knižní novinky
	6-7/1943	ilegální tisk na okupovaných územích
	9/1943	československý národ před a po okupaci
	11/1943	dopis studentům – obětem nacismu
	1/1944	zamyšlení nad koncem války
	4/1944	návštěva Čechoslováků na ruské ambasádě v Mexiku

Jak vyplývá z tabulky č. 3, Lenka Reinerová byla nejaktivnější co se týče počtu autorských článků. Její příspěvky se objevují celkem v šesti vydáních časopisu, přičemž témata, kterým se věnovala, byla různorodá.

V čísle 5/1943 v článku umístěném na titulní straně popisuje průběh první bitvy československé vojenské jednotky v Sovětském svazu. V textu připomíná, že Čechoslováci bojovali na ruské půdě už v první světové válce a uvádí, že přátelství obou národů stále trvá. Zmiňuje vytvoření československé vojenské jednotky, jejímiž členy jsou občané československé národnosti, kteří z republiky uprchli po okupaci s cílem bojovat proti nacistům v zahraniční armádě. Dále v textu popisuje složitost jejich cesty do emigrace a též shledání jedné skupiny vojáků s divizí Rudé armády, ke které se rozhodli přidat.

³³⁸ REINEROVÁ, Lenka. *Es begann in der Melantrichgasse*. 1. Auflage. Berlin : Aufbau, 1985, s. 108.

Na základě vojenské dohody mezi exilovou vládou a Sovětským svazem ze září 1941 byla vytvořena československá vojenská jednotka na ruském území. Lenka Reinerová dále popisuje první bitvu této jednotky, přičemž uvádí informace z článku, který pro ruský deník Pravda napsal sovětský spisovatel Fadejev. Text popisuje hrdinství a odhodlání československých vojáků a zmiňuje některé z nich, kteří v boji přišli o život, dále se věnuje oceněním, které se jim za účast v bitvě dostalo.

Článek vyznívá nacionalisticky i prosovětsky, kromě toho, že popisuje velmi pozitivně Čechoslováky, jejich odvalu a úsilí, též pozitivně hodnotí Sovětský svaz. Lenka Reinerová například cituje jednoho z významných vojáků, plukovníka Svobodu, který sovětské vojenské ocenění přijal se slovy: „*Pro československého vojáka neexistuje větší hrdost než nosit tytéž medaile, jež zdobí hruď největších hrdinů, kteří obhajovali Moskvu, Leningrad a Stalingrad.*“³³⁹

V závěru článku se Lenka Reinerová obrací přímo na čtenáře a apeluje na ně: „*Můžeme být hrdí na naše hrdiny. (...) Můžeme být hrdí, ale zároveň si musíme uvědomit, že jako synové a dcery tak ušlechtilého a hrdinského národa máme i velké a posvátné povinnosti.*“³⁴⁰

V témž vydání časopisu (květen 1943) můžeme na straně č. 4 nalézt ještě jeden příspěvek podepsaný Lenkou Reinerovou (tentokrát iniciálami L. R.). Text nese titulky „*Dos Obras muy Importantes*“³⁴¹, skládá se ze dvou sloupců s podnadpisy a přináší informace o dvou nových antifašistických knihách. První část pojednává o vydání knihy „*El Libro Negro del Terror Nazi en Europa*“, informuje o jejím obsahu a specificky se zaměřuje na jednu část knihy – fotografickou přílohu, jež zobrazuje kruté jednání nacistů a realitu koncentračních táborů. Druhá část příspěvku přináší informaci o knize publicisty Armanda de María y Campos, která shrnuje 200 radiových rozhovorů popisujících antifašistický boj národů na celém světě (Čína, Španělsko, Rakousko, Československo apod.). Text je recenzí a zároveň doporučením k četbě těchto děl, Lenka Reinerová v závěru uvádí informaci o tom, že výtisky lze zakoupit i prostřednictvím časopisu.

Další text, který je označen jako autorský článek Lenky Reinerové, byl otištěn na straně 3 v čísle 6-7/1943. Příspěvek je zaměřen na antifašistický odboj a hlavně na ilegální periodika, která vycházejí na okupovaných územích Evropy. Z listů tajně vycházejících

³³⁹ REINEROVÁ, Lenka. La primera batalla de los Checoslovacos en la URSS. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 3.

³⁴⁰ REINEROVÁ, Lenka. La primera batalla de los Checoslovacos en la URSS. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 3.

³⁴¹ pozn.. překlad: „Dvě velmi důležitá díla.“

v Protektorátu Lenka Reinerová zmiňuje *Rudé právo* a *V boj*. Dále mluví o periodiku *Svobodné Československo* z nějž cituje část nacionalisticky zaměřeného textu, který nabádá Čechoslováky k dezerci z nacistické armády. Z únorového Rudého Práva pak cituje část navádějící k sabotážím v protektorátních továrnách a podnicích. Článek využívá informace a citace též z jiných dobových periodik jako je např. norský list *Noruega*. Popisuje též odboj v Itálii a zmiňuje tamní ilegální komunistické, liberální a socialistické listy. Dále se věnuje i ilegálním periodikům ve Francii a Polsku. Článek popisuje, jak tyto listy informují a motivují místní obyvatelstvo a způsobují tak nacistům nepříjemné komplikace.

Příspěvek v čísle 9/1943 otištěný na třetí straně je psán uměleckým stylem, autorka v něm využívá vyprávěcí i úvahový postup a text spíše než novinářskou zprávu připomíná pozdější spisovatelskou činnost Lenky Reinerové. Text popisuje události v Československu před nacistickou okupací, než na fakta se zaměřuje spíše na popis prostředí, všeobecné nálady mezi lidmi, atmosféry hrozící okupace a československé povahy. Lenka Reinerová zde některé události líčí z vlastního pohledu, pravděpodobně tak, jak je zažila a jak si je pamatuje (projev profesora Zdeňka Nejedlého k několika studentům na Staroměstském náměstí, manifestace dělníků, studentů, umělců a dalších profesí žádající mobilizaci...). Popisuje též všeobecnou mobilizaci, jež byla vyhlášena 23. září 1938, a reakci, jakou toto prohlášení vyvolalo mezi jejími kolegy v redakci jednoho pražského deníku, kde zrovna pracovala. V textu líčí odhodlání lidí bojovat proti nacistům a bránit vlast za každých okolností.

V druhé části článku, jež pokračuje na straně 4, autorka líčí situaci po pěti letech, změnu v chování lidí, jak uvádí, za těch pět let se československý národ změnil, pod tíhou okolností zde už není místo pro mírumilovný přístup. Nicméně závěr textu je optimistický, nastiňuje, že jednoho dne válka skončí, a přes všechny hrůzy války se země znovu obnoví a československý národ se stane opět národem míru.

Další autorský příspěvek Lenky Reinerové se nachází na titulní straně čísla 11/1943. Taktéž jde o text psaný uměleckým stylem, jež kombinuje několik slohových postupů. Je psán kurzívou v první osobě množného čísla. Má formu otevřeného dopisu adresovaného studentům, kteří byli obětmi nacistického zatýkání a popravy 17. listopadu 1939, a všem mladým lidem, kteří svůj život položili v boji za svobodu. Lenka Reinerová v něm odsuzuje nacistické zločiny a text zakončuje slibem: „*Vy, přátelé, jste zemřeli mladí. My se před vámi klaníme a přísaháme, že budeme bojovat a pracovat ke*

splnění vaší mise. Složíme nové písně, napíšeme knihy a uskutečníme všechny své plány až dobojujeme bitvu současnosti – dokud nebudeme svobodní.“³⁴²

Příspěvek, který přináší vydání časopisu s číslem 1/1944 na straně č. 2, je psán v první osobě a má formu úvahy. Lenka Reinerová se v něm zamýšlí nad tím, jak bude vypadat konec války, popisuje atmosféru v protektorátu, všeobecný strach a bezmoc i snahu lidí bojovat proti okupantům jakkoli se dá (sabotáže, poslech zahraničních radiových stanic...). Závěr textu vyznívá optimisticky, autorka v něm vyjadřuje naději ve vítězství a nastolení míru: „*Vstupují do nového roku s jediným očekáváním: že vybojují vítězství, že přijde mír, že se v tomto roce 1944 obnoví práce, obnoví život. Ted' už tuším, jaký ten den bude.*“³⁴³

Poslední autorský článek, jež lze dohledat v dostupných výtiscích, je příspěvek na straně č. 3 v čísle 4/1944. Text popisuje návštěvu členů československé kolonie a Československo-mexické asociace na sovětské ambasádě v mexickém hlavním městě, jejímž cílem bylo promítnutí několika nejnovějších filmů sovětské produkce. Tento text je psán publicistickým stylem, autorka v něm podrobně informuje o průběhu návštěvy.

Autorské texty Lenky Reinerové mají většinou rysy uměleckého stylu, podobně jako pozdější spisovatelská tvorba autorky. Spíše než o klasické novinářské zprávy tedy jde o vyprávění doplněné popisnými i úvahovými prvky. Texty mají nacionalistický charakter, Čechoslováci jsou v nich vykresleni jako hrdinný národ s bohatou minulostí, který se nevzdává. Rovněž vyjadřují víru v příznivý konec války, odsuzují nacistické zločiny i cokoliv, co je spojeno s nacismem. Příspěvky se vyznačují též levicovým zaměřením, příznivým popisem Sovětského svazu, jakožto přátelské země, jež stojí po boku Československa.

Na rozdíl od článků Lenky Reinerové, André Simone měl poměrně jasně vymezenou tematickou oblast, které se ve svých příspěvcích věnoval. Všech pět autorských příspěvků spadalo do oblasti politiky a vztahovalo k činnosti Edvarda Beneše a jeho exilové vlády. V těchto textech, v nichž článek v čísle 4/1943 je označen jako editorial, tedy jako příspěvek, jež vyjadřuje stanovisko listu, vedení redakce, popř. vydavatele, jsou aktivity prezidenta Beneše popisovány velmi pozitivně, stejně jako jeho pozice ve světě. Například ve zmíněném článku z dubna 1943 André Simone popisuje

³⁴² REINEROVÁ, Lenka. Mis Queridos Amigos Caídos. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 11, s. 4.

³⁴³ REINEROVÁ, Lenka. Yo Presiento como será aquel Día. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 2, no. 1, s. 3.

význačné posílení významu Edvarda Beneše co se týče jeho vlivu a důležitosti, přičemž vychází z informací, jež otiskl newyorský týdeník *The Nation*. Tento list je v článku rovněž citován. E. Beneš je v tomto článku srovnáván s postavami světové politiky, jako jsou Chamberlain, Daladier, Mussolini či Hitler a z tohoto srovnání vychází velmi pozitivně.

André Simone dále tato tvrzení doplňuje o vlastní závěr: „*Ti jenž, stejně jako já, ho viděli pracovat v Ženevě pro vytvoření jediné fronty míru ohrožených národů proti agresi Osy, pochopí, že on je muž okamžiku.*“³⁴⁴ Dále popisuje význačnost postavení Beneše mezi světovými politiky. Podle textu článku Winston Churchill a jeho poradci často hledají radu právě u Beneše a prezident Roosevelt Beneše považuje za jednoho z význačných expertů zahraniční politiky. A. Simone proto v závěrečném odstavci ve jménu vlády vyzývá všechny věrné Čechoslováky, aby se kolem ní spojili a aby zapomněli na všechny osobní a politické rozdíly.

Druhý text, jež v časopise nese jméno A. Simona, je citát kubánského prezidenta v čísle 8/1843. Nejde o samostatný článek, pouze o ojedinělý citát, jež kubánský prezident Fulgencio Batista poskytl A. Simonovi při osobním rozhovoru. Redakce jej posléze zařadila na první stranu vydání ze srpna 1943 pod článek, jež obsahuje výňatek z Benešovy knihy „Demokracie dnes a zítra“. Citát pozitivně hodnotí kvality E. Beneše, uvádí například: „*Prezident Beneš je velký patriot. ... Dokázal nezlomně hájit práva Čechoslováků. Jeho chování si zaslouží respekt a obdiv všech. Násilím podrobený československý národ neztratil nikdy ducha svobody a nezávislosti. My jeho hrdinský boj sledujeme s nejhlubší sympatií.*“³⁴⁵

Jak naznačuje titulek článku z titulní strany čísla 10/1943 „Mise Edvarda Beneše“, text je primárně věnovaný činům E. Beneše. První část se věnuje Mnichovské dohodě, text ospravedlňuje jednání Beneše a jako hlavní viníci jsou zde označeni Chamberlain a Daladier, kteří, jak uvádí A. Simone: „*rozhodli, že Československo bylo obětováno nacistickým vlkům. Předstírali hluchotu před varováními jež přicházela od nejlepších mužů z jejich vlastních zemí. Obrátili se zády k vášnivým požadavkům E. Beneše.*“³⁴⁶ Druhá část článku popisuje události pět let po Mnichovu a dokumentuje obrácení situace na osudech hlavních aktérů, jež dohodu podepsali (smrt Chamberlaina, uvěznění Daladiera apod.). Další část textu přináší některá životopisná data E. Beneše a popisuje nezlomnost českého

³⁴⁴ SIMONE, André. La estrella ascendente de Checoslovaquia. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 2.

³⁴⁵ SIMONE, André. Respeto y admiracion para el presidente Beneš. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 8, s. 1.

³⁴⁶ SIMONE, André. La milión de Eduardo Benes. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 10, s. 1.

národa v boji o nezávislost. Poslední část textu pak Beneše srovnává s T. G. Masarykem, jehož označuje za Benešova učitele a vzor. Celý článek má velmi nacionalistický charakter a snaží se o posílení národní hrdosti a národního cítění.

Příspěvek A. Simona v čísle 11/1943 popisuje míru zapojení československé exilové vlády do pořádání konference v Moskvě. Podle A. Simona „*žádná ze spojeneckých vlád neusilovala o úspěch konference v Moskvě jako ta naše.*“³⁴⁷ Podle textu zásluhou pevné linie Benešovy exilové politiky může Československo opět získat svobodu a společným úsilím v Moskvě, Londýně a Washingtonu může dosáhnou úplného vítězství nad Hitlerem. Simone dále v článku popisuje závěry a dopady moskevského paktu, jež bude mít podle něj významný vliv na poválečné uspořádání. Pakt je hodnocen pozitivně, podle Simona zachrání životy mnoha lidí a spoluobčanů, jež každodenně umírají ve válce. Stejně příznivě text popisuje i Československo-Sovětskou smlouvu deklarující vzájemné přátelství a pomoc, kterou se vláda rozhodla podepsat.

Poslední článek, jež je v dostupných výtiscích označen jménem A. Simona, je příspěvek v čísle 5/1944, který je věnován osobnosti E. Beneše. V úvodu A. Simone popisuje, jak se poprvé dozvěděl o E. Benešovi, bylo to ve vězení za vojenskou dezerci³⁴⁸. S existencí E. Beneše ho seznámil jeden ze spoluvězňů na základě motáků, které v celách kolovaly. Jak uvádí A. Simone, spoluvězeň mu tehdy o Benešovi řekl: „*Nezapomeň toto jméno, patří Masarykovu ministru, jednomu velmi talentovanému mladému muži.*“³⁴⁹

Na straně 4, na níž článek z titulní strany pokračuje, Simone popisuje formování osobnosti Beneše a uvádí některá životopisná data, popisuje cestu do exilu po mnichovském diktátu, založení exilové vlády a její aktivity. Beneš je v textu zobrazen jako hrdina, který se drží svých zásad, bojuje za spravedlnost a nevzdává se ani v době, kdy je vývoj situace nepříznivý. Je vykreslen jako osoba, která věří v osvobození země a potrestání válečných zločinců, a jak text naznačuje, tyto cíle budou dosaženy.

Text má nacionalistický a optimistický charakter, A. Simone Benešovy názory a postoje dokládá citacemi, jež pronesl v různých obdobích války, např.: „*Sovětská unie nás neopustí. Slovanská solidarita je silnější než rusko-německý pakt. Pravda zvítězí.*“³⁵⁰ Čechoslováci jsou v textu popsáni jako národ, který chce bojovat a vzdorovat nacistům.

³⁴⁷ SIMONE, André. Checoslovaquia y la Conferencia en Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 11, s. 2.

³⁴⁸ pozn.. podrobnosti viz životopis A. Simona, Příloha č. 1.

³⁴⁹ SIMONE, André. Eduardo Benes, un Hombre de Estado de Nuestra Epoca. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 5, s. 1.

³⁵⁰ SIMONE, André. Eduardo Benes, un Hombre de Estado de Nuestra Epoca. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 5, s. 4.

A. Simone se posléze vrací k událostem předcházejícím mnichovské dohodě a též dění, které následovalo po ní. V textu popisuje, jak Mnichov Beneše posílil a formoval pro další boj, Simone dále rozvádí strategii a aktivity v exilu a cituje části z Benešovy knihy „Demokracie dnes a zítra“ na nichž dokumentuje jeho filozofii. Text zakončuje citátem H. G. Wellse: „*My v Benešovi vidíme státníka světového charakteru, jednoho z našich vůdců uznávaných pro své úsilí vybudovat společně v současném utrpení a zmatku nový svět.*“³⁵¹

Texty A. Simona mají komentářový charakter, autor rovněž často pozitivně popisuje exilovou vládu, prezidenta Beneše i spojence a naopak negativně hodnotí nepřátele (nacisti) i bývalé přátele, jež „český národ opustili“ (signatáři mnichovské dohody). Příspěvky jsou stejně jako v případě Lenky Reinerové optimisticky naladěné a mají nacionalistický charakter.

V dostupných výtiscích se nám podařilo identifikovat pouze jediný příspěvek podepsaný E. E. Kischem. Jde o text reportážního charakteru otištěný na straně č. 3 v čísle 4/1943. Text se nevztahuje k politické situaci ani k válečným událostem, E. E. Kisch v něm popisuje zrození nové sopky, ke kterému došlo v době jeho mexického pobytu.

3.5. Rubriky, témata, přispěvatelé

Jednotlivé články v dostupných vydáních časopisu jsou často bez autora, objevují se i případy, kdy autor článku uvedl pouze zkratku nebo počáteční písmena svého jména (např. autorem článku podepsaným zkratkou Dr. A. W. byl pravděpodobně člen asociace Dr. Arpad Weissmann, zkratkou L. R. se naopak podepisovala Lenka Reinerová). Ve velkém množství výtisků se pod rubrikou tvořenou většinou agenturními zprávami často vyskytuje zkratka Chs., jež s největší pravděpodobností představovala španělskou zkratku pro zprávy dodávané Československou informační službou³⁵².

Autory, které bylo možné identifikovat, rozdělujeme do dvou kategorií podle toho, zda šlo o členy Československo-mexické asociace nebo přispěvatele z řad známých či významných osobností a popřípadě další mimoredakční autory. Tyto informace uvádíme v kapitolách 3.3.1. a 3.3.2. a shrnujeme je v tabulkách č. 4 a 5, kde uvádíme též čísla výtisků, do kterých přispěli, a téma, kterému se v daných člancích věnovali (autory seřazujeme sestupně podle data, kdy byl jejich příspěvek v časopise publikován).

³⁵¹ SIMONE, André. Eduardo Benes, un Hombre de Estado de Nuestra Epoca. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 5, s. 4.

³⁵² pozn.. viz dále.

3.5.1. Autoři z řad členů Československo-mexické asociace

Členové asociace kromě toho, že převážně pomáhali s distribucí, přispívali též texty, jež byly v listu průběžně otiskovány. Tabulka č. 3 ukazuje, že v dostupných výtiscích bylo nalezeno šest článků, jejichž autory byli členové asociace. Nicméně článek v čísle 3/1943 není autorským dílem pouze prezidenta asociace Oskara Šterna, ale jsou pod ním podepsáni též řecký konzul v Mexiku, Spiros Makris, dále Ing. E. Weissblatt a manžel Lenky Reinerové, dr. Dragutin Fodor, jakožto zástupci Výboru sdružujícího Čechoslováky, Řeky, Poláky a Jugoslávce (Comité Federado de los Checoslovacos, Griegos, Poloneses y Yugoelavos), jež zprávu oficiálně vydal.

Text článku mluví o světovém významu 15. března jakožto výročí nacistické okupace Československa. Podle autorů je tento den lekcí, kterou lidstvo nesmí zapomenout a jež by pro všechny národy měla být impulsem ke vzájemnému spojení a k vymýcení jakékoliv formy fašismu.

Tabulka č. 4: Známí autoři z řad členů Československo-mexické asociace, témata

Jméno autora	číslo	funkce	téma
Dr. A. W. (pravděpodobně dr. Arpad Weissmann) ³⁵³	3/1943	jednatel asociace v roce 1944	Československo-mexická asociace
	4/1943		Československo-mexická asociace
Dr. Oskar Stern ³⁵⁴ (spolu s autory: Spiros Makris, Ing. E. Weissblatt ³⁵⁵ a dr. Dragutin Fodor)	3/1943	předseda asociace v letech 1945 a 1946	výročí nacistické okupace Československa ³⁵⁶
Ing. Theo Schwarz ³⁵⁷	4/1943	předseda asociace v letech 1943 a 1944	ekonomická situace v protektorátu

³⁵³ Arpad Klein Weissmann (1908 - nezjištěno) se narodil v roce 1908 v Dobšíně v Československu, židovského původu, do Mexika dorazil 22. února 1940. Archivo General de la Nación jej eviduje jako obchodníka, výrobce koženého zboží. Člen Československo-mexické asociace, v roce 1943 byl jejím sekretářem, v roce 1944 jednatelem. AGN. Migración-Checoslovacos, Caja 3, Exp. 160. Srovnej: AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis dr. Wendla adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 29. 2. 1944.

³⁵⁴ Oscar Leo Štern, (1900 – 1972) se narodil 22. září 1900 v Československu, pracoval v Teplicích nad Bečvou jako lázeňský lékař. Kvůli židovskému původu rodina odjíždí koncem roku 1940 do Mexika (od března 1939 byl Šternovi v rámci nacistických protizidovských opatření zakázán výkon lékařské praxe), kde Oscar Štern pokračuje v práci lékaře a posléze zde zakládá vlastní lékařskou praxi. V roce 1952 se stává mexickým občanem. V Mexiku žil až do své smrti. Byl členem Československo-mexické asociace, v letech 1943, 1944 a 1947 byl jejím viceprezidentem, v roce 1945 a 1946 byl předsedou. AGN. Migración-Checoslovacos, Caja 3, Exp. 091. Srovnej: Kniha zápisnic o schůzích Československo-mexické asociace. Mexiko : Československo-mexická asociace, 1945, s. 1, 6, 13.

³⁵⁵ Podrobnosti o tomto autorovi nezjištěny.

³⁵⁶ Jde o článek pod nímž je podepsán Výbor sdružující Čechoslováky, Řeky, Poláky a Jugoslávce (Comité Federado de los Checoslovacos, Griegos, Poloneses y Yugoelavos), jako autor je uvedena čtveřice osob: Dr. Spiros Makris, dr. Óskar Štern, ing. E. Weissblatt a dr. Dragutin Fodor.

Ing. Jiří (Jorge) Reich ³⁵⁸	6-7/1943	předseda ekonomické sekce asociace	československý průmysl
Ing. Josef (José) Smutný ³⁵⁹	10/1943	místopředseda asociace v roce 1944	historie Československa

Jak dále plyne z tabulky č. 4, členové asociace do časopisu *El Checoslovaco* přispívali hlavně v oblasti ekonomiky a též informacemi týkajícími se samotné asociace. Jeden článek pak byl věnován historii Československa. Jelikož nebyli povoláním novináři, tito autoři přispěli v oblasti, jež jim byla blízká a o níž měli určité znalosti. Např. Theo Schwarz a Jiří Reich, jak vyplývá z jejich titulu, oba vystudovali inženýrství, Jiří Reich navíc působil jako prezident hospodářské sekce asociace, je proto logické, že oba do časopisu přispěli spíše specializovanými články. Oba ve svých příspěvcích rozebírají ekonomickou situaci.

Theo Schwarz ve svém textu pojednává po ekonomické situaci v protektorátu, kterou rozebírá na základě dat publikovaných Mezispojeneckým informačním výborem v Londýně v březnu 1943. Tématem článku Jiřího Reicha byl těžký průmysl v Československu, v textu se zabývá jeho potenciálem, připomíná též historii firmy Škoda a rozebírá současnou situaci, kdy jsou české podniky v rukou nacistů.

Články jednatele asociace, dr. Arpada Weissmanna jsou čistě informační a slouží k seznámení čtenářů s děním v asociaci jakožto orgánu, jež list vydává. Přináší zprávy o volbě nového vedení asociace, o jejich aktivitách v uplynulém měsíci apod.³⁶⁰ Poslední z pěti příspěvatelů, Ing. Josef Smutný, napsal obsáhlý článek přibližující čtenářům historii Československa. Jeho příspěvek vyšel v čísle 10/1943 na dvoustraně jakožto zvláštní příloha ke 28. říjnu 1943.

3.5.2. Příspěvatelé z řad známých osobností

V dostupných výtiscích lze identifikovat celkem 37 příspěvků od 31 příspěvatelů, jež nebyli členy redakce ani Československo-mexické asociace. Jejich přehled zobrazuje tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Příspěvatelé z řad známých osobností, témata

³⁵⁷ Podrobnosti o tomto autorovi jsme uvedli v poznámce v oddílu 3.2.

³⁵⁸ Podrobnosti o tomto autorovi jsme uvedli v poznámce v oddílu 3.2.

³⁵⁹ Josef Smutný (10. 5. 1913 –nezjištěno), narodil se v Bestíně v Československu, katolického vyznání, povoláním inženýr, do Mexika přijel 31. 3. 1939. V Československo-mexické asociaci zastával v roce 1944 post místopředsedy, v letech 1944-47 byl jednatelem. V roce 1950 se stal mexickým občanem. AGN. Migración-Checoslovacos, Caja 3, Exp. 074.

³⁶⁰ pozn.. více viz dále.

Jméno autora	Číslo, strana	funkce	téma
Arcibiskup Canterburský ³⁶¹	3/1943, s. 1	Arcibiskup Canterburský	výročí narození T.G.M.
Lázaro Cárdenas	3/1943, s. 1	bývalý prezident Mexika, v době otištění článku mexický ministr obrany	výročí nacistické okupace Československa
Jan Masaryk ³⁶² (Juan Masaryk)	3/1943, s. 1	ministr zahraničí a vicepremiér československé exilové vlády v Londýně	výročí narození T.G.M.
Dr. Karel Wendl	3/1943, s. 1	československý charge d'affaires v Mexiku	výročí nacistické okupace Československa
	1/1944, s. 4		pozdrav do nového roku
Pedro Gringoire ³⁶³	3/1943, s. 2	mexický novinář a spisovatel	výročí nacistické okupace Československa
Dr. Spiros Makris	3/1943, s. 2	řecký konzul v Mexiku	výročí nacistické okupace Československa
Wladyslaw Neumann	3/1943, s. 2	polský vyslanec v Mexiku	výročí nacistické okupace Československa
Maurice Garreau Dombasle	3/1943, s. 2	delegát Národního francouzského výboru v Mexiku (Comité Nacional Francés en México)	výročí nacistické okupace Československa
	10/1943, s. 1		pozice Československa po válce
Juan Gabelie	3/1943, s. 2	nezjištěno	výročí nacistické okupace Československa
Dr. Dragutin Fodor		lékař, spisovatel, manžel Lenky Reinerové	
Kornel Synek ³⁶⁴	3/1943, s. 3	novinář	protinacistický odboj na Slovensku
	11/1943, s. 4		nový říšský protektor
F. C.	3/1943, s. 3	spisovatel	literatura

³⁶¹ Jméno autora článku není uvedeno, pod článkem je podepsán pouze jako Arcibiskup Canterburský. Pravděpodobně šlo o arcibiskupa Williama Templa, který byl v čele Anglikánské církve letech 1942-1945, kdy ho nahradil Geoffrey Francis Fisher. In: <http://www.archbishopofcanterbury.org/299>

³⁶² Podrobnosti o tomto autorovi jsme uvedli v oddílu 3.1.

³⁶³ Pedro Gringoire (13.11.1899-31.8.1983) vlastním jménem Gonzalo Báez Camargo, mexický novinář a spisovatel, držitel mnoha ocenění (první cena za Lidovou poezii v Querétaru, čestné doktoráty z univerzít Univerzita de San Pablo v Tokiu, Mezinárodní institut vyššího vzdělání v Mexiku, medaile „Carlos María Bustamante“ udělená syndikátem mexických novinářů), od roku 1928 pracoval v mexickém deníku Excelsior. Profesor literatury, novinářství a hebrejštiny, považován za prvního mexického hebrejistu a uznávaného odborníka na biblická témata. OCAMPO DE GÓMEZ, Aurora M., et al. *Diccionario de escritores mexicanos, siglo XX: Desde las generaciones del Ateneo y Novelistas de la Revolución hasta nuestros días*. 1. edición México: UNAM, 1988, sv. 1, s. 133.

³⁶⁴ Kornel Synek, novinář, napsal řadu článků do Benešova Čechoslováka vycházejícího v Londýně. Další podrobnosti nezjištěny.

Weiskopf ³⁶⁵	5/1943, s. 2		jak se žije v Sudetech
poručík Ludmila Pavličenko	3/1943, s. 3	sovětská hrdinka z bojů o Sevastopol a Oděsu	pozdrav československým ženám
Prof. Zdeněk Nejedlý ³⁶⁶	4/1943, s. 1	profesor na Univerzitě Karlově v Praze, později v Moskvě	literatura
	11/1943, s. 1		Mnichovská dohoda
Dr. Edvard Beneš	8/1943, s. 1	prezident Československa v exilu	
Brackett Lewis ³⁶⁷	9/1943, s. 1	spisovatel	mnichovská dohoda, odboj
Jaime Torres Bodet	11/1943, s. 1	tajemník ministerstva zahraničí Mexika, spisovatel	pozdrav k výročí 28. října – Československo po válce
Jack Tait	11/1943, s. 3	novinář NY Herald Tribune	slavnostní přehlídka brigády československého vojska v Anglii
Bedrich Strauss ³⁶⁸	11/1943, s. 2	československý průmyslník žijící na Kubě	dopad války na mezinárodní finance
Ilja Ehrenburg	1/1944, s. 2	ruský spisovatel, reportér, básník	guerilla v Jugoslávii
	4/1944, s. 3		báseň
Hubert Ripka	2-3/1944, s. 1	státní tajemník na ministerstvu zahraničních věcí exilové vlády	Československo-sovětský pakt
	2-3/1944, s. 4		zahraniční odboj
Isabel de	2-3/1944, s. 1	spisovatelka, diplomatka	T. G. Masaryk

³⁶⁵ Franz Carl Weiskopf (3.3.1900-14.9.1955), novinář, spisovatel, narodil se v Praze, v roce 1918 bojoval v Rakousko-uherské armádě. Vystudoval germanistiku a historii na Karlově univerzitě v Praze. Spolu s Juliem Fučíkem vydával socialistický studentský časopis Avantgarda. V roce 1930 se stěhuje do Berlína odkud je v roce 1933 vyhoštěn a vrací se do Prahy. V roce 1932 podnikl studijní cestu do Sovětského svazu. V Praze byl mimo jiné vedoucím redaktorem listu *Arbiter-Illustrierte-Zeitung*, kde se s ním seznámila Lenka Reinerová. Na podzim 1938 emigroval do Francie. V květnu 1939 odjíždí do USA na pozvání Svazu amerických spisovatelů. V roce 1953 se vrací do Německa, kde vede časopis *Neue Deutsche Literatur*. In: ARNDT, Franziska. *F. C. Weiskopf*. Leipzig : Bibliographisches Institut, 1965, s. 94-96.

³⁶⁶ Zdeněk Nejedlý (10. 2. 1878-9.3.1962), profesor muzikologie na UK v Praze, historik, autor knih jako je životopis skladatele B. Smetany či T. G. Masaryka, po okupaci Československa zatčen, v roce 1939 utekl do SSSR, kde se stal profesorem slavistiky na moskevské Lomonosovově univerzitě, dále působil v Akademii věd SSSR a byl místopředsedou Slovanského výboru. Po válce byl v osvobozené republice jmenován ministrem kultury a osvěty první vlády, pak ministrem sociální péče, a po únoru 1948 ministrem školství a kultury. Roku 1952 se stal prvním prezidentem právě založené ČSAV. In: NEJEDLÝ, Zdeněk. *La Bohemia eterna. El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 1. Dále:

<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/nejed.html>

³⁶⁷ Brackett Lewis (1894-nezjištěno), spisovatel, autor knih z oblasti politiky, práce věnující se tematice Československa. Napsal např. knihy: *Democracy in Czechoslovakia*, *Eyewitness story of the occupation of Samara, Russia, by the Czechoslovak legion in June 1918*, *Facts about democracy in Czechoslovakia*. http://sigma.nkp.cz/F/G7RS54R1JGBK317M5CFJLD8T3J294SD5TY234MKV142G2P44AG-21987?func=acref&acc_sequence=000762373

³⁶⁸ Bedrich Strauss (1889-nezjištěno), narodil se v Československu, vyznáním katolík, povoláním průmyslník, v roce 1943 pracoval pro firmu Cia.Exim jako vedoucí prodeje. Žil v Havaně na Kubě, podle informací migračního úřadu zažádal v roce 1943 o dočasné povolení k pobytu s podmínkou, že se do 29. 4. 1944 bude moci vrátit na Kubu. Nelze stoprocentně potvrdit jestli jde o Bedricha Strausse, autora daného článku. AGN. *Migración-Checoslovacos*, Caja 3, Exp. 100.

Palencia ³⁶⁹			
A. Anatolyeva	2-3/1944, s. 2	nezjištěno	příběh československé studentky zapojené do odboje
Vladimir Outrata	2-3/1944, s. 2	tajemník československého velvyslanectví v Moskvě	masakr v Katyni
Gen. Ludvík Svoboda ³⁷⁰	2-3/1944, s. 3	velitel 1. československé samostatné brigády v SSSR	českoslovenští vojáci v SSSR
Mgr. Jan Šrámek	4/1944, s. 1	předseda československé exilové vlády v Londýně	jednota Čechů a Slováků
Olexa Dedina	4/1944, s. 2	slovenský voják sloužící v československé jednotce v Sovětském svazu	dezerce Čechoslováků z říšské armády
Arthur Prudden Coleman ³⁷¹	4/1944, s. 2	profesor, odborník na slovanské jazyky	600 výročí založení Karlovy univerzity
M. Borkanukova	4/1944, s. 2	vdova po československém poslanci Oleksa Borkanukovi, kterého popravili Maďaři	výzva k boji
Dr. Stephen Wice	4/1944, s. 4	předseda Kongresu amerických Židů a výkonné komise Světového židovského kongresu	Československo se nikdy nevzdalo
Jiří Hronek	5/1944, s. 2	novinář žijící v Londýně	Československá hymna volá k boji

Jak lze vyčíst z tabulky č. 5, do časopisu přispěla řada významných osobností. V čísle 3/1943 byla publikována zpráva od Lázara Cárdenase, bývalého mexického prezidenta a v době otištění článku mexického ministra obrany, i článek, jež napsal Arcibiskup Canterbury. V tomtéž výtisku nalezneme rovněž příspěvek Jana Masaryka, ministra zahraničí československé exilové vlády v Londýně. Články dalších členů exilové

³⁶⁹ Isabel de Palencia (1878-1960), španělská novinářka, spisovatelka, diplomatka. Přispívala do listu El Sol, El Heraldo de Madrid, La Prensa, El Nuevo Mundo. Zahraniční zpravodajkou listu The Daily Herald. Napsala několik knih, např. Duše dítěte, Rozhovory s bolestí. Velvyslankyní republikánského Španělska ve Švédsku a ve Finsku. Později v exilu v Mexiku. PALENCIA, Isabel. *Del diario comer : cocina hogareña*. México, D.F. : Patria, 1951, s. 1.

³⁷⁰ Gen. Ludvík Svoboda (25.11.1895- 20.9.1979), bojoval v první i druhé světové válce, po okupaci Československa hitlerovským Německem se podílel na vytváření ilegální vojenské organizace Obrany národa na východní Moravě. Pak v Polsku velel tvořící se zahraniční vojenské dobrovolce jednotce, se kterou později odešel do SSSR, kde požádal o azyl. Zde velel 1. československé samostatné brigádě. V roce 1945 ministrem národní obrany v Košické vládě, od roku 1948 poslancem Národního shromáždění, v letech 1968-75 prezidentem republiky. <http://www.ludviksvoboda.cz/index.php?page=zivotopis.htm>

³⁷¹ Arthur Prudden Coleman (1897-1974), první Američan neslovanského původu, který obdržel doktorský titul ve Slovanštině na americké univerzitě (a to na univerzitě Columbia v roce 1925). V letech 1928-48 byl fakultním členem Katedry slovanských jazyků na univerzitě Columbia, v letech 1950-62 zastával post prezidenta Alliance College. Napsal několik knih, mezi nimi *Essentials of Polish* ve spolupráci s Marií Patkaniowskou a *Report on the Status of Russian and Other Slavic and East European Languages in the United States*. In: SHAW, Joseph Thomas. *Pushkin poems and other studies*. Los Angeles : C. Schlacks, Jr. Publisher, 1996. 2 sv, s. 367.

vlády (Hubert Ripka, Jan Šrámek) byly otištěny v číslech 2-3/1944 a 4/1944. Do časopisu přispěli rovněž známí spisovatelé jako F. C. Weiskopf, Dragutin Fodor či Pedro Gringoire. V čísle 8/1943 velkou část titulní strany zabírá příspěvek, který je označen jako autorský článek prezidenta Edvarda Beneše.

Jména známých osobností měla pravděpodobně časopisu dodat větší váhu. Příspěvky těch nejvýznamnějších byly rovněž často umístovány na titulní stranu (viz tabulka č. 5). Nicméně ne každý z těchto příspěvků byl v pravém slova smyslu novinářským článkem. Redakce časopisu totiž vedla korespondenci s významnými osobnostmi dané doby a tuto korespondenci využívala k zatraktivnění listu. Například v čísle 3/1943 bylo otištěno hned několik zpráv (dopisů), které redakci zaslaly nejrůznější známé osobnosti. Na titulní straně list otiskuje zprávu bývalého mexického prezidenta Lázara Cárdenase, jež v ní ve vztahu k tehdy aktuálnímu 4. výročí okupace Československa vyjadřuje naději, že Československo brzy znovu získá svoji svobodu, a zároveň ujišťuje o solidaritě Mexičanů s československým národem. Na straně č. 2 jsou pak pod titulkem „Mensajes al pueblo checoslovaco“³⁷² otištěny další tři zprávy určené československému národu v době neveselého výročí okupace. Jde o příspěvky Wladysława Neumanna, polského vyslance v Mexiku, Maurice Garreau Dombasla, delegáta Národního francouzského výboru v Mexiku a za skupinu Jugoslavia Libre zpráva od Juana Gabelieho a Dragutina Fodora.

Ne všechny autorské příspěvky ale byly napsány přímo pro list *El Checoslovaco*. Např. již zmíněný příspěvek v čísle 8/1943 označený jako autorský článek prezidenta Edvarda Beneše je ve skutečnosti výňatkem z Benešovy knihy „Demokracie dnes a zítra“, o čemž se čtenář dočte v úvodním odstavci příspěvku, což ale nic nemění na faktu, že článek působí na první pohled klamným dojmem jakožto autorský příspěvek, jež pro časopis *El Checoslovaco* napsal sám prezident. Příspěvek je otištěn na titulní straně, je označen velkým titulkem „Lo que Debería ser uz Jefe en el Régimen Democrático“³⁷³ a podtitulkem „Por el doctor Eduardo Benes, presidente de la República Checoslovaca“³⁷⁴.

V dostupných výtiscích lze nalézt další čtyři příspěvky, které byly převzaty z knih jiných autorů, a to v číslech 6-7/1943, 8/1943 (2x), 1/1944. Tyto příspěvky ale nejsou označeny jako autorské články, jsou opatřeny pouze titulkem, který zajímavým způsobem poutá na některou část textu či na text jako celek, a dále perexem, v němž je vysvětlen

³⁷² pozn.. překlad: „Zprávy československému lidu“.

³⁷³ pozn.. překlad: „Čím by měl být vůdce v demokratickém režimu.“

³⁷⁴ Překlad: „Napsáno doktorem Edvardem Benešem, prezidentem Československé republiky.“

původ textu, často s bližšími informacemi o jeho autorovi. Podtitulek, který by označoval autorství textu jako v případě výňatku z Benešovy knihy, chybí.

3.5.3. Rubriky, témata

Časopis nebyl explicitně členěn do jednotlivých rubrik, jednotlivé strany tedy nebyly jednoznačně tematicky zaměřeny. Nicméně v dostupných výtiscích lze sledovat určitou strukturu členění. První strana většinou obsahovala aktuální téma, ať už v podobě jednoho či více článků s danou tematikou (například v čísle 5/1943 je to návštěva prezidenta Beneše ve Spojených státech, v čísle 4/1944 se na titulní straně objevují články oznamující překročení Československých hranic vojsky Rudé armády apod.), existují i čísla, ve kterých byla danému aktuálnímu a tématu věnována celá titulní strana (např. v čísle 1/1944 je celá první strana věnována tématu prosincového podpisu Československo-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci). Články otištěné na titulní straně často pokračovaly na dalších stranách časopisu.

Nejčastějšími tématy, kterým se časopis věnoval, bylo dění kolem exilové vlády a presidenta Beneše (viz oddíl 3.4 a články André Simona), dění v protektorátu a na Slovensku, protinacistický odboj, českoslovenští vojáci bojující v zahraničí, poválečné uspořádání, lidická památka a aktivity Československo-mexické asociace (viz dále).

Poměrně pravidelně se v časopise objevuje zpráva přinášející informace o lidech popravených v protektorátu (objevuje se celkem v 6 výtiscích, konkrétně v číslech 4/1943, 6-7/1943, 9/1943, 10/1943, 1/1944 a 4/1944). Její umístění se lišilo, v číslech 4/1943, 9/1943 se objevila na titulní straně, v číslech 1/1944 a 4/1944 byla umístěna na straně č. 2, v čísle 10/1943 se nachází na straně č. 3 a v čísle 6-7/1943 ji najdeme na 4. straně. Zpráva byla vždy označena titulkem podobného znění: „Caídos por la patria“ popř. „Cayeron por la patria“, což v překladu znamená „Zemřeli za vlast“. Pouze v čísle 4/1944 je titulek obměněn: „Heroes de la patria“³⁷⁵, nicméně obsahuje informace obdobného znění.

Text těchto zpráv začínal v některých případech pouze strohou informací uvádějící, že následující osoby byly v „takzvaném protektorátu“ popraveny, popř. že je k trestu smrti odsoudil výjimečný soud, dále následovala informace v jakém časovém období a pak zpráva uváděla výčet jmen. V některých případech byla jména doplněna též o důvod, proč byla daná osoba popravena (napomáhání odboji, příprava sabotáží, organizace útěku z protektorátu, ukrývání zbraní apod.). Výjimkou byla zpráva v čísle 1/1944, která kromě

³⁷⁵ pozn.. v překladu: „Hrdinové vlasti“

jmen popravených a podrobněji popsaného důvodu popravky obsahuje též doprovodný text, který vysvětluje, jakým způsobem, jak často a kde se popravky provádějí. Tyto zprávy většinou končíly zvoláním: „Honor a su memoria!“³⁷⁶ Popř. „Honor a la memoria de estos mártires!“³⁷⁷

Časopis též s určitou pravidelností obsahoval zprávy týkající se Československo-mexické asociace. Například v číslech 3/1943 a 4/1943 byly otištěny zprávy se shodným titulkem: „De la Asociación Checoslovaco-Mexicana“. Prvně zmíněný text informuje čtenáře listu o volbě nového vedení asociace, o výsledcích této volby, o složení nového vedení a o úkolech, které chce toto vedení v následujícím roce splnit (ty jsou v článku formulovány jako snaha o lepší propagandu země a o sblížení československého a mexického národa). Text rovněž informuje o aktivitách asociace v uplynulém měsíci (sbírka pro červený kříž a připomenutí výročí okupace Československa. Zpráva v čísle 4/1943 podrobně informuje o aktivitách asociace v měsíci březnu (ples se sbírkou pro červený kříž, oslavy výročí narozenin T. G. M., radiové vysílání u příležitosti výročí okupace Československa, návštěva plukovníka Oldřicha Španiela a slavnostní recepce při této příležitosti, reorganizace ekonomické sekce asociace apod.).

Zprávy týkající se činnosti či aktivit asociace se objevují též v číslech 6-7/1943, 8/1943, 9/1943, 11/1943, 1/1944 a 4/1944. Text v čísle 6-7/1943 popisuje aktivity asociace týkající se lidických událostí. Článek s názvem „Homenaje a Lidice“³⁷⁸ zabírá zhruba třetinu první strany, text je umístěn napravo a doprovází ho fotografie. Popisuje shromáždění mexicko-československé solidarity, které se k uctění památky této tragédie uskutečnilo v Palacio de Bellas Artes. Podle listu se ho zúčastnily přes dva tisíce Mexičanů, kteří: „...vzdali čest Československé republice, její exilové vládě a národu, který je obětí nacistické tyranie a hlasovali, aby se urychlilo osvobození Československa a všech národů, které jsou v současnosti pod fašistickou nadvládou.“³⁷⁹

Článek dále uvádí vyčerpávající výčet jmen a titulů všech známých osobností, které se akce účastnily, a popisuje vznešenost prostředí. Podle textu sál zářil a v lóžích byly vlajky všech národů, které „bojují proti nacisticko-fašistickému barbarství“³⁸⁰. Text také

³⁷⁶ pozn.. v překladu: „Úcta jejich památce!“

³⁷⁷ pozn.. v překladu: „Sláva památce těchto mučedníků!“

³⁷⁸ pozn.. překlad „K uctění Lidic“.

³⁷⁹ „rindieron homenaje a la República Checoslovaca, a su Gobierno en exilio y al pueblo víctima de la tiranía nazi e hizo votos porque se acelere la liberación de Checoslovaquia y de todos los pueblos actualmente oprimidos por el fascismo.“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 1.

³⁸⁰ „...che luchan actualmente contra la barbarie nazifascista“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 1.

zmiňuje několik nacionalistických proslovů, jež na setkání pronesli někteří ze známých řečníků, například viceprezident Československo-mexické asociace, doktor Oskar Štern, který mluvil o tom, co mají oba národy – československý i mexický společného.

Text článku má nacionalistický charakter a apeluje na publikum i čtenáře: „*A nakonec doktor Stern řekl, že Čechoslováci nikdy nezapomenou, že je Mexiko přijalo v nejbolestivějším okamžiku jejich života, a proto chtějí po boku Mexičanů bojovat za nový svět, po kterém toužíme a který osvobodíme bojem a krví svých obyvatel, za svět, ve kterém bude vládnout jednota a svoboda. Lidice nezemřely, stejně jako nezemřel „Potrero del Llano“³⁸¹; jsou našimi průvodci a našimi symboly v boji.*“³⁸²

Článek pak pokračuje na straně šest, jež je celá věnovaná tématu Lidic. Text je rozdělen na sedm částí, v každé z nich se k událostem v Lidicích vyjadřuje jiná osobnost (předseda strany Partido de la Revolución Mexicana Antonio Villalobos, československý chargé d'affaires v Mexiku doktor Karel Wendl, Lenka Reinerová, ředitel listu *El Popular* Alejandro Variolo a další). Poslední část článku popisuje závěr akce, která končila českou hymnou. Text ilustrují fotografie žen v českých krojích, které se události zúčastnily.

Číslo 8/1943 na straně č. 4 informuje o setkání americké a československé mládeže, které v Mexiku asociace uspořádala během kongresu americké mládeže, jež se v mexické metropoli konal v létě 1943. Delegáti kongresu i zástupci z řad americké mládeže přišli na slavnostní recepci pořádanou asociací a zhlédli též dva propagační filmy. První z nich ukazoval krásu Prahy a druhý zobrazoval život československé vojenské divize na sovětské frontě.

V čísle 9/1943 krátký odstavec ve spodní části první strany informuje o sbírce pro československé vojáky na ruské frontě, kterou asociace pořádá a nabádá čtenáře k zapojení. Zpráva na 4. straně téhož vydání informuje o návštěvě Františka Krafka, československého konzula v Guatemale, jež byl hostem asociace a navštívil taky redakci listu. Text dále uvádí, že se členové asociace s konzulem domluvili na bližší spolupráci mezi československými koloniemi v Guatemale a Mexiku, hlavně co se týče propagace Československa.

³⁸¹ „Potrero del Llano“ byl první mexický tanker napadený nacistickým Německem ve druhé světové válce. Hrál roli v rozhodování Mexika vstoupit do války na straně spojenců.

<http://sinlimiteavante.blogspot.com/2008/02/explosin-y-muerte-en-el-potrero-del.html>

³⁸² „Dijo por último el doctor Stern que jamás olvidarán los checoslovacos que México los ha recibido en el instante más penoso de su vida, por lo que se proponen luchar junto con los mexicanos por “el nuevo mundo que deseamos y por el cual libramos una lucha con la sangre de nuestros ciudadanos; un mundo en el que haya unidad y libertad. Lidice no ha muerto, como tampoco ha muerto el “Potrero del Llano”; so nuestros guías y nuestros símbolos en la contienda”.“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 1.

Číslo 11/1943 přináší na straně č. 4 článek o oslavách pětadvacátého výročí vzniku samostatného Československa. Text popisuje besedu, která byla uspořádána na mexické střední škole nesoucí jméno T. G. Masaryka. Události se zúčastnili členové československé kolonie, mexické děti zazpívaly česky státní hymnu a Lenka Reinerová přednesla řeč o Československu. Jak článek dále nastiňuje, součástí oslav byl i banket pořádaný asociací v paláci Bellas Artes, jehož se zúčastnila řada diplomatů (např. sovětský velvyslanec Oumansky či zástupce kubánské ambasády Dr. Manuel Gárfola Mesa), umělců, politiků a téměř celá československá kolonie v Mexiku. Na oslavu výročí se pořádala též slavnostní mše a mexický parlament svolal zvláštní zasedání na němž byla odsouzena mnichovská dohoda a mexičtí poslanci vyslovili přátelství Československu a jeho exilové vládě. Dne 29. října navíc mexická konfederace práce (CTM) uspořádala veřejnou manifestaci na počest Československa, na níž vystoupil s projevem mimo jiné André Simone.

V následujícím vydání listu *El Checoslovaco* z ledna 1944 asociace na straně č. 3 přináší informaci o rádiovém vysílání, které uspořádala 22. prosince předchozího roku. Vysílání bylo věnováno oslavě podpisu Československo-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. Zpráva dále obsahuje přepis projevu, který v rámci vysílání přednesl velvyslanec SSSR v Mexiku Konstantin A. Oumansky. Ve vysílání též zazněla česká a ruská klasická hudba.

V čísle 4/1944 je na třetí straně otištěn článek Lenky Reinerové popisující návštěvu členů československé kolonie a Československo-mexické asociace na sovětské ambasádě v mexickém hlavním městě, kde jak uvádí text, byli ujištěni o trvajících přátelských vztazích obou zemí a byly jim promítnuty sovětské filmy z válečného prostředí. Totéž vydání přináší na straně č. 4 informace o volbě vedení asociace pro rok 1944, jež jsou doplněny jmény nových členů vedení. Text dále zmiňuje tiskovou konferenci pořádanou pro členy mexického tisku a pro dopisovatele zahraničních deníků, jejímž cílem bylo informovat o nejnovějším vývoji v Československu. Konferenci vedl André Simone, který byl v daném roce členem vedení asociace. Novináře informoval o československém odboji, o aktivitách exilové vlády a prezidenta Beneše. Na závěr byl novinářům promítnut sovětský film *Neporazitelný Jan* pojednávající o protinacistických akcích československé mládeže. Podle textu se konference zúčastnili zástupci významných mexických deníků jako jsou *El Nacional*, *El Universal*, *El Popular* a též zástupci listů *New York Times*, *PM New York*, *Toronto Starr*; agentur *United Press*, *Overseas News Agency*, *TASS* a dalších.

3.5.4. Zdroje, anonymní příspěvky a články z jiných periodik

3.5.4.1. Anonymní příspěvky

Jak jsme již uvedli, v časopise existovalo množství zpráv, pod nimiž nebyl podepsán žádný autor. Některé z těchto příspěvků byly zprávy pocházející z agentur, jiné měly původ v jiných světových periodících. A v listu se objevují i články, které mají podobu autorských zpráv, ale není pod nimi podepsán žádný autor.

Na základě rozhovorů a citací, jež Lenka Reinerová k tématu časopisu *El Checoslovaco en México* v průběhu let poskytla, vyplývá, že byla hlavním tvůrcem listu. Je tedy pravděpodobné, že byla autorkou nebo přinejmenším spoluautorkou většiny anonymních článků, které byly v časopise otištěny. Jelikož ale byla v době vydávání časopisu velmi mladá (v době založení časopisu v roce 1942 jí bylo 26 let) a měla za sebou pouze několik předcházejících novinářských zkušeností, je pravděpodobné, že André Simone i E. E. Kisch jí s přípravou těchto příspěvků pomáhali.

Podle germanistky Viery Glosíkové mohli být autory některých nepodepsaných zpráv společně všichni tři členové redakce, jelikož v rámci svých aktivit sledovali dění ve světě přinášené médií a zpravodajskými zdroji a zároveň se na základě vlastní sítě přátel a kontaktů různě informovali o dalších událostech a pak z těchto zpráv vytvářeli koláž událostí, zpráv, které podle nich byly pro časopis vhodné.³⁸³ Je tedy pravděpodobné, že i když hlavní část práce spočívala na Lence Reinerové, zbylí dva členové redakce se podíleli přinejmenším na výběru zpráv, které byly posléze do časopisu zařazeny.

Existence anonymních zpráv v časopise se dá vysvětlit též dalším faktem: jak uvádí Viera Glosíková, podle Lenky Reinerové ve čtenářích nebudilo důvěru, že celý časopis píšou tři lidé, je proto možné, že z toho důvodu bylo velké množství zpráv zařazováno raději anonymně, aby se stále neopakovala jména členů redakce.³⁸⁴

3.5.4.2. Agenturní zprávy

Dalším typem zpráv, které list pravidelně obsahoval, byly krátké články typu zpráv dodávaných zpravodajskými agenturami, obsahovaly titulek, domicil a krátký, převážně jednosloupcový text. Tyto zprávy byly většinou označeny písmeny Chs. uvedenými hned

³⁸³ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³⁸⁴ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

za domicilem. Kombinace těchto písmen s největší pravděpodobností vyjadřovala španělskou zkratku pro zprávy dodávané Československou informační službou³⁸⁵.

Fakt, že Lenka Reinerová měla díky velvyslanectví přístup k oficiálním zpravodajským zdrojům, potvrzuje sama autorka v knize „Hranice uzavřeny“: „*Nahoře, na mém psacím stole, leží každé ráno světle zelené nebo žluté obdélníky v Londýně vydávaných zpráv Československé tiskové kanceláře.*“³⁸⁶

Zprávy agenturního typu se objevují v každém vydání časopisu, a to ve dvou podobách. V prvním případě bývaly zasazeny pod jeden tematický titulek (např. v čísle 3/1943 pod titulkem „Ultimos informes a pesar de la censura de la Gestapo“³⁸⁷, v čísle 4/1943 na straně č. 2 „Ultimas noticias de Checoslovaquia“³⁸⁸ a na str. č. 4 „La lucha Checoslovaca en todo el mundo“³⁸⁹, v č. 8/1943 „Ultimos informes de Checoslovaquia“³⁹⁰) nebo byly otiskovány samostatně s vlastním titulkem. Jejich tematikou bylo zpravodajství z Evropy (dění v protektorátu, v Londýnském sídle exilové vlády či v jiných evropských zemích vztahující se k válečným událostem) i informace ze světa, jež měly nějaký tematický vztah k válce.

Agenturní zprávy můžeme najít ve všech dostupných výtiscích s výjimkou čísel 5/1944 a 10/1943 (v tomto výtisku se nacházejí kratší zprávy, neobsahují ale domicil ani zkratku agentury). Byly otiskovány zpravidla na 4. nebo 3. straně časopisu (často v jednom výtisku i na obou těchto stranách, např. čísla 4/1943, 5/1943, 8/1943, 1/1944, 4/1944), občas je můžeme nalézt též na straně č. 2. (čísla 4/1943, 9/1943, 11/1943, 2-3/1944, 4/1944) a výjimečně i na titulní straně (číslo 4/1944), v případech strany č. 1 a 2 jde ale většinou o ojedinelou zprávu nacházející se ve spodní části strany (umístěna převážně do rohu), redakce tímto způsobem pravděpodobně vyplňovala místo, jež bylo na dané

³⁸⁵ Tato zkratka není v listu explicitně vysvětlena, nicméně v čísle 2-3/1944 je u podobného typu zpráv uveden jako zdroj Servicio Checoslovaco en Londres – v překladu československý zpravodajský servis v Londýně, z tohoto faktu usuzujeme, že šlo pravděpodobně o Československou informační službu, jež byla nástupkyní Československé zahraniční akce. Vznikla roku 1942 v New Yorku, v jejím čele stál Jan Papánek. Tato informační kancelář kompetenčně spadala pod ministerstvo zahraničních věcí v Londýně, respektive přímo pod Edvarda Beneše. Byla nezávislá na zastupitelských úřadech, politicky na ni ale dohlížel vyslanec, kterému

poskytovala všechny důležité zprávy. Její struktura byla rozdělena na tři hlavní oddělení: pro-americkou informační službu, pro-mezispojeneckou informační službu a všeobecné oddělení. Služba si kladla za cíl obnovit Československou republiku, zajišťovat informovanost Benešovy vlády, předávat zprávy do amerického krajanského tisku a podporovat československou kulturu v USA. MIKLOVÁ, Martina. Československý exil v archívním výzkumu : Zpráva z brněnské konference. *Soudobé Dějiny*. 2007, roč. 14, č. 4, s. 920.

³⁸⁶ REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956, s. 190.

³⁸⁷ pozn.. překlad: „Poslední/nejnovější zprávy navzdory cenzuře Gestapa“

³⁸⁸ pozn.. překlad: „Poslední zprávy z Československa“

³⁸⁹ pozn.. překlad: „Československý boj na celém světě“

³⁹⁰ pozn.. překlad: „Poslední zprávy z Československa“

straně ještě k dispozici a jehož rozměr už nebyl dostatečný pro zařazení rozsáhlejšího článku.

3.5.4.3. Články převzaté z jiných periodik

Články čerpající z jiných světových periodik bychom mohli rozdělit do čtyř kategorií:

- a) anonymní články, jejichž autor vytvořil komplexní a zcela nový text na základě informací hned z několika periodik;
- b) články kompletně převzaté z jiných periodik případně doplněné o perex, jež informuje o tom, odkud článek pochází, kdo je jeho autorem a popř. uvádí do děje;
- c) příspěvky shrnující informace z článku v jiném periodiku, v tomto případě ale nejde o přetisk článku ani jeho části;
- d) krátké zprávy přinášející informaci vytištěnou v jiném listu.

Posledně zmiňované příspěvky měly podobu stručných zpráv podobných těm agenturním, nebyly ale označeny zkratkou agentury a často jim chyběl i domicil.

Periodika, která byla v dostupných výtiscích zmiňována, pro větší přehled řadíme abecedně podle země původu:

- a) Francie: pronacistický pařížský list *Le Jour* (č. 10/1943),
- b) Polsko: ilegální list *Wolna Polska* (č. 6-7/1943),
- c) Protektorát Čechy a Morava: nacistický *Der Neue Tag* publikovaný v Praze (č. 4/1943, 5/1943, 10/1943, 11/1943, 4/1944), ilegální *Rudé Právo* (6-7/1943),
- d) Mexiko: časopis *Tiempo* (č. 5/1943), deník *El Universal* (č. 10/1943 4x),
- e) Německo: časopis *Die Deutsche Wehr* (č. 4/1943), nacistický list *Koelnische Zeitung* (č. 10/1943), nacistický úřední věstník *Deutscher Reichsanzeiger* (č. 8/1943), nacistický deník *Hamburger Fremdenblatt* (2-3/1944), nacistický *National-Zeitung* z Essenu (2-3/1944), *Wesser-Gazette*³⁹¹ (č. 10/1943), *Berliner Tageblatt* (č. 10/1943),
- f) Norsko: list *Noruega* (č. 6-7/1943),
- g) Rakousko: nacistický deník vycházející ve Vídni *Neues Wiener Tagblatt* (č. 5/1943),

³⁹¹ Co se týče listů *Wesser-Gazette*, *Berliner Tageblatt* a rovněž mexického *El Universal*, v listu *El Checoslovaco* se z těchto listů objevují citace z roku 1918 komentující vznik Československa. *El Checoslovaco* necituje z aktuálních čísel (např. liberální *Berliner Tageblatt* byl nacisty zrušen už v roce 1939).

- h) Slovensko: list *Narodnie noviny* (č. 3/1943), bratislavský *Deutsche Stimmen* (č. 10/1943, 2-3/1944), bratislavský nacistický deník *Der Grenzbote* (č. 10/1943 2x), nacistický list *Gardista* (č. 10/1943),
- i) Sovětský svaz: oficiální deník komunistické strany *Pravda* (č. 5/1943, 5/1944), oficiální vládní deník *Izvestia* (č. 5/1944), československý vojenský časopis *Naše Vojsko v SSSR* (č. 9/1943),
- j) Spojené státy: deník *Detroit Free Press* (č. 4/1943), deník *New Herald Tribune* (č. 4/1943), newyorský týdeník *The Nation* (č. 4/1943, 11/1943), francouzský odbojový list publikovaný v New Yorku *France-Amerique* (č. 6-7/1943), týdeník *Time* (č. 6-7/1943), deník *New York Times* (č. 8/1943), deník *New York Herald Tribune* (č. 8/1943), list ukrajinských Američanů publikovaný v USA *Hromadsky Holos* (č. 4/1944), v Chicagu vydávaný prokomunistický měsíčník *Svobodné Československo* (č. 6-7/1943),
- k) Švédsko: deník *Svenska Dagbladet* (č. 3/1943), periodikum vydávané ve Stockholmu *Aftontidningen* (č. 9/1943, 2-3/1944, 4/1944), periodikum vydávané ve Stockholmu *Dagens Nyheter* (č. 4/1944), list *Aftonbladet* (č. 4/1944),
- l) Švýcarsko: list *Basler Neueste Nachrichten* (č. 5/1944), deník *Journal de Genève* (č. 11/1943),
- m) Velká Británie: *Daily Sketch* (č. 4/1943), list československých vojáků v Anglii *Naše noviny* (č. 11/1943 2x, 4/1944).

Časopis zmiňuje též další listy, u nichž nepíše přesný název pouze specifikaci jako např. půlnoční sovětský věstník (č. 4/1943), sovětský informační věstník (č. 2-3/1944), sborník ambasády SSSR ve Washingtonu (č. 9/1943), československý list vydávaný v Moskvě (č. 10/1943), československý židovský věstník vydávaný v New Yorku (č. 10/1943), československý věstník vydávaný v New Yorku (č. 10/1943), francouzský tisk (č. 5/1944), oficiální německý list (č. 11/1943), apod.

Z výše uvedeného seznamu vyplývá, že nejčastějšími zdroji byly listy vycházející ve Spojených státech (včetně několika místních krajanských periodik), což není překvapivé vzhledem k blízkosti Spojených států (jelikož Mexiko hraničí se Spojenými státy mnohá periodika byla pravděpodobně na jeho území snadno dostupná, navíc zde byla možnost komunikace s krajany v USA) a možnostem místního tisku (rozsáhlost publika umožňuje pestrost a množství titulů, relativní vzdálenost konfliktu neomezovala tiskové možnosti apod.).

Nejčastěji citovaným periodikem (v dostupných výtiscích celkem pětkrát a to v číslech 4/1943, 5/1943, 10/1943, 11/1943, 4/1944) byl nacistický *Der Neue Tag* publikovaný v Praze. Odkazy na něj se kromě agenturních zpráv nacházejí i v jednom krátkém textu, u nějž není uveden původ, nicméně redakce s největší pravděpodobností informace o obsahu protektorátního tisku dostávala prostřednictvím zpravodajského servisu ambasády a neměla k dispozici konkrétní výtisky. Totéž lze předpokládat o většině evropských periodik, která list zmiňuje. Podle korespondence mezi exilovou vládou a vedením asociace lze potvrdit, že redakce měla k dispozici některá vydání londýnského listu *Čechoslovák* a rovněž nepravidelně vydávaný časopis *Neptunus*, které ale exilová vláda zasílala s cílem získat v Mexiku nové odběratele těchto listů.³⁹² Z důvodů nespolehlivosti pošty (v korespondenci se objevují informace o opakované ztrátě a poškození zásilek) a rovněž z faktu, že tyto materiály byly z důvodů menší finanční náročnosti zaslány hlavně běžnou poštou, a tudíž docházely často s časovou prodlevou a informace v nich už nebyly aktuální, nelze předpokládat, že by je redakce často využívala jako zdrojový materiál.³⁹³

Častá korespondence mezi vedením asociace a ministerstvem zahraničí londýnské exilové vlády rovněž svědčí o úzkém kontaktu členů asociace (a tedy i vedení listu) s exilovou vládou. Exilová vláda do Mexika pravidelně zasílala materiál propagandistického charakteru. Podle korespondence ze začátku 40. let to byly informační texty, brožury a fotografie, které byly do Mexika zaslány každý týden.³⁹⁴ Fotografie se týkaly aktivit exilové vlády (např. schůze vlády v Londýně, členové vlády), českých vojáků (např. oslavy vojenských výročí, čeští vojáci při zábavních aktivitách) i různých kulturních a společenských akcí (Češi slaví den nezávislosti). Vláda vedení asociace zasílala taktéž filmová pásma a texty přednášek.³⁹⁵

Jelikož fotografie podobného typu nalezneme na stránkách listu *El Checoslovaco* (české ženy v krojích, nejrůznější záběry českých vojáků v akci, Edvard Beneš při setkání

³⁹² AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Otáhalo adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 27. 7. 1941. Dopis Ministerstva zahraničních věcí v Londýně adresovaný J. Otáhalovi z 15. 9. 1941.

³⁹³ J. Brumlík v dopise ministerstvu zahraničí uvádí, že zprávy, jež přicházejí, jsou již pro otištění příliš staré a navrhuje jejich posílání leteckou poštou. Ministerstvo odpovídá, že z úsporných důvodů není možné zasílat tyto materiály leteckou poštou, a dodává, že jí využíváno pouze ve zvláště naléhavých situacích. AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 5. 8. 1941. AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis Ministerstva zahraničních věcí v Londýně adresovaný J. Brumlíkovi z 2. 9. 1941.

³⁹⁴ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis J. Brumlíka adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí v Londýně z 4. 7. 1941.

³⁹⁵ AMZV. Fond „Londýnský archiv 1939-1945“. Dopis Ministerstva zahraničních věcí v Londýně adresovaný J. Brumlíkovi z 20. 8. 1941.

s českými letci, Edvard Beneš při projevu k českým vojákům apod.), je vysoce pravděpodobné, že tyto snímky redakce získala z londýnského centra exilové vlády. O úzkém spojení redakce s exilovou vládou svědčí rovněž články v samotném časopise. Kromě příspěvků pozitivně hodnotících jednání vlády a prezidenta Beneše, které jsme zmínili v předchozích kapitolách, list rovněž přetiskoval texty projevů prezidenta Beneše (např. v číslech 6-7/1943, 1/1944, 2-3/1944) a navíc opakovaně publikoval texty, ve kterých vláda přímo oslovovala čtenáře a vyzývala je k boji, k organizaci, k zastavení práce a přípravě stávek v protektorátu apod. Takovéto výzvy byly v dostupných výtiscích otištěny v číslech 1/1944, 2-3/1944, 5/1944. V květnu 1944 list též otiskuje podrobné instrukce exilové vlády týkající se administrativního uspořádání v Československu na okupovaném i osvobozeném území.

3.5.5. Charakter listu, výrazové prostředky, jazyk

Časopis *El Checoslovaco* byl vydáván ve španělštině, nicméně ne všichni členové redakce uměli španělsky na dostatečně vysoké úrovni. Podle germanistky Viery Glosíkové³⁹⁶ jediný člen redakce, který velmi dobře ovládal tento jazyk byl André Simone. Simone jako jediný odevzdával své texty ve španělštině, nicméně před jejich publikací je ještě nechával kontrolovat. E. E. Kisch psal výhradně německy, i když v jeho pozůstalosti existují důkazy o tom, že se učil též španělsky.³⁹⁷

Lenka Reinerová psala své texty česky nebo německy, v závislosti na dostupnosti překladatelů. Z důvodu úspory financí totiž redakce nechávala texty překládat u spolupracovníků velvyslanectví, některé články například překládal Jan Bažant, jež na velvyslanectví pracoval jako koncepční úředník a do Mexika přijel jako sekretář Lva Trockého. Velvyslanectví disponovalo též vlastními profesionálními překladateli, kteří byli občas taktéž využíváni k překladům určeným pro list *El Checoslovaco*, a to se souhlasem velvyslance, který byl myšleně časopisu příznivě nakloněn.³⁹⁸

El Checoslovaco byl levicově zaměřený časopis vycházející v průběhu druhé světové války, není proto překvapivé, že se válečné události prolínají celým jeho obsahem a de facto určují charakter listu. Téměř všechny příspěvky, ať už šlo o krátké zprávy, delší autorské příspěvky či komentáře, určitým způsobem odrážejí existenci válečného konfliktu.

³⁹⁶ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³⁹⁷ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

³⁹⁸ Rozhovor s Vierou Glosíkovou, 3. 8. 2009, poznámky uloženy v archívu M. Trojanové.

Skutečnost, že šlo o časopis, jehož cílem byla propagace Československa a informování o válečných událostech a nacistických zločinech, se projevuje též ve výrazových prostředcích a orientaci článků. V dostupných výtiscích můžeme pozorovat použití expresivních jazykových výrazů namířených proti protistraně (v tomto případě nacistický režim a jeho spojenci), pozitivní hodnocení vlastní strany (československý národ, exilová vláda apod.) a jeho spojenců (z důvodu orientace listu hlavně Sovětský svaz), velká část článků má komentářový charakter, kromě zpráv převzatých z agentur či jiných listů lze proto pozorovat absenci neutrálního zpravodajského popisu. Publikované články často obsahují expresivní výrazy a chybí jim obsahová vyváženost.

List se snaží motivovat čtenáře k většímu odporu proti nacistům a to tak, že poukazuje na jejich krutost, bezohlednost, popř. další špatné vlastnosti a používá despektivních označení. V dostupných výtiscích můžeme nalézt označení nacistů jako: „hitlerovské hordy“³⁹⁹, „tlupy vetřelců“⁴⁰⁰, „němečtí banditi“⁴⁰¹, „říšští banditi“⁴⁰², „zloději, vrazi“⁴⁰³, „divoši“⁴⁰⁴, „nenávidění nacističtí nepřátelé“⁴⁰⁵, „Hitlerovi psi“⁴⁰⁶, „nacističtí vlci“⁴⁰⁷, „nacističtí otrokáři“⁴⁰⁸, „nacističtí kriminálníci“⁴⁰⁹, „sadistické individuum“⁴¹⁰, „divošský utlačovatel“⁴¹¹, „divošské monstrum“⁴¹², „nacistické monstrum“⁴¹³, „nacistický kat“⁴¹⁴, apod.

³⁹⁹ „fueron asesinados por las hordas hitlerianas“ (poz. o obyvatelech Lidice) Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 1.

⁴⁰⁰ „las horda invasoras“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 6.

⁴⁰¹ „los bandidos alemanes“ Nuestros soldados luchan en el frente de Rusia. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 3.

⁴⁰² „los banditos del Reich“ REINEROVÁ, Lenka. Hemos sido y seremos un pueblo amante de la paz. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 9, s. 3.

⁴⁰³ „ladrones, asesinos“ SCHWARZ, Theo. El nuevo orden económico. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 2.

⁴⁰⁴ „los salvajes“ NEJEDLÝ, Zdeněk. La Bohemia eterna. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 4, s. 4.

⁴⁰⁵ „odiados enemigos nasis“ REINEROVÁ, Lenka. La primera batalla de los Checoslovacos en la U.R.S.S. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 1.

⁴⁰⁶ „los perros de Hitler“ Manifiesto del Congreso eslavo en Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 3.

⁴⁰⁷ „los lobos nazis“ SIMONE, André. La millón de Eduardo Benes. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 10, s. 1.

⁴⁰⁸ „los esclavistas alemanes nazi“ Manifiesto del Congreso eslavo en Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 3.

⁴⁰⁹ „los criminales nazis“ SIMONE, André. Checoslovaquia y la Conferencia de Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 11, s. 2.

⁴¹⁰ „este individuo sádico“ (poz. o Heydrichovi) Lidice en Cuba. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 5.

⁴¹¹ „el opresor salvaje“ REICH, Jorge. Skoda y la industria pesada en Checoslovaquia. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6-7, s. 2.

⁴¹² FODOR, Dragutin, GABELIE, Juan. Saludos de Yugooslava Libre. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 2.

⁴¹³ „el monstruo nazi“ WENDL, Karel. El pretexto de Hitler. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 4.

A naopak zde nacházíme sympatizující popis československého národa: „*hrdinský československý národ*“⁴¹⁵, „*Československo a jeho mučedníci*“⁴¹⁶, „*oběť nacistické represe*“⁴¹⁷, „*čeští patrioti*“⁴¹⁸, „*národ úžasných lidí*“⁴¹⁹, „*čeští hrdinové*“⁴²⁰, „*jeden z nejsympatičtějších národů Evropy*“⁴²¹, apod.

Sympaticky je vykreslen též Sovětský svaz a slovanské národy, kteří jsou považováni za přátele a spojence: „*hrdinský boj, do kterého se pustily sovětské národy*“⁴²², „*velcí ruští slovanští bratři*“⁴²³, „*naši velcí spojenci*“⁴²⁴, „*vítězná Rudá armáda*“⁴²⁵, „*hluboké přátelství mezi československým a sovětským národem*“⁴²⁶, „*ohromný a jedinečný boj celého národa neporazitelného Sovětského svazu*“⁴²⁷, apod.

V listu lze rovněž nalézt čtyři agitační texty, to v číslech 5/1943, 6-7/1943 (tři příspěvky na straně číslo 5). Tyto články otevřeně vyzývají k akci a odporu proti nacistům, k čemuž používají rozkazovacích, citově zabarvených vět: „*Pozvedněte bojové vlajky proti hitlerovštině! Ať žije vítězství anglo-sovětsko-americké aliance! Prokletí a smrt německým fašistickým vetřelcům, jejich státu a jejich novému řádu v Evropě! Ať žije svoboda a nezávislost slovanských národů!*“⁴²⁸

„*Povstaňte do zbraně! Zorganizujte bojové oddíly! Napadněte německé vetřelce a zrádce! (...) Kupředu do boje, drazí přátelé!*“⁴²⁹

⁴¹⁴ „*el verdugo nazi*“ SIMONE, André. Checoslovaquia y la Conferencia de Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 11, s. 2.

⁴¹⁵ „*heroico pueblo checoslovaco*“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 6.

⁴¹⁶ „*Checoslovaquia y sus mártires*“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 6.

⁴¹⁷ „*víctima de la opresión nazi*“ (poz. o českém národu) Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 1.

⁴¹⁸ „*los patriotas checos*“ Lidice en Cuba. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 5.

⁴¹⁹ „*nación de gente maravillosa*“ MASARYK, Jan. Así fue mi padre, el presidente masaryk. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 3, s. 1.

⁴²⁰ „*héroes checos*“ Hace un año murió el verdugo de Europa. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 1.

⁴²¹ „*uno de los pueblos más simpáticos de Europa*“ SIMONE, André. La milión de Eduardo Benes. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 10, s. 2.

⁴²² „*la heroica lucha que han asumido los pueblos soviéticos*“ Manifiesto del Congreso eslavo en Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 3.

⁴²³ „*los grandes hermanos eslavos rusos*“ SIMONE, André. La milión de Eduardo Benes. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 10, s. 2.

⁴²⁴ „*nuestros grandes aliados*“ Mensajes de la brigada checoslovaca en Russia. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 10, s. 4.

⁴²⁵ „*victorioso ejército Rojo*“ Mensajes de la brigada checoslovaca en Russia. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 10, s. 4.

⁴²⁶ „*la profunda amistad entre los pueblos checoslovaco y soviético*“ SIMONE, André. Checoslovaquia y la Conferencia de Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 11, s. 2.

⁴²⁷ „*tremenda y única lucha de todo el pueblo de la invencible Union Soviética*“ REINEROVÁ, Lenka. Checoslovacos en la Embajada Soviética. *El Checoslovaco en México*. 1944, t. 3, no. 4, s. 3.

⁴²⁸ Manifiesto del Congreso Eslavo en Moscú. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 3.

⁴²⁹ Checoslovacos en la U.R.S.S., en una Transmisión, Dirigen el Siguiente Mensaje al Pueblo Checoslovaco. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6-7, s. 5.

„Slovenští muži a ženy, kteří jste ve vlasti! (...) Vyžehňte Němce z naší země! Nechodte do německých továren! Nedávejte Němcům náš chléb! Uchopte své zbraně a vytvořte partyzánské skupiny! (...) Pozvedněte se národy milující svobodu! Ať žije svobodné Československo! Sláva Rudé armádě!“⁴³⁰

„Voláme vás, abyste věděly, že naše bolest neudusila víru ve společné vítězství ani rozhodnutí pokračovat v tomto svatém boji. (...) Obracíme se k vám, ženám v demokratickém světě. Pomožte nám, nepřestaňte bojovat! Nepřítel je strašný a mocný, ale my, ženy a matky celého světa jsme tisíckrát mocnější!“⁴³¹

Prvně zmíněný příspěvek (otištěný v čísle 5/1943) je označen jako manifest Slovanského kongresu v Moskvě, druhý citovaný text je nadepsán jako zpráva, kterou československému lidu zasílají Čechoslováci v Sovětském svazu. Třetí text je přetiskem projevu slovenského partyzána Josefa Tuse, který pronesl na kongresu v Moskvě. Posledně jmenovaný příspěvek je nadepsán jako manifest československých žen určený všem ženám v demokratickém a svobodném světě. Autorem žádného z těchto textů nebyl člen redakce. Prvně a posledně jmenovaný text je zcela anonymní, pod druhým textem, tedy zprávy, jež zaslali Čechoslováci v Sovětském svazu, je podepsána skupina osob včetně profesora Zdeňka Nejedlého či poručíka Ludvíka Svobody, jež byl velitelem československé jednotky v sovětské armádě. Třetí text je, jak jsme uvedli výše, přetiskem projevu slovenského partyzána Josefa Tuse. Celkově ale list *El Checoslovaco* nelze označit za agitační.

V jednotlivých článcích prolínajících se listem ale lze nalézt odkazy na symbolickou stránku, texty mají často oslavný charakter a snaží se povzbudit národní hrdost čtenářů. K tomuto účelu jsou využívány i symboly nacistické krutosti a světové solidarity. Nejtypičtějším příkladem tohoto zobrazení jsou Lidice, které jakožto obec vyhlazená nacisty jsou opakovaně označovány za silný symbol:

„Lidice se pro celý svobodný svět proměnily v symbol hrdinství a oddanosti k neznámým bojovníkům. Nebyly vyhlazeny, ale zvěčněny.“⁴³²

„Lidice nezemřely, (...) jsou našimi průvodci a našimi symboly v boji.“⁴³³

„Lidice jsou symbolem utrpení národů současnosti podmaněných brutální silou.“⁴³⁴

⁴³⁰ Escucha, Hermano Eslovaco. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6-7, s. 5.

⁴³¹ Manifiesto de las Mujeres Checoslovacas a Todas las Mujeres del Mundo Democrático y Libre. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6-7, s. 5.

⁴³² „Lidice se convirtió para todo el mundo libre en un símbolo de heroísmo y devoción de combatientes desconocidos. No fue exterminada sino al contrario eternizada.“ Hace un año murió el verdugo de Europa. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 5, s. 1.

⁴³³ „Lidice no ha muerto, (...) son nuestros guías y nuestros símbolos en la contienda.“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 1.

„My Mexičané také dlužíme československému lidu úžasný symbol Lidic, který je vlajkou inspirace a příkladem hrdinství. (...) Duch Lidic nezemřel. Československo žije s vyhlídkou na slavnou, svobodnou a spravedlivou budoucnost a s vroucí touhou na odplatu, která ho podněcuje k hrdinství.“⁴³⁵

Co se týče formální stránky listu, časopis si zakládal na převedení křestních jmen autorů a osob, které byly v článcích zmiňovány, do španělštiny. Výjimkou jsou pouze jména, která nemají odpovídající španělský ekvivalent a pravděpodobně z důvodu rozpoznání rovněž jména padlých. V časopise lze proto najít následující označení: Eduardo Benes (Edvard Beneš), José Smutny (Josef Smutný), José Fischer (Josef Fischer), José Stalin (Josif Stalin), Jorge Reich (Jiří Reich), Jorge Popper (Jiří Popper), Juan Masaryk (Jan Masaryk), Alfredo Mandelík (Alfréd Mandelík), Alfredo Herzog (Alfréd Herzog), Francisco Bergmann (František Bergmann), Francisco Roth (František Roth), Pablo Drucker (Pavel Drucker), Rodolfo Wurm (Rudolf Wurm), Emilio Rod (Emil Rod) a další.

⁴³⁴ „Lídice es el símbolo del suplicio de los pueblos contemporáneos sojuzgados por la fuerza bruta.“

Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 6.

⁴³⁵ „Los mexicanos también debemos al pueblo checo el símbolo formidable de un Lidice, que es bandera de inspiración y ejemplo de heroicidad. ... El espíritu de Lidice no ha muerto. Checoslovaquia vive i palpita con miras a un glorioso porvenir de libertad y de justicia y con un vehemente anhelo de venganza que la impulsa al heroísmo.“ Homenaje a Lidice. *El Checoslovaco en México*. 1943, t. 2, no. 6, 7, s. 6.

4. Závěr

Na základě materiálů získaných z archivů v České republice a v Mexiku jsme zdokumentovali existenci, charakter i aktivity Československo-mexické asociace. Tato organizace vznikla v roce 1936 ze Sdružení přátel Československa a její činnost byla koncem 30. a počátkem 40. let spíše utlumená, což bylo částečně způsobeno přerušením diplomatického zastoupení Československa v Mexiku po nacistické okupaci na jaře 1939. Aktivity organizace byla oživeny v první polovině 40. let příchodem skupiny německých antifacistů, mezi něž patřili autoři periodika. Za jejich působení asociace docílila zlepšení organizace a efektivity propagace Československa a antifašismu, zavedla pravidelné radiové vysílání a pořádala veřejné akce na nichž byl komunikován pozitivní obraz Československa. Snažila se rovněž o získání pozornosti mexických i zahraničních médií.

Asociace zanikla koncem 40. let. Hlavním důvodem jejího rozpuštění byly vnitřní rozpory a politický vývoj v Československu po konci druhé světové války. Další sdružení Čechů a Slováků vzniklo v Mexiku až po Sametové revoluci během roku 1992 pod názvem Asociace T. G. Masaryka.

Ke zpracování druhé, stěžejní části práce jsme kromě archivních materiálů využili též poznatky získané z rozhovorů s pamětníky, mezi nimiž byl například syn bývalého předsedy asociace Ivo Štern, osobní přítelkyně Lenky Reinerové Viera Glosíková či členové nově vzniklé Asociace T. G. Masaryka. Též díky nim podáváme detailní portrét časopisu *El Checoslovaco en México*, antifašistického měsíčníku, který v Mexiku vycházel od konce roku 1942 a jehož redakci tvořily tři osoby: Lenka Reinerová, E. E. Kisch a André Simone. Při jeho přípravě pomáhali i členové asociace, a to převážně s distribucí i sepsáním několika článků týkajících se ekonomických témat, historie či samotné asociace. Do časopisu přispěla rovněž řada významných osobností včetně bývalého mexického prezidenta Lázara Cárdenase, Arcibiskupa Canterburského, ministra zahraničí československé exilové vlády v Londýně Jana Masaryka a dalších členů exilové vlády. Své příspěvky zaslali i spisovatelé F. C. Weiskopf, Dragutin Fodor, Pedro Gringoire a další.

Cílem listu bylo posílení prestiže Československé republiky v zahraničí, zlepšení informovanosti o dění v protektorátu a o nacistických zločinech, což se projevuje též ve výrazových prostředcích a orientaci článků, které často obsahovaly expresivní výrazy a postrádaly obsahovou vyváženost. V dostupných výtiscích jsme našli vyjádření namířená proti protistraně představované nacistickým režimem a jeho spojenci, pozitivní hodnocení

vlastní strany spodobně československým národem, exilovou vládou a jejich slovanskými spojenci.

Téměř všechny příspěvky, které časopis publikoval, do určité míry odrážely existenci válečného konfliktu. Nejčastějšími tématy byly aktivity exilové vlády a presidenta Beneše, dění v protektorátu a na Slovensku, protinacistický odboj, čkoslovenští vojáci bojující v zahraničí, poválečné uspořádání, lidická památka a aktivity Československo-mexické asociace. Díky své levicové orientaci měla redakce kladný vztah k Sovětskému svazu, rovněž ale byla v blízkém vztahu k exilové vládě, od které mimo jiné získávala materiály k publikaci.

5. Použitá literatura

- ÁLVAREZ GARCÍA, Marcos. *Líderes políticos del siglo XX en América Latina*. 1. edición Santiago : LOM Ediciones, 2007. 478 s. ISBN 956-282-860-3.
- ARNDT, Franziska. *F. C. Weiskopf*. Leipzig : Bibliographisches Institut, 1965. 96 s.
- AVNI, Haim. Lázaro Cárdenas y los refugiados judíos. *La Jornada Semanal*. 1993, no. 191, s. 16-26.
- BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999. 102 s. ISBN 80-86122-36-0.
- BARTEČEK, Ivo. Vystěhovalectví a studium vystěhovalectví – občanský či národnostní princip? (Příklad vystěhovalectví do Latinské Ameriky z Československa v letech 1918-1938). In *Sborník prací historických, XV, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 27-1996*. Olomouc : [s.n.], 1998. s. 205-211. Dostupný z WWW: <http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/HIST27/Historica27_22.pdf>.
- BARTEČEK, Ivo, PAVLÍČEK, Jaromír. Česká krajanská komunita v Latinské Americe. In *Sborník prací historických, XVI, Acta Universitatis Palaciana Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 28-1998*. Olomouc : [s.n.], 1999. s. 121-128. Dostupný z WWW: <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/histor28/histor28-14.pdf>>.
- BEDNAŘÍK, Petr, KREJČOVÁ, Helena. Emigrace do Československa a z něj po Mnichovské dohodě. In *Exil v Praze a Československu 1918-1938*. Praha : Pražská edice, 2005. s. 200-206. ISBN 80-86239-11-X.
- BLODIGOVÁ, Alexandra, KÖPPLOVÁ, Barbara, SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků : výstava k dějinám českého tisku na území České republiky*. Praha : Státní ústřední archiv, 2002. 99 s. ISBN 80-86712-07-9.
- FORMANOVÁ, Lucie, GUNTORÁD, Jiří, PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika : katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou : Ježek, 1999. 503 s. ISBN 80-85996-24-3.
- GONZÁLEZ NAVARRO, Moisés. *Los extranjeros en México y los mexicanos en el extranjero, 1821-1970*. 1. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1994. 539 s. ISBN 968-12-0555-3.
- HERMAN, Donald L. *The Communist tide in Latin America: a selected treatment*. Austin : University of Texas at Austin, 1973. 215 s. ISBN 0-29-271007-0.
- HUEBENER, Theodore. *The literature of East Germany*. New York : F. Ungar, 1970. 134 s. ISBN 0804424012.

- CHURANĚ, Milan, et al. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. 2. vyd. Praha : Libri, 1998. 2 sv. (467, 482 s.). ISBN 80-85983-44-3.
- IRVING, David. *El camino de la guerra*. México, D.F. : Planeta, 1990. 342 s. ISBN 968-406-295-8.
- KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Mexika*. Praha : NLN, 1999. 389 s. ISBN 80-71062-69-3.
- KATZ, Friedrich. *Nuevos ensayos mexicanos*. 1. edición México : Ediciones Era, 2006. 473 s. ISBN 968-411-613-6.
- KIESSLING, Wolfgang. *El exilio alemán antifascista en México : conferencia sustentada por el Dr. Wolfgang Kiessling, Presidente de la Sociedad de Amistad República Alemana-México*. 1. edición México : Secretaría de Relaciones Exteriores, 1984. 45 s.
- KRATOCHVÍL, Jan, et al. *Český a slovenský exil 20. století*. Brno : Meadow Art, 2003. 219 s. ISBN 80-239-3379-5.
- LÓPEZ BÁRCENAS, Francisco. *Autonomía y derechos indígenas en México*. 2. edición México, D.F. : UNAM, Ediciones Coyoacán, 2005. 155 s. ISBN 970-633-305-3.
- MAREK, Jaroslav, et al. *České a československé dějiny 2 : od roku 1790 do současnosti*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1991. 119 s., 5 map. ISBN 80-85298-29-5.
- MARÍN, Silvia González. *Prensa y poder político : la elección presidencial de 1940 en la prensa mexicana*. 1. edición México : Siglo XXI, UNAM, 2006. 392 s. ISBN 968-23-2632-X.
- MARRUS, Michael. *The unwanted : European Refugees in the Twentieth Century*. 1st edition. New York : Oxford University Press, 1985. 414 s. ISBN 0-19-503615-8.
- MEDIN, Tzvi. *Ideología y praxis política de Lázaro Cárdenas*. 1. edición México : Siglo veintiuno editores, 1972. 237 s.
- MENTZ, Brigida von, et al. *Los empresarios alemanes, el Tercer Reich y la oposición de derecha a Cárdenas*. México : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1988. 2 sv. (333, 390 s.). ISBN 968-496-095-6.
- MENTZ, Brígida von, PÉREZ MONTFORT, Ricardo, RADKAU, Verena. *Fascismo y antifascismo en América Latina y México : apuntes históricos*. 1. edición México, D.F. : Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, 1984. 82 s. ISBN 968-496-052-2.
- NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha : Univerzita Karlova, 1972. 160 s. ISBN
- NIBLO, Stephen R. *Mexico in the 1940s : modernity, politics, and corruption*. Wilmington, Delaware : Scholarly Resources, 1999. 408 s. ISBN 0-8420-2794-7.

- OCAMPO DE GÓMEZ, Aurora M. , et al. *Diccionario de escritores mexicanos, siglo XX : Desde las generaciones del Ateneo y Novelistas de la Revolución hasta nuestros días*. 1. edición México : UNAM, 1988. 8 sv. (456, 267, 371, 486, 554, 651, 528, 617 s.). ISBN 9789683628251.
- OPATRŇY, Josef. Notas acerca de las emigraciones Checa y Eslovaca a Iberoamérica. In LLORDÉN MIÑAMBRES, Moisés. *Acerca de las migraciones centroeuropeas y mediterráneas a Iberoamérica : aspectos sociales y culturales*. Gijón, España : Mercantil Asturias, 1995. s. 63-82. ISBN 84-7468-867-1.
- OVERY, Richard. *Dictadores : La Alemania de Hitler y la Unión Soviética de Stalin*. 1. edición Barcelona : Tusquets, 2006. 891 s. ISBN 84-8310-359-1.
- PALENCIA, Isabel. *Del diario comer : cocina hogareña*. México, D.F. : Patria, 1951. 140 s.
- PAZ SALINAS, María Emilia. *Strategy, Security, and Spies : Mexico and the U.S. as allies in World War II*. University Park, Pennsylvania : Pennsylvania State University, 1997. 264 s. ISBN 0-271-01666-3.
- PÉREZ ROSALES, Laura. Notas sobre anticardenismo y antisemitismo en México, 1934-1940. *Historia y Grafía*. 1994, t. 1, no. 2, s. 179-207.
- REINEROVÁ, Lenka. *Bez adresy*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2001. 208 s. ISBN 80-7185-386-0.
- REINEROVÁ, Lenka. *Čekárny mého života*. 1. vyd. Praha : Labyrint, 2007. 100 s. ISBN 978-80-85935-84-4.
- REINEROVÁ, Lenka. *Hranice uzavřeny*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1956. 269 s.
- SALZMAN, Daniela Gleizer. *México frente a la inmigración de refugiados judíos, 1934-1940*. 1. edición México, D.F. : Conaculta-INAH, 2000. 202 s. ISBN 970-18-5074-2.
- SHAW, Joseph Thomas. *Pushkin poems and other studies*. Los Angeles : C. Schlacks, Jr. Publisher, 1996. 2 sv. (273, 385 s.). ISBN 9781884445248.
- STACY, Lee. *Mexico and the United States*. New York : Marshall Cavendish Corporation, 2003. 960 s. ISBN 0-7614-7402-1.
- ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha : Národní knihovna, 1958. 160 s.
- TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století*. Praha : Paseka, 1999. 3 sv. (634, 649, 587 s.). ISBN 80-7185-246-5.

TORRES, Blanca. *Historia de la Revolución Mexicana, 1940-1952 : México en la segunda guerra mundial*. 3. edición México, D.F. : El Colegio de México, 1988. 380 s. ISBN 968-12-0019-5.

Internetové zdroje:

<http://krajane.radio.cz>

<http://sigma.nkp.cz>

<http://www.archbishopofcanterbury.org>

<http://www.holocaust.cz>

<http://www.ila-web.de>

<http://www.ivvs.cz>

<http://www.ludviksvoboda.cz>

<http://www.newschool.edu>

<http://www.phil.muni.cz>

Periodika:

Čechoslovák, roč. III (1941), roč. IV (1942), roč. V (1943)

Český deník, roč. XXIII (1934)

El Checoslovaco en México, roč. II (1943), roč. III. (1944)

El Universal, roč. XXIII (1939) – XXX (1945)

El Nacional, roč. X (1939) – XVII (1945)

Excelsior, roč. XXVI (1942)

Národní listy, roč. LXXI (1931)

Soudobé Dějiny, roč. XIV (2007)

Zlín, roč. XIV (1931)

Diplomové práce:

NOVÁKOVÁ, Martina. *Cesta do exilu Lenky Reinerové, 1939-1941*. [s.l.], 2003, s. 52.

Univerzita Palackého. Diplomová práce.

Další dokumenty:

Kniha zápisnic o schôdzach Československo-mexickej asociácie. Mexiko :

Československo-mexická asociace, 1945.

Kronika krajanského spolku Asociace T. G. Masaryk, Asociación checo-eslovaca T. G. Masaryk, se sídlem v Mexiku. Mexiko: Asociace T. G. Masaryka, 1993.

Archívy:

Archivo General de la Nación (AGN)

Archív Ministerstva zahraničí České republiky (AMZV)

Národní Archív České republiky (NAČR)

Památník národního písemnictví (PNP)

6. Seznam příloh

Příloha č. 1: Životopis André Simona

Příloha č. 2: Životopis Lenky Reinerové

Příloha č. 3: Životopis E. E. Kische

Příloha č. 4: Ukázka vybraných stran listu *El Checoslovaco en México*

7. Přílohy

Příloha č. 1: Životopis André Simona⁴³⁶ (27. 5. 1895 – 3. 12. 1952)

André Simone, vlastním jménem Otto Katz, se narodil 27. května 1895 v Jistebnici, okres Tábor. Vychodil obecnou školu, část reálky v Praze, od 4. třídy chodil na reálku v Plzni, pak následoval rok exportní akademie ve Vídni, kde vstoupil do socialistické studentské organizace.

V roce 1913 jednoročním dobrovolníkem v Přemyšlu, jako socialistu jej vyloučili z důstojnické školy. Dne 24. 12. 1914 raněn, po uzdravení dezertoval. Od dubna 1915 po dobu 7 měsíců ve vazbě ve vojenské věznici v Praze. Posléze ještě před vynesením rozsudku trestně poslán na frontu.

V lednu 1919 vedoucí českého oddělení nakladatelství G. G. Vogel Poesneck v Durynsku, jež vydávalo řadu odborných časopisů. Pro vedení stávkou propuštěn. Po půl roce se vrátil do Prahy, kde pracoval u firmy Meva, kovoprůmysl, jako vedoucí korespondenčního oddělení.

V roce 1921 odešel do Berlína jako svobodný novinář, v roce 1922 vstupuje do Komunistické strany Německa. Pracoval v různých novinách. Roku 1927 ředitelem divadla Erwina Piscatora. V roce 1928 vedoucím komunistického nakladatelství Universum. Napsal knihu „Devět mužů v ledu (Expedice generála Nobila na severní pól)“.

V roce 1931 v Moskvě nejdříve jako scénárista u společnosti Mežrabpomfilm, posléze náměstkem ředitele a několik měsíců úřadujícím ředitelem této společnosti. Později korespondentem dvou berlínských komunistických novin *Welt am Bend* a *Berlin am Morgen*. V této době hlavním redaktorem kolektivní knihy „Patnáct železných roků“ chystané k 15. výročí SSSR.

V březnu 1933 poslán Kominternou do Paříže, kde se stal sekretářem komitétu na pomoc obětem fašismu a sekretářem „protiprocesu“ po lipském procesu proti Dimitrovovi v Londýně. Napsal knihu *Dimitrov contra Goering*, hlavním redaktorem „Hnědé knihy proti nacistickému teroru v Německu“, jež mimo jiné odhalovala skutečné žháře Reichstagu. Autor druhé „Hnědé knihy“, hlavní redaktor knihy „Hnědá síť“ (o páté koloně ve světě).

V roce 1935 odjíždí do USA k organizování protinacistické práce, ze které vyšla mezi jinými „Liga proti nacismu“ v Hollywoodu. V roce 1936 se vydal do Španělska, kde zažil Frankovo povstání v Barceloně. Zmocnil se 40 000 dokumentů nacistické organizace ve

⁴³⁶ Zdroj: BARTEČEK, Ivo. *Československý antifašistický exil německého jazyka v Mexiku*. 1. vyd. Ostrava : Repronis, 1999, s. 53-54. Dále: http://www.ivvs.cz/_uploaded/files/43/KatalogSlansky.pdf.

Španělsku (později knižně vydáno pod titulem „Spione und Verschwörer in Spanien“, „Špioni a spiklenci ve Španělsku“). Ke konci roku 1936 založil a řídil „Agence Espagne“, oficiální tiskovou kancelář španělské republiky v zahraničí.

V roce 1937 vedoucím propagandy Španělské republiky v Evropě, pracoval přímo pod vedením ministerského předsedy Negrína. Zároveň zahraničním redaktorem francouzských novin *L'Ordre*. V dubnu 1939 se vydává na přednáškové turné do USA za účelem získání financí pro německé podzemní hnutí. Do Evropy se vrací krátce před začátkem války. Získané peníze v Paříži předává Gerhardovi Eislerovi.

Při vypuknutí války se hlásí jako dobrovolník do československé armády ve Francii, je odveden a určen jako spolupracovník československé informační kanceláře, kde pracoval do konce roku 1939. V té době zatčen, vězněn v koncentračním táboře, po intervenci ministra Georgese Mandela a ředitele *L'Ordre* vypovězen a pod policejním dozorem dopraven na loď do Marseille. V květnu 1940 zatčen v New Yorku, propuštěn po složení kauce, následně zahájeno jeho vypovězení ze země. Aby se vyhnul deportaci, odjíždí koncem roku 1940 za přispění americké spisovatelské organizace do Mexika.

Po dobu pobytu v USA spolupracoval v komunistickém deníku *Daily Worker* a v komunistickém týdeníku *New Masses*, napsal knihu „J'accuse“. V Mexiku vstoupil do Československo-mexické asociace a stal se členem jejího výboru. Prosadil vydávání měsíčníku *El Checoslovaco en México* a založil organizaci komunistů ze slovanských zemí, jejímž byl předsedou. Napsal knihy „Muži Evropy“ a „Ruská bitva“. Hlavním redaktorem „Černé knihy o nacistickém teroru“ vydané pod záštitou prezidenta Beneše, mexického prezidenta Avily Camacha. Třikrát týdně psal o mezinárodní situaci v orgánu odborových organizací Latinské Ameriky *El Popular* a pod pseudonymem do komunistického deníku *La Voz de México*.

V roce 1946 se vrací do Československa. Spolupracovník a posléze redaktor *Rudého práva*. V roce 1946 poslán jako delegát na mírovou konferenci v Paříži. V roce 1948 delegátem na informační konferenci v Ženevě. Poslán jako zpravodaj či na konání přednášek do Paříže, Bruselu, západního a východního Německa, Polska, Jugoslávie, Bulharska. Rovněž profesorem VŠP. Později redaktorem časopisu *Svět v obrazech* a zahraničním komentátorem Československého rozhlasu.

Zároveň byl zvláštním korespondentem těchto časopisů: *Die Weltbühne* (Berlín), *Trybuna Wolności* (Varšava), *Trybuna Robotnicza* (Varšava), *Paralléle* (Paříž), *Neues Deutschland* (Berlín), *Gessellschaft zum Studium der Sowjetunion* (Berlín), *Glas ludu* (Mexico), *Ludové zvesti* (Toronto), *Die Neue Zeit* (Moskva), *Ce Soir* (Paříž), *Svět práce*

(Praha), *Tvorba* (Praha), *Daily Worker* (Londýn), *Pravda* (Moskva), *Literaturnaja gazeta* (Moskva), *Tägliche Rundschau*, *Deutschlands Stimme*, *Österreichische Volksstimme*, *Lluita* (Organo del Partido Socialista Unificat de Catalunya), *Le drapeau rouge* (Brusel), *Robotnecko delo* (Sofia), *Österreichische Zeitung*, *Canadian Tribune*, *Nová doba* (Chicago), *Sovětskoje slovo* (sovětské pásmo v Německu), *Europa Nuova*.

V listopadu 1952 souzen v procesu s Rudolfem Slánským za údajný trestný čin velezrady, vyzvědačství, sabotáže a vojenské zrady. Odsouzen k trestu smrti, který byl vykonán 3. prosince 1952 byl v Praze. Rehabilitován v roce 1963.

Příloha č. 2: Životopis Lenky Reinerové⁴³⁷ (17. 5. 1916 – 27. 6. 2008)

Lenka Reinerová, označovaná za poslední německy píšící autorku z Prahy, se narodila 17. května 1916 v pražském Karlíně v židovské rodině (otec mluvil česky, matka německy). Studovala na německém gymnáziu ve Štěpánské ulici, od roku 1936 pracovala jako novinářka v emigrantském časopise *Arbeiter-Illustrierte-Zeitung*, jež ve 30. letech v Praze redigoval F. C. Weiskopf.

Pro svůj židovský původ a politickou orientaci musela v roce 1939 opustit Československo. Odjela do Francie, kde se přidala ke skupině levicově orientovaných československých emigrantů, v Paříži byla následně internována v ženském vězení a posléze v ženském internačním táboře Rieucros. Odtud se při cestě do Mexika, které díky pomoci přátel udělilo vízum, neplánovaně zastavila v Maroku, kde byla opětovně internována v zajateckém táboře, tentokrát na okraji Sahary. Po útěku z tábora žila několik měsíců v ilegalitě v Casablance. Nakonec se jí podařilo dostat do Mexika, kam přijíždí v polovině prosince 1941. Zde působila jako písařka na velvyslanectví československé exilové vlády, a rovněž jako sekretářka Československo-mexické asociace. V Mexiku se též provdala za jugoslávského lékaře, interbrigadistu a spisovatele Theodora Balka (vlastním jménem Dragutin Fodor).

Během druhé světové války zahynuli všichni její příbuzní (celkem 11 osob). Po konci světového konfliktu v roce 1945 se do Československa nevrátila, ale odjela se svým manželem přes Kanadu do Bělehradu, kde se jí narodila dcera. Do Prahy v roce se vrátila až o tři roky později v roce 1948.

Na začátku 50. let strávila 15 měsíců ve vyšetřovací vazbě v ruzyňské věznici. V 60. letech pracovala jako šéfredaktorka časopisu *Im Herzen Europas*. Po roce 1969 nesměla

⁴³⁷ REINEROVÁ, Lenka. *Čekárny mého života*. 1. vyd. Praha : Labyrint, 2007, s. 100. Dále: REINEROVÁ, Lenka. *Bez adresy*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2001, s. 201-203.

publikovat a živila se proto překlady a tlumočením. Od začátku 80. let začalo její německy psané knihy vydávat berlínské nakladatelství Aufbau.

V roce 1999 obdržela ve Výmaru prestižní vyznamenání Schillerův prsten pro německy píšící spisovatele za zásluhy o německý jazyk a literaturu. V roce 2003 získala Goetheho medaili. Byla iniciátorkou a zakladatelkou nadace pro založení Pražského literárního domu autorů německého jazyka. V roce 2002 se stala čestnou občankou Prahy. Zemřela 27. června 2008 v Praze.

Napsala knihy: *Hranice uzavřeny* (1956), *Ze dvou deníků*, *Ein für allemal*, *Barva slunce a noci* (1969), *Der Ausflug zum Schwanensee* (1983), *Es begann in der Melantrichgasse* (1985), *Die Premiere* (1989), *Sklo a porcelán* (1991), *Das Traumcafé einer Pragerin* (1996), *Mandelduft* (1998), *Zu Hause in Prag, manchmal auch anderswo* (2000), *Kavárna nad Prahou* (2001), *Všechny barvy slunce a noci* (2002), *Vůně mandlí* (2004), *Praha bláznivá* (2005), *Bez adresy* (2006).

Příloha č. 3: Životopis E. E. Kische⁴³⁸ (29. 4. 1885 – 31. 3. 1948)

Egon Erwin Kisch, pražský německý spisovatel a novinář, se narodil 29. dubna 1885 v Praze. Studoval německou reálku, stavební inženýrství na pražské německé technice, germanistiku na pražské německé univerzitě a žurnalistiku na Wredově soukromé Vysoké škole žurnalistiky v Berlíně.

V letech 1906 až 1913 působil jako reportér v pražském německém deníku *Bohemia*. První světovou válku prožil jako rakousko-uherský důstojník nejdříve na srbské frontě a poději ve vídeňském Hlavním válečném tiskovém stanu. Do března 1919 psal pro noviny *Rudých gard*, v červnu 1919 se stal členem Komunistické strany Rakouska.

V letech 1920 až 1921 žil v Praze, kde spolupracoval s listem *Prager Tagblatt* (do něhož psal už před první světovou válkou) a sblížil se s československou divadelní avantgardou kolem E. A. Longena a také s J. Haškem.

V letech 1921 až 1933 působil převážně v Německu, odkud odjížděl na reportážní cesty po světě (SSSR, USA, Čína). V roce 1925 vstoupil do Komunistické strany Německa. V Německu působil jako dopisovatel *Lidových novin* a přispíval do řady dalších tiskovin. Po uchopení moci nacisty a po požáru říšského sněmu v roce 1933 byl jako jeden

⁴³⁸ TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století*. Praha : Paseka, 1999, sv. 2, s. 59-60. Dále: CHURANĚ, Milan, et al. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. 2. vyd. Praha : Libri, 1998, sv. 1, s. 317-318.

z prvních zatčen a byl krátce vězněn gestapem. Po intervenci československých úřadů musel být propuštěn (Kisch nikdy nepřestal být občanem ČSR).

Mezi lety 1933 a 1939 působil střídavě v Praze a v Paříži, v uniformě interbrigadistů byl na frontě španělské občanské války. V prosinci 1939 musel znovu přehnout, tentokrát z Evropy, odkud odchází do USA, posléze se usazuje v Mexiku, kde působil v letech 1940 až 1946. V roce 1946 se již těžce nemocný vrátil do Prahy, kde žil až do své smrti v březnu 1948.

Autorem mnoha děl, od sociálně kritických reportáží z prostředí „lumpenproletariátu“ (Temnou Prahou, 1914; Die Abenteuer in Prag, 1920; Pražská dobrodružství, 1968) dospěl k levicové ideologii (Der rasende Reporter, 1925, česky Zuřivý reportér, 1948). Z 30. a 40. let pocházejí reportáže z častých cest, jež podávají podrobný obraz o jednotlivých zemích a světadílech (Caři, popi, bolševici, 1929; Americký ráj, 1930; Přistání v Austrálii, 1948; Objevy v Mexiku, 1947). Dále autor proslulé komedie Nanebevstoupení Tonky Šibenice (1921), románu Pasák (1914), črt Z pražských uliček a nocí (1911) a kriminalistické studie Pražský pitaval (1931).

Příloha č. 4: Ukázka vybraných stran listu *El Checoslovaco en México*

EL CHECOSLOVACO EN MEXICO

MEXICO, D. F.
ABRIL DE 1944
AÑO III. NUMERO 4

Editor: ING. THEO SCHWARZ
OFICINA: MEDELLIN 128 MEXICO, D. F.
Dirección: Apartado Número 7065

PUBLICADO MENSUALMENTE POR LA ASOCIACION CHECOSLOVACO-MEXICANA
Registrado como artículo de segunda clase, en la Administración de Correos de México, D. F., con fecha 9 de enero de 1943.

NADIE SE NOS ESCAPARA

LA RUSIA SUBCARPATICA EN ESPERA DEL EJERCITO DE LIBERACION

El Ejército Rojo y junto con él las unidades militares checoslovacas que fueron formadas en el suelo de la Unión Soviética, están en las mismas fronteras orientales de la República Checoslovaca, a saber, la Rusia Subcarpática que desde los acontecimientos fatales de 1938 y 1939 está bajo la ocupación húngara.

Los húngaros no se portaron en estas regiones mejor que los alemanes en los países checos. Robaban, pillaban y asesinaban. Aparte de esto destruyeron la vida cultural y suprimieron toda expresión de la independencia nacional del pueblo carpático. En los Estados Unidos se publica el periódico de los ucranianos americanos "Promodsky Flowers" que nos da interesantes datos acerca de la destrucción del sistema educativo en la Rusia Subcarpática. Durante la República Checoslovaca había por ejemplo en total 1,200 escuelas, con 3,000 maestros y 150,000 alumnos.

Bajo el régimen húngaro quedaron solamente 530 escuelas con 750 maestros. De 49 escuelas superiores se quedaron solamente 4 secundarias y 2 escuelas normales. Algunas decenas de maestros fueron internados en campos de concentración debido a sus convicciones democráticas, alrededor de 900 escaparon a Eslovaquia y cerca de 500 lograron escapar a través de Galicia y Bucovina a la URSS. Ahora éstos se están acercando de nuevo a su patria en las filas de las unidades checoslovacas.

La necesidad de las autoridades húngaras de ocupación creció durante las últimas semanas día por día. El ministro húngaro de gobernación ordenó por tanto a los gendarmes para que usaran sus armas sin advertencia. Esta orden se refiere principalmente a las regiones

FELICITACION CHECOSLOVACA A KORNEJCUK

MOSCU, Chs. — El embajador Fierlinger envió una felicitación a A. Kornejckuk que fue nombrado Comisario de Relaciones Exteriores de la Ucrania. Dijo: "Su nombramiento a este puesto importante y responsable será una poderosa ayuda a las relaciones amistosas —y siempre crecientes— entre los checos, los eslavos y los ucranianos. Estoy seguro que su actividad traerá mucho éxito a la colaboración entre la Ucrania, Checoslovaquia y Polonia".

de la Rusia Subcarpática con las ciudades Volove, Jasina, Kolochava, Verecke y las aldeas del distrito de Koshice. A los gendarmes se ordenó que dispararan sin advertir a todos los individuos sospechosos, como también a las personas que no contestan satisfactoriamente a sus preguntas y que tratan de huir.

Los ucranianos en los Cárpatos, —en Checoslovaquia, Polonia y Rumania— contribuyen, conforme a sus posibilidades a los éxitos del ejército rojo en la Ucrania de modo que dañan los medios alemanes de transporte y las provisiones de petróleo, como anunció el día 5 de marzo la Radio Británica. Estos patriotas destruyeron hasta ahora 50,000 toneladas de petróleo, volaron más de 800 puentes y destruyeron alrededor de 2,000 trenes, como anuncia la Radio de Moscú. Aparte de esto destruyeron cerca de 13 grandes destacamentos alemanes y mataron durante todo este tiempo alrededor de 165,000 soldados húngaros.

Después de la exhortación del gobierno checoslovaco a rebelarse en el mes de marzo de 1944 organizaron los cárpatos rusos, checos y eslovacos los destacamentos de combate. Controlan ya todas las regiones de la Rusia Subcarpática.

Conforme a una información que enviaron por medio de la radio a Londres, huyeron ya varios funcionarios húngaros a Hungría. Según un ordenamiento especial andan ahora los policías húngaros y ciertos destacamentos de gendarmes de la Rusia Subcarpática en vestidos civiles, pero la información de los patriotas termina con la frase: "Los conocemos a todos y ni uno solo se nos escapará".

EL HEROE SUMANSKI

DE LAS LUCHAS POR KIJEV

"En las luchas al occidente de Kijev muchos soldados y oficiales checos y eslovacos, antes desconocidos, cubrieron su nombre con la gloria", escribe el corresponsal del Tass, la agencia de información soviética. El general Svoboda recomendó para la condecoración entre otros a dos tiradores, Nicolás Sumanski y al teniente Jorge Petras. Una vez Sumanski y sus hombres anduvieron atacando en tanques. Sumanski estaba en un tanque que dirigía el grupo y llevaba el nombre del héroe de la Unión Soviética, el comandante Jaros. De

¡PROCLAMACION!

La Asociación Checoslovaco-Mexicana recibió con gran entusiasmo la noticia de que la brigada checoslovaca bajo el mando del general Ludvik Svoboda ha cruzado, junto con el glorioso Ejército Rojo la frontera de la República Checoslovaca, colocando la bandera nacional en las cumbres de los Montes Cárpatos.

En este día la fe y esperanza de todos los checoslovacos, que ya no es lejos el día de la liberación de su tierra natal, ha visto la primera etapa de su realización. Expresamos en esta oportunidad nuestra adhesión sincera, completa e incondicional al Presidente Dr. Eduardo Benes, quien dirige tan sabiamente los destinos de Checoslovaquia, intensificando la unión con sus aliados y cimentando la hermandad de todos los eslavos, realizada recientemente por el pacto de amistad y asistencia mutua entre Checoslovaquia y la URSS.

Estamos convencidos que los campesinos y taladores en las montañas carpáticas ya han empuñado sus fusiles y hachas para ayudar en cuanto les sea posible a los soldados del ejército liberador. Sabemos que los pueblos de Slovaquia, Bohemia y Moravia esperan con angustia el acercamiento del invencible Ejército Rojo, que esperan la llegada de las tropas libertadoras para rebelarse, en cada aldea y cada ciudad, para vengarse de las humillaciones y sufrimientos sufridos en los largos años de la guerra y para izar, también en el viejo castillo de Praga, la bandera de la Checoslovaquia libre e independiente.

Nosotros, lejos de la patria, juramos en esta hora solemne, intensificar nuestros esfuerzos para Checoslovaquia y estrechar los lazos de amistad que existen entre los pueblos mexicano y checoslovaco, porque sabemos que México, con su gran Presidente Manuel Avila Camacho, será también después de la guerra nuestro grande y fiel amigo.

ASOCIACION CHECOSLOVACO-MEXICANA

Ing. Theo Schwarz, Presidente; Dr. Oscar Stern; Ing. José Smutny, Vicepresidentes; Dr. Arpad Weissmann, Secretario; Francisco Bergman, Tesorero; Mesa Directiva: Pablo Drucker, Lenka Reiner de Fodor, Dr. Francisco Roth, André Simone, Rodolfo Wurm, Francisco Cejka, Emilio Rod, Jorge Popper, Dr. Alfredo Mandelik.

repente los alemanes que llamaron refuerzos, empezaron a rodear a los tanques. Bajando de ellos empezaron a tirotear a los alemanes con fusiles automáticos para defender a los tanques contra los lanzagranadas. Cuando los tanques pasaron, Sumanski se dio cuenta de que los alemanes preparaban unos cañones camuflados para atacar por atrás.

Habiendo escogido a algunos tiradores automáticos, Sumanski atacó a las baterías alemanas y antes de que pudieran empezar a defenderse, aniquilaron a todos. Al día siguiente entregó Sumanski 7 cañones alemanes al coronel soviético que lo besó y le felicitó por este magnífico acto.

El amigo de Sumanski, el teniente Petras iba al ataque en frente

de su unidad con el grito: "Por Lidge". Hace poco tiempo un destacamento bajo la dirección del teniente Petras tres contra una gran preponderancia alemana de tanques e infantería, haciendo así posible a las unidades rusas el cercar al enemigo de lado, atacarlo por atrás y aniquilarlo por completo.

Una Caja de Tierra Sagrada

El portador de bandera de la Brigada checoslovaca en la URSS conserva junto con la bandera una pequeña caja de tierra de la ciudad ucraniana de Bachmac. En 1918, durante la invasión de la Ucrania por los alemanes, los soldados checoslovacos lucharon al lado de los rusos en Bachmac. Se llevaron a su

(Sigue en la Pág. 3)

UNIDAD DE CHECOS Y ESLOVACOS

Por el Msgr. Jan Srámek,
Primer Ministro del Gobierno Checoslovaco en exilio

Uno de los planes más fundamentales para la humillación de la nación checoslovaca fue el plan alemán de dividir los checos de los eslovacos. Por medio de la traición y violencia Hitler logró hacer nada más lo siguiente: fué incapaz, aun con la ayuda de los traidores en Praga y Bratislava de destruir la unidad checoslovaca, y una frontera que debió dividir las dos partes de la república una de la otra se quedó una frontera artificial: una frontera en el mapa y no una frontera en los corazones de los pueblos. El destino común de la esclavitud y el sufrimiento hará olvidar todas las pequeñas diferencias, y la unidad checoslovaca saldrá victoriosa de esta prueba que le fué impuesta.

Creo que después de esta guerra esta unidad será más firme que antes y que los checos y los eslovacos la cuidarán cuidadosamente. Para nosotros los checoslovacos en el extranjero, esta actitud de nuestros hermanos luchadores en la patria es ya hoy un ejemplo. No se y no quiero adivinar como será reconstruido el país liberado en todo detalle. Pero yo se que castigará el ataque a la unidad de los checos y los eslovacos, y que liquidará sus cuentas con todos los que aun indirectamente hayan ayudado a destruir esta unidad en la patria y en el extranjero. Aquellos que ahora están viviendo su quinto año en la sombra del Palacio Petschek y de llava el Palacio Petschek es el cuartel general de la Gestapo en Praga e llava es el campo de concentración nazi en Eslovaquia no oirán ningunas excusas ni pretextos y tratarán con los traidores del mismo modo en que han sido tratados los condenados de las actividades subversivas en medio de la lucha.

UNA VICTORIA DE LOS PILOTOS CHECOSLOVACOS

LONDRES - Chs.—Un teniente checoslovaco junto con un observador checoslovaco derumbaron hace poco un avión alemán, probablemente un Junkers 88, como comunicó el periódico de los soldados checoslovacos en Inglaterra. "Nase Noviny" (Nuestras Noticias). "El alemán ni se dio cuenta de donde esto llegó", decían los aviadores. "se incendió y despidió en el aire".

EL CHECOSLOVACO EN MEXICO

MEXICO, F. D.
MARZO DE 1943
AÑO II. NÚMERO 3

Editor: ING. JORGE REICH
OFICINA: MEDELLIN 128. MEXICO, D. F.
Dirección: Apartado Número 9050

PUBLICADO MENSUALMENTE POR LA ASOCIACION CHECOSLOVACA-MEXICANA

Registrado como artículo de segunda clase, en la Administración de Correos de México, D. F., con fecha 9 de enero de 1943.

T. G. MASARYK NACIO EL 7 DE MARZO DE 1850

15 DE MARZO

ASI FUE MI PADRE, EL PRESIDENTE MASARYK

Por el Arzobispo de Canterbury

Mi interés especial en Checoslovaquia—como el de la mayor parte de mis compatriotas—tiene su origen en una profunda admiración o hasta veneración por el Presidente Masaryk. Para nosotros, él era el prototipo moderno del filósofo-rey de Platón. Evidentemente Masaryk se esforzaba por erigir un estado de acuerdo con los principios eternos, sin menoscabo de su sentido por la realidad. La veneración por el Fundador-Hombre de estado me llevó al estudio de la historia de su país, hasta que me di cuenta de dos hechos que deben interesar a los cristianos ingleses.

Uno de ellos es la estrecha vinculación de los dos países en el pasado. La doctrina de Juan Huss fué influenciada por Wycliffe. Hubo una conexión entre nuestra familia real y aquel desafortunado rey bajo cuyo cetro Bohemia conquistó independencia por un año. Luego, tenemos la visita de Comenius a nuestro país, y hoy día una alianza estrecha entre ambos países y una esperanza común.

El segundo hecho es un nexo íntimo entre el anhelo checo de la libertad y la convicción religiosa. En los dos países la libertad originó en el concepto de que el hombre debe creer de acuerdo con su conciencia, y la libertad religiosa fué la fuente de la libertad política. Estoy convencido de que sólo en el caso de que tiene sus raíces en la religión, la libertad puede florecer en beneficio de todos.

Actualmente el pueblo de Checoslovaquia está sufriendo una opresión horrible y una de las más feroces tiranías de la historia con la esperanza de poder ver el día en que su libertad espiritual y política se afiancen. No podemos evitar hacer una mención abominable del salvajismo, cuya víctima ha sido este martirizado país. Reconocemos que los sufrimientos infligidos sobre nuestro aliado checoslovaco es una parte del

precio que todos tenemos que pagar—pero que se los cobra con una inmensa crueldad—por una redención del mundo de una reciente rebelión de la barbarie. Queremos que sepan que nuestros corazones laten por ellos y que haremos todo lo posible por abreviar sus penas. Pero si estamos unidos con ellos por una simpatía con sus sufrimientos, con mucha más intensidad estamos unidos con ellos en la esperanza que nos mantiene a ambos a través de este período de las tinieblas: la esperanza de que llegue el tiempo en que ambos países estarán libres para desarrollar su vida en la libertad, la justicia y la paz, en beneficio de sus vecinos.

Que el espíritu de Masaryk viva para siempre en la vida del pueblo checoslovaco, el espíritu que le capacitó a dar a toda la Europa Central un ejemplo de la libertad democrática, el espíritu que le convertirá en el futuro en un dirigente de la marcha de la humanidad hacia la verdadera justicia entre las naciones, justicia con paz, felicidad y buena voluntad.

El C. Secretario de la Defensa Nacional, general de división Lázaro Cárdenas, nos envió gentilmente unas palabras, tan significativas para nosotros, en ocasión del V aniversario de la invasión nazi de Checoslovaquia, el 15 de marzo de 1939.

Al referirme a su correo grama fecha 27 de febrero último, deseo hacerle presente la expresión de mi esperanza porque el pueblo de Checoslovaquia recobre pronto su libertad y su derecho de autodeterminación.

Seguramente que el próximo 15 del actual, al cumplirse el V aniversario de la invasión nazi, encontrará al mundo beligerante en una mejor actitud para luchar por la defensa de la democracia social—que está conquistándose con el esfuerzo de los soldados y de la población civil.

Estoy seguro también de que todos los mexicanos coincidimos en nuestra solidaridad con el pueblo libre de Checoslovaquia, tanto más cuanto que siempre ha unido a los dos pueblos profunda amistad.

Quedo de usted atento amigo y servidor.

LAZARO CARDENAS

EL PRETEXTO DE HITLER

Por el doctor KAREL WENDL, Encargado de Negocios de la República Checoslovaca

El chantaje de Munich, firmado desgraciadamente en 1938 bajo el disfraz de un pacto internacional, con todas sus posteriores consecuencias, cuya primera víctima fué la unidad territorial de Checoslovaquia, está hoy definitivamente juzgado y sepulto.

El primer enterrador de esa impudencia internacional, que en apariencia fué un tratado obligatorio, fué Adolfo Hitler, el mismo autor del tratado, que, violando públicamente en 1939 sus promesas anteriores de garantía, hizo que sus hordas mecanizadas ocuparan Praga y todo lo que quedó de Checoslovaquia después de la mutilación parcial de su territorio en Munich.

La participación inglesa y francesa en el pacto de Munich fué solemnemente desautorizada en agosto y septiembre de 1942 por notas diplomáticas cambiadas entre los representantes de aquellos Estados y el Gobierno checoslovaco. En estas declaraciones el pacto traídor y los compromisos posteriores por los que la inerme Checoslovaquia fué forzada a nuevas cesiones de territorio y, finalmente, a la pérdida de su libertad e independencia, desaparecieron en la nada de la ilegalidad.

Pero aún la afirmación por la que Hitler logró en Munich el consentimiento de las Potencias Europeas para el robo de un tercio del territorio checoslovaco no corresponde a los hechos históricos. La propaganda de Hitler inventó la idea de un pueblo

(Sigue en la página 4)

Por JUAN MASARYK

Secretario de Relaciones Exteriores y Viceprimer Ministro del Gobierno Checoslovaco en Londres

Me acuerdo cómo mi padre evocaba algunos incidentes de su niñez, y entre ellos se me ocurre aquel en el que él, como un muchacho de ocho años, patinaba en un solo patín que él mismo había fabricado. Cuando tenía más de cincuenta años, empezó a patinar por la segunda vez. Me indigné entonces porque después de dos días de práctica patinaba ya en círculos, avergonzándonos por completo.

De niño, mi padre montaba de vez en cuando a caballo, junto con su abuelo, que llevaba caballos al agua. En Ginebra, cuando tenía sesenta y seis años, empezó a montar. Y en la edad de ochenta años fué el mejor jinete—tanto en trote como en galope—de todos los hombres de estado del mundo. Con frecuencia solía yo frenar mi caballo al acercarnos a una zanja, con la esperanza de que mi padre no la atravesara. Pero él la brineaba invariablemente, dirigiendo a su hijo una sonrisa tiernamente despreciativa.

En francés se dice: "les extrêmes se touchent", y mi padre—o, como lo llamaban los revolucionarios checos, "el Papá Masaryk", encontraba un placer en quedarse de vez en cuando sentado conmigo en un silencio completo. Me acuerdo—con cierto orgullo—cómo, habiendo publicado Karel Capek sus "Conversaciones con Masaryk", sugerí al autor que escribiera algo acerca de estos fecundos silencios. El resultado de la comprensión de Capek de esta característica de Masaryk es una gran obra de la literatura checa. Mi profundo y humilde agradecimiento a usted, Karel Capek, por haber traducido en palabras una calidad que es un atributo de verdadera grandeza.

Después de la publicación del "Mein Kampf", mi padre lo leyó luego y lo releyó varias veces. Tres semanas antes de morir, me dijo: "Cómo es posible que los alemanes compren millones y millones de ejemplares de es-

te horrible libro... Hasta allí han caído!" Entonces, la mayor parte de estadistas europeos no conocían aún el "Mein Kampf".

A mi padre le encantaba particularmente visitar Grecia e Italia. Las ruinas griegas lo fascinaban extraordinariamente. Pero, desde la llamada marcha a Roma, en la que su "héroe" Mussolini viajó en un coche-cama, mi padre no tenía más que desprecio por el gángster-dictador de Italia. Solía llamarlo "este asqueroso Muesoleo". Durante una de nuestras visitas a Sicilia, Mussolini causaba al Mar de Sicilia el problemático placer de su presencia. Por supuesto, estaba en un acorazado. No anunció su visita. La primera y la última vez—hasta donde me acuerdo—mi padre tuvo una enfermedad diplomática y no lo recibió. A Hitler lo llamaba desde el principio: "Este salvaje y mal educado imbecil". Advertía el peligro a todos; ¡pero para qué hablar de esto!

Al enfermarse me dijo: "Sabes, Benes me comprende y comprende a nosotros. ¡Trabaja con él!"

La nación checoslovaca, una nación de gente maravillosa y pequeña, comprendió los planes e ideales de mi padre durante la primera guerra mundial, y trabajó con él lealmente durante veinte años. Les digo que Masaryk y Benes ganaron la primera guerra mundial. Benes y todos nosotros ganaremos la segunda. Trabajemos duro, y que desaparezcan las banderas de partidos. Que pueda ser izada de nuevo en el Castillo de Praga la bandera blanca, roja y azul de la República Checoslovaca, libre, democrática, justa, que pertenece al mundo y a Europa.

Acuérdense: un patín, un brinco a través de la zanja y luego, silencio y lucha. Mi padre diría: "Tenemos que ganar. La verdad prevalecerá!"

En este número aparecen mensajes de las siguientes personas:
DR. W. NEUMANN, Ministro de Polonia
M. GARREAU DOMBASLE, Delegado del Com. Nac. Francés.
DR. SP. MARKIS, Cónsul General de Grecia
YUGOESLAVIA LIBRE
Comité Federado de Checoslovacos, Griegos, Poloneses y Yugoslavos

Czechoslovak General Consulate,
1790, Broadway,
New York City, EE. UU.

EL CHECOSLOVACO EN MEXICO

MEXICO, D. F.
ABRIL 10 DE 1943
AÑO II. NUMERO 4

Editor: ING. JORGE REICH
OFICINA: MEDELLIN 128. MEXICO, D. F.
Dirección: Apartado Número 9050

PUBLICADO MENSUALMENTE POR LA ASOCIACION CH. COSLOVACO-MEXICANA
Registrado como artículo de segunda clase, en la Administración de Correos de México, D. F., con fecha 9 de enero de 1943.

CAIDOS POR LA PATRIA HABLA EL CORONEL SPANIEL, NUEVO LA BOHEMIA ETERNA AGREGADO MILITAR CHECOSLOVACO

Las siguientes personas, en el llamado "protectorado" de Bohemia y Moravia, han sido ejecutadas por los nazis entre el 1 y 12 de marzo:

1. DE MARZO: Josef Boháček, Viktor Tichopaš, Alfred Broneck.
- 3 DE MARZO: Oskar Loewenstein, Václav Drda, Josef Matej, Bedřich Krcák, František Trnka.
- 5 DE MARZO: Metoděj Simek.
- 9 DE MARZO: Josef Zelenka, František Schuster, Josef Jorák.
- 11 DE MARZO: Miroslav Lorenc, Ota Ludvík.
- 12 DE MARZO: Leopold Bures, František Macháček, Josef Janda, Jaroslav Továrek, Václav Pavlík, Otakar Smrčka, Miloslav Václavík, František Škopal, František Jetenský, Karel Váňa.

HONOR A SU MEMORIA!

Aún no se comprende por completo el Terror Nazi

Al entrevistar a cuatro típicos ciudadanos americanos un reportero del "Detroit Free Press", les preguntó lo que pensaban sobre las atrocidades alemanas. Como William Shirer, autor del "Berlin Diary" (Diario de Berlín), informa en el "New Herald Tribune", tres de los cuatro ciudadanos—un oficial de la marina, un empleado y un ama de casa—estaban seguros de que los actuales informes acerca de las atrocidades nazis se parecían a los que oíamos en la primera guerra sobre los alemanes, y que por tanto no eran auténticos. El oficial dijo: "El público sabe ahora que estas historias no fueron verdaderas y lo mismo se sabrá acerca de las que escuchamos hoy". El razonamiento del empleado era semejante. El ama de casa fundó su opinión de que no todas las historias acerca de los nazis son verdaderas en "lo que supimos después de la guerra pasada". "Entonces—explicó ella—nos dijeron que los alemanes bayoneteaban a los niños en Bélgica, pero el público supo después de

(Sigue en la Pág. 4)

El 22 de marzo de 1943 llegó de Washington el coronel Oldřich Spaniel, el nuevo agregado militar checoslovaco en México. La última vez lo vi en París algunos días antes de estallar la guerra. Luego se fué a los Estados Unidos para alentar a los checoslovacos americanos con el fin de que entraran al ejército de voluntarios checoslovacos en el extranjero. De París salió el coronel Spaniel vestido de civil, en la estación de México llegó—alto, alegre, con una sonrisa juvenil—en el uniforme del ejército checoslovaco que había vuelto realidad. Para nosotros los checoslovacos, una realidad gloriosa. Con mucha amabilidad aceptó una entrevista para los lectores de "El Checoslovaco en México", que en seguida transcribimos:

1. ¿Qué puede decir usted del Ejército checoslovaco en el extranjero y de su participación en los frentes?

El Ejército checoslovaco en el extranjero fué constituido al estallar la guerra de checoslovacos, que habían huído al extranjero después de la ocupación de Checoslovaquia o que vivían en el extranjero ya antes de la guerra. Fué organizado en Francia como un ejército independiente que era una continuación del ejército en la patria. La continuidad del Ejército checoslovaco no fué, por tanto, interrumpida por la ocupación de la República Checoslovaca.

LA BATALLA DE FRANCIA

En Francia se constituyó inmediatamente desde el principio nuestro ejército terrestre, pero los aviadores siguieron siendo incorporados, hasta abril de 1940, a las unidades aéreas francesas. Sólo poco antes de la caída de Francia se logró formar unidades independientes también para los aviadores checoslovacos.

Al invadir los alemanes a Francia en la primavera de 1940, las unidades terrestres checoslovacas fueron enviadas a la batalla del río Marne. Retrocedían juntas con el Ejército francés bajo la arrolladora presión de los ejércitos alemanes hacia el sur y lucharon en todas las batallas de retirada hasta la firma del armisticio. Una participación especialmente gloriosa tuvieron nuestros batallones en la batalla del río Grand Morin y Loire.

Circunstancias particulares, en las que los soldados checoslovacos tuvieron que pelear, fueron la causa de nuestras considerables pérdidas. Es conocido el que declararon los alemanes, que ejecutarían a todo checoslovaco apisionado y así los checoslovacos tuvieron que luchar hasta la última gota de su sangre. Hasta en los casos en que las cercanas unidades francesas se habían ya rendido, las unidades checoslovacas frecuentemente amenazadas de ambos lados, no sólo tenían que forzar su camino hacia el sur, a través el territorio ocupado por las tropas alemanas que querían cortar la retirada a nuestras unidades sino que también pasar por las masas del Ejército francés en fuga y de los refugiados civiles. Aunque la situación era extraordinariamente difícil y muchas veces parecía casi catastrófica, los regimientos checoslovacos lograron retirarse al sur y aunque con pérdidas lograron mantener la integridad de sus formaciones, para ser evacuados a Inglaterra. Es imposible mencionar aquí numerosos actos heroicos tanto de formaciones enteras de nuestro ejército, como de individuos. El número de estos gloriosos actos es tan elevado, que siempre enriquecerá la tradición de nuestro ejército.

Batala de los Checoslovacos en el Frente de Rusia

MOSCU.—El boletín soviético de medianoche del 2 de abril, elogia a la unidad checa por "sus venturosas operaciones" y declara que a las órdenes del coronel Svoboda, en combate noche y día, sacrificando la vida, repelió un ataque de 60 tanques enemigos y de un contingente de infantes armados de rifles automáticos.

"Como resultado del encuentro", añade el parte, "descompusieron o quemaron 19 tanques alemanes y mataron aproximadamente a 400 alemanes con rifles automáticos".

Otro destacamento de la unidad militar checoslovaca, al decir del alto mando soviético, destruyó 3 tanques y causó muchas bajas al enemigo, "habiendo dado cima a la tarea que le señaló su comandante".

La participación de nuestros aviadores en la batalla de Francia fué en verdad gloriosa. Sea en máquinas muy viejas o hasta con equipo insuficiente nuestros aviadores pelearon con tanto éxito, que la proporción de nuestras pérdidas en las batallas aéreas es 1:6. Por cada checoslovaco caído hubo seis aviadores alemanes muertos.

LA BATALLA POR INGLATERRA

Después de su evacuación de

Francia, nuestro Ejército fué concentrado de nuevo en Inglaterra y sus unidades terrestres fueron transformadas aquí en formaciones motorizadas. Hoy día son de las mejor equipadas y preparadas unidades, que tan sólo esperan la orden a cualquier acción, en cualquier parte del Continente Europeo.

Los aviadores checoslovacos en Inglaterra inmediatamente después de su llegada de Francia, fueron agrupados en unidades independientes, tanto de caza como de bombardeo, y, aparte de esto, numerosos pilotos nuestros están colocados en unidades aéreas británicas. Se trata en su totalidad de pilotos expertos, que habían sido la crema de la aviación europea ya mucho antes de la guerra. No es sorprendente, por tanto, que su participación en la batalla de Inglaterra fué tan sobresaliente. Es conocido que la culminación de esta batalla aérea, la más grande de la Historia, tuvo lugar el 15 de septiembre de 1940, cuando fueron abatidos sobre el territorio inglés más de 200 aviones alemanes en un solo día. Los checoslovacos y los polacos pelearon aquel día con tanto éxito, que el mismo primer ministro Churchill—en la carta que envió al secretario de la aviación Sinclair—acentuó las extraordinarias cualida-

des bélicas de estos dos pueblos eslavos, que participaron con tanto éxito a la victoria en la crisis más grave del imperio británico.

También los aviadores checoslovacos de bombardeo han participado desde su llegada a Inglaterra en todas las acciones y no hay una sola ciudad alemana en cuyo bombardeo no hayan participado checoslovacos. Esto es lo que se puede decir en pocas palabras, del Ejército checoslovaco que surgió en

(Sigue en la Pág. 3)

Por el profesor ZDENEK NEJEDLY

El profesor Zdenek Nejedly, que celebró el 10 de febrero sus 65 años de edad, es uno de los más prominentes sabios checoslovacos. Era catedrático de la musicología en la Universidad de Praga, historiógrafo y crítico, autor de numerosos libros (entre ellos las biografías del compositor Smetana y del Presidente Masaryk), y miles de artículos, magnífico orador tanto para pequeños círculos intelectuales como para manifestaciones de masa. Después de la ocupación de Checoslovaquia por los nazis fué arrestado; logró, a la edad de 61 años, escapar y llegar a la Rusia Soviética a través de Polonia. Hoy día es profesor de la etnología en Moscú y vicepresidente del Congreso Paneslavo.

La literatura checa, como también el teatro checo, fué siempre un maestro de la nación, tanto de las masas, como de los intelectuales. De las obras de sus escritores, los checos aprendieron su historia, la naturaleza y el carácter de su pueblo. Pero más instructivo de todo eran las descripciones de la lucha de los checos contra sus enemigos, los agresores alemanes. Cuando los hitleristas ocuparon a Checoslovaquia, trataron de consolidar su dominio por medio de una persecución salvaje de los checos y de su cultura nacional. Prohibieron las obras de sus escritores y artistas más prominentes. Se empezó una campaña contra la obra clásica de Palacky, La Historia del pueblo checo, en la que el gran historiador subrayó la idea de que el fundamento de la historia checa era la democracia. Libusa, la ópera nacional de Smetana, que expresó una profunda fe en la decisión y la inflexible determinación del pueblo checo, fué prohibida, mientras que las novelas históricas de Jiráček, el bardo de la lucha checa contra los conquistadores alemanes, fueron eliminadas de las escuelas y bibliotecas. Los nazis impusieron un control estricto de las obras de política de la Checoslovaquia moderna, a quienes odiaban. La

(Sigue en la Página Cuatro)

HABLA EL CORONEL SPANIEL, . . .

(Viene de la plana)
el suelo francés y que está concentrado actualmente en Inglaterra.

EN LOS DESIERTOS DE AFRICA

Pero los checoslovacos pelean también en otros frentes. Tenemos una unidad en el África Septentrional, que surgió del mismo modo como nuestro Ejército en Francia. Su participación en la guerra, dentro del 8o. ejército inglés (general Montgomery), es igualmente gloriosa, como la participación del ejército checoslovaco en las batallas por Francia. Esta unidad checoslovaca, junto con los polacos y los austriacos, defendió y salvó a Tobruk durante su sitio por el Ejército alemán del Mariscal Rommel. Conforme a las declaraciones de altos comandantes británicos, los checoslovacos cumplieron ejemplarmente con todos sus deberes. Es natural que en estas duras batallas nuestras pérdidas fueran considerables. Pero no sólo en Tobruk, sino también en otros sectores de los frentes africanos intervino esta unidad. Entre otras cosas participó también en la ocupación de Syria junto con los ejércitos británicos.

EN EL FRENTE RUSO

Otra unidad checoslovaca es un grupo que ha sido designado para la Unión Soviética y que, como ha comunicado recientemente la prensa, salió al frente. Actualmente lucha al lado de los ejércitos soviéticos contra los alemanes.

Esta unidad consiste, como también las unidades arriba mencionadas, de los que huyeron de su patria con el único propósito de pelear por la libertad de su nación. Todas estas unidades checoslovacas en Inglaterra, en el África Septentrional y en la Rusia Soviética se encuentran bajo el mando del general S. Ingr, que es el ministro checoslovaco de la defensa nacional y miembro de nuestro Gobierno con la sede en Londres.

2. ¿Qué piensa usted de la resistencia del pueblo checoslovaco en la patria?

El pueblo checoslovaco nunca ha estado tan unido como hoy bajo la cruel presión alemana. La prensa mundial ha reproducido noticias acerca de millares de ejecutados o asesinados en los campos de concentración y es en realidad característico, de que se trata de militantes de todos partidos políticos, sin excepción alguna y de representantes de todas las clases y ocupaciones. Entre los ejecutados encontramos nombres de desconocidos obreros, campesinos y estudiantes, como también nombres de conocidos generales, oficiales de todas las categorías, sabios de fama mundial, representantes de administración pública, comercio, industrias, prominentes médicos, abogados, ingenieros, etc. Resulta a la vista que los alemanes no han retrocedido ante represalias crueles contra los artistas, tanto de la pluma, como del pincel, como también contra aquellos que seguramente nunca estu-

vieron políticamente activos. Es evidente que el pueblo está espiritualmente unido y que a los asesinos alemanes les importa solamente debilitar esta maravillosa resistencia por medio de la exterminación absoluta de los intelectuales. Lo que no ha sido logrado en el curso de doce siglos, no se puede lograr tratándose de un pueblo con una vida política tan rica y con tradiciones tan fuertes en la época actual, cuando el respaldo moral del mundo civilizado es tan vigoroso. Es enteramente imposible exterminar a un pueblo con una tradición tan rica. Todo este furor de la bestia nazi comprueba solamente que la digna y vigorosa resistencia del pueblo checoslovaco, la vuelve más y más nerviosa.

Sabemos que el pueblo no sucumbirá. Pero conociendo la inmensidad de los sacrificios que estos indefensos tienen que aportar en pro del derecho y la libertad, tenemos el único deseo de que esta guerra no se prolongue inútilmente y de que esta tremenda presión alemana sea rota tan pronto como sea posible por un esfuerzo unido en todos los frentes del mundo.

3. México es el primer país latinoamericano en que ha sido nombrado un agregado militar checoslovaco. ¿Qué importancia concede usted a esta decisión?

Lo considero como un sumo honor el que he sido designado para México, a saber, para el primer país latinoamericano, como el primer agregado militar checoslovaco. Hasta ahora Checoslovaquia no ha tenido ningún representante militar en estos países.

No necesito acentuar el hecho de cuántas simpatías gozaba México siempre en el pueblo checoslovaco y cuán grande apoyo moral también para el pueblo en la patria es esta consolidación de nuestras relaciones diplomáticas con la democracia latinoamericana más vieja. Nuestras simpatías hacia México existen desde hace mucho tiempo. En particular llamo la atención a la época de nuestra lucha para la libertad. Teníamos en México un ejemplo, ya que México fué el primer país que se había libertado de un soberano Habsburgo. Nosotros luchamos contra los Habsburgos durante 300 años y en la primera guerra mundial, después de innumerables sacrificios sacudidos por fin este yugo que no era menos pesante que el yugo nazi. El enemigo común contra el que luchamos, fué seguramente una fuente de nuestras profundas simpatías mutuas.

Checoslovaquia honra en el pueblo mexicano un pueblo amante de la libertad, sumamente justo y tolerante en cuanto a la religión y la opinión política. El pueblo checoslovaco no olvidará nunca que en su mayor desgracia, cuando su país fué atacado por las hordas hitlerianas, el noble pueblo mexicano dio respaldo con toda su fuerza moral al pueblo checoslovaco, ofreciéndole su mano en la hora más dolorosa. Muchos de nuestros refugiados, que encontraron aquí una recepción verdaderamente fraternal, se acordarán toda su vida de esta hospitalidad ejemplar que les fué brindada. Nunca olvidaremos esta

ayuda que nos fué ofrecida en nuestra desgracia.

Checoslovaquia es un país de una gran cultura artística y los checoslovacos tienen una curiosidad siempre viva en asuntos culturales. La gran cultura tradicional de México fué siempre objeto de admiración y estudio de nuestros prominentes conoedores de arte y también desde este punto de vista nuestras simpatías hacia el gran pueblo mexicano se reforzaban.

Tengo la fe en que estas relaciones, empezadas en la época de nuestra lucha común contra los alemanes, seguirán profundizándose e intensificándose en beneficio de ambos pueblos nuestros.

4. ¿Qué piensa usted de Checoslovaquia en la Europa postbélica, respecto de su situación geográfica y su estructura política?

Esta pregunta me fué puesta ya varias veces en numerosas ocasiones en los Estados Unidos, como también aquí. Es necesario tener en cuenta que Checoslovaquia fué un Estado moderno y progresista, que había solucionado sus problemas sociales con pleno éxito, pudiendo compararse Checoslovaquia solamente a Nueva Zelanda. Nuestra constitución fué formulada según el modelo americano y toda nuestra vida pública fué impregnada de las grandes ideas de célebres humanistas checos. Las ideas de Hus, Comenius, Havlicek, Palacky y Masaryk fueron incorporadas en nuestra vida moderna y llevadas a la práctica. La tolerancia religiosa y racial en mi patria fué tomada como ejemplo.

No queremos otra cosa que libertar a la vieja Checoslovaquia y además mejorar todo lo que no pudo completarse en los breves 20 años de la vida independiente. Estoy convencido de que lograremos y de que Checoslovaquia con su alto nivel cultural (uno de los menores porcentajes de analfabetismo en todo el mundo) y con sus buenos recursos materiales, que ofrece la tierra, será nuevamente un importante factor en la gran familia de los pueblos libres. Como siempre, también en el futuro nos esforzaremos por una colaboración absolutamente leal con todos nuestros vecinos. Nuestra consigna es: Checoslovaquia Libre en la Europa Libre. Y creo que este ideal no requiere ni unas explicaciones especiales. Queremos ser dueños de nuestros destinos y no pedimos nada a nadie. Deseamos realizar aquellas formas de nuestra vida que no contradigan el espíritu, la tradición y la voluntad del pueblo checoslovaco, amante de la libertad.

El coronel Spaniel estuvo paseando por la oficina durante nuestra entrevista. Ahora se paró cerca de la ventana mirando silenciosamente la tranquila y soleada calle, en la que se encuentra la legación checoslovaca. En el frente africano y ruso, en el aire sobre Alemania está luchando la flor del pueblo checoslovaco. De repente se volvió: "Eso es todo lo que puedo decir acerca de nuestros muchachos". Me aprieta la mano y sale rápidamente.

El más Joven de los Volcanes

Por Egon Erwin Kisch.

Yo no conozco la psicología de los volcanes. Acaso no está el recién nacido volcán decepcionado porque en vez de introducir un reinado de terror y desencadenar un pánico se ha convertido en un objeto de curiosidad, de negocios y de la sensación? No puede haberlo esperado porque en toda la experiencia de volcanes no ha sucedido semejante cosa: Se le cuelga un micrófono delante de su nariz y él tiene que toser y tronar para los radio escuchas del continente. Delante de su nariz se le pone una cámara fotográfica y cada vista, sea de perfil o de frente, la ofrece a los suscriptores de las revistas ilustradas del mundo. Se le pone una cámara cinematográfica delante de su nariz y como espata y escupe como se mueve sin intención o intencionalmente—espata y escupe y se mueve para todo el público cinematográfico de la superficie de la tierra, perforada caprichosamente por él.

Aparte de esto acecha la ciencia, lo observa, lo escucha, le siente el pulso y le mide la temperatura. Cuantas veces bovista, la marcha de su digestión—apenas hecho, ya entra en tablas. En qué tranquilidad se ha llevado acabo todo esto abajo en el vientre de la madre tierra!

En la colina al norte del volcán, que he subido hundíendome hasta las rodillas, los sabios han construido sus tiendas de campaña. Su jefe se llama Teodoro Flores, director del instituto geológico, amo de todos los volcanes, que abundan en México. Esto no impide, que los periódicos hablen de un "tal Flores que se porta como un pelado", puesto que no ha dado ningunos informes a los reporteros. Teniéndolo en cuenta pasó por su inhospitalaria tienda bañado en sudor, pero friamente.

Pero dos estudiantes que me conocen me han visto. Vienen corriendo en el momento en que el oscurecer les deja libres, del servicio para ayudarme.

Me cuentan la historia del enfermo y el estado y el diagnóstico de su inquieto paciente. Hasta se sabe la profundidad en la que nació: 32 kilómetros. Esto se sabe porque todo el material arrojado pertenece al pliceno. La capa más joven que se encuentra en esta profundidad. La temperatura ahí abajo asciende a 1100 grados. Pues en esta temperatura se derriten los basaltos asemejándose al chicharrón. La escoria alrededor del volcán cubre dos kilómetros cuadrados y se mueve diariamente con la lentitud de 10 metros hacia fuera y 90 ctns. hacia arriba. En estos bloques se supone que hay 4 hasta 5 por ciento de hierro.

En lo referente al cono del volcán, aquí se desarrrolla maravillosamente desde la hora de su nacimiento. Desde ayer creció en 4 metros y medio, hoy mide 222 metros. Su base es un círculo geométricamente casi perfecto de 1500 metros diámetro y el diámetro de la cúspide asciende a 150 metros. Las vertientes bajan en el ángulo de 35 grados.

"¿Y la bandera, compañero?"

"¿Te refieres a la fumarola? Su altura varía, pero asciende aproximadamente a mil metros en promedio. Arroja piedras y cenizas hasta 600 metros de altura. La roca más grande media 4 metros cúbicos".

Luego me cuentan que se trata de un volcán auténtico de lo que nunca he dudado. Que no me imagine que es una mera extrusión, un enderezamiento del suelo que es frecuentemente producido por terremotos y que puede también arrojar fuego, cenizas y piedras. Se trata del más joven volcán del mundo después de que nació el Jorullo.

Haití Celebra la Memoria de los Estudiantes Mártires Checos

PORT-AU-PRINCE, Ch.—Hasta ahora llega la noticia de una gran manifestación que tuvo lugar el 17 de noviembre de 1942 en la capital de la República de Haití, Port-au-Prince, en la memoria de las víctimas estudiantiles de Praga. El Presidente de Haití envió a esta manifestación un telegrama caluroso y se hizo representar por el Subsecretario de Estado. Estaban presentes numerosos miembros del Gabinete, como también del Cuerpo Diplomático. M. Pierre Lisinaud, Director de la Escuela Nacional de Derecho, fué el orador principal. Esta manifestación estudiantil que se caracterizó por palabras muy conmovedoras y cordiales, fué una prueba de la solidaridad internacional de todos los estudiantes democráticos del mundo, como se puede leer en el simple informe publicado en el diario "Les Nouvelles de Port-au-Prince".

Rogamos a Ud. Haga Circular este Periódico Entre sus Amistades

EL CHECOSLOVACO

MEXICO, D. F.
MAYO 10 DE 1943
AÑO II. NUMERO 5

EN MEXICO

Editor: ING. JORGE REICH
OFICINA: MEDELLIN 128, MEXICO, D. F.
Dirección: Apartado Número 9050

PUBLICACION MENSUALMENTE POR LA ASOCIACION CHECOSLOVACO-MEXICANA
Registrado como artículo de segunda clase, en la Administración de Correos de México, D. F., con fecha 9 de enero de 1943.

EL PRESIDENTE BENES EN AMERICA LA PRIMERA BATALLA DE LOS CHECOSLOVACOS EN LA U. R. S. S.

Desde hace mucho tiempo se habla en la prensa de la visita del Dr. Eduardo Benes, Presidente de la República Checoslovaca, a los Estados Unidos. Dentro de pocos días este plan se realizará. Mientras este periódico está en la imprenta, el Dr. Benes ya es huésped de la Casa Blanca en Washington.

El Dr. Benes es uno de los personajes aliados más prominentes que moran en esta guerra en Londres. Su larga experiencia en la política internacional—antes de su presidencia era durante largos años ministro de Relaciones Exteriores, seis veces era Presidente del Consejo de la Liga de las Naciones en Ginebra, una vez fué presidente de la Liga—y su correcto juicio sobre muchos aspectos de la situación actual, le dan a sus discursos un carácter muy especial. Escritores, políticos, periodistas y estadistas le piden frecuentemente que les analice la situación. Sus conceptos políticos se distinguen siempre por su objetividad, su claridad y un ferviente amor de la verdad. El Dr. Benes odia la exageración propagandística. Aplica este principio también en sus discursos transmitidos por la radio a sus compatriotas en la patria ocupada. En los últimos años, antes de la guerra, trató de formar un frente de paz de los países democráticos contra las potencias totalitarias. En esta guerra trabaja incansablemente en el fortalecimiento de relaciones interaliadas, la consolidación del bloque democrático.

De la capital británica llegara al corazón político de los Estados Unidos, de donde—después de una corta visita a los ejércitos checoslovacos en el Canadá

—irá a Moscú. Este viaje a los centros de los Estados Mayores Aliados es una manifestación importantísima de la actividad del Dr. Benes, que dedica todas sus fuerzas no sólo a la liberación de su propio país, sino tam-

bién a la lucha mundial contra el enemigo común. La llegada del Dr. Benes al Hemisferio Occidental es un acontecimiento trascendental no sólo para los checoslovacos en

América, sino también para toda la opinión pública democrática, para toda la opinión aliada. No conocemos el tema concreto de sus conferencias en los EE. UU. y la U. R. S. S. Pero estamos seguros de que su viaje contribuirá considerablemente a la preparación de una paz justa y duradera y que servirá a la lucha y al futuro mejor de todos nosotros.

Por LENKA REINEROVA

Ya en la primera guerra mundial lucharon los checoslovacos en el suelo ruso. En la histórica batalla de Bachmac los ejércitos revolucionarios se defendieron junto con ellos contra los agresores alemanes. Al declararse la República Checoslovaca independiente, las autoridades soviéticas dieron a los soldados checoslovacos todas las facilidades para que éstos regresen a la patria liberada. En su diario de esta época T. G. Masaryk, fundador y primer Presidente de Checoslovaquia, escribe: "El 26 de mayo (1918), telegrafíó el comisario de Moscú a los sovieta locales que los checoslovacos no deben ser considerados como una unidad armada, sino como ciudadanos libres de armas para la defensa contra los contrarrevolucionarios. Y agregó: El Consejo de los comisarios del pueblo desea que se les otorguen todas las facilidades en el territorio ruso. El nombre de este comisario fue Stalin".

La amistad del pueblo checoslovaco y ruso, sellada con la sangre derramada en común, es duradera. Después de la ocupación de Checoslovaquia por los nazis millares y millares de hombres capaces de llevar armas huyeron de la República para formar en el extranjero un nuevo ejército checoslovaco. La mayor parte de ellos se escapó a través de Polonia. Cuando en septiembre de 1939 los ejércitos alemanes invadieron a Polonia, en su territorio se encontraba aún un número considerable de refugiados checoslovacos. El camino hacia el Occidente estaba cerrado por divisiones blindadas. El camino hacia el Oriente estaba libre. Es conocido el caso de un grupo de 800 personas, que bajo la dirección del antiguo senador checoslovaco Zmrhal, marcharon día y noche hacia el Oriente, en condiciones muy difíciles y con el enemigo en la espalda. Hasta un día que cho-

caron con una división de tanques del Ejército Rojo. Ahí se terminó su huida.

El 20 de septiembre de 1941 los representantes de Checoslovaquia y de la Rusia Soviética firmaron un convenio militar y desde este momento se empezó energicamente con la organización de la "Unidad Checoslovaca militar en la Unión Soviética", como es su título oficial. El comandante de esta unidad es el coronel J. L. Svoboda, que ya en la primera guerra mundial se pasó del ejército austro-húngaro al ruso. Con la ayuda del Ejército Rojo los soldados checoslovacos fueron equipados con el mejor armamento, entre otras cosas cañones antiáereos.

"El ejército de los doctores", es el apodo de nuestra unidad militar en la Unión Soviética, ya que allí se encuentran los mejores ingenieros, profesores y maestros. En sus filas pelean también mujeres checoslovacas, como enfermeras, doctoras, etc. Al liberar el Ejército Rojo Stalingrado los soldados checoslovacos pedían al coronel Svoboda que los incorporara a la lucha activa. El período del entrenamiento fué abreviado y el 30 de enero de 1943 partió nuestra unidad militar hacia el frente. Podemos ser orgullosos de que los checoslovacos forman la única unidad aliada que lucha al lado del famoso Ejército Rojo contra los odiados enemigos nazis.

Sobre la primera batalla de la unidad checoslovaca en la Rusia actual escribió el gran escritor soviético Fadejev un detallado artículo en el diario "Pravda". Cuenta el heroísmo del teniente Otakar Jaros. Este era comandante de un pequeño grupo de soldados que se enfrentaban al impacto de los tanques alemanes. Cuando la situación parecía perdida, el coronel Svoboda telefonó a Jaros: "¿Es posible una retirada?" "No nos retiraremos", contestó Jaros. Resistió con sus soldados y aisló a la infantería alemana de sus

(sigue en la página 3)

Hace un año murió el verdugo de Europa

El 27 de mayo de 1942, en una calle de Praga, sonaron unos tras otros, varios disparos. En un elegante coche del ejército alemán se desplomó un joven y alto hombre en el uniforme de la Gestapo, cuyo nombre civil era Reinhard Heydrich y al cual todo el mundo civilizado lo llamaba el verdugo de Europa.

"Si Heydrich muriese a consecuencia del balazo que le disparó un exaltado patriota checo el día 27 en la carretera de Praga a Ber-

lín", escribía entonces la gran revista mexicana "Tiempo", "la Alemania nazi padecería una pérdida equivalente a cuatro o cinco generales de los más conspicuos y a un par de divisiones blindadas por lo menos".

Una semana después, el 4 de junio, murió Heydrich en el castillo de Praga.

Los nazis prometieron una recompensa de 10 millones de coronas checas a quien lograra capturar al autor del atentado, el cual

logró huir. Pero nunca se supo quién mató a Heydrich.

El Gobierno Checoslovaco en Londres tiene una lista de más de 1750 nombres de personas que son las víctimas de la venganza nazi. Entre ellos se encuentran ancianos, niños y varios centenares de mujeres. Pero el matador no fué capturado.

En su ciego furor las bestias nazis destruyeron y aniquilaron dos aldeas checas: Lidice y Lezaky. Lidice se convirtió para todo el

mundo libre en un símbolo de heroísmo y devoción de combatientes desconocidos. No fué exterminada, sino al contrario, eternizada.

Heydrich, el espanto de la Europa dominada por los nazis, fué matado cuando ordenó que se enviara a la juventud checoslovaca a las trincheras alemanas en el fren-

te ruso. Un año después de su muerte se encuentran unidades enteras de héroes checos en las trincheras rusas, pero del lado soviético. Y estos checoslovacos vengarán mil veces los crímenes que los sucesores de Heydrich cometen en sus inocentes e indefensos paisanos en la patria oprimida.

COMO SE VIVE HOY EN LOS SUDETES

Por F. C. WEISKOPF

Una comunicación de Londres, publicada hace poco tiempo en los grandes periódicos de Nueva York, hablaba de un cambio de notas entre los gobiernos británico y checoslovaco. "El señor Eden, en nombre del Gobierno británico", decía, "declaró que el convenio de Munich sería en el futuro considerado como nulo y que el Gobierno de Su Majestad en los Reinos Unidos no reconocería ningún cambio territorial causado por este convenio. Esto se refiere principalmente a la versión de los Sudetes en 1938".

¡Los Sudetes en 1938! Fué allí de donde salió la chispa que diez meses después causó el gran incendio europeo en las planicies de Polonia.

Me acuerdo de un día que pasó en mayo de 1938 en Eger, donde Konrad Henlein, el hombre de Hitler en los Sudetes, tenía su centro. Yo había llegado a Eger con dos amigos, periodistas de París y Londres. La ciudad estaba tensa. Gendarmes checoslovacos que patrullaban la frontera habían matado a dos guardias de asalto de Henlein al tratar éstos de cruzar ilegalmente la frontera para traer armas de un almacén nazi del Reich. Bajo la presión de Chamberlain y Daladier y de sus propios apaciguadores el Gobierno checoslovaco permitió que el partido de Henlein organizara una manifestación funeraria en honor de estos dos hombres. Las calles eran cerradas a los guardias de asalto de Henlein, que marchaban con paso de ganso sobre la plaza principal al son de las marchas militares prusianas y de canciones nazis. Esto era el presagio de acontecimientos futuros y millares de gentes amontonadas en las calles y las plazas de Eger lo tomaban así. No eran todos nazis. En los Sudetes la mayor parte de los participantes en los mítines y los desfiles del partido de Henlein eran personas que siempre seguían al más fuerte. Pero cuando vieron que los guardias de asalto desempeñaban el papel de la policía y que el pequeño Fuehrer tenía a su lado representantes del gran Fuehrer, todos levantaron sus brazos en el saludo nazi y gritaron: "Un pueblo, un Reich, un Fuehrer!"

"Están borrachos", dijo mi amigo inglés, cuando salíamos de la ciudad. "No", contestó el francés, "están de nuevo en marcha como lo estuvieron en 1914".

Hoy día, cuatro años después de la "liberación" de los Sudetes, todavía están en marcha. ¿Pero adónde les ha llevado la marcha? ¿Cómo se vive en los Sudetes en 1942-1943? ¿Qué es lo que piensa la gente de Eger, de Reichenberg y Troppau? ¿Les gusta formar parte del magno imperio alemán de Hitler?

No es fácil llegar a una imagen exacta de la situación en el territorio de los Sudetes en este cuarto año de guerra. La censura nazi dedica atención especial a las noticias relativas al verdadero estado de cosas en las llamadas regiones liberadas: Austria, la región del Saar, Danzig y los Sudetes. Una o tiene

que combinar elementos de las cartas que logran cruzar las fronteras, de los folletos y hojas en mimeógrafo de la oposición ilegal que llegan a Suecia y Suiza, de las emisiones de la emisora clandestina de los llamados Sudetes Libres, que se puede escuchar en Inglaterra y Rusia, de la prensa sudetina controlada por los nazis, de lo que dicen los refugiados que aún logran escaparse, de los diarios encontrados en los cadáveres de los soldados sudetinos y de la información proporcionada por prisioneros de guerra. De todas las noticias que obtenemos independientemente de su fuente, una cosa está clara: La temperatura política en los Sudetes está bien baja—más baja que en el Altreich (Alemania propia).

TREMENDAS PERDIDAS

La razón principal de la creciente inquietud y temor en los Sudetes es la pérdida de vidas humanas en las campañas rusas de Hitler. La población de los Sudetes ha sido literalmente desahogada. El alto mando nazi, como es bien sabido, considera a los alemanes sudetinos junto con los austriacos como un material humano de segunda categoría. Conforme a esto, regimientos compuestos de ellos han sido usados como carne de cañón en el frente oriental, lo mismo que los regimientos rumanos, húngaros, italianos, finlandeses y otros.

Mientras tanto, la gente allí en su tierra ansiosamente busca en los comunicados de guerra cuándo terminará, según se ha prometido tantas veces, la campaña rusa. "Se habla demasiado acerca de la duración de la guerra", declaró el jefe de la organización nazi de Aussig en una carta dirigida a todos los miembros del partido en agosto de 1942. "Esta no es la manera en que debemos seguir a nuestros soldados en sus tremendas batallas en el frente oriental. Debemos concentrar todos nuestros pensamientos y deseos en ganar la guerra a todo precio. El frente interior debe volverse tan duro como el frente de la batalla".

Pero ni instrucciones de esta clase, ni las nuevas campañas de la Gestapo "contra los murmuradores y los cobardes", ni las especiales jiras de propaganda de Baldur von Schirach y Dr. Goebbels pueden endurecer el frente interior sudetino contra los incansables ataques de las pérdidas. En junio de 1942, antes de empezar la ofensiva de verano de Hitler, el número de víctimas sudetinas ascendía a 162,000 de una población total de 3 millones. La venta de trajes de duelo fué prohibida en la primavera de 1941. Un artículo publicado en toda la prensa sudetina indicó que "demasiados anuncios de fracasos en los periódicos son de una categoría, que seguramente no gustaría a los muertos héroes. No es admisible decir que el querido muerto no tuvo otro deseo que ver nuevamente a sus parientes o que la familia fulana, habiendo perdido tres hijos, no tiene más que dolor. La muerte de un héroe en el campo de honor no debe ser conside-

rada desde este punto de vista".

Heridos sudetinos son generalmente llevados a los hospitales en Polonia y Eslovaquia. Trenes con heridos pasan por las ciudades sudetinas solamente de noche. El 12 de agosto de 1942 un tren de treinta carros, todos llenos de inválidos del frente oriental, llegó a Reichenberg con algunas horas de anticipación. Fué detenido fuera de la estación. Niños que estaban jugando cerca oyeron las quejas de los heridos. Una media hora después varios millares de personas se amontonaron cerca del tren y pidieron el permiso para ver a los heridos. Intervino el ejército, matando a un viejo obrero e hiriendo a una docena de otros.

HE MATADO A MI ESPOSO

Un informe subterráneo de Bodenbach relata el incidente siguiente: Una mujer empleada en una fábrica de granadas llegó tarde al trabajo y empezó a leer algunas cartas en vez de trabajar. El inspector que solía dar esta mujer como un ejemplo de todo el departamento, le preguntó qué había pasado. Entonces ella se puso a tirar granadas de la caja en que estaban empacadas, gritando: "¡Todos somos asesinos! ¡Yo he matado a mi marido! ¡Con estas granadas!" Fué declarada enferma y llevada a un manicomio. De ahí logró enviar la siguiente carta a las trabajadoras de la misma fábrica: "Mi marido ha sido matado en el frente oriental. Uno de sus compañeros me escribió acerca de su muerte e incluyó un pedacito de granada. Era la granada que mató a mi Oscar. Les pregunto a ustedes cómo pueden continuar haciendo granadas para prolongar esta maldita guerra de los nazis". Poco tiempo después la mujer murió en el manicomio. Folletos ilegales acusaron a la Gestapo de haberla envenenado. Los trabajadores de la misma fábrica contestaron aumentando el sabotaje.

LA TORTUGA Y EL SABOTAJE

La tortuga dibujada con cal o carbón en los muros de una fábrica, que debe recordar a los obreros la consigna subterránea: "trabajen despacio y obstruyan la producción bélica nazi", está cruzando la frontera del protectorado de Bohemia a la región sudetina. La Gestapo ha puesto cauteles en las fábricas de armamentos de Komotau, Aussig y Teplitz, advirtiéndole a los obreros que deben informar acerca de cualquiera "propaganda subversiva a favor del trabajo lento o sabotaje". El castigo por pintar tortugas fué aumentado dos veces entre enero y agosto de 1942.

Los obreros sudetinos no solamente trabajan lentamente, destruyen herramientas y maquinaria y dañan productos bélicos cuando los empacan. También se dedican al sabotaje químico. Los trabajadores de la empresa textil Liebzig en Reichenberg utilizaron 5000 metros de tela para uniformes, mezclando demasiado ácido sulfúrico al líquido que se usa en el procedimiento final. 40 obreros fueron detenidos, pero los culpables no fueron descubiertos. Los motores para

aviones fabricados en las plantas Mannesheim cerca de Komotau se quemaron con una rapidez sorprendente porque la mezcla de metales usada para ciertas partes esenciales había sido deliberadamente cambiada.

La circulación de la prensa controlada por los nazis, conforme a los informes oficiales que seguramente subestiman la verdadera situación, decreció en el último año y medio en un 20 por ciento. La desconfianza de las noticias nazis y de la propaganda nazi, aun entre los que han sido partidarios incondicionales de la causa de Hitler, es demostrada en el caso de un tal Willi Krompholz, un fundador del partido de Henlein, condenado en Iglau por "observaciones perjudiciales al esfuerzo bélico del Reich". Krompholz propuso en un "mitin para levantar la moral" racionar las mentiras del Alto Mando y del Ministerio de Propaganda.

UNA EMISORA CLANDESTINA

La emisora clandestina de los sudetinos libres generalmente termina su revista de noticias acerca de la situación real en el frente con el llamamiento siguiente: "Un soldado que es desertista del frente, no obedece las órdenes de movilización, o se pierde en el camino a la línea de batalla, está seguro de encontrar un lugar donde esconderse. Los soldados sudetinos huyen a los bosques donde se quedan hasta que termine la guerra. El frente interior no debe estar tranquilo. Hay guerrillas en los países checos y en Eslovaquia. Es preciso colaborar con ellas o fundar guerrillas en nuestros distritos sudetinos. No dejen que Hitler siga matándonos! ¡Muera la guerra de los nazis!"

La parte especial de los programas libres son las advertencias dirigidas a la población sudetina contra los espías nazis. En la primera semana de julio pasado fué descrito con todo detalle una gente de la Gestapo, Erich Peter de Trau-

tenau. Algún tiempo después la emisora clandestina denunció a tres espías de la Gestapo en los altos hornos de Vitkovic, informando acerca de sus nombres verdaderos y falsos, sus direcciones, sus costumbres y sus trucos.

CRUCES BLANCAS

"Las ratas empiezan a desertar del barco!" Ese fué el título de un folleto subterráneo que circuló en los Sudetes en verano de 1942. Este folleto hablaba de muchos altos oficiales nazis que se estaban mudando con sus familias nuevamente al Reich y tratando de vender los bienes que habían adquirido hace pocos años a un precio muy bajo.

En Reichenberg, Eger, Troppau y Oderberg todos los miembros del partido nazi han tenido que ingresar a la reserva de los SS. Se ha ordenado que cada miembro del partido tuviera listas sus armas y tuviera un "provisión" de alimentos para tres días "para cada emergencia".

Detenciones de personas sospechosas de estar en contacto con el movimiento subterráneo en Bohemia y Eslovaquia aumentaron en el verano de 1942. La Gestapo inició una campaña de intimidación, pero la oposición clandestina pudo contrarrestarla por medio de una eficaz guerra de nervios contra los nazis sudetinos. Cruces blancas fueron dibujadas en las puertas de habitaciones de donde viven los agentes de la Gestapo y los nazis conocidos por su crueldad. La gente de la Gestapo en Neuern. Otto Wondrak, intentó escaparse a estas cruces, mudándose dos veces a un apartamento nuevo y finalmente sabiendo de la ciudad. Entre las cruces siguieron detrás de él. Wondrak se rindió ahorrándose.

Tal es el estado de ánimo en un territorio en el que hace cuatro años una elevada proporción de la población propugnó por su incorporación en el Reich de Hitler.

Recluso sin Estar Reduido

Durante la primera guerra mundial el gran escritor checo Jaroslav Hasek creó el carácter del "buen soldado Svejk", de aquel checo sencillo que no se rebela abiertamente contra las órdenes de superiores, sino que ridiculiza todas las órdenes y es maestro en la resistencia pasiva y el sabotaje. Los escritores soviéticos han revidado a Svejk, convirtiéndolo en un elemento de disolución del ejército alemán. Publicamos un fragmento sobre el Svejk de hoy.

El cabo Worms tenía una idea maliciosa al poner la primera división de su tren bajo el mando de Svejk. Era una idea lista y terrible: El sabía demasiado bien que precisamente este grupo era el más difícil y el más perdido de toda la multiforme pandilla de pelados, simuladores e inútiles que se llamaba el 217 regimiento de infantería. En dos meses tuvieron que sustituir tres comandantes: el primero había sido fusilado, el otro se enloqueció y al tercero, que siempre trataba de domar a sus guerreros, lo tiraron los soldados súbitamente del carro, precisamente en el momento en que el tren pasaba por un puente muy alto.

Svejk que tenía la primera vez en su vida la oportunidad de tener gentes a sus órdenes, gentes que conforme a la disciplina militar estaban obligados a obedecerle, estaba feliz. Caminando detrás del cabo pasó revista de los grupos y con impaciencia trató de adivinar frente de la cual Worms se pararía. Pero Worms siguió adelante en silencio.

"A sus órdenes, mi cabo", por fin dijo Svejk, "ya hemos pasado por la plaza y los cuarteles. Usted tal vez ha cambiado de opinión o ha olvidado distraídamente de pararse, así como sucedió a un tal mayor Schechtel, quien, distraído también, durante nuestra retirada en el invierno se acordó hasta en Gzhatsky que tenía la orden de no retirarse más allá de Loshaisk. En general, estar distraído no puede llevar a resultados buenos. Esto lo demuestra por ejemplo la historia que pasó al miopre apotecario Yaroslav Kodlichek, de Praga. Usted seguramente conoce esta historia".

El cabo reclinó los dientes, pero no dijo ni una palabra. Svejk volvió alegremente hacia su apotecario al ver que el cabo no lo interrumpía.

(Signe en las Páginas Cuatro)

HEMOS SIDO Y SEREMOS UN PUEBLO AMANTE DE LA PAZ

Por LENKA REINEROVA

En la noche del 22 al 23 de septiembre de 1938 durmieron en Praga muy pocas personas. El ejército alemán se acercaba a las fronteras checoslovacas, en la llamada región sudetina se multiplicaban los casos de asaltos nazis contra las librerías con literatura decente, contra democratas conocidos, contra casetas de policía, contra guardas ferrocarrileras, contra las habitaciones de los obreros antifascistas y las organizaciones checas. El pueblo de Praga pasó esta noche en vela y manifestó en todas las calles en favor de la defensa de la República, en favor de una acción resuelta contra las provocaciones nazis. Somos un pueblo amante de la paz, pero esta noche pedimos a nuestro gobierno una movilización general contra los bandidos del Reich vecino.

En la Plaza de la Ciudad Antigua, ante la estatua en piedra del gran maestro del pueblo checo, Jan Hus, estaban algunos centenares de personas alrededor de un hombre de complexión baja, con cabello y bigote blanco y con ojos claros, detrás de un pincez de viejo estilo. "Yo he vivido entre ustedes toda mi vida y hemos vivido juntos con honradez y dignidad", decía el profesor universitario Zdenek Nejedly, "y deseo morir honradamente aquí también, entre ustedes". Y el pueblo lo comprendió y le contestó en masa: "No entregaremos la república al pintor de brocha gorda!" De Jasina hasta As, la república es nuestra!"

Al amanecer llegaban a Praga camiones pesados de los que bajaban los mineros en sus vestidos de trabajo, con la lámpara minera en mano. Era el grupo nocturno de las

minas de Kladno, que llegó inmediatamente después de trabajar a Praga, para asociarse a la imponente manifestación. Eran jóvenes y viejos, de Kladno, de Slany, de Lidice y de muchos otros pueblos, que juntos con los obreros, empleados, estudiantes, escritores, comerciantes y mujeres, marchaban al parlamento pidiendo una movilización inmediata.

Todo el día estaba gritando el Fuehrer alemán y sus sicofantes palabras de odio al radio. Todo el día amenazaban de destruir a Checoslovaquia, de asesinar, de exterminar, todo el día rabiaba contra "Herr Benesch" —y todo el día pedía el pueblo checoslovaco a su gobierno y su presidente de darle la posibilidad de defenderse con las armas en manos contra el invasor. Mientras, en Praga —aproximadamente 15 minutos con avión de las fronteras alemanas— con una rapidez febril se construían en los cines subterráneos, abrigos anti-aéreos, mientras las mujeres y los niños excavaban en los parques de Praga fosas anti-aéreas, temían los checoslovacos solamente una cosa: que el gobierno pudiera sucumbir a la presión de las potencias occidentales, que tal vez pudiera acceder a la demanda hitleriana de ceder "las regiones sudetinas". Y al mismo tiempo nuestro pueblo odia la guerra, puesto que los checoslovacos son un pueblo amante de la paz!

Estuve en la redacción de un diario de Praga cuando el 23 de septiembre de 1938, alrededor de las 11 horas de la noche, fué anunciada por fin en todos los idiomas de las minorías de la República, la movilización general. En el mismo momento se abrieron las puertas en todo el edificio, en las escaleras se

podía oír el paso de los que corrían y brincaban, y antes de oírse las últimas notas del Himno Nacional, nuestra pieza estaba llena de colegas que llegaron rápidamente a apretarnos la mano, antes de salir para sus cuarteles o para la estación. Nuestros teléfonos no se callaron ni un solo momento. Praga era entonces la sede de los corresponsales de guerra. En inglés, en francés y en ruso recibíamos las noticias o dábamos informaciones. Al fin me senté a la máquina. Ahora sonó el estrépito triste de las sirenas. Uno de nosotros se levantó y bajó las cortinas negras e impenetrables. Aparte de esto nadie interrumpió su trabajo.

Como a las 4 horas de la madrugada, salió a la calle. Reinaba la oscuridad, terrible oscuridad. No se podía ver la propia mano ante los ojos. Yo iba a la estación para acompañar a mi colega, cuya esposa embarazada no pudo ir con él. Algunas lámparas azules alumbraban insuficientemente la plataforma de la cual salía un tren militar tras otro. Frecuentemente me esforzaba antes a imaginar este momento. Las mujeres llorando, los hombres subiendo con silencio. Ahora, cuando este momento era la realidad, veía solamente unas caras sonrientes y decididas de los hombres y las mujeres mirando con orgullo, que no tenían tiempo para las lágrimas.

Mi colega subió y con él el esposo de mi amiga, que acabó de regresar hace dos meses de España, donde luchó como voluntario al lado de los republicanos. El tren se ponía en movimiento despacio. Un joven movió en la ventana con su cachucha y nos gritó: "¡Adiós, bellas, y hasta luego en Berlín!" A

(Sigue en la Pág. 4)

Persecución de la Iglesia Católica

(Viene de la página 2)

tética se constitieron en una especie de manifestación nacional. Como todas las otras posibilidades de la reunión habían sido suprimidas, estas peregrinaciones ofrecían a la nación perseguida el medio de agruparse y de expresar, a lo menos en cierto aspecto, su voluntad de resistir a la opresión. Los sacerdotes se dirigían a estas multitudes enormes con gran valentía, lo mismo en un sentido nacional que en un sentido religioso. Estas peregrinaciones fueron también prohibidas desde el otoño de 1939. Digamos, finalmente, que el régimen nazi no

permite las relaciones entre los católicos checoslovacos y los extranjeros y que incluso persigue las relaciones del clero checo con el Vaticano. Es así que la encíclica "Summi Pontificatus", del 20 de octubre de 1939, fué prohibida en cuanto llegó al "Protectorado", no se permitió su lectura desde el pulpito y un cierto número de fieles que le recibieron bajo sobre, por correo, fueron perseguidos por la Gestapo.

He aquí la práctica de los nazis, que últimamente, aparte de Checoslovaquia, han tomado bajo su "protección" también al Vaticano.

Sacerdotes checos en el exilio.

LAS AUTORIDADES DE BERLIN SE MUDAN A PRAGA

BERNA, Chs.—Los nazis, organizadores de fama mundial, no se distinguen precisamente en la organización de la evacuación de Berlín, que es caótica y únicamente la evacuación de altos funcionarios nazis y empleados del gobierno y sus familiares, prosigue con éxito. Toda una serie de oficinas estatales fué mudada a Praga y el periódico sueco "Aftonbladet", que publicó estas noticias, agrega que también la imprenta de billetes del Reichsbank y la central de radiotransmisiones nazis deben ser transferidos a Praga. En este caso debería también mudarse el notorio inventor de mentiras, Goebbels. ¿O tal vez lo espantarian los recuerdos de Heydrich?

NOS VISITO EL CONSUL CHECOSLOVACO DE GUATEMALA

A principios de este mes nos visitó el señor Francisco Krafik, Cónsul de Checoslovaquia en Guatemala. Era huésped de la Asociación Checoslovaco-Mexicana y visitó también la redacción de EL CHECOSLOVACO EN MEXICO. Con el señor Cónsul hemos llegado a un acuerdo sobre una colaboración más amplia entre las colonias checoslovacas en México y en Guatemala, principalmente respecto de la propaganda a favor de la liberación de Checoslovaquia y la ayuda al esfuerzo bélico de los aliados. Deseamos al señor Cónsul mucho éxito en la continuación de su leal trabajo por Checoslovaquia!

Jóvenes campesinas checoslovacas.

TARIFA DE ANUNCIOS EN "EL CHECOSLOVACO EN MEXICO"

Ahona para todo el año

Anuncio singular (12 anuncios)		
1/1 página	\$ 100.00	\$ 1,000.00
1/2 "	" 55.00	" 550.00
1/4 "	" 30.00	" 300.00
1/8 "	" 17.00	" 170.00
1/16 "	" 10.00	" 100.00
Nota de 3 líneas	" 8.00	" 50.00

Clichés por cuenta del cliente. El cliente obtendrá gratis el número del periódico con su anuncio.

Suscripción de "EL CHECOSLOVACO EN MEXICO": POR UN AÑO

En EE. UU. Mexicanos \$ 5.00
En el extranjero Dls. U. S. A. \$ 1.50

Flashes Sobre la Política Checoslovaca

(Viene de la página 2)

era una minoría perseguida en Checoslovaquia. Todos los grupos de alemanes antinazis de Checoslovaquia, excepción hecha de una fracción disidente dirigida por el diputado Wenzel Jakesch, han celebrado una conferencia el 17 de octubre en Londres. Han hecho un llamamiento a los alemanes en Checoslovaquia para derrumbar el régimen nazi y rebelarse con el resto de sus compatriotas checoslovacos contra Hitler. Una sesión especial de la convención fué dedicada al problema del castigo por los crímenes cometidos por los nazis sudetinos contra los alemanes antinazis, los checos y los judíos. En esta convención eran representados los socialdemócratas, demócratas liberales, comunistas, mujeres miembros del Consejo de las mujeres checoslovacas y escritores alemanes. Esta gran manifestación de los alemanes antinazis fué también una expresión significativa de la lealtad de los ciudadanos de habla alemana hacia la República Checoslovaca y podemos esperar que este aspecto de la manifestación llamará la atención también de este sector del público internacional, que con frecuencia era mal informado acerca de algunos problemas interiores de Checoslovaquia. (Boletín Checoslovaco de Nueva York, 20 de septiembre de 1943.)

SALUDOS AL EJERCITO CHECOSLOVACO:

Saludos al ejército checoslovaco en Inglaterra y a la brigada checoslovaca en la Unión Soviética fueron enviados por la radio "Yugoslavia Libre". La radio checoslovaca en Londres envió telegramas semejantes.

(Londres, 20 de septiembre de 1943.)

Soldados Checoslovacos

(Viene de la página 3)

MENSAJES A LA BRIGADA CHECOSLOVACA EN RUSIA

En ocasión de la salida al frente de la brigada checoslovaca en la Unión Soviética, el Presidente Dr. Benes le envió el siguiente mensaje: "Al ingresar a la lucha en esta decisiva fase de la guerra, ustedes ayudan a expulsar al enemigo del territorio soviético y al mismo tiempo ayudan a liberar a nuestro esclavizado país. Estoy convencido de que, de acuerdo con la tradición de los soldados checoslovacos, la brigada cumplirá su tarea combativa con honor y éxito. Les deseo mucho éxito al lado de nuestros grandes aliados y deseo que regresen victoriosamente a nuestro liberado país".

El general Ingr, Ministro de la Defensa Nacional checoslovaca, también envió un mensaje que concluía con las palabras siguientes: "Confiamos en ustedes en que, fieles a su juramento y su tradición como la primera unidad en la Unión Soviética, harán todo para abrir el camino al lado del victorioso Ejército Rojo a la libertad de nuestro país y para abreviar el sufrimiento de nuestro pueblo, tan duramente probado".

Checoslovacos en el Ejército Guerrillero de Yugoslavia

BERNA. — "Les enviamos de Eslovenia nuestros saludos de luchadores y estamos convencidos de que nuestra lucha común con nuestros aliados, la URSS, Inglaterra y América, es una lucha por la libertad e independencia de nuestra patria, la República Checoslovaca. ¡Muerte al fascismo! ¡Libertad al pueblo!"

Este es un telegrama enviado al Presidente Benes por el batallón de choque checoslovaco que pelea con el ejército de liberación de Yugoslavia. En un cable a la división checoslovaca en la URSS los hombres del batallón de choque dicen lo siguiente: "Inspirados por vuestra audacia y valor y también por el heroísmo del invencible Ejército Rojo y nuestros demás aliados, les enviamos nuestro ferviente saludo y les aseguramos que haremos todo por la victoria sobre el fascismo y la libertad e independencia de nuestro país".

Este batallón de choque es formado por checos y eslovacos, algunos de los cuales vivían en Yugoslavia cuando estalló la guerra, y otros que, habiendo sido movilizados por fuerza en el ejército alemán,

se pasaron a los guerrilleros cuando fueron enviados a las montañas bosnias en campañas punitivas anti-guerrillas.

También pelean en el ejército popular de liberación soldados británicos, neozelandeses y franceses, que fueron prisioneros en campos alemanes. Fundamentalmente fueron liberados de ellos por las guerrillas yugoslavas.

Junto con las guerrillas luchan, además, búlgaros, polacos y húngaros. Recientemente ha sido formada una unidad de antifascistas alemanes. El día de su formación la unidad alemana envió un telegrama firmado por el comandante Rudolf von Poros al comandante del ejército popular de liberación:

"El día de la formación de nuestras compañías enviamos nuestro saludo de combatientes al jefe del Ejército Popular de Liberación Yugoslavo y al jefe del estado mayor de Croacia. Aseguramos que lucharemos hasta la última gota de sangre contra el fascismo y para lavar la mancha que nos puso Hitler, el criminal más grande del pueblo alemán. ¡Muerte al fascismo!

TARIFA DE ANUNCIOS EN "EL CHECOSLOVACO EN MEXICO"

Anuncio singular	Abono para todo el año	
(12 anuncios)		
1/1 página	\$ 100.00	\$ 1,000.00
1/2 "	55.00	550.00
1/4 "	30.00	300.00
1/8 "	17.00	170.00
1/16 "	10.00	100.00
Nota de 3 líneas	8.00	50.00

Clichsé por cuenta del cliente. El cliente obtendrá gratis

el número del periódico con su anuncio.

Suscripción de "EL CHECOSLOVACO EN MEXICO":

POR UN AÑO

En EE. UU. Mexicanos \$ 5.00

En el extranjero Dls. U. S. A. \$ 1.50

Saludos al Congreso Antifascista, de los Ciudadanos de habla Alemán de Checoslovaquia

Al congreso de los ciudadanos demócratas de habla alemana de Checoslovaquia, de que hablamos en la sección "Flashes sobre la política checoslovaca", han sido enviados telegramas desde México.

Vicente Lombardo Toledano, el presidente de la CTAL, dice: "En el nombre de obreros organizados de quince países, saludo la unificación de todos los elementos, espe-

cialmente de los antifascistas alemanes de Checoslovaquia, que luchan por la independencia de su país". Otro telegrama ha sido enviado por un grupo de escritores y periodistas checoslovacos:

"Saludos cordiales y solidaridad y expresión de simpatía profunda con los fines de su conferencia.—Egon Erwin Kisch, André Simone, Lenka Reinerová".

C. T. M.

Organiza un gran Mitin Homenaje a CHECOSLOVAQUIA con motivo del XXV aniversario de su Independencia Nacional

ORADORES:

DR. CARLOS WENDL

Encargado de Negocios, Checoslovaco en México

ANDRE SIMONE

LIC. LOMBARDO TOLEDANO

Presidente de la C. T. A. L.

Se verificará en el Sindicato de Electricistas a las 20 horas, del viernes 29 de octubre de 1942.

México Celebró el XXV Aniversario de la Independencia de Checoslovaquia

El 28 de octubre de este año eran 25 años desde el día en que los checoslovacos construyeron su República democrática e independiente. Veinte años dedicaron todo su trabajo, todos sus conocimientos a la construcción de su estado independiente, cinco años ya viven en la servidumbre y la esclavitud, pero tanto en la patria como en el extranjero en la lucha permanente contra el invasor. Durante la celebración de este importante aniversario, México expresó nuevamente con su manera generosa y espléndida su solidaridad con la Checoslovaquia democrática.

El 27 de octubre la directora de la Escuela Secundaria 8, que lleva el nombre del Presidente Libertador, T. G. Masaryk, organizó una velada en que participaron todas las alumnas de esta institución ejemplar, como también los representantes de la colonia checoslovaca, con su representante diplomático el Dr. Karel Wendl. En esta ocasión explicó el Dr. Wendl a las alumnas la importancia de la personalidad del Prof. Masaryk; la señora Lenka Reinerová-Fodorová les contó de su lejana patria checoslovaca y en nombre de las alumnas hablaron Yolanda Calderón e Isabel Bassols Batalla. Fue un momento de honda emoción cuando las pequeñas anfitrionas cantaron a sus invitados su himno nacional, teniendo se lo cantaron en checo!

En la noche del mismo día organizó la Asociación Checoslovaco-

Mexicana en el restaurante del Palacio de Bellas Artes un banquete en que participaron numerosos miembros del cuerpo diplomático, personalidades mexicanas y aliadas del mundo político, artístico y social y casi toda la colonia checoslovaca en México. "Tan seguro como que mañana de nuevo saldrá el sol sobre esta bella ciudad de México, surgirá de nuevo una Checoslovaquia fuerte y libre", declaró el Embajador soviético Gumanaky en su calurosa oración. Aparte de él hablaron a la asamblea el Consejero de la Embajada cubana, Dr. Manuel Gárfola Mesa, en nombre del Embajador cubano Dr. José Manuel Carbonell, el Encargado de Negocios checoslovaco Dr. Wendl y en nombre de la Asociación Checoslovaco-Mexicana el Ing. José Smutny.

El 28 de octubre a las 11 horas de la mañana la Legación checoslovaca en México hizo celebrar en honor y en memoria de los héroes caídos checoslovacos una misa en la iglesia de N. S. de Guadalupe, en la que participaron también numerosos miembros del cuerpo diplomático.

A las 12 horas del mismo día organizaron la Cámara de Diputados y el Senado mexicano una sesión especial en honor de Checoslovaquia. En nombre de los diputados, el Lic. Octavio Senties dió un tributo a la República que fué víctima del fraude de Munich y en nombre del Senado declaró el Lic. José Castillo Torre que México como en el pasado, también en el futuro será un aliado fiel y un amigo del democrático pueblo checoslovaco y su gran Presidente el Dr. Eduardo Benes. El Dr. Wendl dió gracias en nombre de su Gobierno a los representantes populares mexicanos por este excepcional honor que fué concedido a su país.

En la tarde, el Dr. Wendl y su esposa ofrecieron en la Legación una recepción para todos los compatriotas checoslovacos en México.

El 29 de octubre por la noche la Confederación de Trabajadores de México organizó una grandiosa manifestación pública en homenaje a Checoslovaquia, que llenó completamente la sala del Sindicato Mexicano de Electricistas. El Dr. Wendl dió gracias también a este sector del pueblo mexicano por su expresión de simpatía y amistad. Luego se concedió la palabra al conocido escritor checoslovaco André Simone que llamó la atención a la posición consecuentemente democrática del Dr. Benes y su gobierno, también en las circunstancias más difíciles en la época del traidor pacto de Munich. Grandes partes de su discurso dedicó a los soldados checoslovacos, que tanto en todos los frentes aliados como en el invisible frente de la lucha subterránea contribuyen con todas sus fuerzas al logro de la pronta y completa victoria.

Toda la prensa mexicana sin excepción y la mayoría de las estaciones difusoras, dedicó en esos días a Checoslovaquia toda su atención amistosa en expresiones tanto escritas como habladas.

LOS SOLDADOS ALEMANES NO CREEN EN LA VICTORIA

El periódico checoslovaco publicado en la Gran Bretaña "Nase nothy" recordó en su número 176 el artículo que bajo el título de "Listos" apareció en el periódico nazi "Das Schwarze Korps" en el que el redactor admitió fenómenos que los alemanes nunca esperaron, es decir la influencia del ambiente soviético en el ejército alemán. Del artículo se desprende que no solamente las cartas de las familias en las ciudades bombardeadas, sino los soldados mismos provocan con sus cartas la desconfianza del pueblo alemán en lo que se refiere a la propaganda. Los soldados—dice el periódico—son cronistas objetivos que narran no sólo la miseria que han visto, sino también hablan de los grandes edificios soviéticos, inmensas fábricas y estaciones de ferrocarril, alto nivel del equipo de los soldados soviéticos al trasladar las fábricas a zonas más seguras. El resultado es—continúa el periódico—que en la mente de los cronistas y de los que escuchan sus narraciones, nace la pregunta: "¿Qué será después de la guerra?" Muchos llegan a la conclusión que no puede ser verdad todo lo que dice la propaganda alemana. El periódico da una explicación que puede bastarle solamente a un nazi testarudo. La gente que duda de la victoria de Alemania—dice—está con ambos pies en el siglo XIX que adoró las obras técnicas y vió en ellas la llave del paraiso y el signo de un intelecto superior.

PRIVACION DE NACIONALIDAD Y CONFISCACION DE BIENES DE POLITICOS Y FUNCIONARIOS CHECOS

La Gaceta Oficial Alemana ha publicado una lista de 508 ciudadanos checoslovacos que han sido privados de su ciudadanía y cuya propiedad ha sido confiscada por los alemanes. La lista contiene 187 políticos, escritores y artistas checos que desidentificadamente en la Gran Bretaña y los Estados Unidos. En las listas figuran también los nombres de 33 personas, cuyas propiedades han sido confiscadas después de haber sido ejecutados los propietarios, y 267 ciudadanos judíos deportados a Polonia y consecuentemente "perdieron su ciudadanía y han sido privados de todos sus bienes, muebles e inmuebles". Hay además los nombres de 41 personas, incluyendo 16 agricultores checos que vivían en la llamada región de Sudetes y cuya propiedad ha sido confiscada por pertenecer a los enemigos del Estado. La mayor parte de estas personas han sido ejecutadas.

LA UNIDAD CHECOSLOVACA EN YUGOSLAVIA

Al lado de los guerrilleros yugoslavos está combatiendo, hace ya algunos meses, la unidad checoslovaca, un batallón, bajo el mando de un oficial checoslovaco de alta graduación, quien es conocido bajo el nombre de Josef Ruzicka. La unidad fué formada por jóvenes checos quienes huyeron del "protectorado" y de muchos eslovacos que vivían en Yugoslavia. Hace poco se unieron a ellas los obreros checoslovacos que lograron huir de Austria, donde fueron llevados para emplearlos en trabajos forzados.

La Sombra del Nuevo "Protector"

(Por Karel SYNEK)

De los varios aspectos que pueden examinarse en los cambios habidos en el gobierno nazi, hay uno que tiene un significado importante: la designación de Fick, antiguo Ministro del Interior del Reich en Bohemia y Moravia y el nombramiento simultáneo de K. H. Frank como Ministro de Estado. Ambos constituyen el mejor testimonio del peligro que corren los nazos en el país donde el año último halló su fin Heydrich, uno de los representantes principales del "Nuevo Orden". En realidad, era el representante del nuevo Ministro del Interior del Reich, el conde Himmler, supremo jefe de la Gestapo y el hombre más poderoso de Alemania después de Hitler. Si una figura tan importante como Fick se hace cargo del Protectorado, y si los dirigentes de Berlín creen necesario elevar a Frank a la categoría de Ministro de Estado, no es difícil adivinar la importancia que dan a los territorios checos y lo grave que debe estar la situación en ellos. Sin duda alguna, el verdadero representante del terror nazi en Praga será Frank, un sudete alemán que ha demostrado su falta de escrúpulos para valerse de todos los medios en su intento de mantener el dominio nazi a toda costa. Frank dirigió personalmente las detenciones y ejecuciones de los estudiantes checos en 1939 con el látigo en la mano. Y desde entonces no ha cesado de advertir al pueblo checo que cualquier expresión de rebelión por parte de los checos sería aplastada con el terror más inhumano. Así se explica que en los territorios checos haya todos los días ejecuciones y que el número de vic-

EL ODDIO DE LOS ESLOVACOS HACIA LOS ALEMANES

Los eslovacos que entraron voluntariamente en las filas del ejército checoslovaco en la Unión Soviética, narraron que los balnearios en Eslovaquia están llenos de niños, mujeres y soldados alemanes, heridos o mentalmente enfermos. Tienen todo en abundancia, mientras que las mujeres y los niños eslovacos hambrientos recogen restos de comida desde atrás de las rejas de los lujosos hoteles. Al mismo tiempo los alemanes se muestran altaneros y manifiestan de una manera provocante un desprecio para los eslovacos, lo que excita todavía más el odio para los invasores y sus cómplices. Los nuevos voluntarios eslovacos expresaron que se sienten contentos que al fin tienen la posibilidad de borrar la vergüenza de su participación en la guerra contra la Unión soviética.

Estamos seguros de que los soldados de la nueva división eslovaca que los nazis intentan enviar al frente soviético, tendrán muy pronto la misma opinión.

LOS CHECOS SE PREPARAN

"Malhechoras" desconocidos pintaron durante el último oscurecimiento en Praga en las farolas las frases "Peso máximo—cuatro nazis". En las farolas más grandes brillaron las palabras "Peso máximo—seis nazis".

tinás se cuente por docenas de millares. Cuando se alega que el motivo principal tenido por el gobierno nazi al enviar el Ministro del Interior a Praga está en que los territorios checos han llegado a ser un arsenal del Tercer Reich y tienen una importancia que antes, sólo se dice parte de la verdad. El resto debe buscarse en la convicción del Gobierno nazi de que la resistencia checa crece a medida que se intensifican las derrotas de los alemanes. El pueblo checo, dando por descontados los raids aéreos sobre las industrias de armamentos del "Protectorado", espera tiempos difíciles, pero, al mismo tiempo sabe que la lucha ha entrado en su fase decisiva. Esta actitud no es reciente. Fué tomada en el momento mismo en que el primer soldado alemán puso sus pies en suelo checo, y desde entonces tal decisión no ha hecho más que fortalecerse. Se mantuvo inflexible en las horas de los triunfos nazis, cuando se extendieron las sombras de su dominio por toda Europa. Ya hemos aludido al frente existente en los territorios checos, en el que los nazis han sufrido serias pérdidas y están llamados a tenerlas mayores. Todo parece indicar que los dirigentes de Berlín están ansiosos de la proporción que toman en la actualidad.

Su preocupación, además, no se limita al frente existente en Bohemia. En el extranjero, las dificultades que encuentran peligrosas dificultades en Eslovaquia. Ostensiblemente, Eslovaquia es una nación independiente bajo la "protección" alemana, pero está poco satisfecha y resulta ingobernable en medio de su forzada independencia. Uno de los periódicos controlados por los nazis declaró recientemente que había demasiados saboteadores en Eslovaquia y que se aventaban a medida que se producían ciertos cambios en los campos de batalla o en la política mundial. Desde que los quislings eslovacos prefirieron estos lamentos, ha habido nuevos e importantes cambios en la política internacional, todos en perjuicio del Tercer Reich, y, como consecuencia, los saboteadores son incontables. Tío, el Presidente de este desventurado país, subyugado por obra y gracia de Hitler, ha pedido a los eslovacos que se dedican a sus trabajos, sin especular sobre los acontecimientos, por importantes que sean, pero sus palabras cayeron en el vacío y puede percibirse su alarma al comprobarlo. ¿Cómo podemos, si no, explicarnos las quejas de la propaganda controlada por los nazis lamentándose de las gentes que repiten y circulan las amenazas de la radio de Londres y de Moscú dirigidas de modo inequívoco contra los quislings culpables? ¿Por qué, si no, toda la prensa controlada de Eslovaquia dice que los cambios producidos en la situación internacional constituyen un gran aliento para los saboteadores en espera de "su día"? Este fué en otros tiempos un grupo de combate de los nazis. Y ahora su eco vuelve contra los alarmados gobernantes de Berlín y sus auxiliares, lo mismo que el eco de las bombas que fueron los primeros en arrojar sobre los demás países.

Mis Queridos Amigos Caídos

(Viene de la 1a. plana)

gunos de nosotros se fueron—algunos cayeron allí en una batalla. Eramos jóvenes y llenos de fe.

Los nazis os mataron, amigos; os enterraron en una tumba colectiva donde no pusieron ni una simple cruz de madera. Querían que os olvidáramos como también ellos querían olvidaros. Pero no lo logran y ahora tienen miedo.

Tienen a nuestros soldados que están decididos a todo. Hay entre ellos también vuestros ex colegas, hermanos. Estos van a la batalla con el calor vuestro, trescientos compañeros que yacéis enterrados en tierra checa. Los aviadores suben al aire con la sangre fría que vosotros revelasteis, queridos camaradas, cuando dispararon contra nosotros. Y en nuestro país, en los bosques y las montañas de nuestra patria esconden hombres y mujeres las armas para liberaros en vuestra tumba cuando llegue el día del ajuste de las cuentas.

Vosotros, amigos, moristeis siendo jóvenes. Nos inclinamos ante nosotros y juramos que lucharemos y trabajaremos para cumplir con la misión de vuestras vidas. Compondremos nuevas canciones, escribiremos libros y realizaremos todos nuestros planes después de terminar la lucha de hoy—hasta cuando seamos libres.

Lenka Reinerová.

EL CHECOSLOVACO

MEXICO, D. F.
15 DE ENERO DE 1944
AÑO III. NUMERO 1

EN MEXICO

Editor: ING. JORGE REICH
OFICINA: MEDELLIN 128. MEXICO, D. F.
Dirección: Apartado Número 7065

PUBLICADO MENSUALMENTE POR LA ASOCIACION CHECOSLOVACO-MEXICANA
Registrado como artículo de segunda clase, en la Administración de Correos de México, D. F., con fecha 8 de enero de 1943.

SE HA SELLADO LA HERMANDAD CHECOSLOVACO-SOVIETICA

En un banquete dado en honor del Presidente de la República Checoslovaca, Dr. Benes, en Moscú, dirigió el Presidente del Presidium del Supremo Soviet de la U. R. S. S., Miguel Kalinin, este discurso al Dr. Benes:

Señor Presidente:

El nombre de todos los pueblos de la Unión Soviética lo saludo a usted en nuestra capital, Moscú.

El pacto de amistad, Ayuda Mutua y Cooperación en la Postguerra, celebrado hoy entre la Unión de Repúblicas Socialistas Soviéticas y la República de Checoslovaquia, viene a ser una importante aportación a la lucha contra el racismo alemán y contra cualquier nueva agresión por parte de Alemania. La amistad tradicional de nuestros pueblos, expresada desde el 18 de mayo de 1935, fecha en que se celebró en Praga el Pacto de Ayuda Mutua, y el acuerdo entre nuestros dos gobiernos celebrados el 18 de julio de 1941 en Londres, para una acción conjunta en la guerra contra Alemania, es reforzada ahora con el Pacto nuevo que será la etapa histórica más importante en el desarrollo de esta amistad.

El reforzamiento de la cooperación bélica entre nuestros pueblos y los pueblos amantes de la libertad de todo el mundo es una garantía al éxito en el aniquilamiento del fascismo alemán con todos sus aliados en los crímenes sangrientos de Europa. Se aproxima la hora de ajustar cuentas por las humillaciones, sufrimientos, sangre y lágrimas del pueblo checoslovaco, dolor y penas, que son cercanos y fáciles de comprender para nuestro pueblo a quien le ha tocado sobrelevar todo el peso de la guerra contra Hitler, llevando a cabo un poderoso contraataque al enemigo y sosteniendo actualmente una gran lucha para eliminar por completo de los territorios soviéticos a los odiosos invasores.

Es importante hacer notar que lo especificado en el pacto es lo que se refiere a la colaboración mutua en la guerra contra la Alemania de Hitler, ya de hecho se está realizando. Esta colaboración se lleva a cabo con la sangre de los hijos de nuestros pueblos que hombre con hombre luchan por la victoria común de la causa aliada.

Con este pacto se coloca un sólido cimiento para la colaboración postbélica de nuestros pueblos y resistir con todas sus fuerzas.

LA BANDERA DE CHECOSLOVAQUIA EN EL FRENTE

El Presidente Benes respondió a las palabras del Presidente Kalinin como sigue:

Señor Presidente, Señores:

Quiero expresarles mis sentimientos de profunda satisfacción por haber podido firmar hoy este pacto que para mí significa un acto de enorme importancia en nuestra historia nacional y en las relaciones mutuas entre la Unión Soviética y Checoslovaquia. Con este Pacto se realiza el ideal que Checoslovaquia por más de 20 años se ha esforzado por aislar nuestro pueblo y nuestro Gobierno del imperialismo alemán. Nuestro pacto viene a ser una etapa vital en el desarrollo de esta guerra dirigida en contra del inhumano estafador chovinismo alemán que en la guerra actual antes que nada tendió a aniquilar los países vecinos eslavos: Checoslovaquia, Polonia, Yugoslavia y la Unión Soviética. Este pacto viene a ser un estallido para el futuro orden que será benéfico para nosotros y para todos nuestros aliados y contribuirá a reformar la paz en Europa.

Permítame señor Presidente, agradecerle a usted y a todos los funcionarios políticos y militares que participaron en la realización de este Pacto. Esto será, como lo dije ya ayer, un depósito seguro para Checoslovaquia, para su futuro mejor y para su estrecha colaboración política, militar y cultural con los pueblos hermanos de la Unión Soviética.

El Documento Histórico

TEXTO DEL TRATADO CHECOSLOVACO-SOVIETICO

1. La Unión Soviética y Checoslovaquia se unen en una política de una amistad duradera y amistosa colaboración de postguerra, como también ayuda mutua de cualquier índole en la guerra actual contra Alemania y todos los Estados ligados a ésta por el acto de agresión en Europa.

2. Las partes contratantes no entrarán en negociaciones con ningún gobierno hitlerista, ni con ningún otro gobierno alemán que no condene expresamente todas las intenciones de expansión, y no concluirá ningún tratado de paz con Alemania ni con ningún otro país ligado a ella, excepción hecha después de un acuerdo mutuo de las partes contratantes.

3. Si la U. R. S. S. o Checoslovaquia fueran arrastradas después de esta guerra en operaciones militares contra Alemania, que renovara su política de expansión

para descontar cualquier intento por parte de Alemania de volver a su antigua política bandolera de "Drang nach Osten", expansión hacia el oriente. Esta política de expansión del imperialismo alemán, los pueblos de nuestros países deben resistir con todas sus fuerzas.

Permítame, señor Presidente, felicitarlo a Usted y a sus colaboradores con motivo de este pacto, que está destinado a servir por muchos años al grandioso porvenir de nuestros pueblos. Le agradezco por sus trabajos, tan felizmente coronados con la firma de este pacto.

hacia el Este, o contra cualquier otro país ligado a Alemania, las partes contratantes se darán una máxima ayuda militar mutua.

4. La Unión Soviética y Checoslovaquia no se mezclarán en los asuntos interiores de cada uno. Mantendrán relaciones económicas en una base más grande posible y después de la guerra se darán mutuamente la más grande ayuda económica posible.

5. Ninguna de las partes contratantes concluirá una coalición ni participará en una coalición dirigida contra la otra parte contratante.

6. El tratado será ratificado en Moscú tan pronto como sea posible. Es válido para 20 años y si no es cancelado 12 meses antes de que se venza el plazo, se renovará automáticamente, siempre cada cinco años, mientras las estipulaciones sobre la cancelación 12 meses antes del vencimiento del plazo seguirán en vigor.

En el protocolo que acompaña la firma del pacto, se dice: "Si un tercer Estado vecino de la U. R. S. S. o Checoslovaquia y víctima de la agresión alemana, quisiera adherirse a este tratado, podrá firmar este pacto de la U. R. S. S. con Checoslovaquia, convirtiéndose en un pacto de tres Estados.

(Traducido del checo)